

**UNIVERSITATEA LIBERĂ INTERNAȚIONALĂ DIN MOLDOVA
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Robu Elena, Corina Gribincea, Kozak Yuriy, Kovalenko Oleksandr

**MANAGEMENTUL TURISMULUI MEDICAL ȘI RECREATIV
МЕНЕДЖМЕНТ МЕДИЧНОГО ТА РЕКРЕАЦІЙНОГО ТУРИЗМУ**

Monografie

Kyiv – CUL, 2021

УДК 348.48

Robu Elena, Gribincea Corina, Kozak Yuriy.,Kovalenko Oleksandr- Managementul turismului medical și recreativ- Monografie.-Kyiv – CUL, 2021-245p.

Робу Елена, Грибинча Корина, Козак Юрий, Коваленко Олександр- Менеджмент медичного та рекреаційного туризму.- Монографія.-. Київ-ЦУЛ , 2021-245с.

Recenzent A.Gribincea, dr.hab., prof.univ. ULIM

Iu.Crotenco, dr.hab., prof.univ., ULIM

ISBN 978-611-01-2192-7

Mase numeroase de oameni aleg să călătorească în afara țării lor pentru a profita de serviciile de turism medical și alte beneficii. Ceea ce adaugă termenul „turism” la definiție, semnifică „călătorie de tratament”, constând în deplasarea acestor turiști-pacienți au decis să-și continue șederea la destinație după tratament sau să solicite un program de vizitare și deschidere cu el a unei destinații turistice. Turismul recreativ este mișcarea oamenilor în timpul liber în scopul recreerii necesare pentru refacerea forței fizice și mentale. Pentru multe țări din întreaga lume, acest tip de turism este cel mai comun și răspândit. Resursele recreative sunt necesare pentru dezvoltarea acestui tip de turism. Resursele recreative sunt cea mai importantă parte a potențialului natural al regiunii. În plus, rolul lor în formarea și dezvoltarea turismului modern în regiune este în continuă creștere, în special din punct de vedere ecologic și geografic, restaurarea resurselor umane cheltuite în timpul muncii.

Pentru studenți și cercetători.

Все більше людей обирають поїздки за межі своєї країни, щоб скористатися послугами медичного туризму. Що додає термін "туризм" у визначення, яке в іншому випадку означало б лише "поїздку на лікування", це те, що ці пацієнти вирішили продовжити своє перебування у пункті призначення після закінчення лікування або вимагати разом з ним програми відвідати та відкрити туристичний напрямок. Рекреаційний туризм - це пересування людей у вільний час з метою відпочинку, необхідного для відновлення фізичних та розумових сил людини. Для багатьох країн світу цей вид туризму є найбільш розповсюдженим і поширеним. Для розвитку цього виду туризму потрібні рекреаційні ресурси. Рекреаційні ресурси - це найважливіша частина природного потенціалу регіону. Крім того, їх роль у формуванні та розвитку сучасного туризму в регіоні постійно зростає, особливо з еколого-географічної точки зору, відновлення ресурсів людини, витрачених під час роботи

Для студентов и исследователей.

ISBN 978-611-01-2192-7

© Robu Elena, Corina Gribincea, Kozak Yuriy, Kovalenko Oleksandr- 2021

© CUL, 2021

MANAGEMENTUL TURISMULUI MEDICAL ȘI RECREATIV

PREFAȚĂ

În ultimii ani, dezvoltarea științelor mediului câștigă popularitate și, ca urmare, atestăm o nouă disciplină – *managementul turismului recreativ*, apariția căreia este asociată, în primul rând, cu nevoia tot mai mare a societății de recuperare completă a propriilor forțe. Dezvoltarea galopantă a tehnologiei, progresul științific și tehnologic necesită ca oamenii să depună multă energie, epuizare fizică, dar și istovire morală. Îmbunătățirea sănătății prin recreare și turism este una dintre modalitățile de a rezolva problema ameliorării stresului din sfera producției și alte domenii, a oboselii fizice și psihologice a unei persoane. Organizarea corectă și utilizarea pe scară largă a activităților în aer liber (plimbări pe jos, pe bărci, biciclete, terrencur etc.) îi fac pe oameni puternici din punct de vedere fizic, sporind rezistența la condiții adverse și influențe de mediu. În turismul de sănătate și sport se utilizează măsuri generale de consolidare a sănătății oamenilor, care vizează eliminarea oboselii, de restabilire a celor mai importante funcții ale sistemelor corporale în legătură cu oboseala și creșterea capacității lor de lucru. Starea psihologică a omului poate fi complet restaurată numai în sânul naturii, cu vederi peisagistice inedite, floră și faună atractivă. Nimic nu este liniștitor ca culoarea blândă a ierbii și a frunzelor, murmurul plăcut al unui pârâu sau contemplarea creaturilor unice ale naturii.

O condiție importantă pentru recreare este utilizarea așa-numitelor sisteme recreative naturale, adică a celor care, într-o serie de proprietăți, sunt potrivite pentru utilizare în recreare (apă, aer, săruri, mediu etc.). Prin urmare, *în primul rând*, este necesar să se identifice zone adecvate pentru activități de agrement și recreare.

A doua problemă, rezolvată de turismul recreativ, constă în păstrarea integrității și purității acestui spațiu. Dacă instalațiile industriale sunt situate lângă casa de odihnă, un anumit complex recreativ își va pierde atracția. Grija pentru păstrarea și consolidarea sănătății oamenilor, creșterea capacității lor de lucru este una dintre sarcinile principale în domeniul politicii sociale a țării. În rezolvarea acestei probleme, turismul joacă un rol important, îndeplinind anumite funcții de îmbunătățire a sănătății și ca un tip de recreare activă, care are avantaje față de alte tipuri.

În al treilea rând, ca orice utilizare a teritoriului, activitățile recreative ale oamenilor au și părțile lor pozitive și negative. Munca și odihna sunt două părți ale unui proces normal de viață, iar odihna bine organizată este o condiție prealabilă pentru menținerea unui nivel ridicat de performanță. Corpul se odihnește cel mai bine atunci când se trece de la o activitate la alta. În acest sens, rolul turismului este deosebit de mare, întrucât turismul este, în primul rând, mișcare, o schimbare a senzațiilor vizuale, a emoțiilor, a unui sejur îndelungat în aer curat. În excursiile de drumeții, se formează anumite calități psihofiziologice și volitive ale unei persoane, abilități utile.

Această latură a turismului are o mare importanță practică. Deși viața și activitatea oamenilor sunt concentrate în principal în orașe, multe abilități dobândite în timpul drumețiilor rămân importante, de exemplu, orientarea pe teren, organizarea opririlor, înnoptările etc. Pe de o parte, prezența oamenilor în sânul naturii ajută la menținerea și consolidarea sănătății lor. Phytoncidele, care sunt eliberate de multe specii de copaci, ajută la îmbunătățirea sănătății persoanelor bolnave. Plimbările în pădure, comunicarea cu natura creează unei persoane emoții pozitive. Oamenii de știință din întreaga lume au observat că experiențele emoționale (frica, bucuria, depresia, stresul, euforia etc.) pot schimba pulsul, tensiunea arterială, transpirația și culoarea pielii. În consecință, vorbirea, imaginile vizuale și mentale într-un mod reflex condiționat au impact pozitiv sau negativ asupra stării funcționale a diferitelor organe și sisteme. Pentru a restabili funcționarea normală a sistemelor corporale, instrumentele de recuperare psihologică trebuie utilizate pe scară largă. Acestea ajută la protejarea psihicului sportivilor de influențe nocive, la depășirea dificultăților concurențiale, condițiile stresante, pentru a face față oboselii și depresiei. Pe de altă parte, odată cu utilizarea recreativă a mediului natural, există unele modificări nefavorabile pentru acesta, care, cu un număr mare de turiști într-o anumită zonă, pot fi periculoase pentru dezvoltarea naturală continuă a componentelor naturale ale zonei.

Prin urmare, utilizarea resurselor naturale recreative ar trebui să fie moderată, rațională, planificată. Misiunea cercetătorilor este de a determina valoarea sarcinilor admisibile pe un complex pentru a păstra natura. Turismul internațional joacă un rol fructuos în consolidarea păcii și cooperării între popoare. Funcțiile ecologice ale turismului asociate cu conservarea și dezvoltarea sănătății populației, creșterea duratei unei vieți active se manifestă prin crearea unui mediu de viață ecologic durabil. Recrearea și turismul acționează ca un factor stimulator pentru protecția, restaurarea și optimizarea mediului natural care afectează sănătatea și calitatea populației.

Nimeni nu va fi surprins de faptul că resursele naturii au capacitatea de a vindeca. Prin urmare, în acest scop, utilizarea în mod rațional și conservarea resurselor naturale pentru prevenirea și tratarea anumitor boli este deosebit de importantă. Pentru a satisface nevoile recreative și a dezvolta turismul în structura generală a utilizării terenurilor, sunt alocate și rezervate teritorii semnificative cu o natură puțin modificată, se efectuează lucrări de recuperare a terenurilor și de silvicultură, se îmbunătățesc parcurile forestiere naturale, se iau măsuri pentru protejarea resurselor de apă și a bazinului aerian, ceea ce contribuie la crearea unui mediu de trai confortabil. Sub influența nevoilor recreative, o rețea de stațiuni, zone de recreare și turism este formată din organizații de turism reglementate. În același timp, fondul natural de agrement al teritoriului contribuie la optimizarea interacțiunii dinamice dintre om și mediul natural în condițiile de urbanizare intensivă, industrializare și dezvoltarea de noi zone.

Autorii

CAPITOLUL 1.

MANAGEMENTUL ASPECTELOR SOCIO-ECONOMICE ȘI GESTIONAREA NATURII RECREATIVE

Reflecțiile asupra managementul turismului se rezumă la una dintre cele mai importante funcții ale managementului – *motivația călătoriei*. De ce călătoresc oamenii? Ce caută în vacanță? Ce factori influențează oferta de servicii turistice și cantitatea acestora? Toți călătorii au aceeași idee de odihnă? Motivele și nevoile de călătorie rămân stabile sau se schimbă? Se pot pune multe alte întrebări, într-un fel sau altul, legate de managementul din industria turistică. Dezvoltarea managementului în turism, în orice moment, a fost influențată de factorii economici, sociali, tehnici și tehnologici. Pe de o parte, nevoia nesatisfăcută de călătorie este asociată cu dorința de a elimina obstacolele pe parcurs.

Turismul nu este doar o ramură importantă a economiei, ci și o structură organizațională complexă. Nu este întotdeauna posibil să se determine exact ce se referă la turism: consumatorii nu observă interacțiunea strânsă a structurilor turistice, iar reprezentanții întreprinderilor turistice evidențiază doar o parte a sistemului general în activitatea lor. Între timp, structura turismului determină locul colectivelor de muncă și al lucrătorilor individuali în regiunile, organizațiile și întreprinderile turistice. Acesta este un fel de cadru pe care se bazează relația lor. Într-un sens mai larg, structura managementului turismului este înțeleasă ca un set ordonat de elemente interdependente care se află în relații reciproce stabile, asigurând funcționarea lor în ansamblu. În esență, vorbim despre relația logică dintre nivelurile de management și serviciile funcționale, care, cu ajutorul managementului, sunt construite în așa fel încât să atingă obiectivele strategice ale industriei turismului. Gestionarea unei structuri turistice înseamnă distribuirea optimă a obiectivelor între unitățile structurale și angajații organizației. Componentele structurii organizaționale a managementului sunt compoziția, raportul, locația și interconectarea subsistemelor individuale ale organizației. Crearea unei astfel de structuri vizează, în primul rând, distribuția drepturilor și responsabilităților între diviziunile individuale ale organizației.

1.1. Managementul turismului ca premisă pentru avansare economică

În structura managementului organizației există legături (departamente), niveluri (etape) de management și comunicare – orizontală și verticală. Călătoria trebuie asigurată de puterea de cumpărare. Pe de altă parte, călătoria poate fi acordată doar de cei care au fondurile necesare pentru aceasta, fapt ce ar trebui înțeles astfel: fără veniturile pe care le oferă o economie

dezvoltată este imposibil să se realizeze turismul de masă și, prin urmare, nu există un subiect de gestionare.

Nivelurile de management includ domenii structurale, dar și specialiști individuali care îndeplinesc funcțiile de management corespunzătoare sau o parte din acestea. Managerii, care reglementează și coordonează activitățile mai multor unități structurale, ar trebui, de asemenea, să fie direcționați la nivelurile de management. Formarea unei legături de management se bazează pe îndeplinirea unei funcții de management specifice de către un departament. Legăturile stabilite între departamente sunt orizontale. Nivelul de management este înțeles ca un set de legături de management care ocupă un anumit nivel în sistemele de management ale organizației. Nivelurile de management se află în dependență verticală și sunt subordonate unii altora în ierarhie: managerii unui nivel superior de management iau decizii care sunt concretizate și aduse la nivelurile inferioare.

Turismul medical și de sănătate a existat din cele mai vechi timpuri. De exemplu, vechii greci, pentru a-și îmbunătăți sănătatea, se duceau deja la sanctuarul zeului vindecător Asclepius din Epidaurus – unde existau hoteluri, băi, palestre (școli de gimnastică). Ruinele structurilor pentru tratarea cu ape minerale din vremurile Imperiului Roman au fost păstrate în zonele multor stațiuni europene celebre. Stațiunile, ca bază a turismului de sănătate, au început să se dezvolte activ în Europa încă din secolul al XVII-lea, iar în secolul al XX-lea, în lume a apărut o întreagă industrie a stațiunilor, acoperind aproape toate țările și continentele. Pe baza stațiunilor tradiționale climatice, balneologice și de nămol/noroi, au apărut noi forme de îmbunătățire a sănătății, ca: SPA, wellness, fitness. Programele de verificare sunt adesea incluse în lista serviciilor oferite de facilitățile SPA moderne. Cele mai răspândite și populare sunt stațiunile care oferă mai mulți factori de îmbunătățire a sănătății, în special: stațiunile SPA sau hotelurile SPA. Acestea din urmă pot fi amplasate nu numai în zonele de stațiune, ci și în zonele metropolitane mari, care oferă, de asemenea, servicii pentru îmbunătățirea sănătății și relaxare.

În ciuda faptului că toți liderii organizației efectuează acțiuni manageriale, nu se poate spune că sunt angajați în același tip de activitate. Liderii individuali trebuie să petreacă timp coordonând activitatea altor lideri, care, la rândul lor, coordonează activitatea managerilor de nivel inferior și așa mai departe la nivelul managerilor, care coordonează munca personalului non-managerial – oameni care produc produse sau furnizează servicii. Această desfășurare verticală a diviziunii muncii este cea care formează nivelurile de conducere. Forma piramidei indică faptul că există mai puțini oameni la fiecare nivel succesiv de guvernare decât la precedent.

Cel mai înalt nivel de conducere al organizației poate fi reprezentat de președintele Consiliului de administrație (consiliul de supraveghere), președinte, vicepreședinte, consiliu. Acest grup de personal managerial asigură interesele și nevoile acționarilor, dezvoltă politica

organizației și contribuie la implementarea practică. În acest sens, conducerea superioară poate fi împărțită în două subnivele: managementul împuternicit și managementul general.

Managerii de nivel mediu asigură implementarea politicii de funcționare a organizației elaborată de conducerea superioară și sunt responsabili pentru comunicarea sarcinilor mai detaliate către departamente, precum și pentru implementarea acestora. Specialiștii din acest grup, de regulă, au o gamă largă de responsabilități și au multă libertate de a lua decizii. Aceștia sunt șefi de departamente, birouri, directori de întreprinderi care alcătuiesc organizația, șefi de departamente funcționale.

Cel mai scăzut nivel de management este reprezentat de șefii junior. Aceștia sunt manageri care sunt direct peste angajați (nu manageri) – cel mai adesea manageri juniori care sunt responsabili de aducerea unor sarcini specifice artiștilor interpreți.

Trebuie remarcat faptul că la toate nivelurile managementului, managerii îndeplinesc nu doar funcții pur manageriale, ci și executive. Cu toate acestea, odată cu creșterea nivelului de conducere, proporția funcțiilor executive scade. Calculele arată că la cel mai înalt nivel este nevoie de aproximativ 10%, la mijloc – 50% și la cel mai mic – aproximativ 70% din timpul total al managerilor.

În domeniul managementului, astăzi, organizațiile de turism se confruntă cu o dublă sarcină:

- să implementeze pe deplin relațiile de piață în practica de muncă, adică umple managementul turismului cu conținut de piață;
- să adapteze cunoștințele din domeniul turismului la condițiile noului secol, adică ia în considerare schimbările lumii în acest sens cât mai complet posibil.

Potrivit Organizației Mondiale a Turismului (UNWTO), tratamentul și îmbunătățirea sănătății se numără printre cele mai importante motivații turistice. În ultimii 20 de ani, numărul călătoriilor pentru tratament medical a crescut cu 10-15% în întreaga lume. În prezent, turismul de sănătate câștigă aria cu adevărat globală. Prin urmare, putem spune că procesul de formare a pieței mondiale pentru turismul medical și de sănătate nu este epuizat, ci este la început de cale. În fiecare țară, s-a dezvoltat luând în considerare disponibilitatea resurselor naturale și condițiile socio-economice existente. Sarcinile managementului turistic diferă în funcție de vectorului fluxului turistic: în interiorul țării, traversarea hotarelor naționale, rezidenți sau cetățeni străini (fig. 1.1).

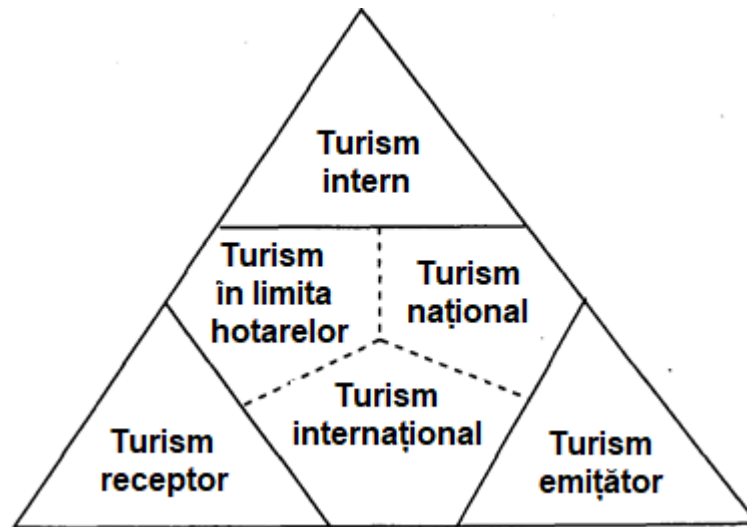

Fig. 1.1. Forme de turism față de hotarele țării [cercetările autorilor]

Turismul de sănătate, ca importanță, poate fi numit principalul tip de turism, deoarece se bazează pe preocuparea pentru sănătatea umană ca principala valoare a vieții. În anul 1999, în Spania a avut loc Congresul internațional pentru turismul de sănătate, unde s-a remarcat importanța dezvoltării acestui tip de turism pentru societatea modernă și a fost subliniată necesitatea unei cercetări la scară largă pe piața de recreare și tratament, dezvoltarea și implementarea standardelor pentru serviciile stațiunii.

Multe stațiuni au programe de wellness (wellness, anti-stres, cosmetologie) care sunt potrivite pentru persoanele absolut sănătoase. Hotelurile cu centre de talasoterapie sunt în continuă cerere în stațiunile de pe litoral. Centrele europene de turism de sănătate sunt cunoscute pe scară largă în lume. Republica Cehă este liderul numărului de turiști străini care sosesc pentru tratament SPA, vizitat anual de 50 de mii de oameni din peste 70 de țări ale lumii. Renumita stațiune de sănătate cehă Karlovy Vary întâmpină turiști medicali de pe toate cele cinci continente, stațiunea balneologică este iubită, în special, de locuitorii țărilor CSI. Pe teritoriul Germaniei există peste 300 de stațiuni care primesc peste 1 milion de oameni din Europa, SUA și Canada. Stațiunile montane și balneare din Austria și Elveția sunt, de asemenea, principalele destinații europene pentru turismul de sănătate.

În întreaga lume există o accelerare a progresului științific și tehnologic, procesele de urbanizare sunt în curs de desfășurare, ceea ce are atât consecințe pozitive, cât și negative asupra sănătății umane. Se observă o scădere a capacităților funcționale ale corpului uman, care se manifestă prin deteriorarea activității celor mai importante sisteme de susținere a vieții sale. Există atât o creștere a incidenței populației, cât și apariția unor boli noi, periculoase; sarcinile de stres cresc semnificativ, iar oboseala fizică și mentală se acumulează în corpul uman. În același timp, în lume, există o tendință de a realiza importanța unui stil sănătos de viață. Îngrijirea

sănătății și creșterea vitalității a devenit o parte integrantă a sistemului modern de valori. Un număr tot mai mare de oameni se străduiesc să mențină o formă fizică bună împreună cu îmbogățirea spirituală. A apărut chiar și termenul „turism de sănătate”, care este înțeles ca toate tipurile de călătorii turistice legate de îmbunătățirea sănătății. Scopul principal al oaspeților care vin în cadrul turismului de sănătate este tratamentul, îmbunătățirea sănătății (turismul de sănătate), precum și prevenirea bolilor (turismul de sănătate).

Factorii care au dus la creșterea popularității călătoriilor medicale includ costul ridicat al asistenței medicale, timpii lungi de așteptare pentru anumite proceduri, ușurința și disponibilitatea călătoriilor internaționale și îmbunătățirea atât a standardelor tehnologice, cât și a serviciilor în multe țări. Evitarea timpilor de așteptare este un factor principal în turismul medical din Marea Britanie, în timp ce în SUA, prețurile mai mici în străinătate sunt principalul motiv. Mai mult, ratele de mortalitate chiar și în țările dezvoltate diferă foarte mult, adică în Marea Britanie, comparativ cu alte șapte țări de frunte, inclusiv SUA.

Multe proceduri chirurgicale efectuate în locuri de turism medical sunt de câteva ori mai ieftine decât în alte țări. De exemplu, în Statele Unite, un transplant de ficat, care poate costa 300 mii USD, va costa aproximativ 91 mii USD în Taiwan. Marele avantaj al călătoriilor medicale este comoditatea și viteza. Țările cu sisteme de sănătate publică au deseori timpuri lungi de așteptare pentru anumite operații, de exemplu, aproximativ 782.936 de pacienți canadieni, în 2005, au petrecut, în medie, 9,4 săptămâni pe listele de așteptare pentru tratament. Canada a stabilit, de asemenea, repere ale timpului de așteptare pentru cei care nu sunt în funcțiune, proceduri medicale urgente, inclusiv o perioadă de așteptare de 26 de săptămâni pentru înlocuirea soldului și o perioadă de așteptare de 16 săptămâni pentru operația de cataractă.

În țările din prima lume, cum ar fi Statele Unite, turismul medical are perspective mari de creștere și este potențial destabilizator. Turismul medical din Statele Unite ar putea crește de zece ori în următorul deceniu, potrivit previziunilor Deloitte Consulting, publicate în 2018. Se estima că 750 mii de americani vor călători în străinătate pentru îngrijiri medicale în 2017, iar un raport indică faptul că 1,5 milioane de persoane vor solicita îngrijiri medicale în afara Statelor Unite în 2008. Creșterea turismului medical ar putea costa furnizorilor de servicii medicale din SUA pierderi de venituri de miliarde USD.

Unele persoane călătoresc pentru sarcini asistate, cum ar fi: fertilizarea in vitro, surrogatul sau congelarea embrionilor pentru producția retro. Cu toate acestea, percepția turismului medical nu este întotdeauna pozitivă. În țările, precum Statele Unite, unde standardele de calitate sunt ridicate, turismul medical este considerat riscant. În unele părți ale lumii, problemele politice mai largi pot afecta locul în care turiștii medicali solicită asistență medicală.

Furnizorii de turism medical au evoluat în intermediari care conectează potențiali turiști medicali cu chirurghi, furnizând spitale și alte organizații. În unele cazuri, chirurgii din Statele Unite se aranjează cu furnizorii de turism medical pentru a călători în Mexic pentru a trata pacienții americani. Totuși, se speră că vizitarea unui chirurg din SUA poate reduce temerile de a călători în străinătate și poate convinge angajatorii americani care sunt autoasigurați să ofere lucrătorilor lor această opțiune rentabilă ca o modalitate de a economisi bani, oferind, în același timp, îngrijiri de înaltă calitate. Companiile care se concentrează medical pe călătorii oferă, de obicei, asistente medicale pentru a ajuta pacienții cu probleme medicale înainte și după călătorie. De asemenea, pot ajuta la furnizarea de resurse pentru îngrijirea de urmărire după revenirea pacientului.

Turismul bypass (de ocolire) este, de asemenea, o zonă a turismului medical care s-a accelerat. Turismul de ocolire este călătoria pentru a avea acces la servicii de îngrijire a sănătății care sunt legale cu țara de destinație, dar ilegale în țara de reședință. Aceasta poate include călătorii pentru tratamente de fertilitate, care nu sunt încă aprobate în țara de reședință, avort și sinucidere asistată de medic. Turismul cu avort este cel mai frecvent în Europa, unde călătoriile între țări sunt relativ ușoare. Irlanda și Polonia, două țări europene cu legi foarte stricte privind avortul, au cele mai mari rate de turism dus-întors. Mai exact, în Polonia, se estimează că aproximativ 7.000 de femei călătoresc în Marea Britanie în fiecare an, unde serviciile de avort sunt gratuite prin intermediul Serviciului Național de Sănătate. Organizațiile independente și medicii, cum ar fi *Femeile pe valuri*, lucrează, de asemenea, pentru a ajuta femeile să treacă prin lege pentru a avea acces la asistența medicală. Prin programul *Women on the Waves*, organizația folosește o clinică mobilă la bordul unei nave pentru a efectua avorturi medicale în apele internaționale unde se aplică legea țării care arborează pavilionul. O mulțime de cercetări au fost dedicate problemelor gestionării eficiente a sferei serviciilor medicale și de sănătate.

În același timp, o deteriorare suplimentară a stării complexului medical și de sănătate din R.Moldova, o schimbare a priorităților în aspirațiile turiștilor (îmbunătățirea calității vieții, creșterea veniturilor, încercarea unui stil de viață sănătos, cerințele ridicate pentru calitatea serviciului etc.), prezența unei varietăți de servicii medicale, a resurselor naturale și climatice pentru dezvoltarea sferei serviciilor medicale și de sănătate necesită rezolvarea unor noi probleme asociate cu necesitatea unui răspuns adecvat al participanților ruși în sfera serviciilor medicale și de sănătate la o schimbare semnificativă atât în mediul extern, cât și în cel intern al funcționării lor.

Este dificil de estimat dimensiunea și creșterea turismului de sănătate ca piață, luând în considerare din cauza disponibilității limitate a datelor și a existenței datelor fragmentate și nesigure și pentru că există mai multe definiții ale turismului de sănătate și ale acestuia diferite

ramuri. În UE-28, 56 de milioane de călătorii turistice interne, în 2014, s-au înregistrat 5,1 milioane de călătorii internaționale. Ponderea turismului de sănătate în aceste călătorii este scăzută, la 4,3% din totalul sosirilor, 5,8% din sosirile la nivel național și 1,1% din sosirile la nivel internațional corespund călătoriilor de turism de sănătate. Încasările din turismul pentru sănătate se ridică la aproximativ 47 de miliarde EUR sau 4,6% din toate încasările din turism și 0,33% din PIB-ul UE-28. Sezonalitatea turismului de sănătate diferă de cel al sectorului turistic, în general, prin faptul că este mai puțin pronunțat. De fapt, se dovedește că turismul de sănătate atenuază sezonalitatea mijloacelor de turism în general. Ponderea turiștilor din sănătate care vin din afară Uniunii se situează la aproximativ 6%. Surse științifice și publice arată că dezvoltarea turismului de sănătate în Uniune este stabilă, în timp ce rapoartele privind datele pieței indică o creștere medie spre puternică a turismului medical, a turismului de wellness și turism termal. După cum s-a demonstrat în acest studiu, sectorul turismului din sănătate este de așteptat să crească cu o medie de 2% pe an, ceea ce este cu turismul în UE-28 în general.

Turismul medical este o piață volatilă, dependentă de legislație și de listele de așteptare ale sistemelor de sănătate convenționale. Franța, Germania, Italia, Suedia și Polonia sunt destinații importante pentru turismul de sănătate din punct de vedere economic. Finlanda, Bulgaria, Germania, Spania și Irlanda au o gamă relativ largă de facilități de wellness în facilitățile de recepție, dar cele mai mari densități de facilități de sănătate și wellness se găsesc în Europa Centrală și de Est și pe coastele spaniole și sudul Mării Baltice. Franța, Germania și Suedia se numără printre principalele piețe de aprovizionare pentru turismul de sănătate.

Managementul turismului este o direcție relativ nouă pentru știința din Republica Moldova. Apariția și studiul său se datorează dezvoltării active a afacerii turistice din Republica Moldova și a necesității de a gestiona acest proces. Turismul, ca fenomen social, este prezent de ceva timp în țara noastră. Cu toate acestea, integrarea statului în economia de piață a acționat cu schimbări semnificative în industria turismului, ceea ce a necesitat formarea unei noi baze teoretice pentru analiza diferitelor aspecte ale managementului turismului.

Serviciile turistice reprezintă o parte semnificativă a serviciilor consumate de populație și au un caracter specific social și de îmbunătățire a sănătății, adică recrearea, oportunitatea de a face sport, de a participa la evenimente culturale etc., combinând factorii din punct de vedere economic, social, umanitar, politic, educațional și estetic.

Industria turistică modernă poate fi considerată o colecție de (infrastructură) hoteluri sau alte facilități de cazare, mijloace de transport, facilități de catering, facilități de divertisment, educaționale, de afaceri, de sănătate, sportive și alte facilități, organizații implicate în activități turistice, organizații care oferă servicii de ghizi-interpreți etc.

Din mai multe motive, industria turismului, privită ca o industrie, rareori este facilitată cu atenția meritată din partea societății care se potrivește cu rolul său în activitatea economică. Unul dintre motivele pentru aceasta este lipsa unei contabilități statistice organizate corespunzător a activității turistice, atunci când indicatorii economici ai turismului „se dizolvă” în datele altor sectoare ale economiei naționale.

În această cercetare, turismul va fi considerat, într-o măsură mai mare, nu ca o industrie (deși acest aspect va fi menționat în unele capitole), ci ca o formă specifică de activitate umană care trebuie gestionată. Relația dintre conceptele de „gestiune” și „management” poate fi trasată prin analiza originii celui de-al doilea dintre ele. Cuvântul „management” provine de la verbul în engleză „to manage” - „a gestiona”.

1.2. Gestiunea dezvoltării turismului – o necesitate indispensabilă

„Turismul medical constă în tendința turiștilor să traverseze hotarele internaționale cu intenția de a primi o formă de tratament medical adecvat. Acest tratament poate acoperi întreaga gamă de servicii medicale, dar, cel mai adesea, include îngrijirea dentară, chirurgia estetică, chirurgia electivă și tratamentele pentru fertilitate” (OCDE, 2010).

Astăzi percepem turismul ca fiind cel mai masiv fenomen al secolului XXI, ca fiind unul dintre cele mai strălucite fenomene ale timpului nostru, care pătrunde cu adevărat în toate sferele vieții noastre și schimbă lumea și peisajul înconjurător. Turismul a devenit unul dintre cei mai importanți factori ai economiei, dar nu-l considerăm doar ca pe o călătorie sau o vacanță. Acest concept este mult mai larg și reprezintă un set de relații și unitatea conexiunilor și fenomenelor care însoțesc o persoană în călătorii. Turismul este un tip de călătorie și include persoanele care călătoresc și stau în locuri în afara mediului lor obișnuit în scopuri de recreare, afaceri sau alte scopuri. La prima vedere, conceptul de „turism” este disponibil pentru fiecare dintre noi, deoarece toți am făcut excursii undeva, am citit articole despre turism în ziare, am urmărit programe TV despre călătorii și particularitățile turismului ca obiect de management atunci când își planifică vacanța, am folosit sfaturile și serviciile agențiilor de turism. Cu toate acestea, în scopuri științifice și educaționale, este foarte important să se determine relația dintre elementele constitutive ale turismului ca ramură a economiei naționale.

Dimensiunea pieței globale de turism medical este de așteptat să ajungă la 179,6 miliarde USD până în anul 2026, înregistrând un CAGR de 21,9% în perioada de prognoză. Aproape 100 de milioane de pacienți au trecut granițele internaționale pentru îngrijiri medicale de la începutul acestui secol și chiar mai mulți au călătorit în propriile țări pentru tratament care nu este disponibil mai aproape de casă. În 2019, peste 20 de milioane de pacienți au continuat această

practică, călătoriile internaționale pentru sănătate au fost preconizate să crească cu 15-20% în 2019. Această creștere este alimentată de un acces mai bun la îngrijiri de calitate, în căutarea unor opțiuni accesibile, în timp ce alții călătoresc pentru cea mai bună îngrijire disponibilă indiferent de preț. Într-un articol, recent publicat în revista Arab Health, CEO-ul Pacienților Fără Frontiere, Josef Woodman, a descris opt factori de turism medical global în 2019:

Îmbunătățirea standardelor clinice și a reputației prin acreditare internațională:

- Creșterea agențiilor medicale online
- Asigurările de sănătate continuă să fugă de pe piața turismului medical
- Turismul medical se bucură de o creștere sănătoasă în întreaga lume
- Volumul crescut de pacienți chinezi
- Nevoia tot mai mare de îngrijire dentară
- Millennials caută un tratament mai bun și mai ieftin
- Telemedicina face legătura între medici și pacienți

Sosirile de turiști internaționali (vizitatori peste noapte) au crescut cu 4% în 2019 comparativ cu aceeași perioadă din 2018, cu performanțe mixte între regiunile lumii: Orientul Mijlociu (+ 9%) a condus creșterea urmată de Asia și Pacific și Africa (ambele + 5%). Europa (+ 3%) și America (+ 2%) s-au bucurat de o creștere mai moderată. Încetinirea economică globală, tensiunile comerciale și provocările geopolitice în creștere, neliniștile sociale, incertitudinea prelungită cu privire la Brexit și încrederea mai mică a afacerilor au influențat creșterea turismului internațional. Prăbușirea grupului principal de călătorii *Thomas Cook* și a unor companii aeriene mici europene a afectat temporar unele destinații turistice cheie, în special în Europa și America. Conform principalelor piețe sursă, Statele Unite au condus o creștere a cheltuielilor cu turismul internațional în termeni absoluți, susținută de un dolar puternic. Franța a raportat cea mai puternică creștere dintre primele zece piețe, reflectând pentru al doilea an consecutiv o creștere a cererii, în timp ce China, cea mai importantă piață sursă din lume, a atestat că călătoriile de ieșire au crescut cu 14% în prima jumătate a anului 2019, deși cheltuielile au scăzut cu 4% comparativ cu aceeași perioadă a anului trecut.

Wellness este o stare foarte bună de sănătate fizică și mentală.

Turismul de sănătate: „forme de turism axate în primul rând pe sănătatea fizică, dar care vizează și îmbunătățirea bunăstării mentale și spirituale și creșterea capacității indivizilor de a-și satisface propriile nevoi și de a se dezvolta mai bine în interior a mediului lor și în societate”(MK Smith și L. Puczkó, 2015, p. 206).

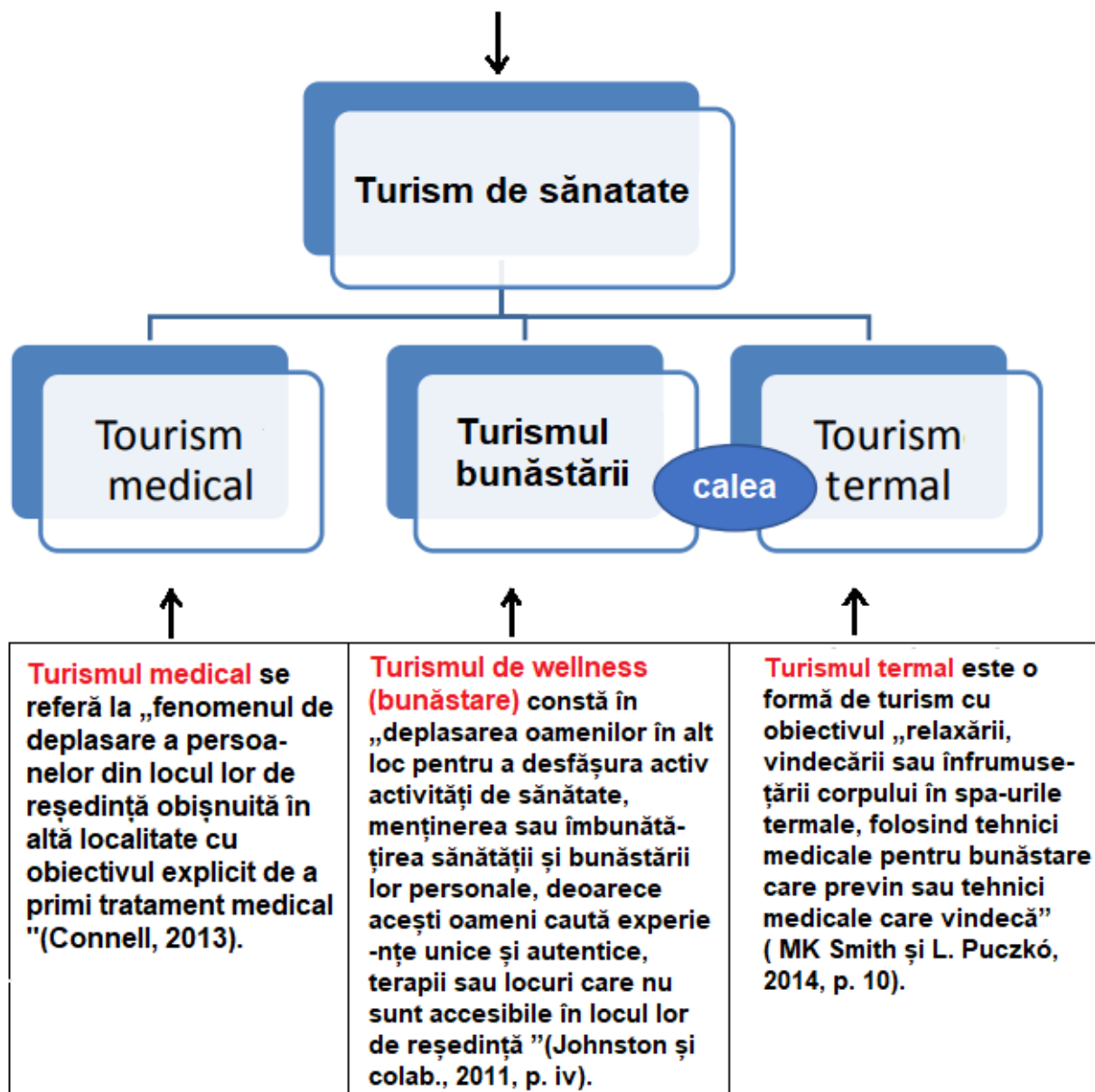

Fig. 1.2. Prezentarea generală a definițiilor legate de turismul de sănătate [cercetările autorilor]

Suprapuneri conceptuale în studiul turismului de sănătate

Deși unele organizații clasifică turismul balnear drept turism de wellness, considerăm că turismul balnear este un tip distinct de turism de sănătate care combină elementele medicale și non-medicale și care se încadrează între turismul medical și turismul de wellness în ciclurile „boală - sănătate - bunăstare” și „vindecare - prevenire - promovare” descrise de Hall (2011)

(Fig. 1.2). Boala este legată de turismul medical, așa cum persoanele cu o afecțiune medicală caută tratament. Turismul de wellness poate fi văzut ca o ofertă de servicii pentru oamenii sănătoși care doresc o vacanță sănătoasă. Turismul termic are, de asemenea, o dimensiune preventivă. De exemplu, este efectuat de persoane cu o boală cronică sau altă patologie. Prin urmare, în timp ce în cazul turismului medical, suferința și bolile fac parte din experiență, turismul de wellness implică plăcere, sănătate și întinerire. În ceea ce privește turismul termal, acesta include atât servicii medicale, cât și servicii nemedicale. După cum se dovedește, aceste trei zone se suprapun, de exemplu, prin tratamentele de sănătate medicală sau tratamentele termice medicale disponibile în Europa de Est, în cadrul proiectului OFF TO SPAS sau dezvoltarea turismului de sănătate în Balcani, dedicat balneoterapiei și reabilitării.

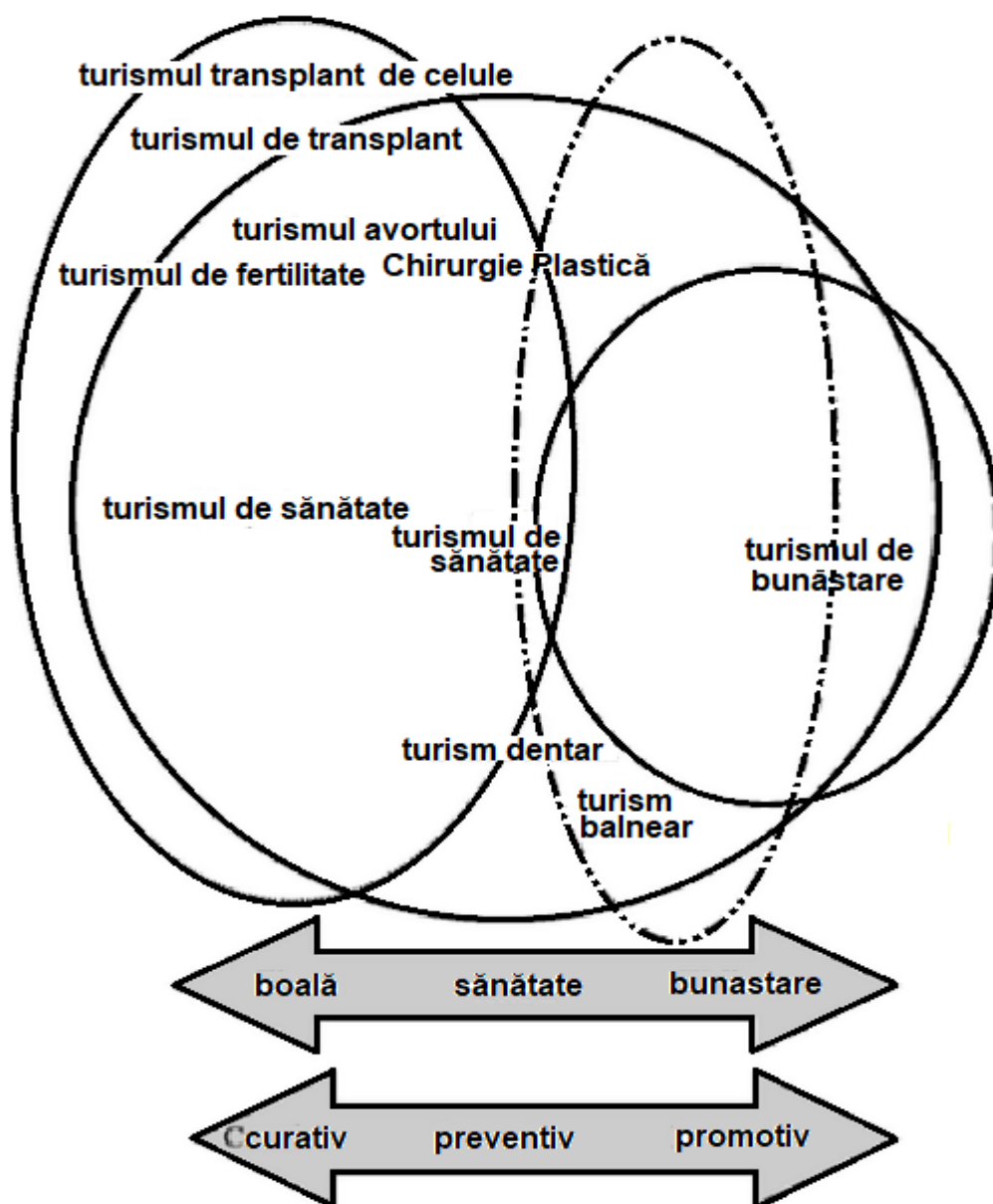

Fig. 1.3. Suprapuneri în sectorul turismului de sănătate [117]

Literatura pe tema turismului medical este dominată de studii de regiuni și țări non-europene și are foarte puține studii aprofundate asupra turismului medical în Europa (Lunt et al., 2015). Turismul medical, în afara Uniunii, este reprezentat, în principal, de vizitatori și sosiri către destinații, precum: Africa de Sud, Malaezia și Thailanda din țările vecine (Connell, 2013; Crush și Chikanda, 2015; Ormond și Sulianti, 2014). Lunt și colab. (2011) a subliniat absența datelor fiabile privind fluxul de turiști medicali din întreaga lume. Volgger, Mainil, Pechlaner și Mitas (2015) au analizat dezvoltarea regiunilor de sănătate transnaționale. Regiunile de sănătate trebuie să își consolideze capacitățile organizaționale legate de finanțarea, gestionarea și furnizarea de asistență medicală, precum și investiții în personal și mijloace de comunicare. Autoritățile regionale au un rol important în dezvoltarea acestor structuri, pentru a le gestiona capacitățile în asistența medicală și de sănătate pentru pacienții naționali și internaționali.

În această ordine de idei, s-ar putea face mai multe cercetări cu privire la relația dintre mobilitatea pacienților, îmbătrânirea populației și economia persoanelor în vârstă din Uniune. Același lucru este valabil și pentru turismul de wellness și turismul SPA. Raportul Alianței Europene de Sănătate Publică privind asistența medicală transfrontalieră stabilește, în mod explicit, relația dintre inegalitățile în accesul la serviciile medicale și directiva UE privind punerea în aplicare a drepturilor pacienților: „Directiva impune statelor membre să ramburseze cetățenilor valoarea asistenței dacă ar fi fost acordată în țara reședință – o dispoziție esențială pentru a proteja viabilitatea financiară și viabilitatea sistemelor naționale de sănătate, dar care dezavantajează, în mod direct, pacienții din țările mai sărace ale căror sistemele de sănătate sunt mai puțin dezvoltate. De exemplu, asistența medicală este mult mai ieftină în Croația decât în Suedia. Drept urmare, un pacient croat trebuie să plătească din buzunarul său diferența considerabilă în ceea ce privește costul tratamentului, în timp ce pacienții din statele membre mai bogate sunt liberi să călătorească aproape oriunde pentru asistență medicală, fără a fi nevoiți să contribuie singuri la costuri. Un alt efect asociat este că țările mai bogate beneficiază eficient dacă tratamentul este mai ieftin în străinătate”.

În ceea ce privește drepturile consumatorilor în serviciile de sănătate din legislația UE vom menționa următoarea publicație (în care pacienții europeni sau turiștii medicali sunt considerați atât cetățeni, cât și consumatori): „În contextul european, există două modalități de conceptualizare a turiștilor medicali. Primul tip de turiști medicali își folosesc drepturile de cetățenie europeană pentru a beneficia de proceduri chirurgicale necesare din punct de vedere medical în alt stat membru al Uniunii Europene și solicită rambursarea costului tratamentului în țara lor de reședință. Al doilea, cel mai mare grup de turiști medicali europeni, poate fi văzut ca consumatori prin faptul că își folosesc puterea de cumpărare de pe piață pentru a avea acces la o serie de beneficii dentare, cosmetice și chirurgicale electivă. Acest dublu rol de cetățean și

consumator – ce revine participantului să aleagă și să preia aceste roluri – distinge Europa de Statele Unite, unde turistul medical acționează mai mult ca un consumator decât ca un cetățean".

Bunăstarea este un concept larg, al cărui sens variază în funcție de cultură și locație. De exemplu, în sudul Europei, bunăstarea este legată de litoral, aerul mării, un ritm lejer, pașnic de viață și abundența alimentelor mediteraneene; în timp ce în Scandinavia, bunăstarea provine din exterior, mersul pe jos și înot și se bazează pe principiul simplității. Germania, Austria și Elveția nu sunt situate doar geografic între Marea Mediterană și Scandinavia, dar, în concepția lor de bunăstare, combină sănătatea fizică specifică țărilor din nord și ritmul mai lent caracteristic sudului Franței. În Europa, mai mult în țările din Europa Centrală și de Est sau în statele baltice, conform cercetărilor autorului, bunăstarea este mai asociată de „surse și ape cu virtuți terapeutice”.

Dializa în vacanță este deja o practică răspândită în Uniunea Europeană și în alte părți. Multe site-uri web indică unde se pot găsi locuri care oferă acest tip de sejur personalizat. Exemplele din literatură sunt mai puțin evidente, dar exemplul regiunii din Veneto ilustrează perfect acest fenomen: între 47 și 50 de pacienți din țări străine ajung în Veneto în fiecare an pentru a primi tratamente de dializă în timpul vacanței. Pacienții au fost mulțumiți de servicii și unii au găsit tratamentul identic cu ceea ce au primit în țara lor de origine. Pacienții au apreciat continuitatea îngrijirii, dar unii au raportat încă bariere lingvistice.

Literatura academică și comercială cu privire la turismul balnear este dominată, cel puțin din punct de vedere cantitativ, de cercetarea produselor și serviciilor din Europa Centrală și de Est, unde stațiunile balneare au o lungă tradiție în jurul apelor cu virtuți terapeutice. Potrivit lui Derco (2014, p. 250), „activitățile în jurul băilor termale naturale și curative din Slovacia sunt influențate de comercializarea serviciilor termice care vizează pacienții care își plătesc singuri ca parte a turismului de sănătate. Cheltuielile limitate ale asigurătorilor de sănătate în ceea ce privește tratamentele termice și sejururile în SPA-urile termale, forțează pe aceștia din urmă să se concentreze pe crearea de produse de bunăstare (cum ar fi, sejururile de înfrumusețare sau weekendurile de bunăstare) și pe activitățile comerciale care promovează aceste produse.

În Germania, băile termale tradiționale („Kurorten”) au fost afectate semnificativ de reformele recente ale sistemului de sănătate din Germania și au revenit cu un accent mai mare pe dezvoltarea bunăstării medicale (Pforr și Locher, 2012). Acesta este un alt prim exemplu de legătură strânsă și suprapunere între turismul medical și turismul balnear.

Nu există statistici și surse de date fiabile privind turismul de sănătate, iar lipsa definițiilor clare contribuie la diversitatea cifrelor disponibile. În 2014, potrivit estimărilor, turismul de sănătate din UE-28 a înregistrat un total de 56 de milioane de sosiri interne și 5,1 milioane de sosiri internaționale (din întreaga lume), pentru un total de 61,1 milioane de sosiri în UE-28. Este

un turism de sănătate care vizează servicii de wellness, SPA și servicii de sănătate. Ponderea turismului de sănătate în raport cu toate sosirile (internaționale și interne) în UE-28 se ridică la 4,3%. Germania, Franța și Suedia sunt principalii actori în turismul de sănătate din UE-28, contribuind cu 56% din totalul sosirilor și cu 58% din toate plecările din sectorul turismului de sănătate. Turismul de sănătate domină turismul de sănătate din Uniune: reprezintă între două treimi și trei sferturi din piață în ansamblu. Încasările pentru turismul de sănătate se ridică la aproximativ 46,9 miliarde de euro în UE-28 sau 4,6% din toate încasările din turism și 0,33% din PIB-ul UE-28. Mai mult de trei sferturi din veniturile UE din turismul de sănătate provin din doar cinci țări: Germania, Franța, Polonia, Italia și Suedia. Cota de piață a turismului de sănătate din Uniune este stabilă, dar rapoartele din datele de piață indică faptul că aceasta este în creștere. Este posibil ca turismul de sănătate să aibă impact benefic asupra pieței asistenței medicale. Munca și mediul înconjurător reduc sezonabilitatea turismului. Majoritatea clinicilor de turism medical oferă, de asemenea, serviciile lor pacienților locali și văd turismul medical ca un supliment la „piața” lor.

Informații despre volumul și structura pieței turismului de sănătate în UE-28

Aceste informații se referă la călătoriile turistice de cel puțin o noapte și se bazează pe date privind sosirile și plecările interne și internaționale. Departamentul Națiunilor Unite pentru Afaceri Economice și Sociale (2010, p. 9) definește acești termeni după cum urmează: deplasarea în țara lor de către rezidenți se numește călătorie internă (națională). Călătoriile efectuate într-o țară de nerezidenți se numesc călătorii de intrare (turism receptor), în timp ce călătoriile în afara unei țări de către rezidenți se numesc călătorii în străinătate (turism emițător). Călătoriile de intrare sunt denumite „sosiri internaționale” și, respectiv, „plecări internaționale”. În studiul de față vom folosi doar termenii „***sosiri internaționale***”, „***plecări internaționale***”, „***sosiri interne***” și „***călătorii interne***”. Secțiunea dată prezintă o informație generală a cifrelor cheie în turism în UE-28, înainte de a trece la turismul de sănătate. Pentru a obține aceste cifre, am creat baza de date extinsă pentru turismul în sănătate (EHTDB). Metodologia utilizată pentru EHTDB este detaliată în subsecțiune. Secțiunea oferă o prezentare generală a volumului turismului de sănătate din Uniune în ceea ce privește numărul de călătorii și înnoptări, aprovizionarea cu facilități de sănătate și venituri, înainte de a încheia cu informații despre creșterea sectorului și prin comparație cu turismul global de sănătate. Secțiunea se concentrează pe turismul de sănătate din perspectiva destinație, oferă informații despre structura turismului de sănătate din Uniune și efectele sale și se încheie cu concluzii.

În tabelul 1.1 sunt prezente cifrele cheie pentru turismul din UE-28 pentru 2014. Se pare că rezidenții UE își petrec majoritatea sejururilor într-o noapte minimă sau în propria țară (75%),

sau în altă parte a Uniunii Europene (19%). În 2014, doar 6% din nopțile minime ale rezidenților Uniunii au fost înregistrate în afara Uniunii [190].

Tabelul 1.1. Cifre-cheie pentru turism în Uniunea Europeană, 2018 [190]

	Călătorii de către rezidenții Uniunii Europene					Sosiri internaționale, total
	Toate plecările (interne și internaționale)	Călătorii interne	Călătorii internaționale			
			Intra UE	În afara UE	Total	
Călătorii (milioane)	1209	900	231	77	309	461
Călătorii, %	100	74,4	19,1	6,4	25,6	-
Înnoptări (milioane)	6334	3700	1976	659	2634	1930
Înnoptări, %	100	58,4	31,2	10,4	41,6	-
Cheltuieli (în miliarde de euro)	-	664	-	-	-	362
Durata medie a sejurului (în nopți)	5,2	4,1	8,5	8,5	8,5	4,2
Cheltuieli medii pe sejur (în euro)	-	738	-	-	-	785

În ceea ce privește turismul internațional, UE-28 rămâne cea mai vizitată regiune din lume, cu 40% din totalul sosirilor internaționale la nivel mondial. Totuși, această pondere scade treptat, după cum sugerează creșterea anuală a sosirilor internaționale, care este mai moderată, în medie, în Uniune decât în lume (2,7%, respectiv 3,9%, între 2005 și 2015, conform UNWTO, 2016a). Se așteaptă ca călătoriile internaționale către UE-28 să crească mai mult moderat decât media globală până în 2025: 2,1%, respectiv 3,5% pe an (UNWTO, 2014). Tabelul 1.1 de mai sus prezintă cifrele pentru sectorul turistic general pentru UE-28 ca reper pentru datele privind turismul de sănătate.

Conform calculelor noastre din EHTDB, în 2014 volumul total al turismului de sănătate în UE-28 a fost de 56 de milioane de sosiri interne și 5,1 milioane de sosiri internaționale (în întreaga lume) pentru un total de 61,1 milioane de sosiri în turismul de sănătate în UE-28. Ponderea exactă a sosirilor din exterior UE-28 în sectorul turismului de sănătate este necunoscut și nu este publicat în mod regulat. Cu toate acestea, se poate presupune că ponderea respectivă este redusă, având în vedere că ponderea totală a sosirilor din afara UE-25 (plus Norvegia, Elveția, Bulgaria și România) a reprezentat doar 6% din totalul sosirilor în 2000 [209]. Nimic nu sugerează că acest procent (6%) diferă în mod necesar pentru turismul de sănătate, care poate fi de așteptat să evolueze guvernate de aceiași factori economici, timpul și costul călătoriei și atractivitate decât cele care guvernează sectorul turistic în general. Întreaga piață din turismul de

sănătate (călătoriile internaționale și interne) reprezintă 4,3% din total de sosiri în UE-28, 5,8% din sosirile interne și 1,1% din sosirile internaționale (Tabelul 1.2).

Tabelul 1.2. Volumul și ponderea sosirilor din sectorul turismului de sănătate în UE-28, 2014

	Toate călătoriile	Teritorii naționale	Internaționale
Toate călătoriile, milioane	1361	900	461
Sejururi de sănătate, milioane	61,1	56,0	5,1
Ponderea turismului de sănătate, în totalul călătoriilor, %	4,3	5,8	1,1

Aceste estimări de călătorii se dovedesc a fi semnificativ mai mici decât cifrele combinate de turism de wellness și SPA pentru Europa menționate în rapoartele industriale frecvent citate. De exemplu, Global Wellness Institute (GWI) citează numărul de 250 de milioane de călătorii, dar aceasta presupune o pondere de 89% din călătorii, inclusiv sănătatea este o „fîntă secundară” și include țări din afara UE, cum ar fi: Rusia, Elveția și Turcia (aceste țări reprezintă o cotă de 13% din totalul călătoriilor, conform GWI). Dacă calculăm numărul de călătorii în Europa în care bunăstarea este obiectivul principal pe baza ponderii de 11% citate de GWI (2017), ajungem la aproximativ 27,5 milioane de călătorii de bine, starea și hidroterapia, care este mai mică decât estimarea noastră. Trebuie remarcat faptul că cifrele GWI nu includ sejururile de turism medical. În prezentul studiu, ponderea internă a sosirilor de călătorii în turismul de sănătate în Uniune a fost evaluat la 92%, comparativ cu o pondere de 83% din călătoriile pentru care bunăstarea este obiectivul primar sau secundar la nivel global conform GWI (2017). În ceea ce privește înnopțările, turismul de sănătate din Uniune a înregistrat 233,7 milioane de nopți pentru călătorii interne și 16,7 milioane pentru călătorii internaționale, adică un total de 250,4 milioane de înnopțări. Durata medie a sejurului este de 4,1 nopți pentru călătoriile interne și de 8,5 nopți pentru călătoriile internaționale.

După cum s-a relatat mai sus, distincția volumului fiecăreia dintre cele trei piețe ale turismului de sănătate (adică turismul medical, turismul de wellness și turismul balnear) se dovedește a fi o sarcină dificilă, datorită disponibilității limitate a datelor, existența datelor fragmentate și sfera largă a definițiilor (care se suprapun adesea), utilizate de diferitele surse și oficii de statistică. De exemplu, un studiu austriac și-a bazat estimarea volumului pieței turismului de sănătate pe numărul de afaceri și facilități pe segmentul pieței, dar a considerat turismul medical ca o piață separată. Conform acestui studiu, în 2014, turismul wellness (în special în contextul „wellness alpin”) a predominat în Austria, reprezentând 76% din turismul de sănătate în total. Ponderea turismului balnear a fost de 13%, cea a bunăstării medicale – de 9% și cea a turismului medical estetic și minim invaziv – de 2% (Donau-Universität Krems, 2014).

Termenul „bunăstare medicală” este un exemplu al varietății definițiilor utilizate pe piață, dar în scopul acestui studiu, considerăm că orice formă de turism cu un scop sau element medical este turismul medical, dar nu turismul de wellness. O analiză similară bazată pe facilități standarde în Germania a estimat ponderea turismului de wellness în turismul de sănătate la 63%, wellness medical – la 15%, turismul balnear – doar la 4%, turismul medical pur – la 1% și, în cele din urmă, la 17% – cel al oricărei alte forme de turism axat pe sănătate (Betsch, Klink și Schur, 2014). În majoritatea țărilor UE-28, ponderea turismului medical este relativ scăzută, deși numărul (și definițiile) diferă foarte mult de la o țară la alta. De exemplu, Germania a înregistrat 255.000 de turiști medicali străini în 2015 (Juszczak, 2017), comparativ cu aproximativ 10.000 în Austria.

Managementul, ca activitate profesională, presupune prezența unui manager de specialitate, și anume un agent de turism sau operator de turism, ca subiect al acestei activități, iar activitatea turistică – ca obiect al activității economice a companiei. Este important de reținut că în procesul de implementare a managementului se manifestă relații specifice între subiectul și obiectul managementului. Aceste relații de management reprezintă un sistem social complex de conexiuni între oameni, care are loc în procesul de implementare a funcțiilor de management.

Sosirile de turiști internaționali (vizitatori peste noapte) au scăzut cu 65% în prima jumătate a anului 2020 față de aceeași perioadă a anului trecut, cu sosirile în iunie cu 93%, potrivit datelor raportate de destinații.

În ciuda redeschiderii treptate a unui număr tot mai mare de destinații în a doua jumătate a lunii mai și a lunii iunie, înainte de sezonul estival al emisferei nordice, îmbunătățirea preconizată în iunie a fost aproape neperceptată în comparație cu luna mai.

Scăderea masivă a cererii de călătorii internaționale, în prima jumătate a anului 2020, se explică printr-o pierdere de 440 de milioane de sosiri internaționale și aproximativ 460 miliarde USD din veniturile din exporturi din turismul internațional. Aceasta reprezintă de peste cinci ori pierderea de încasări înregistrată în 2009 pe fondul crizei economice și financiare globale.

Relațiile dintre elementele unui sistem de management al turismului sunt profunde și complexe. Acest lucru este demonstrat de faptul că majoritatea întreprinderilor turistice sunt de dimensiuni mici. Întreprinderile mari de turism sunt înființate numai în zone dens populate, sunt tipice industriei turismului, dar acesta nu este un atelier de fabrică cu un singur tip de structură organizatorică de management. În industria turismului există multe întreprinderi și organizații turistice, care, într-un fel sau altul, trebuie să se încadreze într-un singur sistem regional de management, în care se urmărește obiectivul de a asigura eficiența pe termen lung și competitivitatea pe piață. Obiectivele turismului, ca obiect gestionat, de asemenea, sunt complexe, dificil de măsurat și neclare. Acest lucru se bazează adesea pe nevoile declarate și nu

pe cele reale ale turiștilor. Pentru a identifica nevoile reale ale clienților, agentul de turism trebuie să manifeste eforturi maxime, ineficiența acestei activități va provoca nemulțumirea față de consumatorul serviciului. De asemenea, este important ca managementul întreprinderilor private de turism, care în activitățile lor sunt ghidate de profit, să fie caracterizat de obiective clare și măsurabile – acumularea de valori, fluxul de numerar și profitul. Pentru managementul organizațiilor de turism, astfel de obiective nu există nici la nivel de întreprindere, nici la nivel regional.

1.3. Managementul naturii recreative ca obiect de studiu

Managementul naturii este principala formă de interacțiune între societate și mediul natural, implementat printr-un sistem de măsuri care vizează dezvoltarea, utilizarea, transformarea, restaurarea și protecția resurselor naturale, ce reflectă legăturile dintre producție, populație și mediu. În procesul de recreare, natura este unul dintre factorii principali de odihnă și recuperare a forței fizice și mentale. Modelul istoric al interacțiunii dintre societate și natură se manifestă prin extinderea influenței umane asupra naturii cu creșterea ratelor de dezvoltare economică și conștientizarea necesității de a păstra mediul natural cu importanța crescândă a funcției sale recreative.

În condițiile interacțiunii extinse și intensive a societății și naturii, creșterea nevoilor societății pentru recreare manifestă o nevoie obiectivă de utilizare sistematică a resurselor naturale pentru a satisface nevoile, adică în organizarea unui tip special de natură *recreativă*.

Managementul naturii recreative are trei funcții principale: socială, economică și de mediu. Funcția socială a naturii recreative este de a satisface nevoile specifice ale populației în recreare, sănătate, comunicare cu natura, ceea ce contribuie la întărirea sănătății fizice și mentale a societății. Funcția economică este, în principal, restabilirea forței de muncă. Datorită recreării, crește capacitatea de lucru, crește fondul pentru timpul de lucru, ceea ce contribuie la creșterea productivității muncii. Funcția economică include, de asemenea, extinderea domeniului forței de muncă și dezvoltarea accelerată a infrastructurii sociale și industriale în zone de natură recreativă intensivă. Funcția de mediu este de a preveni degradarea complexelor naturale recreative sub influența activităților antropice, inclusiv recreative.

Metodologic, managementul naturii recreative ar trebui considerat ca o unitate a unor astfel de procese precum organizarea recreării populației, folosind resursele și condițiile naturale, anticiparea schimbărilor din mediu sub influența activităților recreative, satisfacerea nevoilor resurselor naturale recreative și recuperarea forței de muncă.

De regulă, în complexul teritorial de producție, elementul său definitoriu și primar este structura de producție. Sfera neproductivă oferă condițiile pentru existența și funcționarea producției și este parcă secundară. Numai în cazurile în care regiunea are o specializare recreativă, sfera neproductivă devine factorul principal care determină condițiile pentru dezvoltarea sferei productive. În acest caz, este necesar să se creeze noi forme de cooperare a întreprinderilor și organizațiilor într-un singur complex teritorial pentru a oferi servicii recreative maxime și eficiente.

Unul dintre acestea este *Complexul Teritorial-Recreativ* (TRK), care se caracterizează printr-o singură zonă care are un potențial recreativ semnificativ, un set de facilități recreative, cu legături industriale strânse, unitatea formelor organizaționale de guvernare ce asigură utilizarea eficientă a resurselor naturale recreative și condițiile socio-economice predominante în zonă.

Deși pe plan extern problema utilizării recreative a naturii se extinde numai la obiectele naturale care pot fi folosite pentru recreare, în realitate acoperă și o gamă largă de obiecte de origine antropogenă, care afectează eficiența dezvoltării, utilizării, restaurării și protecției acestor resurse. Setul de astfel de obiecte din regiune formează un complex teritorial-recreativ. Astfel, gestionarea naturii recreative are o localizare regională și poate fi considerată ca un element al politicii economice și sociale regionale. Prin urmare, ca obiect de natură recreativă în ceea ce privește intensificarea acestuia ar trebui considerat TRK.

TRK are o structură internă complexă și legături externe semnificative. Structura internă a complexului este determinată de nivelul de dezvoltare a bazei materiale și tehnice a specializărilor recreative, a infrastructurilor industriale și sociale, a stării mediului, a disponibilității resurselor de muncă, a naturii așezării populației în zonele recreative. Relațiile externe ale complexului sunt determinate de condițiile socio-economice ale formării complexului, cum ar fi: transportul și amplasarea geografică a complexului, conexiunea cu punctele interne de logistică și aprovizionarea cu alimente, locația relativă la zonele din care, în timpul anotimpurilor de vârf, pot atrage forță de muncă suplimentară.

Resursele naturale recreative sunt o condiție indispensabilă pentru dezvoltarea recreării. Prin urmare, utilizarea lor rațională, restaurarea și protecția este una dintre sarcinile importante. Principalele subsisteme și direcțiile pentru îmbunătățirea bazei de recreare a resurselor naturale sunt prezentate în Fig. 1.4.

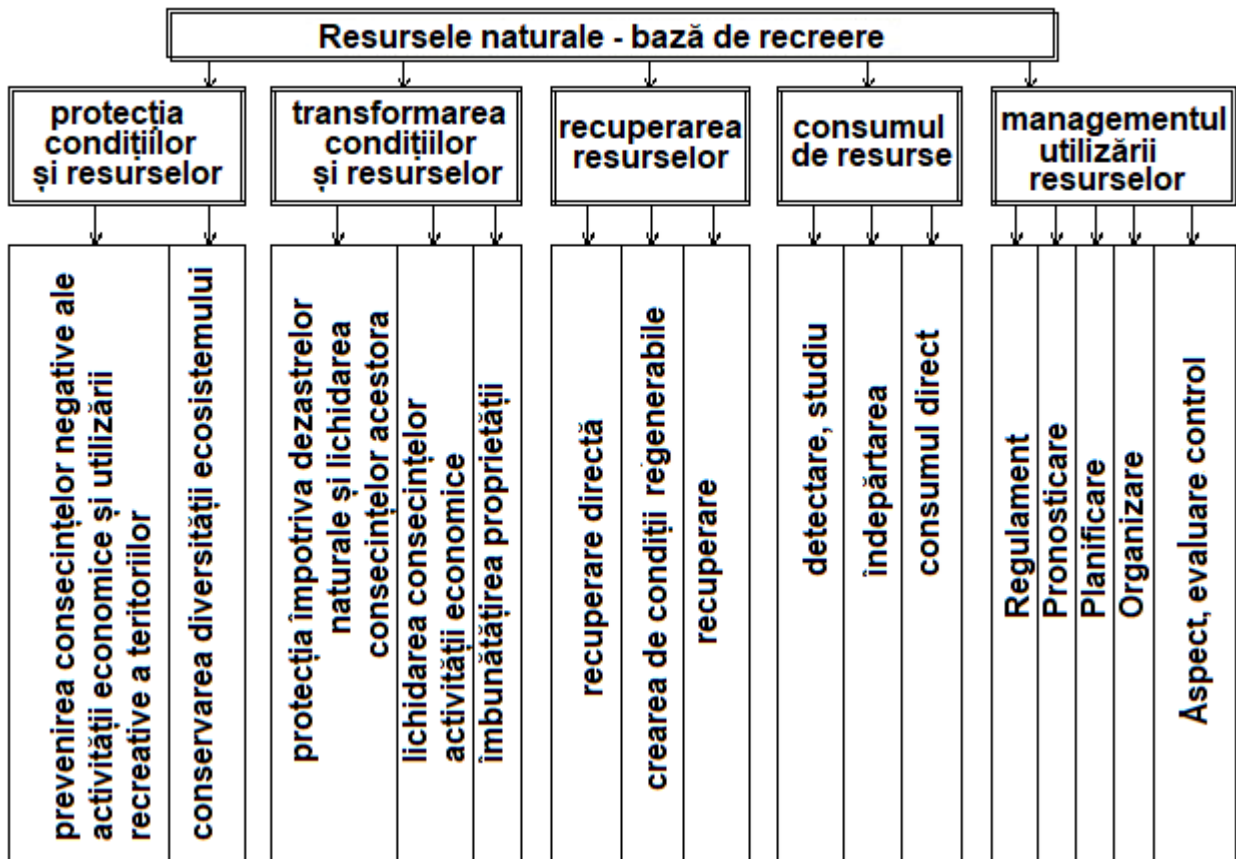

Fig. 1.4. Principalele subsisteme și domenii de îmbunătățire a bazei de recreere a resurselor naturale

Trebuie subliniat faptul că utilizarea recreativă a naturii necesită protecția și restaurarea nu numai a resurselor naturale, ci și a condițiilor naturale care constituie habitatul uman.

Toate industriile, subindustriile, tipurile de producție, care reprezintă surse ale posibilelor poluări și perturbări, echilibrul mediului, sunt incompatibile cu activitățile recreative, nu pot fi amplasate în zone cu recreere intensivă. O problemă destul de tipică este dezvoltarea industriei recreative din regiune, unde resursele recreative se învecinează cu minerale și extracția acestora din urmă fără a afecta resursele recreative este imposibilă. Această situație s-a dezvoltat, de exemplu, într-unul din districtele Prykarpattia. Zăcămintele unice de apă minerală sunt situate în apropierea zăcămintelor de petrol. Potrivit oamenilor de știință, locațiile apelor minerale medicinale din această zonă nu au analogi în țară, dar sursele de petrol, nu atât de unice, sunt deja planificate pentru funcționare. Aceasta indică faptul că nu există o abordare pentru rezolvarea problemei dezvoltării industriilor din regiune și nu ia în considerare eficiența socio-economică comparativă a utilizării anumitor resurse. Diminuarea cererii internaționale se reflectă, de asemenea, în scăderi de două cifre ale cheltuielilor cu turismul internațional. Piețele majore de ieșire, cum ar fi: Statele Unite și China, continuă să se oprească, deși unele piețe, precum Franța și Germania, au arătat o oarecare îmbunătățire a cererii de călătorii internaționale în iunie. În timp ce recuperarea turismului internațional rămâne lentă, cererea pentru turismul

intern crește pe multe piețe mari, cum ar fi China, unde capacitatea aeriană din iulie a revenit la aproximativ 90% față de nivelul din 2019. În Rusia, capacitatea aeriană a fost susținută și de creșterea călătoriilor interne. Pe baza celor trei scenarii ale OMT, publicate în mai 2020, care indică scăderi de la 58% la 78% la sosirile de turiști internaționali în 2020, tendințele actuale sugerează o scădere a sosirilor internaționale mai aproape de 70% pentru 2020. Scenarii extinse pentru 2021-2024 indică o revenire puternică în anul 2021 bazată pe presupunerea unei inversări a evoluției pandemiei, îmbunătățirea semnificativă a încrederii călătorilor și ridicarea majoră a restricțiilor de călătorie până la jumătatea anului. Cu toate acestea, revenirea la nivelurile din 2019 în ceea ce privește sosirile internaționale ar dura 2½ până la 4 ani.

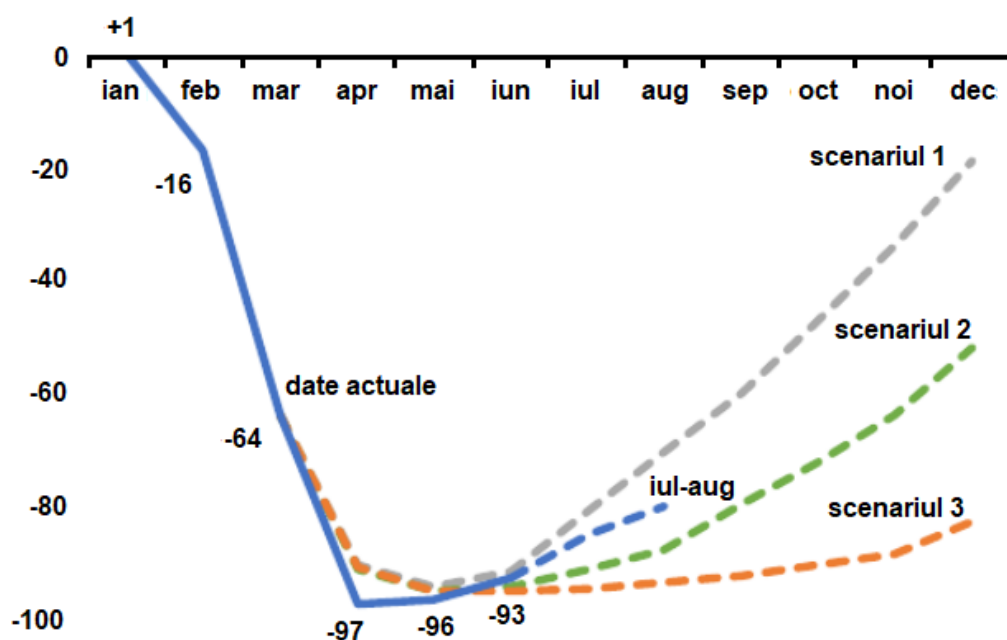

Fig. 1.5. Sosirile internaționale ale turiștilor în 2020: rezultate și scenarii (modificări lunare,%) [185]

Problema utilizării raționale a naturii este de a asigura utilizarea cuprinzătoare și electivă, restaurarea și conservarea condițiilor naturale și a resurselor recreative, luând în considerare nevoile existente în mod obiectiv. Pentru a rezolva problema, este necesar să se fundamenteze, în profunzime și în mod cuprinzător, măsurile științifice și practice care să asigure și să gestioneze în mod sistematic dezvoltarea managementului naturii recreative. Baza teoretică a unui studiu cuprinzător și soluționarea acestei probleme este o abordare sistemică care permite a analiza și a eficientiza obiectivele funcționării anumitor sisteme, a stabili o corespondență între scop, capacitatea de a rezolva problema și resursele necesare.

Locuri de odihnă. Acest nume este colectiv. Este folosit pentru a se referi la toate locurile care sunt folosite pentru recreare. Acest grup include stațiuni, locuri de vacanță și locuri situate în apropierea locului de reședință și utilizate pentru odihnă scurtă.

Stațiuni. Acest nume a devenit internațional, dar sensul său nu este întotdeauna același. De exemplu, în Elveția, o stațiune, de obicei, este numită orice destinație de vacanță, în timp ce în Germania trebuie să respecte cerințele prevăzute de lege. Definițiile general acceptate sugerează că stațiunile ar trebui să aibă cel puțin trei indicatori: factori naturali de vindecare; clădiri corespunzătoare; o anumită natură curativă. Factorii naturali de vindecare sunt proprietățile de vindecare ale solului, mării sau climatului. Clădirile stațiunii sunt clădiri, structuri în care se efectuează tratamentul. Clădirile și structurile trebuie să respecte standardele de igienă, să aibă un aspect impecabil și să fie operate de personal instruit. Este important ca astfel de locuri să aibă o atmosferă calmă și să fie înconjurate de un peisaj plăcut și curat, ecologic.

Fig. Timbre cu imagini de stațiuni din URSS

Cele mai bune spitale din lume trebuie să facă față unei numeroase provocări cu care se confruntă astăzi domeniul îngrijirii sănătății, inclusiv reglementări stricte, progrese rapide în științe medicale, noi riscuri pentru sănătate și costuri în continuă creștere. Și trebuie să facă acest lucru, oferind în același timp ceea ce trebuie să fie prioritatea nr. 1 a unei unități medicale: furnizarea de îngrijire de înaltă calitate pacienților (tab. 3).

Tabelul 3. Cele mai bune spitale din lume 2020 [15]

Rating	Unitatea medicală	Țara	Orașul	Numărul de paturi
1	Mayo Clinic - Rochester	SUA	Rochester, MN	1,265
2	Cleveland Clinic	SUA	Cleveland, OH	1,285
3	Massachusetts General Hospital	SUA	Boston, MA	1,011
4	Toronto General (University Health Network)	Canada	Toronto	727
5	Charité - Universitätsmedizin Berlin	Germania	Berlin	3,011
6	The Johns Hopkins Hospital	SUA	Baltimore, MD	1,007
7	Universitätsspital Zürich	Elveția	Zurich	953
8	Singapore General Hospital (SGH)	Singapore	Singapore	1,400
9	Sheba Medical Center	Israel	Ramat Gan	1,990
10	Karolinska Universitetssjukhuset	Suedia	Solna	1,340

CAPITOLUL 2.

CARACTERISTICILE TURISMULUI CA OBIECT DE MANAGEMENT

Munca în managementul turismului este specifică și diferă semnificativ de activitățile lucrătorilor din alte industrii, deși la prima vedere se poate presupune că gestionarea unei regiuni turistice și a unei organizații turistice se concentrează pe aceeași bază ca și managementul oricărei întreprinderi din sistemul „persoană la persoană”.

Pe ce strat de clientelă ar trebui de concentrat? Cum este creat serviciul propus? La ce cifră de afaceri ne putem aștepta anul viitor? Ce investiții să facem? Toate aceste și multe alte probleme generale, în principiu, nu sunt specifice managementului organizațiilor de turism, dar joacă în continuare un rol semnificativ în această industrie.

2.1. Turismului ca obiect de management

Sarcina managementului în turism nu este doar identificarea tendințelor generale și modele de dezvoltare a acestuia, ci și găsirea caracteristicilor sale specifice. Este întotdeauna necesar să ne amintim că turismul nu este o magie, ci o muncă serioasă și grea a lucrătorilor din această industrie complexă și polifacetică, care are propriile sale caracteristici și conținutul special al relațiilor de muncă. Turismul are o serie de caracteristici unice. Este important să identificăm în ce fel ne deosebim de ceilalți, deoarece dacă noi, managerii industriei turismului, nu știm acest lucru, atunci piața (cumpărătorii de servicii turistice) nu va ști niciodată acest lucru. Dar particularitățile industriei turismului decurg din proprietățile specifice serviciilor furnizate de întreprinderile și organizațiile turistice.

Obiectivul principal al acestei secțiuni poate fi definit după cum urmează: dorim să arătăm specificul serviciilor turistice și impactul acestora asupra managementului unei organizații turistice. În conformitate cu aceasta, este necesar să se determine cât de profund și în ce direcție ar trebui să se dezvolte instrumentul de gestionare pentru a rezolva corect acele probleme specifice inerente organizațiilor turistice.

Prima caracteristică a turismului constă în profunzimea mare a pătrunderii sale și în complexitatea relațiilor dintre elementele sale constitutive. Majoritatea afacerilor turistice sunt mici. Întreprinderile mari de turism sunt înființate numai în zone dens populate, sunt tipice industriei turismului, dar acesta nu este un atelier de fabrică cu un singur tip de structură organizatorică de management. În industria turismului, există multe întreprinderi și organizații turistice care, într-un fel sau altul, trebuie să se încadreze într-un singur sistem regional de

management, în care se urmărește obiectivul asigurării eficienței pe termen lung și a competitivității pe piață. Dar cea mai importantă problemă a managementului regional este în același timp și cea mai importantă trăsătură distinctivă a managementului unei organizații de turism. În primul rând, este necesar să răspundem la întrebarea cine ar trebui să conducă într-adevăr regiunea și să poarte responsabilitatea pentru aceasta.

Datorită cerințelor speciale pentru o regiune turistică ce oferă o serie de servicii care pot fi obținute pe un anumit teritoriu, apare o dublă responsabilitate a organizației turistice. Toată lumea înțelege că o organizație turistică, ca oricare alta, este responsabilă, în primul rând, de rezultatele activităților sale. Acționează ca un organism de coordonare în oferta turistică a regiunii și este, de asemenea, responsabil pentru activitățile turistice din întreaga regiune. Și pentru a face față unei astfel de duble responsabilități, este necesar să monitorizăm și să analizăm întreaga regiune turistică. În aceste condiții, cu ajutorul managementului, ar trebui dezvoltată o strategie pentru dezvoltarea atât a întregii regiuni, cât și a unei organizații turistice separate.

A doua caracteristică a turismului, ca obiect de management, poate fi reprezentată sub forma unor obiective neclare și dificil de măsurat. Pentru managementul întreprinderilor private de turism, care în activitățile lor sunt orientate spre obținerea unui profit, sunt caracteristice obiective clare și măsurabile – acumularea de valori, fluxul de numerar, profitul. Pentru managementul organizațiilor de turism, astfel de obiective nu există nici la nivelul întreprinderii, nici la nivel regional.

Fiind neprofitabilă, organizația turistică nu poate fi orientată spre profit. Dacă organizația realizează un profit pentru o perioadă lungă de timp, tot nu o folosește, deoarece aceste fonduri aparțin întregii regiuni. La fel ca în orice organizație neprofitabilă, conducerea întreprinderii trebuie să se evalueze prin eficacitatea cu care reușește să furnizeze serviciile necesare membrilor săi și pentru întreaga regiune, luând în considerare nevoile. Prin furnizarea de servicii, se poate determina dacă organizația este capabilă să își păstreze membrii și să îi încurajeze să participe în continuare la activitățile sale. Anumite servicii ale unei organizații de turism pe care le furnizează membrilor săi (de exemplu, reprezentarea intereselor, marketingul etc.) nu sunt resimțite în mod obiectiv. În acest caz, devine din ce în ce mai important să existe o comunicare pozitivă constantă în cadrul organizației.

La fel, cu greu pot fi identificați indicatorii de succes pentru o întreagă regiune. Cel mai adesea, ei încearcă să determine gradul de dezvoltare a turismului într-o anumită regiune prin indicatori ai înnoptărilor. Dar astfel de indicatori nu spun nimic despre acumularea de valori, pentru a calcula indicatorii acumulării de valori este necesară o cercetare inițială semnificativă, care este adesea imposibil de realizat în totalitate din cauza lipsei de timp și de resurse financiare.

Datorită faptului că o organizație de turism nu are obiective măsurabile, performanța și succesul acesteia nu pot fi măsurate în mod obiectiv. Vorbim despre natura probabilistică a proceselor care au loc în industria turismului. Deoarece o organizație turistică nu poate reuși în sensul literal al cuvântului, deseori îi este greu să obțină recunoașterea publică a activităților sale. Se poate baza doar pe propriile intervenții și pe rentabilitate pentru a ajuta la implementarea acestor activități în beneficiul întregii regiuni.

A treia caracteristică a managementului turismului este impactul limitat asupra regiunii. Personalul de conducere al unei întreprinderi private de turism folosește puterile clar declarate și dreptul de a lua decizii și de a da instrucțiuni cu privire la toate problemele activităților lor economice care le-au fost furnizate în cartă, competențe clar declarate. Managementul unei organizații turistice, dimpotrivă, este limitat în capacitatea sa de a influența pe cineva, atât la nivelul organizației sale, cât și la nivel regional.

Deoarece organizația de turism se ocupă de probleme guvernamentale, folosind adesea fonduri publice pentru aceasta, influența politicii asupra acesteia este foarte mare. Drept urmare, libertatea de acțiune antreprenorială este în mod natural limitată. Conducerea este obligată să acorde atenție forțelor politice din regiunea sa, deoarece remunerarea personalului său se efectuează cel mai adesea în detrimentul bugetului de stat.

La nivel regional, managementul turismului are un efect redus asupra oricui, deoarece furnizorii individuali de servicii sunt întreprinderi independente. Organizația turistică poate influența indirect întreprinderile individuale numai printr-o comunicare bine stabilită și o motivație aprofundată bazată pe încredere.

Următoarea caracteristică a turismului este influența puternică din partea clientelei interesate. Fiecare companie de turism își desfășoară activitățile înconjurată de diverse părți interesate și clienți. Organizațiile de turism lucrează cu un număr mare de părți interesate care au un impact puternic asupra organizației. În plus, există interese în cadrul grupurilor de interese individuale. Organizațiile de turism nu se pot aștepta ca membrii lor să se comporte în același mod, deoarece există un fel de conflict între proprietarii de hoteluri, rezidenții locali și turiștii care vizitează. Membrii organizației pot fi împărțiți în trei sau patru grupuri de interese, reprezentanții hotelurilor pot cere o reducere a turismului de o zi, proprietarii de ascensoare vor pleda pentru o creștere a fluxului de turiști, deoarece sunt interesați de acest lucru. Chiar și în cadrul unui grup (de exemplu, printre reprezentanții complexelor hoteliere), se urmăresc interese diferite. Hotelurile mari sunt cel mai adesea mai puțin interesate să ofere servicii SPA, deoarece au toate facilitățile necesare pentru a găzdui și a organiza recrearea oaspeților acasă. Hotelurile mici, care trăiesc de pe urma turiștilor în trecere, sunt interesați de organizarea turismului de a îmbunătăți oferta stațiunii și de a lua măsurile adecvate.

În unele regiuni turistice, au apărut dezacorduri între localnici și turiști în ultimii ani. Turiștii mai în vârstă vor să aibă o vacanță relaxantă. Le place când noii turiști nu sunt atrași de regiune mult timp. Atunci când interesele lor sunt încălcate, se pot uni și acționa ca un grup puternic împotriva oricărui alt tip de turism din regiune.

Împreună cu toate grupurile de populație interesate de dezvoltarea turismului, precum și participarea la activități turistice, o organizație turistică, ca orice altă întreprindere, cooperează cu creditorii, cu structurile politice, cu autoritățile orașului, cu turiștii, precum și cu furnizorii.

O organizație de turism poate echilibra mai rapid interesele între diferitele grupuri implicate în procesul de servicii dacă în activitățile sale este ghidată de norme, priorități și idei general acceptate despre valori și are obiective ambițioase pentru dezvoltarea în continuare a regiunii. De aceea, managementul normativ (la nivelul organizației de turism – politica întreprinderii, la nivel regional – planificarea și coordonarea activităților prin dezvoltarea unei imagini de frunte) primește o mare importanță.

Cea mai importantă caracteristică a turismului ca obiect de management este specificul produsului turistic, inseparabilitatea acestuia de sursa de formare. Un produs material (carne, îmbrăcăminte) există independent de producătorul său; un serviciu turistic (care este și un produs) este inseparabil de sursa creației sale. Dacă, de exemplu, un consumator al unui produs turistic în luna aprilie a comandat un tur pentru luna iunie, iar în luna mai compania turistică a încetat să mai existe, atunci acest serviciu nu va fi furnizat consumatorului din cauza lipsei sursei sale.

Întrucât un produs turistic se manifestă sub forma unui serviciu, caracteristicile sale necesare sunt prezența unui client și imposibilitatea stocării acestui serviciu, adică punctul este că serviciul turistic nu poate fi trimis prin poștă. Datorită faptului că aspectul personal este îmbunătățit în timpul implementării unui produs turistic, procesul de furnizare a serviciilor turistice poate fi automatizat într-o măsură mult mai mică decât, de exemplu, procesul de producere a bunurilor. În cele din urmă, este imposibil, cu un grad ridicat de probabilitate (chiar și cu utilizarea computerelor), să se prevadă comportamentul unui turist – depinde nu numai de circumstanțe obiective, ci și de factori subiectivi. Din acest motiv, managementul turismului ar trebui să acorde o atenție mult mai mare managementului personalului și reglementării relațiilor interumane. Acest lucru se aplică, în primul rând, activității întreprinderilor de turism, ale căror servicii sunt furnizate prin contact direct cu oamenii.

Efectele externe ale produsului turistic pot fi reprezentate și ca specificitate a industriei turismului. În acest sens, comunicarea turistului cu oamenii din jur ar trebui privită ca o relație într-o atmosferă liberă. În timp ce viața sa de zi cu zi este influențată de locuințe, muncă, timp liber, vacanțe de călătorie, întâlniri cu alți călători și localnici. Atitudinea călătorului față de ei și motivele sale sunt determinate de modul în care o persoană este obișnuită să trăiască, să lucreze,

care sunt oportunitățile sale în organizarea timpului liber. Cu cât o persoană simte mai mult în viața curentă natura limitată a resurselor naturale, cu atât este mai limitată în cadrul anumitor norme de comportament, cu atât mai mult vrea să aleagă o țară necunoscută pentru recreare. Cercetările în acest sens arată că comportamentul oaspeților influențează atitudinea oamenilor gazdă și a altor călători. Dacă turiștii înoată pe plajă fără costume de baie, organizează petreceri zgomotoase până la miezul nopții, fac sporturi noi și toate acestea sunt în detrimentul naturii, atunci acest lucru provoacă o atitudine negativă față de aceștia în rândul locuitorilor locali, ceea ce le poate agrava odihna.

Turismul are un impact mare asupra domeniilor, precum: economia, ecologia, politica, care, la rândul lor, afectează turismul. Regiunea turistică are un profit din partea oaspeților. Veniturile primite din serviciile lor sunt veniturile primare și sunt mai semnificative decât cele primite de la rezidenții permanenți ai regiunii. Profiturile din turism sunt turnate în circulația economică locală într-un nou flux și au un efect multiplicator: „trec” prin economia locală. Un hotel, de exemplu, cumpără pâine de la o băcănie, iar acesta din urmă, cu banii primiți inițial de la un turist, construiește o clădire nouă. Suma de bani care rămâne în regiune va fi cu atât mai mare cu cât sunt vândute mai multe servicii direct la fața locului, adică cu atât va fi mai puternică producția locală. Regiunea poate beneficia de turism din punct de vedere ecologic, dacă deducerile din turism se îndreaptă spre conservarea și întreținerea peisajului.

Foarte des, în etapa inițială a dezvoltării turismului, sunt construite diverse facilități pe cheltuiala sa, inclusiv stații de epurare. În același timp, turiștii creează aglomerație mare de trafic, lasă o mulțime de gunoi și exploatează natura locală într-un grad ridicat. Societatea beneficiază de turism, deoarece oprește rotația angajaților. Dar fiecare regiune turistică trebuie să treacă prin înlocuirea structurilor, deoarece personalul de serviciu este cel mai adesea atras din exterior, în special specialiști. Dacă noii veniți încep să dețină prea multe terenuri și întreprinderi, atunci acest lucru provoacă deja nemulțumiri în rândul populației locale. Înstrăinarea locuitorilor locali poate face noi intenții pentru dezvoltarea turismului dificil de implementat. Astfel, planificarea și modelarea turismului ar trebui să fie supuse implicării publice. Participarea tuturor grupurilor interesate (economisti, ecologiști etc.) la acest proces este de cea mai mare importanță. În plus, ar trebui să existe în continuare o organizație care să acționeze ca intermediar între diferiții parteneri în activități turistice.

Specificitatea cererii turistice este o altă caracteristică a turismului. Cererea de servicii turistice nu este omogenă din trei motive principale. Primul dintre ele este intangibilitatea și non-persistența produsului turistic.

Este imposibil să vezi un serviciu turistic la încheierea unui contract, să guști ce gust are un produs. Dificultatea în activitatea unui manager al unei companii de turism este de a convinge

cumpărătorul de profitabilitatea serviciilor sale, deoarece calitatea produsului turistic variază foarte mult și depinde nu numai de furnizori, ci și de momentul și locul ofertei. Este imposibil să stocezi un produs turistic, deoarece dacă clientul a abandonat călătoria în ultimul moment, este aproape imposibil să îl înlocuiești cu altcineva.

Diversitatea consumatorilor de servicii turistice este un alt motiv pentru eterogenitatea cererii pentru aceștia. Diferite categorii de turiști diferă în ceea ce privește scopul călătoriei, cerințele lor pentru servicii turistice, precum și prețul pe care sunt dispuși și în măsură să îl plătească. Fiecare tip de turist corespunde unui anumit tip de piață turistică. Imaginea va fi și mai diversificată dacă se iau în considerare categoriile speciale de turiști – pacienți ai sanatoriilor montane și clinici specializate sau studenți ai instituțiilor de învățământ. Segmentarea în continuare a pieței este determinată de țara de reședință a turiștilor. Cele mai noi metode de determinare a pieței turismului împart turiștii în grupuri în funcție de stilul lor de viață („noi ruși” etc.). Producătorii de servicii turistice sunt ghidați de anumite tipuri de turiști. Își cunosc bine nevoile, iar satisfacerea acestor nevoi le aduce cele mai mari venituri. Cererea turistică este foarte influențată de factori, precum: venitul, structura familiei, vârsta membrilor săi, educația și profesia acestora.

Venitul este cel mai important factor care influențează cererea turistică. Numai persoana care are fonduri suficiente pentru aceasta poate călători. Cu alte cuvinte, doar acea nevoie turistică devine o cerere turistică, pentru satisfacerea căreia există fonduri. În cercetarea științifică a problemelor turistice există două interdependențe principale între suma veniturilor și cererea de servicii turistice: venituri care acoperă doar necesitățile vieții (nu sunt eficiente pentru turism); venituri care permit cumpărarea bunurilor de cea mai înaltă categorie (foarte eficiente pentru turism).

Primul nu ar trebui să surprindă pe nimeni: este clar că nu există cerere pentru servicii turistice dacă toate veniturile sunt folosite pentru a susține familia.

Structura familiei influențează, de asemenea, volumul și tipul cererii turistice. Rezultatele cercetărilor au arătat că frecvența călătoriilor în rândul persoanelor cu o familie mică (una sau două persoane) este cea mai mare. Este mai scăzut în familiile cu mulți copii (mai mult de cinci persoane).

Într-o societate, membrii căreia au, în majoritate, familii mici (singuri, familii fără copii, cupluri în vârstă copiii cărora au devenit deja independenți), cererea pentru servicii turistice este în creștere, deoarece bugetul familiei este distribuit unui număr mai mic de persoane sau toți membrii familiei primesc venituri. În acest caz, oamenii călătoresc mai des. Aceștia solicită foarte mult calitatea recreării și serviciilor, prețul pentru ei joacă, mai degrabă, un rol secundar. Excepție fac familiile în care copiii sunt crescuți de o singură persoană și venitul familiei este, prin urmare, relativ scăzut. De aceea, atitudinea mamelor și a taților singuri față de turism diferă de atitudinea persoanelor fără familii și de atitudinea familiilor în care lucrează atât tată, cât și mamă.

Vârsta este al treilea factor care influențează cererea de servicii turistice. Persoanele vârstnice și copiii mici călătoresc rar din cauza diferitelor dificultăți care însoțesc o persoană pe drum și a inadecvării unor locuri pentru aceste categorii de populație. Cu toate acestea, unii oameni în vârstă de pensionare, care s-au retras din muncă activă, au o cerere mare de servicii turistice, mai ales atunci când nu au probleme financiare și contraindicații medicale.

Următorul factor de care depinde cererea pentru anumite servicii turistice este educația unei persoane și profesia sa. Frecvența călătoriei depinde de cât de mult este atașată o persoană de activitățile sale profesionale. Proprietarii de afaceri mici și familiile lor călătoresc relativ mai puțin frecvent decât angajații sau oficialii care iau câteva săptămâni de vacanță în fiecare an. Educația și profesia turiștilor influențează nu numai numărul de călătorii pe care le fac, ci și tipul de servicii turistice. Modul în care o persoană își petrece vacanța depinde de acești factori.

Importanța ridicată a factorilor sociali – situația economică din țară, ecologia și factorii sociali – este al treilea motiv pentru cererea diferită de servicii turistice.

Situația economică din țară. Poziția economică a fiecărui membru individual al societății depinde în mod direct de situația economică generală din țară: cu cât starea generală a economiei este mai bună, cu atât este mai mare cererea de servicii turistice.

Ecologia regiunii turistice. Se știe că ecologia regiunii este cel mai important criteriu după care oamenii sunt ghidați atunci când aleg un loc de recreare. De asemenea, este clar că turismul în sine reprezintă o mare amenințare pentru mediu. În funcție de conștiința societății, criteriile de mediu influențează cererea turistică într-un mod dublu: reacția la deteriorarea mediului deja cauzată – terenurile și regiunile afectate de mediu nu prezintă interes pentru turiști; turiștii înșiși înțeleg inadmisibilitatea daunelor aduse mediului – nu mai au o cerere de servicii turistice sau acțiuni care pot răsturna echilibrul ecologic în natură.

Factori sociali, de asemenea, au un anumit impact asupra cererii de servicii turistice. Împreună cu structura familiilor, alți trei parametri sociali sunt importanți pentru turism: condițiile de viață și de muncă, nivelul de educație și disponibilitatea timpului liber.

Condiții de viață și de muncă. O societate democratică cu o economie socială orientată spre piață are un efect foarte benefic asupra dezvoltării turismului. O astfel de societate poate fi numită și o societate a consumatorilor, o societate mobilă, o societate educată, o societate liberă. Cererea de servicii turistice în acest tip de societate este deosebit de mare.

Cu toate acestea, atunci când luați în considerare critic esența problemei, merită să vă întrebați: de ce oamenii care trăiesc într-o societate dezvoltată au nevoie de o vacanță? Diferite teorii pot fi citate ca răspuns. Se crede că oamenii, fiind înconjurați de o societate industrială modernă, trebuie să-și redea forța spirituală și fizică în timpul vacanței, întrucât se confruntă cu stresuri diferite în viața de zi cu zi. Ei suferă de monotonie și tensiune la locul de muncă și în viața de zi cu zi. Odihna

devine necesară pentru a netezi ritmurile activității profesionale, iar vacanța este o compensare binemeritată pentru dificultățile vieții cotidiene. Cererea de servicii turistice este în creștere, deoarece oamenii se străduiesc să depășească lumea urbanizată cel puțin pentru o scurtă perioadă de timp.

Nivelul de educație. Cu cât nivelul mediu de educație într-o societate este mai ridicat, cu atât membrii acesteia apreciază mai mult recrearea și oportunitatea de a întâlni lucruri noi și necunoscute. Cu cât oamenii au o educație calificată, cu atât sunt mai solicitate serviciile care au o componentă de cunoaștere și studiu.

Timpul liber – cantitatea de timp liber pe care o au subiecții de turism, în consecință, influențează alegerea serviciilor de turism. Timpul liber este un factor important pentru cei care doresc să călătorească. Într-o societate care tratează oamenii cu generozitate, oferindu-le concediu regulat, precum și creând ore de lucru relativ scurte pentru ei, pe lângă concediul de bază, pot fi permise călătorii scurte frecvente. În funcție de aceasta, se determină cererea de servicii turistice.

Următoarea caracteristică a turismului ca obiect de management se exprimă în complexitatea serviciilor turistice. Un serviciu turistic este tot ceea ce turistul ia în considerare sau folosește în timpul călătoriei (atunci când își schimbă locul șederii și când stă la punctul final al călătoriei sale). Rezultă că un serviciu turistic este format pentru un turist dintr-o gamă întregă de servicii (atât tangibile, cât și intangibile), care sunt un produs turistic specific. Aceste servicii individuale de călătorie sunt complementare.

Complementar este un concept important pentru managementul turismului. Un turist care „pleacă în vacanță” este puțin probabil să plece într-o călătorie dacă nu există cazare la destinația finală sau dacă nu i se oferă hrană; un schior nu va rezerva un hotel pe locul n, dacă nu are ocazia să schieze. Exemplele arată relația strânsă dintre serviciile turistice individuale.

Această dependență poate avea consecințe semnificative în managementul întreprinderii. Deoarece unele servicii suplimentare sunt efectuate de diferite firme care le oferă, prin urmare, aceste întreprinderi sunt foarte dependente una de cealaltă. O ieșire din această situație este văzută doar în cooperare.

În ultimii ani, importanța colaborării dintre întreprinderile turistice a crescut în mod special. O astfel de muncă comună a întreprinderilor poate fi realizată la nivel orizontal sau vertical. Munca comună a întreprinderilor sau divizarea orizontală a activității organizațiilor cu aceleași interese se desfășoară în domeniile cazării, serviciilor, medierii turistice, îmbunătățirii sănătății, educației și transporturilor. Recent, lanțurile hoteliere sau grupurile hoteliere s-au dezvoltat potrivit unei baze pur de producție ca asociații comune orizontale de întreprinderi separate. Posibilitatea de cooperare, care a fost identificată recent, este sistemul de franciză.

Cooperarea verticală este o asociație de întreprinderi și organizații care încearcă să dețină piața și să reducă dependența de alte instituții. Ne referim la astfel de organizații, în primul rând,

formate în majoritatea cazurilor ca organizații de turism de stat la nivel național, regional și local, angajate în amenajarea locurilor pentru recreare și cazare a turiștilor. Aceste organizații sunt expuse la diverse influențe de integrare în funcție de nivelul de dezvoltare economică al țării lor. De asemenea, include asociații de afaceri din sectoarele turismului și ospitalității, cum ar fi companiile de transport aerian cu lanțuri hoteliere.

După cum s-a menționat anterior, un serviciu de călătorie constă din două oferte de călătorie: primară și derivată. Atât în cadrul propoziției derivate, cât și între propozițiile primare și derivate, există o conexiune complementară, care determină apariția unei relații strânse între executanții frazelor. Oferta inițială este cea mai importantă parte a produsului turistic și, cu excepția infrastructurii generale, nu se modifică. Gestionarea furnizorilor de servicii este astfel obligată să se adapteze la cea mai importantă parte a produsului turistic, și anume la aprovizionarea naturală, dar nu la cerințele și dorințele în schimbare ale turiștilor și, prin urmare, prezintă un risc ridicat pentru o lungă perioadă de timp. Această limitare a spațiului de acțiune pentru gestionarea furnizorilor de servicii care oferă factorul natural (dar nu pentru operatorii de turism) este cel mai semnificativ semn al turismului din punct de vedere al managementului.

În timpul șederii sale în vacanță, turistul primește servicii în complex. Oferta turistică a unui loc, regiune, țară este considerată ca un „produs colectiv”. Nu serviciile individuale, ci un întreg complex al acestora se află în centrul cererii turistice. Turistul combină această gamă de servicii în conceptul de „scop de călătorie”. Își amintește ultima sa călătorie, vacanța și toate serviciile primite în acel moment și într-un anumit loc. Astfel, putem confirma opinia că scopul călătoriei este un loc în care se realizează cererea turistică (turism pentru recreare). Scopul călătoriei este subordonat oricărui altceva și, dacă o persoană se gândește să aleagă o călătorie, atunci decide unde să meargă în următoarea vacanță.

Dacă scopul călătoriei este considerat furnizarea unei game întregi de servicii de piață în structura cererii turistice, atunci compania sau persoanele care oferă această gamă de servicii (dacă doresc să fie ghidate de un management orientat spre piață) trebuie să se adapteze în mod consecvent la această „supremație a scopului călătoriei”: o destinație turistică un produs care este considerat ca un întreg, este în concordanță cu diversitatea subiectului și este supus legilor pieței. Nici serviciile hoteliere individuale, nici oferta de schi, nici restaurantul, nici facilitatea de agrement, luate separat, nu pot juca un rol major pe piața turistică. Toate aceste servicii separate trebuie combinate într-un serviciu complet. În funcție de clientelă, unul sau alt serviciu joacă un rol mai mult sau mai puțin important în tot acest complex. Între ceea ce solicită piața și ceea ce face furnizorul de servicii turistice există încă probleme nerezolvate care sunt abordate prin managementul pieței.

În sfârșit, ca o caracteristică a turismului, ar trebui evidențiată sezonalitatea acestuia, adică dependența de volumul serviciilor turistice, în primul rând de condițiile naturale și climatice. La

rezolvarea problemei managementului în turism, acest fenomen trebuie luat în considerare de liderii întreprinderilor din turism, deoarece fluctuațiile cererii pot agrava semnificativ condițiile de funcționare a întregii industrii turistice.

Particularitățile industriei turismului ca obiect de management indică faptul că managerii afacerii din turism trebuie să țină cont de faptul că această industrie este complet diferită de alte industrii și, prin urmare, este imposibil să se transfere mecanic evoluțiile sau modelele de management din alte domenii de activitate în sectorul turismului. Și dacă un model de management (de exemplu, o întreprindere industrială) care s-a justificat în practică dă rezultatul necesar, atunci aplicarea sa în industria turistică poate duce la degradarea acesteia din urmă. În acest sens, se pot distinge următoarele caracteristici specifice conducerii oricărei întreprinderi turistice:

În primul rând, atunci când planificăm activități turistice, nevoile, cerințele și dorințele utilizatorilor finali ar trebui să fie în prim plan. Luând în considerare acest lucru, este determinată sfera de aplicare a forței de muncă a oricărei întreprinderi turistice. Întrebarea este dacă compania de turism îndeplinește nevoile consumatorilor intermediari sau poate fi un ordin guvernamental. În acest sens, locația unei întreprinderi turistice (datorită gravitației sale către consumatorul final direct) este determinată, pe de o parte, de localizarea principalului contingent de consumatori ai produsului turistic și, pe de altă parte, de localizarea resurselor recreative.

În al doilea rând, natura neprimară a serviciilor turistice. Deși în lumea modernă importanța turismului ca mijloc de restabilire a forței și sănătății este enormă, produsul turistic nu a devenit încă o marfă esențială și este puțin probabil să devină una în viitorul apropiat. În plus, schimbarea puterii de cumpărare a populației afectează mai mult serviciile turistice decât alte servicii plătite. Dezvoltarea turismului este, de asemenea, puternic influențată de fenomenele politice și de mediu.

În al treilea rând, în industria turismului, marketingul este mult mai important. Acest lucru se datorează faptului că vânzătorul unui serviciu turistic, neputând să-și prezinte eșantionul standard (așa cum se practică la vânzarea de bunuri), trebuie să găsească argumente în favoarea serviciului său de produs și acest lucru se poate face numai cu un sistem de marketing bine stabilit. În plus, din cauza inconsecvenței calității serviciului, a subiectivității în evaluarea acestuia, este nevoie de o monitorizare constantă a acestuia, adică această funcție de management are o importanță deosebită. Aceeași călătorie turistică poate fi evaluată diferit de două persoane diferite, ceea ce uneori provoacă neînțelegeri în relația dintre compania de turism și clienți. În acest sens, managementul turismului ar trebui să se concentreze pe crearea unui sistem SORI (un sistem de colectare, prelucrare și diseminare a informațiilor).

În al patrulea rând, serviciul turistic este unic, deoarece nu se poate repeta sub toate aspectele. Acestea sunt ruta călătoriei, condițiile de serviciu, costul etc. Chiar și două tururi pe același traseu de

la aceeași companie merg adesea diferit, deoarece depinde de starea vehiculului, evenimentele din țara gazdă etc.

2.2. Specificul managementului în turism

Pe baza teoriei sistemelor, vom încerca să descompunem sistemul complex turistic general în subsistemele sale constitutive. Când studiem teoria sistemelor, apare întrebarea: ce este un sistem în general? De exemplu, o grămadă de nisip nu este un sistem. Puteți amesteca nisipul, adăugați o mână sau puteți lua, dar grămada va rămâne în continuare. În sistem, acest lucru este imposibil, deoarece orice schimbare va modifica conexiunile dintre părțile sale și, în consecință, caracterul său integral. Pentru a defini conceptul de sistem, relatăm că un sistem este un set ordonat de elemente între care există sau poate fi creată o relație strânsă. În ceea ce privește sistemul turistic, putem menționa că acesta este totalitatea și unitatea relațiilor și fenomenelor care apar în industria turismului. Astfel, sistemul turistic este reprezentat de un sistem de relații în care întreprinderile, organizațiile și regiunile din turism interacționează cu mediul extern. Interdependențele și impacturile din sistemul turistic sunt prezentate schematic în figura 2.1.

Sistemul turistic se bazează pe două subsisteme: subiectul turismului și obiectul turismului. Subiectul turismului este înțeles ca un participant la un eveniment turistic sau un turist care caută oportunități de a-și satisface nevoile prin primirea de servicii turistice specifice. Serviciile numite sunt furnizate de obiectul turistic. Obiectul turismului este înțeles ca tot ceea ce poate deveni scopul călătoriei pentru subiectul turismului (turistic). Poate fi o regiune turistică de largă specializare, cu toate structurile sale turistice.

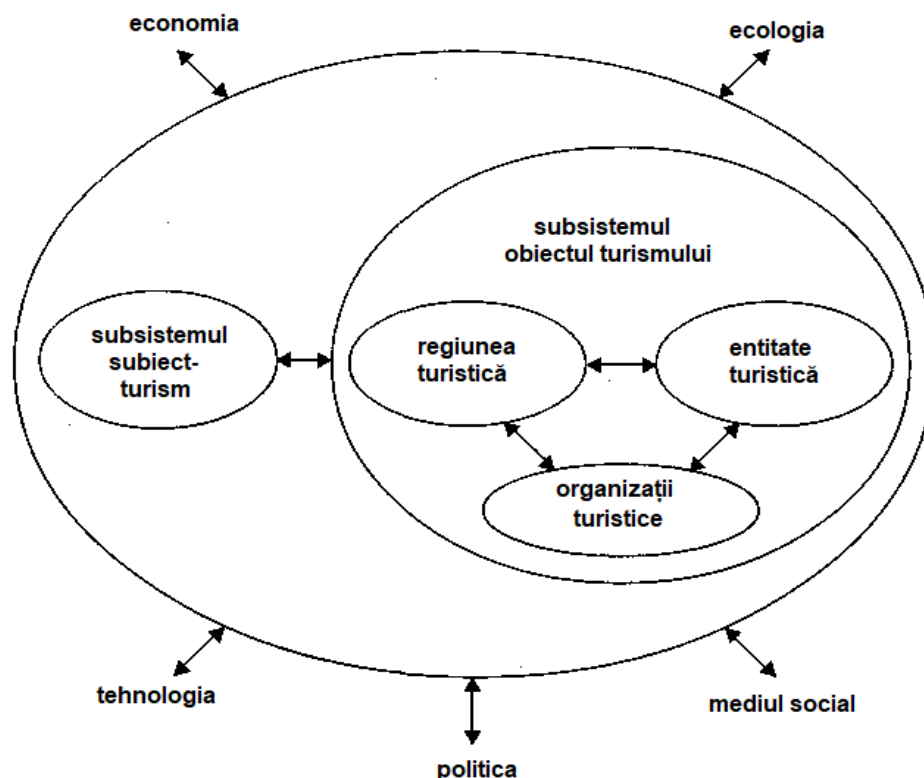

Fig. 2.1. Sistemul de gestiune a turismului [cercetările autorilor]

Sistemul turistic există într-un mediu public. Lumea care înconjoară sistemul turistic este reprezentată de economie, ecologie, tehnologie, politică și sistem social. Aceste sisteme de mediu social au un impact puternic asupra turismului, deși nu sunt singurele. Dependența turismului de mediul extern este una dintre cele mai semnificative caracteristici și trăsături ale sale. Există anumite corelații între subsistemele subiect-turism și obiect-turism, precum și între sistemele externe și sistemul turistic.

Deoarece există anumite corelații între sistemul turistic și lumea exterioară în care există turismul, se poate argumenta că turismul este un sistem deschis care poate și ar trebui gestionat folosind metodele și principiile managementului modern. Astfel, turismul, ca sistem deschis, este interconectat cu lumea exterioară, reprezentată de sisteme sociale, precum: economia, ecologia, mediul social, politica și tehnologia. Sistemul turistic este împărțit în două subsisteme: subiectul managementului turistic și obiectul managementului turismului.

Având în vedere impactul mediului extern asupra turismului, trebuie de ținut cont de faptul că nu este același pretutindeni. Este important ca managementul să identifice cei mai semnificativi factori externi și să dezvolte modalități eficiente de a răspunde la aceștia. Luați în considerare interdependența sistemului turistic și a mediului extern (mediul social).

În același timp, autorul a analizat numeroase și diverse studii privind problemele turismului în societățile moderne, care au arătat că problemele reale ale managementului social și inovator al afacerii turistice în Rusia în dezvoltare dinamică nu au fost încă considerate la un

nivel suficient de serios. Deci, nu există lucrări care să studieze riscurile din domeniul turismului, care reprezintă o provocare inovatoare pentru gestionarea afacerii turistice. De asemenea, nu există o cercetare independentă a mecanismelor de gestionare a capitalului uman în sectorul turistic în contextul analizei culturii corporative. Problema dezechilibrelor sociale din turism nu a fost suficient studiată – relațiile de piață nu numai că au deschis accesul la călătoriile în străinătate, ci s-au transformat și în inovații negative pentru o parte semnificativă a cetățenilor ruși, care, din cauza scăderii nivelului de trai, au pierdut posibilitatea de a utiliza serviciile turistice. Aceste circumstanțe l-au determinat pe autor să realizeze acest studiu.

Crearea unor sisteme eficiente de management al turismului este una dintre cele mai presante probleme ale dezvoltării turismului. Cercetarea științifică a industriei turismului, factorii de management care afectează funcționarea și dezvoltarea acesteia, face parte integrantă din studiul stării și calității vieții sociale. În legătură cu dezvoltarea turismului, în diferite regiuni ale lumii, inclusiv în Rusia, interesul de a găsi modalități de gestionare eficientă a acestei industrii crește atât din partea conducerii organizațiilor de turism, cât și a autorităților guvernamentale. Acestea permit identificarea și eliminarea deficiențelor infrastructurii turistice, sporesc vizibilitatea și recunoașterea regiunilor turistice și eficientizează piața turistică. Una dintre cele mai importante funcții în managementul turismului este comercializarea regiunii turistice. Totodată, esențiale pentru studiu sunt caracteristicile sistemelor de management în turism, descrierea importanței turismului și poziționarea acestuia, abordările eficiente ale managementului. Managementul de stat al turismului se confruntă cu problema evaluării eficacității dezvoltării acestei activități. Programele federale și regionale actuale stabilesc indicatori economici pentru rezultatele scontate. Problema dezvoltării indicatorilor sociali ai dezvoltării turismului necesită fundamentarea științifică și implementarea tehnologiilor în practică. Rolul crescând al sistemului de management ca factor în funcționarea și dezvoltarea turismului, sistemul de management ca mecanism care asigură procesul de eficiență a managementului este dovedit. De asemenea, importante pentru a fi analizate au fost funcțiile îndeplinite de entitățile care efectuează management extern (organisme guvernamentale), management intern (management profesional și autogestionare la nivelul producătorilor de servicii turistice) și autogestionarea consumatorilor. Pe baza sistemului de comunicare și a luării deciziilor de management, au fost identificate trei tipuri de sisteme de management în turism: centralizate, parțial descentralizate, descentralizate, dovedindu-se că, pentru turismul rus modern, cel mai acceptabil este un sistem de management parțial descentralizat.

1. Obiectivul principal

Cele 9 acțiuni de implementat

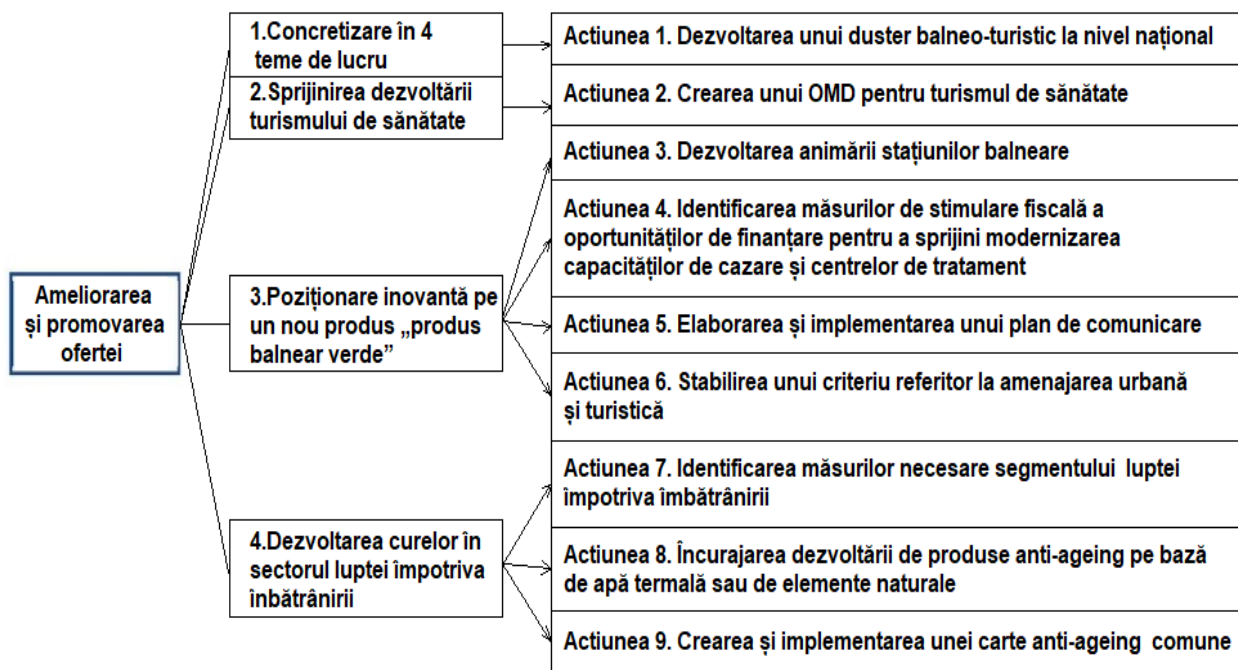

Figura 2.2. Promovarea ofertei turistice [11]

Dezvoltarea intensivă a industriei turismului la începutul celor două milenii a transformat-o într-o industrie profitabilă pentru producerea de servicii diverse pentru a satisface nevoile oamenilor de cunoștințe, confort, siguranță, recreare, ceea ce a transformat turismul într-o sferă de consum în masă. Dinamismul dezvoltării industriei se reflectă în varietatea tipurilor de turism, dintre care multe au devenit o parte integrantă a vieții moderne a unei persoane, în special, turismul de afaceri a devenit în ultimele două decenii o componentă importantă a parteneriatelor pentru majoritatea antreprenorilor care lucrează în diferite industrii.

Alături de afaceri, în ultimele decenii au apărut și se dezvoltă activ tipuri noi de turism, precum: turism intensiv, congres, club, corporativ, științific, multiproprietate, elită, etnoculturală, extremă, care reflectă varietatea scopurilor de a face excursii turistice [9].

O funcție importantă a turismului în contextul socio-economic este rolul său în formarea bugetelor (federale, regionale, municipale), crearea de locuri de muncă în regiune și furnizarea de venituri pentru întreprinderile implicate în activitatea de turism.

Sistemul de management în turism are o serie de particularități inerente numai acestuia, datorită proprietăților specifice serviciilor furnizate de întreprinderi și organizații turistice. Prin urmare, pentru implementarea cu succes a activităților turistice, stabilitatea industriei, este necesar să se determine în ce direcție ar trebui îmbunătățită activitatea aparatului de gestionare, astfel încât să rezolve problemele organizațiilor turistice care sunt caracteristice sectorului turistic. În același timp, eficacitatea coordonării intereselor subiecților activității turistice se datorează, în mare

măsură, calității sprijinului juridic și organizatoric al activităților de management din sectorul turistic. Subiecții managementului sunt persoane fizice și grupuri sociale care iau decizii manageriale în domeniul organizării producției și furnizării de servicii turistice și au dreptul de a utiliza resurse pentru a pune în aplicare deciziile. Fiecare dintre entități gestionează industria turismului în conformitate cu puterile, obiectivele, interesele și resursele sale.

Pentru a consolida pozițiile pe piața serviciilor turistice, a obține profit, a crea un produs competitiv sau unic, a proiecta și a consolida o imagine atractivă pentru consumatorii de servicii, operatorii de turism și agenții de turism formează o ofertă, o implementează, determină disponibilitatea produsului prin nivelul prețului, predeterminând, astfel, calitatea produsului turistic oferit, furnizează consumatorului de servicii informații fiabile despre el.

Organele puterii de stat și autoguvernarea locală, care își reglementează activitățile prin acte juridice normative, se numără printre principalele. Sarcinile lor sunt reprezentarea intereselor consumatorilor de servicii (în materie de calitate, siguranță), obținerea unor surse nebugetare de finanțare pentru implementarea proiectelor specifice (de exemplu, expoziții), stimularea tipurilor prioritare de turism (inclusiv dezvoltarea turismului intern și extern). Autoritățile de stat și organismele autonome locale sunt înzestrate cu următoarele competențe: reglementarea legală a industriei turismului, dezvoltarea și implementarea de programe specifice pentru sprijinirea tipurilor prioritare de turism, organizarea de expoziții, conferințe, congrese privind dezvoltarea industriei, desfășurarea de campanii publicitare pentru atragerea turiștilor în regiune [6]. Pentru a atinge obiectivele, a rezolva sarcinile stabilite, pentru a crea condiții pentru funcționarea și dezvoltarea industriei turismului, organismele guvernamentale elaborează și pun în aplicare politica de turism.

Principalele obiective ale politicii turistice de stat sunt:

- Asigurarea dreptului cetățenilor la odihnă, libertatea de circulație și alte drepturi;
- protecția mediului;
- crearea condițiilor pentru activități care vizează educarea și îmbunătățirea turiștilor;
- dezvoltarea unei industrii turistice care să răspundă nevoilor cetățenilor și așteptărilor acestora atunci când călătoresc [2].

O condiție prealabilă pentru o politică de stat activă în domeniul turismului este interacțiunea tuturor subiecților industriei turismului. Întrucât autoritățile publice au resurse administrative și reprezintă interesele populației, în opinia autorului, ei pot iniția această interacțiune prin propunerea unui program de cooperare pentru toate organismele implicate în furnizarea de servicii turistice, întrucât instituțiile neguvernamentale – uniunile și asociațiile de turism – pun în aplicare și politica turistică. Satisfacerea nevoilor diferitelor grupuri socio-demografice din serviciile de turism este asigurată de un sistem de comunicare construit în mod

eficient între toți subiecții managementului, asigurând participarea acestora la dezvoltarea deciziilor de management la nivel sectorial, coordonarea acțiunilor lor comune și implementarea programelor adoptate [3].

Consumatorii care formează cererea pentru servicii turistice, evaluează produsul turistic, creează o anumită imagine pentru unul sau alt subiect al activității turistice, sunt interesați să își satisfacă cererile, nevoile și așteptările prin participarea la activități turistice, în prezența unei oferte corespunzătoare preferințelor lor, într-un raport direct proporțional al prețului și calității unui produs turistic, în siguranța unei călătorii turistice.

2.3. Piața serviciilor turistice medicale și recreative

Eficacitatea managementului turismului este determinată de furnizorii de servicii (organizații turistice, întreprinderi hoteliere, transportatori etc.), în primul rând, de valoarea profitului primit, de stabilitatea și competitivitatea pe piața serviciilor turistice. Consumatorii de servicii – turiștii, de regulă, eficiența funcționării industriei turismului, managementul acestuia este evaluat în funcție de cât de mulțumiți sunt de disponibilitatea și calitatea serviciilor oferite. La nivelul autogestionării, consumatorii de servicii turistice își organizează vacanțele în mod independent sau cu ajutorul agențiilor, stabilesc criteriile pentru selectarea unui tur, participă la pregătirea turului (de exemplu, la colectarea pachetului de documente necesare deschiderii unei vize). O componentă esențială a organizării unei călătorii de succes este, de asemenea, conștientizarea consumatorilor cu privire la „subtilitățile turistice” (de exemplu, pentru sosirea în timp util la aeroport în ziua plecării, respectarea legilor și regulilor de conduită din țara gazdă etc.). Tratatamentul și turismul de sănătate se bazează pe îngrijirea unei persoane – sănătatea acesteia. Prin urmare, acest tip de turism poate fi numit unul dintre cele mai importante și promițătoare. Turismul medical are o istorie foarte bogată [7]. În fiecare țară, s-a dezvoltat luând în considerare resursele recreative, condițiile socio-economice și politice.

Astfel, la studierea sistemului de management al turismului, este necesar ca acesta să fie analizat la trei niveluri – administrația publică (externă industriei de management), autoguvernarea companiilor de turism din industrie și autoorganizarea consumatorilor de servicii [10].

Încă din cele mai vechi timpuri, apele minerale și noroiul terapeutic au fost utilizate în scopuri de vindecare. Acest lucru este dovedit de descoperirea unor ruine, aparținând epocii bronzului, structuri de capital pe surse cu ape de dioxid de carbon din vecinătatea stațiunii moderne elvețiene St. Moritz. Ruine similare din perioada stăpânirii romane au supraviețuit în România, Baden (Baden-Baden modern) în Sfântul Imperiu Roman al Națiunii Germane (Republica Federală Modernă Germania), pe malul lacului Balaton din Ungaria, Wiesbaden în Germania (FRG), Aix-

les-Bains în Franța. Pe teritoriul Italiei, pe coasta Golfului Napoli și în Latium, existau numeroase stațiuni cu izvoare minerale. Una dintre cele mai renumite a fost stațiunea Baia (un oraș de pe litoral din provincia Campania, pe malul Golfului Napoli) cu băi termale (băi antice - centre ale vieții sociale), care erau un loc de odihnă preferat al nobilimii romane [23]. La începutul evului mediu, stațiunile celebre erau Plombier-les-Bains (Franța) și Aachen (Germania). Mai târziu, izvoarele minerale Spa (Belgia) și Villers-Cotrets (Franța), izvoarele Abano Terme (Italia) au devenit populare. La începutul secolului al XIV-lea, Baden a devenit o stațiune vizitată activ, la mijlocul secolului al XIV-lea, a fost fondată stațiunea Karlsbad (modernul Karlovy Vary).

Ca tip integrat de activitate, turismul include activitatea subiecților de diferite niveluri și poate avea drept scop obținerea unor rezultate diferite. Problemele organizării unei interacțiuni eficiente între ele ar trebui să fie în centrul atenției tuturor subiectelor managementului turismului interesate de coordonarea acțiunilor lor și implementarea programelor comune pentru dezvoltarea industriei. Nevoia de a studia această interacțiune și de a căuta modalități de a dezvolta industria turistică ca una orientată social este explicată de importanța turismului în societatea modernă.

Starea stațiunilor de sănătate și funcționarea acestora au fost supravegheate de „inspecția stațiunii”, care a fost stabilită în Franța la începutul secolului al XVII-lea. În secolele XVIII-XIX, stațiunile europene au început să se dezvolte datorită unei abordări comerciale, adică cu scopul de a obține profit. Stațiunile au început să fie utilizate nu numai pentru tratament, ci și pentru divertisment și recreare. Sanatoriile, spitalele au început să se deschidă, cercul vizitatorilor lor s-a extins în detrimentul reprezentanților cercurilor burgheze, funcționarilor și intelectualității [11]. În 1947, a fost creată Federația Internațională de Balneologie (FEMTEC), care a reunit specialiști de frunte în domeniul balneologiei, lideri ai celor mai renumite stațiuni de sănătate din toate țările, membru oficial al Organizației Mondiale a Sănătății. Asociații naționale de balneologi și fizioterapeuți din țări, precum: Franța, Germania, Elveția, Republica Cehă, Italia, Israel, Belgia, Spania, Austria, Ungaria, Rusia, Ucraina, Kazahstan, Cuba, Maroc, Tunisia, Portugalia, Argentina, Japonia, Coreea și alte țări, fac parte din această Federație. Specificitatea managementului în industria turismului se reflectă în raportul funcțiilor de management îndeplinite de autorități și organizații turistice, precum și de auto-guvernare la nivelul consumatorilor de servicii turistice, ca urmare a căruia, în practică, există diverse sisteme de management în industria turismului. În lumea modernă și în Federația Rusă și regiunile sale, există mai multe tipuri de sisteme de control. Fiecare sistem de management este caracterizat de un anumit sistem de comunicare al entităților de management care operează în industrie. Subiecții managementului se află într-o stare de interacțiune constantă, interacționează cu firmele implicate în producția de servicii turistice și cu consumatorii acestora. Această interacțiune ar trebui organizată, ceea ce este o condiție pentru funcționarea și dezvoltarea industriei turismului. Complexul turistic este un sistem integral de

interacțiune socială, organizată între elementele sale. Implementarea interacțiunii entităților de management în turism pe baza parteneriatului social presupune luarea în considerare a intereselor tuturor participanților săi – statul, sectoarele comerciale și necomerciale, consumatorii. La rândul său, acest lucru permite identificarea modului în care sistemul de management din industria turismului este organizat în practică, cât de mult corespunde conceptului de parteneriat și dacă este caracterizat de o astfel de proprietate ca organizație [57]. Organizarea ca proprietate a activității implică un set de acțiuni de management pentru determinarea obiectivelor, dezvoltarea mecanismelor de realizare a acestora și coordonarea elementelor organizației pentru a obține rezultatele care corespund obiectivelor. Această interpretare a organizației pare autorului relevantă și necesară pentru analiza managementului în turism, întrucât este un sistem complex în care toate elementele sunt interconectate și sunt în continuă interacțiune între ele. Organizarea interacțiunii subiecților în turism este un complex de acțiuni de management pentru definirea obiectivelor, dezvoltarea mecanismelor de realizare a acestora, coordonarea acțiunilor entităților de management pentru a obține rezultate, corespunzând unor obiective comune pentru subiecții managementului.

Datorită faptului că sectorul turismului, în ciuda orientării sale sociale, are o natură predominant comercială, majoritatea subiecților săi, desigur, consideră că scopul principal al activităților lor este profitul. Ca urmare, este deosebit de important ca subiecții conducerii să înțeleagă consecințele, inclusiv și din punct de vedere economic, care poate apărea ca rezultat al funcționării ineficiente a sistemului de management și al interacțiunii dintre toți reprezentanții pieței turismului. De exemplu, în cazul depunerii cu întârziere a documentelor pentru viză, este posibilă anularea întregului pachet de servicii turistice; în cazul unei modificări a programului de zbor, întregul lanț de acțiuni pentru furnizarea de servicii este întrerupt etc.). Accentul factorilor de decizie asupra interacțiunilor organizate îi motivează să caute opțiuni reciproc avantajoase pentru cooperare, recunoscând prioritatea intereselor comune față de cele private [5].

În prezent, nu există un sistem pentru dezvoltarea deciziilor manageriale care să fie același pentru toți subiecții activității turistice. În practica reală, se pot găsi atât sisteme de luare a deciziilor centralizate, cât și parțial descentralizate. La nivel sectorial, parțial domină un model descentralizat, care nu permite întotdeauna luarea promptă a anumitor decizii manageriale, ceea ce, la rândul său, duce la adoptarea lor spontană.

În condiții moderne, coexistă mai multe variante ale sistemelor de management al turismului. În mai multe țări dezvoltate cu economii de piață, reglementările guvernamentale sunt absente, iar subiecții pieței turismului efectuează reglementări operaționale independente. În țările, care se caracterizează printr-un sistem de gestionare care combină reglementarea de stat și soluționarea independentă a mai multor probleme de către subiecții activităților turistice, fie au fost create organisme guvernamentale speciale care îndeplinesc funcții de reglementare, fie

reglementarea este efectuată de mai multe organisme guvernamentale (de exemplu, niciuna dintre funcții nu este fixată).

În orice stat, relația dintre autorități, producătorii de servicii turistice și consumatorii acestora este reglementată de legislația relevantă. Integritatea și detaliile legislației în sectorul turistic au fost elaborate în funcție de gradul de dezvoltare a statului de drept.

O analiză a sistemelor de management al turismului care funcționează efectiv în lume și a practicilor de management intern arată că varietățile lor sunt explicate, în primul rând, de raportul diferit dintre reglementarea și reglementarea de stat, pe de o parte, și managementul intern la nivelul organizațiilor de turism, pe de altă parte. Pe baza acestui criteriu, autorul propune următoarea tipologie a sistemelor de management în turism:

1) sistem de management centralizat (reglementarea de stat a tuturor domeniilor de activitate ale entităților de management);

2) sistem de management parțial descentralizat (o combinație de reglementare de stat a turismului cu o soluție independentă a unui număr de probleme de către subiecții activității turistice);

3) sistem de management descentralizat (autonomie relativă a subiecților activității turistice).

Turismul medical și de sănătate modern se dezvoltă dinamic, practic, toate țările lumii, cu condiții recreative adecvate. Potrivit unui studiu realizat de compania de consultanță McKinsey & Company, cifra de afaceri anuală a fondurilor în acest domeniu în 2012 a crescut la 100 miliarde de dolari, iar numărul total de clienți a fost de aproximativ 800 de milioane de oameni [199].

Ponderea turismului de sănătate în PIB-ul mondial, în anul 2012, a fost de 1,8%. Potrivit unui raport prezentat la Global Wellness Tourism Congress (GWTC), acest sector turistic va crește cu o medie de 9,9% pe an în următorii cinci ani, ceea ce este aproape dublu față de industria turismului în ansamblu și va ajunge la 678,5 miliarde USD până în 2017, reprezentând 16% din veniturile totale din turism. În prezent, centrele turismului mondial (medical) de îmbunătățire a sănătății sunt situate în țările din regiunea Asia-Pacific (58 de țări și teritorii). Conform datelor furnizate la Global Spa & Wellness Summit (GSWS), 50% din piața turismului de sănătate va cădea, până în 2017, în țările din Orientul Mijlociu, Asia și America Latină [207].

La analiza dezvoltării turismului medical și de sănătate, autorul propune să ia în considerare: valoarea ofertei și cererii, specializarea, calitatea și factorul de preț al serviciilor furnizate, clientela țintă, ratingul țării în acest sector turistic și atitudinea rezidenților săi față de îngrijiri medicale de calitate.

Sistemul centralizat de management este reglementarea de stat a tuturor domeniilor de activitate ale entităților de management care operează în cadrul industriei turismului. Acest sistem

de management poate fi desemnat ca „administrativ”, deoarece se caracterizează prin recunoașterea sectorului turistic ca unul dintre sectoarele prioritare ale economiei naționale și, pe această bază, includerea sarcinilor de management la nivelul organelor executive centrale în competența oricărui minister diversificat. Se caracterizează prin faptul că se construiește un „lanț” vertical de responsabilitate pentru implementarea măsurilor preconizate de programele de dezvoltare a turismului federal și regional, prevalează pârgghiile administrative ale reglementării macroeconomice: legi, programe federale și regionale, licențierea, certificarea și alte mecanisme de reglementare legală a activității turistice. Un rol important este atribuit unor astfel de instrumente de reglementare economică precum: impozitarea preferențială, împrumuturile guvernamentale și altele.

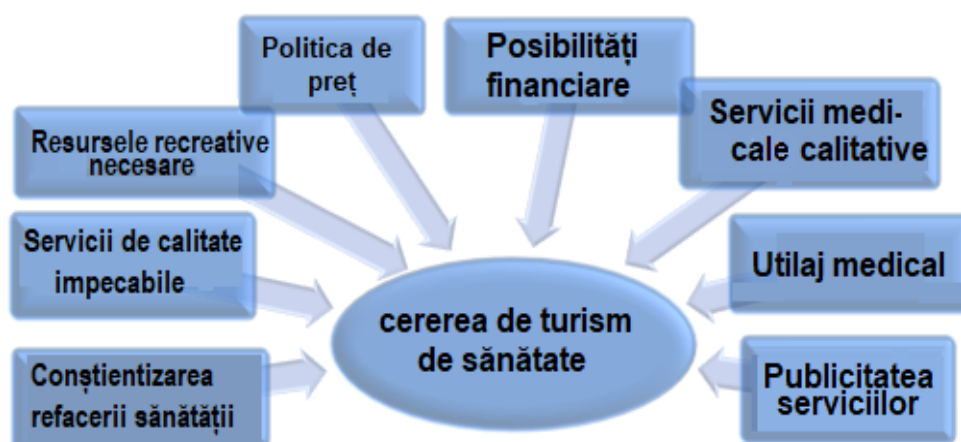

Figura 2.3. Factori care modelează cererea pentru turismul de sănătate [cercetările autorului]

În condiții moderne, pe fondul unei scăderi a sosirilor de turiști în Rusia în ultimii ani și a unei dezvoltări insuficiente a pieței naționale de turism, interacțiunea statului cu afacerea turistică, managementul turismului bazat pe un sistem parțial descentralizat pare a fi o condiție necesară nu numai pentru o funcționare durabilă, ci și pentru dezvoltarea industriei, satisfacția așteptările și cererile consumatorilor, atât ruși, dar și care sosesc din străinătate. Atât în legătură cu situația actuală, cât și în contextul modului istoric stabilit de organizare a managementului în industria turismului, cel mai acceptabil model administrativ de management este pentru Rusia. În același timp, trebuie avut în vedere faptul că interacțiunea dintre autoritățile guvernamentale și reprezentanții afacerilor din turism (organizațiile turistice, sindicatele și asociațiile acestora) nu a atins standardele europene nici în administrația publică, nici în marketing.

În ceea ce privește oferta, oamenii din Europa și America de Nord sunt principalii consumatori de servicii de turism de sănătate. 63% din piața mondială din acest segment este Japonia, SUA, Germania, Franța și Austria [207]. Țările precum: India, Ungaria, Mexic, Singapore,

Thailanda, Barbados, Brazilia, Israel, Coreea de Sud, Turcia se numără printre primele zece țări care conduc în număr de turiști în sectorul sănătății.

Volumul pieței de turism medical din Asia, în 2013, s-a ridicat la 8,5 miliarde de dolari. Thailanda, India și Singapore controlează 80% din piață pe acest segment. India este un lider în turismul de sănătate și, în același timp, oferă cele mai ieftine servicii în acest domeniu, dar cu un nivel ridicat de pregătire a personalului, echipamente de calitate și o varietate de proceduri de sănătate. Cota de piață indiană în turismul medical din țările asiatice este de 25%. Singapore ocupă primul loc între țările asiatice și al șaselea în clasamentul mondial pentru calitatea facilităților care oferă servicii de sănătate și wellness. Turismul medical din Thailanda este atras de infrastructura medicală care se concentrează pe chirurgia estetică. Cursul tratamentului aici este de câteva ori mai ieftin decât în țările europene. Statele Unite ale Americii este liderul pieței turismului medical și de sănătate de pe continentul american. Realizările acestei țări în domeniul asistenței medicale (chirurgie cardiacă, transplant de țesuturi și organe, chirurgie plastică) sunt cunoscute în întreaga lume, complexe clinice și de îmbunătățire a sănătății sunt dotate cu cele mai noi științe și tehnologie și, trebuie remarcat, un nivel ridicat de personal medical. Dar, datorită faptului că serviciile medicale din Statele Unite sunt scumpe, tot mai mulți americani, care acordă atenție sănătății lor și prevenirii diferitelor boli, preferă recrearea la stațiuni. Principalul tip de stațiuni din America de Nord este balneologic: Mammoth Springs, Hot Springs (în partea central-sudică a Statelor Unite, în statul Arkansas), Heber Springs. Vacanța la stațiunile climatice de pe litoral este foarte solicitată: Miami Beach, Long Beach, San Diego și Santa Cruz din California, Hatteras pe coasta Atlanticului și altele [100].

Stațiunile israeliene Ein Gedi, Ein Bokek, Neve Zohar, Ein Bukek și altele, situate pe Marea Moartă, sunt cele mai renumite din Orientul Mijlociu și din întreaga lume. Apele și plajele Mării Moarte se disting printr-o combinație unică de factori naturali de vindecare: 386 de ape minerale termale, care conțin de 80 de ori mai mult brom (pentru calmarea sistemului nervos), de 10 ori mai multă sare și de 35 de ori mai mult magneziu (tonifică și reîmprospătează pielea) decât apele oceanului. Această apă este foarte densă și ține corpul uman la suprafață, ceea ce este deosebit de util pentru persoanele cu boli articulare.

Turismul de sănătate din Africa ia amploare. În 1996, în Tunisia a fost deschis un centru balneologic (terapie cu apă și noroi), dotat cu echipamente moderne și personal înalt calificat. Acest centru a devenit unul dintre cele mai mari din lume. Pe coasta de nord a Africii există stațiuni climatice la malul mării: Hurghada în Egipt, o stațiune de clasă internațională Sharm el-Sheikh, precum și Nuweiba, Dahab și Taba; Tanger, Agadir, El Hoceima, Mohammedia în Maroc etc. Pe coasta Oceanului Indian se află stațiunile de coastă din Kenya: Malindi, Mombasa, Kilifi, Kipini. Restul țărilor africane nu sunt bogate în resurse naturale pentru crearea stațiunilor de sănătate și nu au mijloacele necesare pentru aceasta [100].

În mod tradițional, furnizarea de asistență medicală a fost limitată de statul național, cu toate acestea, în ultimele decenii, schimbări economice, sociale și politice semnificative au încurajat un rol mai transnațional și internațional pentru elaborarea politicilor de sănătate. Aceste interconectări naționale au deschis noi oportunități pentru furnizarea de asistență medicală dincolo de granițe și au dus la creșterea turismului medical ca fenomen global.

În ultimul deceniu, țările africane au înregistrat o creștere a numărului de turiști care vizitează tratament medical. Pentru vizitatorii din străinătate, turismul medical din Africa oferă servicii care sunt adesea mai ieftine și de o calitate mai bună decât ar fi primit acei pacienți în țara lor de origine, mai ales dacă călătoresc de pe continentul african. Africa de Sud, Tunisia, Egipt și Maroc se numără printre țările africane care atrag atenția internațională și vizează investitorii din industrie. Aceste piețe au condițiile prealabile ideale pentru o industrie medicală înfloritoare: climă favorabilă, locuri turistice internaționale exotice, medici și facilități cu înaltă certificare. Recunoscând nevoia de capital și finanțare pentru a concura cu principalele centre de turism medical din Thailanda, India și Singapore, aceste guverne africane au adoptat parteneriate internaționale și s-au angajat să dezvolte infrastructura necesară și să asigure capital privat pentru a finanța viitoarele proiecte care vizează propulsarea țării lor ca destinații majore de turism medical.

Egiptul

Potrivit Oxford Business Group, deși sistemul de sănătate al Egiptului caracterizează un amestec pluralist de facilități publice, acesta a fost tensionat de creșterea rapidă a populației și de nivelurile relativ scăzute de finanțare. Drept urmare, majoritatea egiptenilor optează pentru facilități private, alimentând niveluri ridicate de cheltuieli personale și sporind dorința de asigurare privată. Ca răspuns, guvernul a lansat mai multe reforme menite să îmbunătățească calitatea și accesul la servicii de sănătate pentru populația sa. Cererea de echipamente medicale, produse farmaceutice și facilități de asistență medicală este de așteptat să urmeze, oferind o creștere continuă și oportunități pentru sectorul privat.

Indicele Turismului Medical (ITM), în 2017, a ocupat Egiptul pe locul 28 în ceea ce privește clasamentul global al turismului medical. Egiptul s-a clasat pe locul 3 pentru industria sa de turism medical din lumea arabă datorită raportului său calitate-preț mai bun în comparație cu alte țări din regiune, bucurându-se, de asemenea, de reputația sa de destinație istorică și de stațiune. Cu toate acestea, ITM a subliniat că țara trebuie să lucreze la acreditarea internațională a unităților sale de sănătate și la calitatea personalului său medical.

ingrijirea sănătății în cifre		
98,423,595 (2018)	131 USD (2018)	4,6 (2016)
populație, oameni	cheltuielile de sănătate în funcție de habitat	cheltuielile cu sănătatea ca procent din PIB
0,8 per 1,000	1,4 per 1,000 (2017)	28 (2017)
densitatea medicilor	densitatea asistentelor medicale	clasamentul mondial al turismului medical

Figura 2.4. Starea turismului medical în Egipt, 2018 [199]

În ultimii ani, au fost întreprinse o serie de inițiative pentru a sprijini turismul medical care intră în țară. În iunie 2019, s-a anunțat că Egiptul se lansează într-un mega-proiect pentru înființarea celui mai mare oraș de turism medical din Orientul Mijlociu și Africa de Nord, cu investiții de peste 20 miliarde USD.

Între timp, în decembrie 2018, Comitetul pentru Turism și Aviație al Camerei Reprezentanților din Egipt a anunțat demararea proiectului de turism medical care va aduce turiștii în țară în a doua jumătate a anului 2019. Comitetul a subliniat că există multe zone turistice în Egipt care au capacitatea de a beneficia de turismul medical, inclusiv 16 situri interioare și de coastă, unde sunt disponibile tratamente naturale pentru multe boli precum Helwan, Ain Assera, Ain Sokhna, Hurghada, Fayoum, Oasis, Aswan, Sinai și Safaga pe Marea Roșie.

Comitetul a subliniat, de asemenea, că Egiptul are multe izvoare sulfuroase și minerale care conțin compuși chimici unici. În plus, argila conținută în aceste izvoare sulfuroase poate vindeca multe boli osoase, digestive și respiratorii, în timp ce bolile pielii pot fi tratate prin îngroparea pacientului în nisipurile fierbinți.

Anterior, în februarie 2017, Egiptul a lansat inițiativa de turism medical „Tour and Cure”. Inițiativa oferă tratament pacienților infectați cu virusul hepatitei C (VHC) la nivel mondial, cu un program de tratament eficient și avansat la un cost mai mic. Aceasta a fost urmată în decembrie 2018 de aprobarea unui proiect de lege privind turismul medical pentru a asigura coordonarea între Ministerul Turismului și Ministerul Sănătății în domeniul emergent al turismului medical.

Potrivit dr. Fady Michael, director medical general al Spitalului South Sinai, Sharm El Sheikh, Egipt, intervențiile chirurgicale estetice, inclusiv mărirea și ridicarea sânilor, reconstrucție abdominală, liposucție, botox și umpluturi; dializă la rinichi; proceduri dentare; chimioterapie; și tratamentele Lasik sunt populare în rândul pacienților nu numai din regiunea Golfului, ci și din Rusia, Danemarca, Italia, Polonia și Marea Britanie. Spitalul South Sinai este o unitate privată care a crescut cu 1.500 m² și poate găzdui acum 200 de paturi.

Oaza egipteană Siwa a fost anunțată ca destinație globală pentru turismul medical și de mediu la Conferința de turism medical desfășurată la Alexandria în 2017. Oaza izolată, situată în deșertul

vestic al Egiptului, la 50 km est de granița libiană, are multe izvoare cu apă despre care se crede că vindecă boli, precum: psoriazisul, reumatismul și unele boli ale sistemului digestiv.

Siwa este, de asemenea, bine cunoscut de călătorii medicali interni și internaționali pentru „plajă”, care a avut loc din iunie până în august lângă muntele Dakrur. Nisipul din această zonă este utilizat pentru tratarea afecțiunilor medicale, cum ar fi: reumatismul și problemele genunchiului, spatelui și pielii.

Marocul

Potrivit Oxford Business Group, indicatorii de sănătate marocani s-au îmbunătățit constant în ultimii ani. Modificările recente ale reglementărilor au deschis sectorul privat către investiții sporite, iar sectorul public a câștigat teren în ceea ce privește nivelul cheltuielilor. De exemplu, Elsan, un operator sanitar privat cu sediul în Franța, a construit o clinică cu 136 de paturi în municipiul Bouskoura din Casablanca, numită Clinique Ville Verte, care a fost inaugurată în ianuarie 2018. Există aproximativ 360 de clinici private de îngrijire a sănătății în Maroc, potrivit cifrelor de la Departamentul de Comerț al SUA, și peste 12.000 de medici care lucrează în acest segment. Până în 2015, numai medicii aveau voie să dețină clinici private, însă legislația adoptată în acel an a eliminat această restricție, permițând marocanilor și străinilor să înființeze clinici indiferent de profesia lor. Marocul face pași mari în turismul de sănătate și wellness. În 2017, Marocul ocupa locul 31 în Indicele Turismului Medical (MIT). Clasamentul său a fost dat nu pentru a fi văzut ca o opțiune de îngrijire a sănătății mai ieftină, ci pentru că este un centru turistic care încearcă să atragă din ce în ce mai mulți vizitatori în fiecare an.

Îngrijirea sănătății în cifre		
36,029,138 (2018)	172 USD (2018)	5,8 (2016)
populație, oameni	cheltuielile de sănătate în funcție de habitat	cheltuielile cu sănătatea ca procent din PIB
0.7 per 1,000	1.1 per 1,000 (2017)	31 (2017)
densitatea medicilor	densitatea asistentelor medicale	clasamentul mondial al turismului medical

Figura 2.5. Starea turismului medical din Maroc, 2018 [199]

Deși segmentul nu este la fel de dezvoltat ca și vecinii săi din Europa de Est și Asia și Tunisia, în anumite privințe se bucură de o combinație de avantaje, precum apropierea de Europa de Vest, un climat plăcut și disponibilitatea numeroaselor zboruri ieftine către regat. Mulți marocani vorbesc fluent limba arabă și franceza, făcându-l o destinație deosebit de atractivă pentru pacienții din lumea francofonă și din țările arabe, care reprezintă o piață sursă profitabilă și din ce în ce mai importantă pentru țară. În acest fel, va concura direct cu Tunisia în viitorul apropiat. Pentru a consolida competitivitatea industriei turismului marocan în ansamblu, Ministerul Turismului marocan a lansat strategia națională Vision 2020. Principalul său obiectiv este de a atrage 1,5 miliarde de turiști și piețe accesibile până în 2020, cu accent deosebit pe regiunea Europei de Vest și de Nord. Sectoarele turismului de sănătate și wellness sunt citate în strategie

ca două mari industrii coapte pentru dezvoltare și crearea locurilor de muncă. Potrivit Oxford Business Group, turismul medical din Maroc este dominat de chirurgia estetică – a cărei regat a fost unul dintre primii pionieri – și de tratamentul dentar. Principalul stimulent pentru pacienți să treacă sub cuțit în Maroc tinde să fie financiar. Prețurile pentru chirurgia estetică și implanturile dentare din regat pot ajunge la 30% și, respectiv, la 50% din cost, pentru proceduri identice atunci când sunt efectuate în Franța sau în alte părți ale Europei de Vest. Pe lângă scăderea costurilor operaționale, chirurgia estetică din Maroc nu este supusă taxei pe valoarea adăugată (spre deosebire de unele țări europene, inclusiv Franța), care scade și mai mult prețurile. Marrakech Healthcare City (MHCC), situat pe partea de sud a Marrakech, pe Mohamed din Sixth Boulevard, este de așteptat să devină prima destinație de turism medical din județ la finalizarea proiectului. Facilitatea va oferi o gamă completă de servicii clinice, de la îngrijire la domiciliu până la îngrijire cuaternară, precum și apartamente medicale și cazare la hotel pentru reabilitare și recuperare, pentru a sprijini tratamentul pacienților, convalescența și recuperarea, cazare familială.

Algeria

În ultimele două decenii, s-au înregistrat progrese considerabile în ceea ce privește acoperirea și calitatea serviciilor de sănătate din Algeria, cu indicatori care se îmbunătățesc constant, alături de o scădere a cazurilor de boli transmisibile, potrivit Oxford Business Group.

Cu toate acestea, asistența medicală este puternic subvenționată în Algeria, alături de introducerea unui sistem național de îngrijire a sănătății în 1975. În timp ce marea majoritate a unităților de sănătate din țară sunt încă subvenționate în totalitate de guvern, aceasta începe să evolueze treptat pe măsură ce sectorul privat crește. Chiar dacă statul este puternic implicat în îngrijirea sănătății, în 2015 au existat 8.400 cabinete medicale private și 7.000 cabinete medicale private. atât îngrijirea generală, cât și cea specializată, în timp ce multe dintre unitățile private existente se extind.

îngrijirea sănătății în cifre

42,228,429 (2018)	4,279 USD (2018)	180,7 (2018)
populație, oameni	cheltuielile de sănătate în funcție de habitat	cheltuielile cu sănătatea ca procent din PIB
6.6 (2016)	1.8 per 1,000 (2016)	2.2 la 1,000 (2016)
densitatea medicilor	densitatea asistentelor medicale	clasamentul mondial al turismului medical

Figura 2.6. Starea turismului medical din Algeria, 2018 [199]

Transferurile de pacienți în străinătate au scăzut cu 90% din 2000, reflectând îmbunătățirile considerabile care au avut loc în sistemul național. Cu toate acestea, un număr mare de algerieni călătoresc încă în străinătate pentru tratament medical mai complex. Franța a acordat 1.600 de vize medicale cetățenilor algerieni în 2014 și se estimează că mulți algerieni

care vizitează Franța cu vize turistice solicită îngrijiri medicale în timpul șederii lor. Un număr semnificativ de turiști medicali algerieni călătoresc, de asemenea, în Tunisia, Maroc și Turcia.

Din punctul de vedere al turismului medical, un aspect foarte important îl constituie atenția guvernului mai recent față de turismul balnear. Acest sector este deja bine dezvoltat și are un potențial suplimentar semnificativ datorită bogăției izvoarelor termale ale țării. Segmentul include, în prezent, opt mari facilități administrate de guvern care au acorduri cu principalii furnizori locali de asigurări de sănătate, cum ar fi Fondul Național de Asigurări de Sănătate, pentru a oferi tratament clienților lor, în plus față de 13 stațiuni termale private. În 2017, 70 de izvoare termale din 24 de guvernări ale țării au fost atribuite investitorilor privați pentru a fi transformate în instalații termice. Acest segment, care face parte dintr-un plan continuu de turism medical, atrage deja peste 300.000 de pacienți pe an. Potrivit Trade Malta, autoritățile algeriene își intensifică acum eforturile de dezvoltare a turismului, iar hotelierii străini au devenit din ce în ce mai activi în ultimii ani. Deși turismul de masă pe piața de masă din multe alte destinații mediteraneene nu este pe cărți, nici măcar dorit de autorități, turismul de afaceri străin și nișe precum medicale au încă un potențial mare de creștere. Potrivit InterMedline, un facilitator de turism medical, principalele proceduri căutate de turiștii medicali din Algeria includ:

- slăbire;
- îngrijire dentară;
- chirurgie plastică și estetică;
- tratament de fertilitate;
- operație ortopedică;
- chirurgia coloanei vertebrale și neurologie;
- chirurgie cardiacă și cardiologie;
- tratament anti-cancer;
- chirurgie generală;
- operație la ochi;
- terapia cu celule stem.

Libia

Cu o infrastructură medicală slăbită în Libia, mulți oameni călătoresc în străinătate în Europa și în țările vecine, cum ar fi Iordania și Tunisia, pentru tratament. Cu toate acestea, slaba economie libiană și plățile lente de la Ministerul Sănătății au afectat capacitatea libienilor de a primi îngrijiri.

îngrijirea sănătății în cifre		
6,678,567 (2018)	7,235 USD (2018)	48,3 (2018)
populație, oameni	cheltuielile de sănătate în funcție de habitat	cheltuielile cu sănătatea ca procent din PIB
6,1 (2011)	2,2 per 1,000 (2017)	6,7 pentru 1,000
densitatea medicilor	densitatea asistentelor medicale	clasamentul mondial al turismului medical

Figura 2.7. Starea turismului medical din Libia, 2018 [199]

„Pacienții libieni vin în Iordania pentru tratament medical de 10 ani, iar serviciile medicale iordaniene sunt cunoscute în Libia pentru excelența lor, serviciile de îngrijire de înaltă calitate și prețuri competitive și, din această cauză, pacienții libieni și noul guvern libian a ales Iordania ca prima lor destinație și dorită pentru tratament medical atât pentru răniți, cât și pentru persoanele cu alte specialități și tratament medical necesar”, a declarat dr. Abdallah Hindawi, CEO al Asociației Spitalelor Private, într-un articol publicat în revista Medical Tourism.

Între timp, statisticile oficiale tunisiene relatează că chiar înainte de revoluția din 2011 peste 1,5 milioane de libieni pe an călătoreau în Tunisia pentru turism sau îngrijiri medicale.

Cu toate acestea, potrivit The Libya Observer, Ministerul Sănătății din Libia a anunțat încetarea tratamentului în străinătate în iulie 2019, în urma demisiei masive a membrilor Înaltului Comitet consultativ pentru tratament în străinătate pentru a protesta refuzul Băncii Centrale a Libiei să plătească pentru tratamentele pacienților. Acest lucru va afecta în special pacienții sponsorizați de guvernul libian care călătoresc în Germania, Iordania și Tunisia.

2.4. Protecția naturii în zonele de agrement

Unul dintre aspectele dezvoltării resurselor naturale în ultimele decenii a fost utilizarea crescândă a peisajelor naturale în scopuri terapeutice și pentru recreare umană, adică utilizarea recreativă a peisajelor. Împreună cu industria și agricultura, recrearea din întreaga lume devine cel mai important consumator de resurse naturale și teritoriu. Pentru a rezolva cu succes sarcinile recreative în zonele desemnate, care într-o anumită măsură trebuie izolate de facilitățile industriale și agricole și să aibă integritate teritorială, este necesar să existe complexe culturale adecvate, care să includă locuințe, precum și management și servicii, cu alte cuvinte – un sistem teritorial recreativ integral, care are o funcție socială ca principală. Pe baza acestor idei, putem identifica patru tipuri principale de sisteme recreative teritoriale: primul – medical, al doilea – sănătatea, al treilea – sportiv, al patrulea – cognitiv. Problemele medico-biologice și sociale care sunt rezolvate cu fiecare dintre aceste tipuri sunt diferite. Dacă primul tip vizează în principal

tratamentul bolilor, al doilea și al treilea – spre prevenirea, promovarea generală a sănătății și eficiența acestora. Al patrulea tip de sisteme teritoriale și recreative vizează extinderea viziunii asupra lumii, creșterea nivelului de cultură și a bogăției spirituale a oamenilor.

Sănătatea trebuie privită ca o mod de bunăstare fizică, mentală și socială completă și nu doar ca absență a bolii sau a infirmității. Prin urmare, în geografia recreativă, care dezvoltă baza științifică pentru utilizarea peisajelor pentru tratament și recreare există două secțiuni. Prima studiază mecanismul de influență a factorilor de mediu, utilizați pentru tratamentul și prevenirea anumitor boli; a doua explorează peisajul pentru a-l folosi pentru recreare în masă. În primul caz, se acordă importanță unor proprietăți peisagistice, precum prezența și compoziția apelor minerale, natura climei etc.; în al doilea – valoare estetică a peisajului.

Ce fascinează turiștii într-un anumit peisaj? Desigur, valoarea estetică a peisajului, precum și prezența pe teritoriul său a obiectelor exotice (cascade, roci, plante relict, specii rare de animale etc.). Cel mai important lucru în farmecul peisajului, valoarea sa estetică, este diversitatea peisajului. Un rol semnificativ în acest domeniu îl au complexe naturale cu vedere lungă, profunzimea perspectivei, gradul de articulare a liniei orizontului, prezența unor locuri din care se deschid peisaje exterioare acestui peisaj, diversitatea vegetației, nivelurile standurilor etc.

Protecția peisajului în procesul utilizării lor recreative este una dintre secțiunile importante ale protecției naturii. Crearea unei baze științifice pentru utilizarea recreativă necesită studiul premiselor fiziologice și psihologice pentru alegerea formelor de recreare de către oamenii sănătoși, luând în considerare încărcătura recreativă experimentată de peisaje întregi sau de componentele lor individuale. Utilizarea recreativă neregulată a peisajelor duce adesea la perturbarea solului și a vegetației, deteriorarea condițiilor de viață și exterminarea directă a animalelor sălbatice, poluarea mediului, întreruperea conexiunilor în biogeocenoze. Însă, viața sălbatică suferă cel mai mult de acțiunea recreativă, precum și de alte forme de impact antropic pe mediu (fân, pășunat de bovine etc.). Chiar și la doze foarte moderate (doi turiști în pădure la 1 ha pe zi), recrearea duce la modificări semnificative în compoziția speciei și numărul de plante și animale. Influența constantă a acestui factor simplifică structura fitocenozei și a biocenozei în general. În procesul de schimbare, diversitatea și numărul animalelor scade. Ca rezultat, de exemplu, în pădure, unde oamenii se odihnesc în mod regulat, iarba este călcată, mai întâi nativă și apoi moare complet sub tufișuri. Refacerea stratului de tufă și perturbarea acoperirii supraterrane reduc brusc resursele furajere și înrăutățesc condițiile de reproducere a animalelor și păsărilor.

În plus față de daunele provocate fitocenozei și care afectează, astfel, indirect animalele, recrearea neorganizată duce la distrugerea directă a păsărilor, animalelor, amfibienilor, insectelor din pădure. Și nu numai ca rezultat al acțiunii umane directe: învelișul de iarbă deteriorat de

pietoni și tufișurile deteriorate încetează să mai servească drept protecție, nu-și mai ascund cuiburile de corbi, pisici și alți dușmani. În plus, șederea regulată și prelungită în pădure a oamenilor, primăvara și vara (în timpul plimbărilor, culegerea boabelor etc.), inhibă activitatea normală a animalelor în timpul reproducerii, perturbă ritmul natural de hrănire și îngrijirea descendenților.

Astfel, zona de agrement cu utilizarea necorespunzătoare își pierde repede semnificația și devine nepotrivită pentru recreare. Fluxul de turiști este trimis în alte zone, care trec, de asemenea, prin întregul ciclu de degradare recreativă. Cei mai periculoși vizitatori de masă sunt acele locuri în care există complexe naturale deosebit de valoroase, monumente naturale etc. Pentru a preveni acest lucru, specialiștii în geografie recreativă trebuie să depună multă muncă în zona funcțională a diferitelor zone, în special în locurile de recreare în masă din apropierea orașelor mari. Cercetătorii încearcă să determine cât mai exact posibil, pe baza condițiilor fizice și geografice ale zonei, sarcina maximă admisibilă pentru aceasta. Este necesar de a se elabora reguli de conduită pentru turiști: dacă este posibil să mergeți peste tot în zona de recreare sau numai pe cărările stabilite; dacă este posibil să colectați ciuperci sau fructe de pădure; unde este recomandat să înființați un cort; dacă este posibil și în ce loc să creați un foc etc. În plus, în prezent, se aplică măsuri practice speciale pentru protecția naturii zonelor de agrement. Acestea vizează reglementarea numărului de vizitatori și modul de comportament al acestora, amplasarea optimă a facilităților de recreare (drumuri, clădiri rezidențiale, dependințe etc.).

Parcurile naționale de stat create și căile naturale protejate care sunt așezate corespund acestor sarcini. Atrăgând turiștii, parcurile naționale îi „distrag” astfel de pădurile suburbane, pajiști, iazuri și alte locuri similare, care turismul „sălbatic” provoacă pagube semnificative. Scopul principal al traseelor naturii – educarea culturii comportamentului uman în natură. Astfel, funcția de mediu este îndeplinită. Cu ajutorul unor astfel de trasee, este posibil de a adânci și extinde cunoștințele turiștilor despre natura din jur (flora și fauna, structura geologică a zonei etc.), îmbunătățind înțelegerea legilor proceselor biologice și a altor procese naturale. Traseele, care trec de-a lungul granițelor rezervațiilor, sanctualelor sau monumentelor naturale rare, permit direcționarea fluxului principal de turiști pe un anumit traseu.

Astfel, în cazul utilizării raționale a zonelor de agrement, cele mai importante sunt următoarele condiții: în primul rând, reglementarea numărului de vizitatori și comportamentul acestora; în al doilea rând, protecția acestor zone împotriva organizațiilor ilegale și a persoanelor care asigură tratament, recreare și turism. Fiind insuficient informați cu privire la cerințele de protecție a naturii, adesea se plasează incorect clădiri (a căror arhitectură încalcă integritatea peisagistică a teritoriului), irațional din punctul de vedere al intereselor de protecție a peisajului pavează drumuri etc. Respectarea normelor și regulilor corespunzătoare, justificate științific,

asigură utilizarea pe termen nelimitat a peisajelor pentru tratament și odihnă, dar, cel mai important, permite păstrarea valorii lor recreative.

2.5. Îmbunătățirea protecției naturii în zonele de agrement

Din punct de vedere istoric, relația dintre societate și natură s-a dezvoltat ca acumulare de cunoștințe și experiență de la protecția pasivă a obiectelor naturale la utilizarea rațională a naturii, care include protecția și restaurarea resurselor naturale și alte activități. Resursele naturale recreative sunt o condiție indispensabilă și o bază materială pentru dezvoltarea naturii recreative și protecția lor împotriva poluării și distrugerii – cea mai importantă sarcină a societății. Protecția naturii este importantă nu numai din punct de vedere economic, ci și ca mijloc de protejare a sănătății umane. Gradul de satisfacere a nevoilor recreative depinde de calitatea mediului într-o anumită regiune.

Principalele obiective ecologice ale utilizării naturii recreative includ:

- prevenirea degradării complexelor naturale recreative și a componentelor acestora sub influența activităților antropice, inclusiv recreative;

- conservarea funcționării normale a ecosistemelor complexului recreativ. Menținerea unui regim hidrologic normal, acoperirea forestieră optimă, existența favorabilă a stațiunilor, ariile protejate cu zone de dezvoltare economică și reglarea presiunilor antropice pot garanta refacerea normală a resurselor naturale recreative;

- păstrarea diversității maxime a ecosistemelor – una dintre condițiile importante pentru sustenabilitatea habitatelor în cadrul complexelor naturale recreative.

Aceste obiective sunt în mod clar de mediu. Există patru grupuri de impact asupra complexelor recreative naturale, fiecare dintre acestea având o origine diferită și necesită măsuri diferite pentru a neutraliza efectele lor negative.

Cel mai semnificativ impact asupra sistemelor de producție a mediului, în special minerit, asociat cu extragerea din complexul natural a unei mase mari de materie; dezvoltarea resurselor biologice, precum și asociată cu eliberarea unor mase semnificative de substanțe (energie, instalații de prelucrare) reprezintă primul grup de influență. Exploatarea în cariere adânci duce la perturbarea vegetației, solurilor și regimului hidrologic al apelor subterane. Dezvoltarea zăcămintelor minerale duce, în cele mai multe cazuri, la o scădere a potențialului recreativ al teritoriului, care își pierde atractivitatea, fără a mai menționa calitatea componentelor naturale.

Pentru a optimiza procesul de exploatare minieră și recreativă a acestor zone, este necesar să se dezvolte zăcămintele minerale, a căror evoluție cauzează cele mai puține daune potențialului recreativ; dezvoltarea depozitelor cu utilizarea celei mai avansate prelucrări a materiilor prime; să

încorporeze prelucrarea complexă a materiilor prime de bază și însoțitoare, utilizarea raselor unei anvelope; să efectueze recuperarea tuturor zonelor produse pentru a le restabili potențialul natural, inclusiv natural și recreativ; identificarea și utilizarea în scopuri economice și recreative a unor activități miniere. De exemplu, în regiunea Carpaților (orașul Solotvino, regiunea Transcarpatică) a fost creat un sanatoriu pentru pacienții cu astm în spațiul subteran al minelor de sare. Protecția bazinului aerian este foarte importantă. Principalii poluanți atmosferici sunt, de obicei, centrale termice, companii chimice, transporturi. Aerul poluat nu numai că afectează negativ sănătatea umană, dar și perturbă activitatea funcțională a plantelor, înrăutățește starea sanitară a apei și a solului. Situația este complicată de faptul că aerul este mobil, în urma căruia substanțele nocive pot fi transportate pe distanțe mari. Poluarea locală devine regională. Prin urmare, o condiție necesară pentru asigurarea aerului curat și a integrității resurselor recreative în general este predicția și eliminarea emisiilor nocive nu numai în zona de localizare a acestor resurse, ci și în zonele învecinate.

Pentru a preveni poluarea aerului cu substanțe dăunătoare, este necesar să se monteze instalații de tratare mai noi și mai eficiente, să se introducă tehnologii de producție fără deșeuri, să vegheze în plante și să se îndepărteze producția poluantă în afara zonelor rezidențiale. Aceste măsuri ar trebui să acopere, în primul rând, întreprinderile situate în apropierea stațiilor, centrelor turistice. Poluarea apei, în special a râurilor și a lacurilor, prezintă un pericol serios pentru potențialul recreativ al teritoriilor. Principalele surse de poluare sunt întreprinderile industriale, utilitățile, fermele de creștere a animalelor. Această problemă ar trebui rezolvată prin îmbunătățirea metodelor tehnologice de purificare a apei, introducerea în producția de tehnologii cu apă scăzută și fără apă. Importanța multifuncțională a pădurilor necesită o abordare științifică și diferențiată a utilizării pădurilor. Consolidarea funcțiilor de conservare a pădurilor depinde de utilizarea economică a acestora. Dezvoltarea proceselor de eroziune, deteriorarea regimului de apă al râurilor, apariția alunecărilor de noroi și a vânturilor – rezultatul impactului antropic pe păduri. Procesele și fenomenele naturale provoacă mari daune economiei naționale, duc la degradarea peisajelor naturale deosebit de valoroase, complicând utilizarea acestora pentru recreare și turism.

Funcțiile de protecție a apei și de reglare a apelor din păduri nu pot fi separate de protecția solului. Regimul apei și scurgerea râurilor depind, în mare măsură, de acoperirea teritoriului cu păduri, în special, de mare semnificație hidrologică sunt pădurile montane.

O importanță sporită în recreare este eliberarea pădurilor în mediul volatil și oxigen. Din fitomasa totală a vegetației, care asigură un echilibru normal de oxigen pe glob, pădurile reprezintă mai mult de 50%. Un hectar de plantații de pin vechi de douăzeci de ani absoarbe anual 9,35 tone de dioxid de carbon și produce 7,25 tone de oxigen.

Procesele tehnologice ale activității recreative au un efect puternic asupra complexelor recreative naturale: extracția apelor minerale, poluarea apelor mării, atmosfera etc., fiind al doilea grup de influență. Principalele zone de protecție a resurselor recreative sunt crearea unei scheme tehnologice raționale a consumului acestora, controlul asupra ratelor de consum (multe stațiuni dispun de dozatoare automate de resurse balneologice), reprovizionare prin explorarea suplimentară a resurselor, decizii de planificare rațională și zonarea funcțională a zonelor recreative.

Al treilea grup este impactul asociat cu satisfacerea nevoilor gospodăriei cu personal de serviciu. Desfășurarea agriculturii recreative necesită mult timp. Aceasta implică un contingent semnificativ de personal de servicii, ceea ce creează o povară suplimentară asupra complexelor naturale de agrement. Principalele domenii de protecție împotriva unor astfel de influențe sunt: legislativ și de reglementare.

În plus, natura este afectată de înșăși turiștii (al patrulea grup), în special de turiștii neorganizați (șoferii). Pentru a reduce acest impact, este necesar, mai întâi, de creat o rețea extinsă de locuri de campare și parcări echipate.

Complexele recreative naturale sunt sisteme ale căror proprietăți se formează ca urmare a interacțiunii componentelor naturale transformate și, uneori, împrăștiate teritorial. Prin urmare, domeniul de protecție al acestora ar trebui să includă nu numai localizarea resurselor naturale recreative, ci și componentele naturii care participă la formarea lor. Determinarea limitelor zonelor de protecție este o sarcină teoretică și practică importantă.

Complexele naturale și obiectele naturii, care sunt valoroase din punct de vedere științific, cultural, de sănătate, ținând cont de importanța lor, sunt protejate de organizarea rezervațiilor, sanctuarelor, parcurilor naturale (naționale) și a monumentelor naturale. Rezervele de stat sunt zone de spațiu terestru și acvatic care au o semnificație științifică sau culturală și educativă ca formațiuni tipice și rare de peisaj, locuri de conservare și dezvoltare a reprezentanților rari și valoroși ai faunei și florei. Rezervațiile naturale de stat sunt protejate și închise pentru acces. Utilizarea economică a resurselor naturale este complet interzisă pe teritoriul lor. Anumite zone de protecție sunt create în jurul rezervelor de stat, în care activitatea economică este limitată.

Rezervațiile protejează temporar sau permanent anumite elemente ale complexului natural: botanic, zoologic, peisagistic, recreativ și altele. Activitatea economică în rezerve este interzisă într-un mod diferențiat.

Monumentele naturii sunt obiecte naturale rare, neregenerabile, științifice, culturale și estetice (păduri relict, lucrări de artă de grădină și parc, copaci antici, aflorimente geologice ale rocilor native etc.). Declararea unui obiect natural ca monument natural nu este însoțită cu schimbarea statutului juridic.

Parcurile naționale naturale de stat sunt concepute pentru a proteja complexele naturale, monumentele naturale, turismul și recrearea, iar funcțiile lor sunt diverse. Deci, zonarea funcțională a parcurilor naționale este importantă în acest context, în special alocarea zonelor teritoriale care au regimuri diferite de protecție și gestionare a naturii. De obicei, în astfel de parcuri există patru zone funcționale: protejat, protejat-peisaj, recreativ și recreativ-economic.

Zona protejată este proiectată pentru a proteja sistemele naturale unice și deosebit de valoroase. Are semnificație științifică și de mediu, toate tipurile de activitate economică sunt interzise. Măsurile necesare de protecție a naturii sunt efectuate în zona de protecție și peisaj, este permisă utilizarea economică limitată a pădurilor și a altor obiecte naturale, sunt permise activități recreative de mică intensitate, de exemplu, trecerea grupurilor turistice organizate pe trasee speciale. Condițiile cele mai favorabile pentru recreare, tratament și turism sunt în zona de agrement, unde este permisă desfășurarea anumitor activități economice care nu dăunează mediului natural. Întreprinderile de producție sunt situate în zona recreativă și economică.

În ceea ce privește intensificarea activităților recreative, protecția naturii în zonele recreative este o parte integrantă a managementului rațional al naturii, care include un set de măsuri pentru extracția, utilizarea și restaurarea resurselor naturale, inclusiv pentru recreare. Prin urmare, datorită creării diverselor arii protejate, desigur, cu valoarea lor pozitivă, nu în toate cazurile este posibilă rezolvarea cuprinzătoare a problemei protecției mediului.

Pentru implementarea practică a managementului rațional al naturii în zona de agrement sunt necesare noi forme de interacțiune între societate și natură, de exemplu, crearea unor regiuni de management special al naturii. Scopul principal al regimului special de gestionare a naturii este dezvoltarea cuprinzătoare a forțelor productive ale regiunii și păstrarea deplină a obiectelor valoroase existente în special, dacă din mai multe motive nu pot fi declarate rezervație sau altă zonă protejată.

CAPITOLUL 3

GEOGRAFIA TURISMULUI DE RECREAȚIE

3.1. Bazele științifice ale studierii sistemului recreativ teritorial

Setul de fenomene legate de activitățile recreative ar trebui considerat ca un sistem, astfel încât obiectul de studiu al geografiei recreative sunt Sistemele Recreative Teritoriale (TRS). TRS este o categorie în care stațiunea teritorială și complexele turistice sunt reflectate și formate intens. O caracteristică importantă a TRS este că acestea includ, în mod organic, entități teritoriale existente.

3.1.1. Conceptul de sistem recreativ teritorial și sarcinile de studiu ale acestuia prin geografie recreativă

Principala funcție socială a TRS este de a maximiza nevoile populației în recreare, sănătate, tratament și creșterea potențialului fizic și spiritual. Obiectul central al unui TRS funcțional este o persoană, un turist.

În geografia recreativă în studiul TRS pot fi identificate următoarele sarcini principale:

- 1) identificarea și justificarea TRS ca sistem spațial (tipare, factori și condiții ale acestui sistem, prognoza acestuia);
- 2) studiul structurii funcționale a TRS și legarea acesteia la alte subsisteme economice ale teritoriului (inclusiv determinarea locului și importanței TRS în dezvoltarea complexă a economiei teritoriului, adică a relației cu sistemul economic regional care îl acoperă);
- 3) legarea TRS de situația naturală și geografică.

TRS – un sistem mare și complex. Complexitatea sa constă nu doar în faptul că include diverse industrii și activități, ci, mai ales, în faptul că acest sistem afectează diferite aspecte ale vieții publice. Prin urmare, TRS face obiectul studiului diferitelor științe, precum: sociologie, geografie fizică și economică, planificare districtuală, economie etc.

Deoarece TRS este un sistem deschis, acesta primește informații, materie, energie din mediul extern. TRS transmite mediului extern, în principal, informații pentru gestionarea suprasistemului și așa-numitele informații recreative pentru populație (potențial agregat de turiști) și, cel mai important, returnează turiștilor înșiși – oameni după odihnă, sănătoși, îmbogățiți spiritual.

TRS ca sistem funcțional include următoarele blocuri, care sunt sisteme de ordin inferior:

- 1) grupul de turiști;
- 2) complexe naturale și culturale;

- 3) sistemul tehnic;
- 4) grupul de personal de service;
- 5) sistemul organismelor de gestionare a TRS.

TRS funcționează în mod normal cu o strânsă cooperare a mai multor industrii dintr-o anumită zonă. Aceste industrii îndeplinesc funcții TRS diferite. Cel puțin cinci ramuri funcționale și grupurile lor sunt necesare pentru TRS creat ca o formațiune interprofesională.

1. Grupul de industrii care îndeplinesc funcția principală a sistemului. Acestea include: stațiuni, ferme turistice, recreare (în sensul restrâns al cuvântului). Aceste industrii formează nucleul central al sistemului. Unitatea în unele teritorii a acestor industrii (unitatea scopurilor, funcțiilor, utilizarea comună a anumitor resurse naturale etc.) face posibilă interpretarea TRS ca un tip de sistem intersectorial. Fiecare dintre componentele părților sectoriale ale TRS este un sistem de industrii, subsectoare și activități destul de diferite. Compoziția nucleului TRS indică faptul că este, în principal, un sistem intersectorial al sferei neproductive.

2. Grupul de industrii, în principal întreținerea producției de miez TRS. Este reprezentat de construcții (inclusiv capital, deoarece orice TRS este un sistem cu creștere rapidă, de regulă, își mărește capacitatea prin ridicarea de noi facilități); transport (în primul rând, pasageri, deoarece TRS se caracterizează prin fluxuri de turiști). TRS poate include servicii culturale, comerț, producția de echipamente turistice speciale, suveniruri etc. Legăturile transversale în lanț ale nucleului TRS afectează în mod direct agricultura, industria alimentară și industria ușoară, provocând schimbări calitative și cantitative în dezvoltarea și organizarea teritorială a acestora din urmă. Astfel, TRS, ca fenomen intersectorial, este strâns legat de alte sisteme ale teritoriului și rezonază parțial cu acestea.

3. Industrii care includ un sistem de instituții de învățământ, ce formează specialiști cu calificări superioare și secundare pentru industria turistică și de recreare. Instruiește nu numai medici, instructori de educație fizică, cultiști, ci și instructori în turism și alpinism, ghizi, economiști și planificatori pentru industria turistică.

4. Industrii care includ un sistem de institute de proiectare specializate, birouri, precum și instituții de cercetare care se concentrează pe satisfacerea nevoilor industriei stațiunii și a turismului. Aceasta include activități de planificare a zonelor de agrement, districte, noduri, centre și puncte.

5. Organismele de management specializate, care primesc informații cu privire la starea altor subsisteme ale TRS, dau instrucțiuni cu privire la problemele funcționării optime și dezvoltării ulterioare a TRS.

Astfel, toate aceste industrii (subsisteme funcționale ale TRS) interacționează între ele în spațiu și timp.

3.1.2. Bazele științifice și metodologice ale studierii sistemului recreativ teritorial

În ceea ce privește baza metodologică a studiului, TRS poate fi împărțit în următoarele dispoziții:

- 1) studiul TRS ar trebui să fie sistematic;
- 2) TRS este în principal un sistem de sferă neproductivă;
- 3) în funcție de scopul studiului, numărul de participanți care studiază TRS.

Există două modalități posibile ale unei abordări sistematice a studiului TRS:

1) TRS este studiat pe o bază interdisciplinară de către o echipă de oameni de știință de diferite specialități, care se confruntă cu sarcina nu numai a propriului studiu, ci și, în primul rând, modelarea și proiectarea TRS ca un sistem mare și complex.

2) La etapa inițială de formare a TRS este oportună studierea de către un om de știință, care are sarcina de a investiga tendințele generale și structura (inclusiv spațială) ale TRS, caracteristicile formării sale și organizarea teritorială cu aplicarea metodelor tradiționale de geografie economică.

În acest caz, TRS este considerat ca un sistem mic și simplu. Un exemplu de astfel de studiu al TRS este cercetarea economică și geografică. În acest caz, folosim atât metode științifice generale (analiza și sinteza inducției și deducției, idealizarea etc.), cât și metode tradiționale de cercetare economică și geografică modernizate în raport cu cerințele moderne: literar, echilibru de câmp, matematic și cartografic.

Una dintre sarcinile principale ale unui geograf este modelarea cartografică. În acest caz, modelul TRS este un set de hărți, reprezentând sistemul din diferite unghiuri. În acest set (sistem) de hărți este necesar să existe hărți cu următoarele direcții tematice: hărți recreative estimate ale teritoriului și ale componentelor sale separate; hărți analitice complexe ale sistemelor recreative de ramură separată; hărți sintetice complexe ale TRS în ansamblu; prognozarea hărților TRS în ansamblu și a sistemelor sale de ramificare separate.

Tipologia TRS și specializarea lor

Tipificarea TRS este un proces de selecție a tipurilor lor și crearea unei tipologii justificate logic. Tipul TRS poate fi distins în funcție de toate caracteristicile esențiale ale sistemelor. Majoritatea tastării se realizează de:

- a) funcțiile activităților recreative;
- b) gradul de corelare în organizarea acestei activități de natură neschimbată și sisteme tehnice;
- c) orientarea teritorială a TRS.

Tipificarea TRS după funcțiile activității recreative. Această tipificare se bazează pe tipologia activităților recreative. Deoarece există patru funcții principale ale activităților recreative, există patru tipuri funcționale principale de TRS: I – medical, II – sănătate, III – sport, IV – cognitiv.

Tastarea TRS după orientarea spațială. În funcție de distanța TRS de locul de reședință permanentă a turiștilor, adică în ceea ce privește orientarea spațială, există două tipuri de TRS: odihnă lungă și scurtă sau un sistem de recreare pe termen lung și pe termen scurt. Recrearea pe termen scurt și de masă pe termen scurt în ultimele zile ale săptămânii este mai pronunțată în zonele din apropiere ale orașelor. Prin urmare, primul și cel mai comun tip de TRS în orientarea lor spațială sunt așa-numitele TRS suburbane. TRS de recreare pe termen lung are loc în zone specializate îndepărtate.

3.2. Modelarea cartografică a sistemelor recreative teritoriale

Studiul modelelor de dezvoltare și funcționare a Sistemelor Teritoriale de Agreement (TRS) este, indisolubil, legat de problema identificării relațiilor dintre elementele individuale ale acestui sistem, ca: turiști, complex natural, structuri tehnice, sistem de servicii) și între sistemele recreative și nerecreative (reinstalare). etc. Acum este posibil să se numească multe locuri de odihnă în care aceste relații s-au dezvoltat nefavorabil și necesită intervenția autorităților. Pentru a îmbunătăți relațiile existente, gestionarea, prognozarea și dezvoltarea lor ulterioară, cunoașterea naturii relațiilor existente între ele, natura cauzelor care produce un fenomen, precum și consecințele.

În legătură cu necesitatea de a rezolva această problemă sub aspect teritorial, în mod firesc, se pune întrebarea cu privire la eficacitatea unuia dintre mijloacele de studiu ale obiectelor geografice – hărți, despre condițiile și posibilitățile de utilizare a acestora pentru a obține noi informații.

Una dintre cele mai eficiente metode de cercetare poate fi modelarea cartografică – un set de operații cu hărți menite să dobândească noi cunoștințe despre sistemele recreative. Modelarea cartografică include crearea hărților, dar dezvoltarea metodelor de utilizare a hărților deja create, analiza lor comună este pe primul plan. Pe baza acestui fapt, atenția principală ar trebui acordată unui model cartografic complex, care este un set de hărți sau caracteristici cartografice și care permite obținerea unor astfel de informații suplimentare despre obiectul studiat, pe care fiecare hartă în special nu le poate oferi.

Originile geografiei recreative se află în alte secțiuni ale științei geografice – geografia populației, transportul, obiectele arhitecturale etc. Durata existenței acestor secțiuni și starea de

dezvoltare a zonelor conexe ale cartografiei recreative sunt diferite, astfel încât furnizarea lor de material cartografic este inegală. De exemplu, există foarte puține hărți care să acopere aspecte precum: rezistența complexului natural la sarcini recreative, eficiența socială a recreării și a cererii recreative etc. Hărțile existente după scop funcțional pot fi împărțite în trei grupuri. Primul grup – hărți care sunt create pentru turiști, vânători, pescari – așa-numitul turist. Acestea conțin informații specifice de agrement despre regiune, atractivitatea acesteia. Al doilea grup de hărți este destinat cercetătorilor de activități recreative și organizatori de recreare și conține informații despre formele de organizare și întreținere a TRS, migrațiile recreative (fluxurile de turiști), volumul și calitatea resurselor recreative, recrearea ca fenomen socio-economic. Aceste hărți servesc ca o sursă de informații care este utilizată pentru a efectua lucrări de proiectare și planificare și pentru a identifica modele de organizare teritorială a recreării. Acest grup de hărți se potrivește cel mai bine conceptului de agrement.

Al treilea grup este format din hărți, care, deși nu sunt destinate cercetătorilor și organizatorilor de recreare, dar pot conține informații utile pentru ei. Acestea sunt diverse hărți economice și fizico-geografice, cu ajutorul cărora este posibil de a afla legăturile dintre utilizarea recreativă a teritoriului și cea nerecreativă.

În cartografierea recreativă, accentul nu ar trebui să se concentreze atât pe studierea elementelor TRS, cât pe identificarea legăturilor dintre ele. Deoarece varietatea aspectelor conexiunilor complică clasificarea hărților, este necesar să se formeze o idee a conținutului hărții, prin care devine posibilă dezvoltarea conținutului său principal. Intriga este un set de caracteristici, care se pare că reflectă relația obiectelor. Dacă un obiect este prezentat în raport cu alte obiecte și evenimente, atunci aici avem de-a face cu mai multe comploturi. Deoarece o hartă poate conține mai multe parcele, adică afișează mai multe linkuri, este necesar a se selecta și analiza fiecare parcelă.

Confortul TRS este, de obicei, o caracteristică a facilităților recreative individuale, cum ar fi: clasa hotelurilor și numărul de personal. Același teren poate include confortul condițiilor naturale și numărul de zile calde pe an, precipitațiile anuale, fluctuațiile de temperatură și multe altele.

Capacitatea TRS poate fi luată în considerare în două aspecte: capacitatea instituțiilor și capacitatea teritoriului. Hărțile de primul tip sunt destul de comune și această proprietate a TRS, de regulă, se reflectă în numărul de paturi.

Pentru a reflecta dinamica TRS, este necesar să existe informații care să caracterizeze TRS, capacitatea și structura sa în timp. Este interesant a se reflecta dinamica zilnică, săptămânală, anuală și pe termen lung a turiștilor, iar pentru unele zone – reflectarea efectivă și

schimbările sezoniere. Pe hărți, acesta poate fi reprezentat de indicatori indirecti, cum ar fi: diferența de cifră de afaceri între iarnă și vară.

Fiabilitatea TRS este o proprietate care determină fiabilitatea funcționării sale, ce se manifestă în funcționarea stabilă a subsistemelor individuale, indiferent de influențele externe sau în legătură cu acestea și poate fi exprimat prin indicatori precum diferența în numărul de turiști în funcție de vreme.

Eficiența TRS este adesea prezentată sub forma veniturilor din turism. Acest complot se poate reflecta și în aspectele sociale și medical-biologice.

Din punctul de vedere al influenței turiștilor asupra condiției unui complex natural alocă așa-numita stabilitate a unui complex natural, adică capacitatea de a rezista diferitelor încărcături la o anumită limită după care începe distrugerea sa ireversibilă. În cercetarea recreativă, interesul pentru durabilitatea complexului natural este asociat cu nevoia de a dezvolta măsuri de mediu și raționarea sarcinii.

Astfel, se caută direcția cercetării pentru a găsi un model de TRS, care să reflecte cel mai bine natura sistemică a fenomenului și să permită obținerea de noi informații. Un model cartografic sistematic al unui TRS este un set de două sau mai multe hărți, care sunt combinate folosind un model științific general de bază al unui sistem recreativ. Aspectul său se schimbă în funcție de scopul modelului.

Harta sintetică este cea mai evidentă formă de prezentare a rezultatului, deoarece permite transmiterea concluziilor generalizate fără a necesita o comparație complexă și consumatoare de timp și o analiză cuprinzătoare a hărților. Un set de hărți complexe îndeplinește, de asemenea, această cerință.

Dacă sarcina principală este de a găsi relația elementelor, de a identifica ce și cu ce este conectat, atunci în acest scop cea mai promițătoare este utilizarea unui model cartografic, în care un set de hărți acționează ca o consecință a împărțirii sistemului în elemente individuale, conexiuni, integrare, restaurarea integrității sistemului.

Scopul cercetării este de a identifica noi cunoștințe despre TRS, astfel încât pentru a studia legăturile ar trebui prezentat un model cartografic complex sub forma unui set de hărți în care fiecare hartă reflectă doar o caracteristică a elementului TRS. Acest tip de model este considerat ca fiind cel inițial, care permite construirea de ipoteze despre conexiuni, pentru a releva relațiile de bază și proprietățile componentelor.

Acest model reflectă realitatea obiectivă mai completă decât hărțile individuale. Utilizarea unui model cartografic sistematic pentru înțelegerea sistemului recreativ teritorial este primul principiu al modelării cartografice a TRS.

Sistemul teritorial de agrement reprezintă o formațiune complexă internă. Fiecare element este un complex natural, un sistem de servicii, structurile de inginerie pot fi considerate ca un sistem independent care include mai multe componente. De exemplu, componentele complexului natural sunt condițiile climatice, corpurile de apă, vegetația și altele. La rândul lor, fiecare dintre ele poate fi caracterizat de mai mulți indicatori; de exemplu: pădurea – vârsta arboretului, diversitatea speciilor, natura tufărișului și a tufișului etc. Există multe caracteristici specifice care sunt importante pentru afișarea acestui TRS. În plus, funcționarea TRS este indisolubil legată de activitățile altor sisteme non-recreative (le afectează și le simte el însuși impactul), rezultând că numărul posibil de caracteristici ale TRS se adaugă caracteristicilor acelor sisteme cu care este conectat. Pentru claritate, varietatea caracteristicilor sistemului recreativ poate fi descrisă sub forma unei diagrame (figura 2.8).

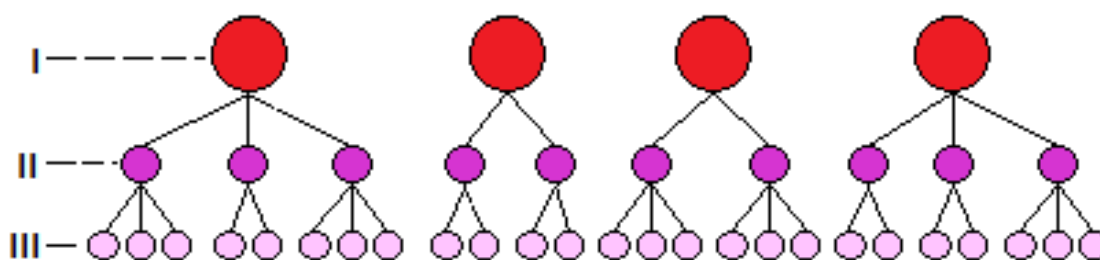

Figura 3.1. Numărul de caracteristici ale TRS

Notă: I – elementele TRS; II – componentele elementelor; III – caracteristicile componentelor.

Este clar că utilizarea tuturor caracteristicilor posibile din text și, mai mult, afișarea lor pe hărți nu este doar consumatoare de timp și complexă din punct de vedere tehnic, dar, de asemenea, nu îndeplinește cerința de bază pentru orice modelare – reflecție a principalului.

Numărul de caracteristici posibile accentuează problema modalităților de minimizare a numărului de cărți și crearea unui set care să permită într-o formă concisă să transmită informații maxime. Baza minimizării este ideea de antropocentricitate a TRS.

Elementul principal al TRS – un grup de turiști, orice alte elemente care nu au legătură directă cu acesta, nu poate fi considerat recreativ. De aceea, hărțile care reflectă localizarea grupurilor de turiști ar trebui să fie o parte centrală a modelelor cartografice complexe ale sistemului. Pentru a stabili natura conexiunilor, pentru a identifica tiparele de funcționare a TRS, este necesar a se compara toate hărțile cu această hartă centrală, verificând conexiunea informațiilor lor.

Gradul de legătură cu un grup de turiști determină fezabilitatea includerii în modelul creat a unei anumite caracteristici. Acesta este al doilea principiu al modelării cartografice a sistemelor recreative.

TRS sunt sisteme ierarhice, fiecare dintre ele constă din sisteme de rang inferior și face parte, de asemenea, dintr-un sistem de rang superior. În orice teritoriu care este considerat un TRS, este întotdeauna posibil să se identifice locurile care sunt sisteme de rang inferior. Aceste mici formațiuni teritoriale, la rândul lor, pot fi împărțite în TRS chiar mai mici. Ca exemplu de reflectare a unei astfel de ierarhii, putem cita trei hărți la scară diferită ale amplasării facilităților recreative specializate: în Carpați în ansamblu; în apele minerale din Carpați și în Guta. Natura ierarhică a TRS implică necesitatea de a studia aceleași proprietăți, adică relațiile dintre aceleași elemente la niveluri ierarhice diferite la scări diferite.

Necesitatea studiului „strat-cu-strat” a unui sistem de orice rang cu ajutorul seturilor de hărți de diferite scări constituie al treilea principiu al modelării cartografice a TRS.

Principiile considerate ale modelării cartografice arată că modelul cartografic al TRS ar trebui să fie reprezentat de un set de hărți care să reflecte relația elementelor sale principale, printre care locul principal este acordat hărții locației turiștilor. Este cel mai eficient a se folosi un set în care fiecare caracteristică este prezentată pe o hartă separată pentru a construi ipoteze despre conexiuni. Pentru studiul aprofundat al sistemelor de orice rang, este recomandabil a se utiliza mai multe seturi de hărți cu scări diferite.

Principala metodă de studiu a sistemelor recreative este analiza lor comună, care permite identificarea proprietăților de bază și a relațiilor dintre elementele TRS. Compararea vizuală sau chiar imagină a hărților face posibilă construirea de ipoteze despre conexiuni și formalizate – le clarifică, în timp ce alegerea unităților de comparație (mapare) afectează concluziile despre conexiuni.

Potrivit unor autori, turismul reprezintă toate tipurile de mișcare care nu sunt asociate cu o schimbare de reședință permanentă și de muncă [50, p.5]. Adică, dacă ne concentrăm pe „mișcarea populației”, atunci turismul ar trebui înțeles ca una dintre formele de migrație care nu are o natură permanentă.

Mulți autori (V. I. Azar [20], V. G. Gerasimenko [53] și alții), în definițiile date conceptului de „turism”, subliniază dinamismul („mișcarea”) și teritorialitatea acestui fenomen. Un număr de autori adaugă note la definiția turismului că aceasta este neapărat o vacanță activă [39].

În 1963, la Roma, la conferința ONU privind turismul și călătoriile internaționale, a fost aprobată definiția că un turist internațional este orice persoană care se află 24 de ore sau mai mult într-o țară care nu este reședința sa permanentă, în scop de odihnă, tratament, participare la evenimente sportive, întâlniri, congrese etc., neplătite în țara gazdă [39]. Prin urmare, trebuie remarcat faptul că turismul poate fi nu doar un tip activ de recreare (alpinism, scufundări, excursii

sportive și de drumeții etc.), ci și recreare pasivă (îmbunătățirea sănătății, medical, turism SPA etc.).

În prezent, în practica internațională, definiția propusă și aprobată la Conferința internațională privind statisticile de călătorie și turism (Ottawa, 1991) și aprobată de OMT și de Comisia de statistică a ONU este utilizată pe scară largă. Potrivit acestuia, un turist este vizitator, adică „O persoană care călătorește și rămâne în locuri în afara mediului său obișnuit pentru o perioadă care nu depășește 12 luni în alt scop decât să se angajeze în activități plătite din surse din locul vizitat” [216].

Conform definiției date de OMC ONU: „turismul este activitatea persoanelor care călătoresc și stau în locuri în afara mediului lor obișnuit, pentru o perioadă de cel mult un an la rând, în scopuri de recreare, afaceri și alte scopuri” [215].

Conform Legii Turismului Republicii Moldova nr. 798-XIV din 11.02.2000: „turismul este o ramură a economiei naționale cu funcții complexe, inclusiv proprietatea și serviciile furnizate pentru consum de către persoanele care există în afara mediului lor obișnuit timp de mai puțin de un an de la un alt scop decât implementarea activităților plătite în locul vizitat” [73, articolul 2].

Analiza definițiilor termenului „turism” a condus la concluzia că majoritatea autorilor interpretează acest concept din punctul de vedere al consumatorului, adică turismul este o călătorie întreprinsă într-un scop specific (recreare, tratament, participare la evenimente sportive, conferințe, congrese etc.).

Totuși, turismul ar trebui considerat și din punctul de vedere al producătorului, și anume: ca o sferă de producție și vânzare a serviciilor turistice de către organizațiile care dispun de resurse turistice.

Turismul este o ramură specifică a economiei, care include activitățile întreprinderilor turistice de a furniza o serie de servicii turistice și vânzarea de bunuri turistice pentru a satisface nevoile unei persoane apărute în timpul călătoriei sale [78].

Pe baza celor menționate, autorul propune o clarificare a *definiției turismului*: o ramură a economiei care vizează dezvoltarea economică, socială, politică a obiectelor de activitate turistică și satisfacerea nevoilor recreative ale subiecților acestei activități. Potrivit autorului, această definiție se referă la conceptul (esențial), care acoperă aria cercetării în ansamblu, dezvăluie conținutul interior al turismului, care se exprimă în unitatea diversității de proprietăți și relații.

Turismul modern este caracterizat de o varietate de specii, dar nu există o clasificare generală acceptată a acestora. Autorii manualului „Fundamentals of Tourism Business” M. Malskaya, V. Khudo și V. Tsybukh notează: „Încă nu există o clasificare clară a turismului,

general acceptată”, continuân: „...Acest lucru se datorează faptului că este aproape imposibil să distingem formele pure și tipurile de turism modern” [103].

În literatura dedicată studiului turismului este dată o clasificare a tipurilor de turism pe baza diferitelor criterii (scopul călătoriei, natura organizării turismului, statutul juridic, durata călătoriei sau șederii, sezonalitatea, modurile de călătorie, vârsta călătorului etc.).

Există o clasificare a călătoriilor internaționale în funcție de scopul călătoriei, propusă de Organizația Mondială a Turismului. Se recomandă împărțirea călătoriilor internaționale în trei grupuri:

1. Călătorie pentru distracție:

- Călătorii pentru recreare (în stațiuni, zone rurale și/sau montane, trasee turistice, croaziere pe mare și pe râu, călătorii în luna de miere etc.);

- Călătorii ca modalitate de educație culturală (vizitarea expozițiilor de artă, muzee, situri istorice, monumente de artă religioasă și educație, diverse evenimente culturale și educaționale);

- Călătorii sportive (schi, sporturi nautice, sporturi montane, ciclism, trasee de drumeții etc.).

- Turism pentru a vizita rude și prieteni:

- Alte obiective (tururi de stimulare, jocuri de noroc etc.).

2. Turism economic, comercial sau de afaceri:

- Participare la conferințe, congrese, simpozioane, târguri, expoziții etc.;

- Călătorii lungi de afaceri;

- Călătorii de afaceri.

3. Alte destinații turistice:

- Călătorii în scopuri de studiu (practică lingvistică, stagii, dezvoltare profesională);

- Călătorii în scopul tratamentului și recuperării (stațiuni, stațiuni de sănătate, instituții SPA);

- Turism de tranzit;

- Altele (chestiuni de familie, sprijin etc.) [217].

Această clasificare, în ciuda statutului său oficial, are dezavantajele sale. Turismul modern se caracterizează printr-o varietate de scopuri ale călătoriilor turistice, adică într-o singură călătorie un turist poate combina recrearea (divertismentul) și educația, dar și elementele turismului comercial (de afaceri).

Potrivit autorului, nu trebuie să împărțim obiectivele călătoriei în grupuri, ci să clasificăm turismul în funcție de criteriile de clasificare (în funcție de caracteristicile recreative, scopul călătoriei, modul de călătorie, mijloacele de cazare pentru turiști, numărul de participanți, formele organizatorice și juridice etc.).

În Republica Moldova, locurile de frunte sunt ocupate de următoarele tipuri de turism: medical și recreativ, vinicol, cultural și educațional și rural.

În practica internațională, un rol important în dezvoltarea industriei turismului îl au divertismentul, evenimentele, afacerile, tipurile științifice de turism, care s-au dezvoltat în republica noastră în ultimul deceniu.

Trebuie remarcat faptul că nu există un singur tip de turism în mod izolat și, în acest context, trebuie evidențiată relația dintre obiectivele unei călătorii turistice. De exemplu, în turismul de sănătate, un număr mare de aspecte cognitive culturale și cognitive sunt combinate cu divertisment, turism de afaceri cu evenimente, științific, educațional și divertisment.

Autorul propune următoarea clasificare schematică a tipurilor de turism, care combină aproape toate tipurile de turism existente în conformitate cu criteriile de clasificare:

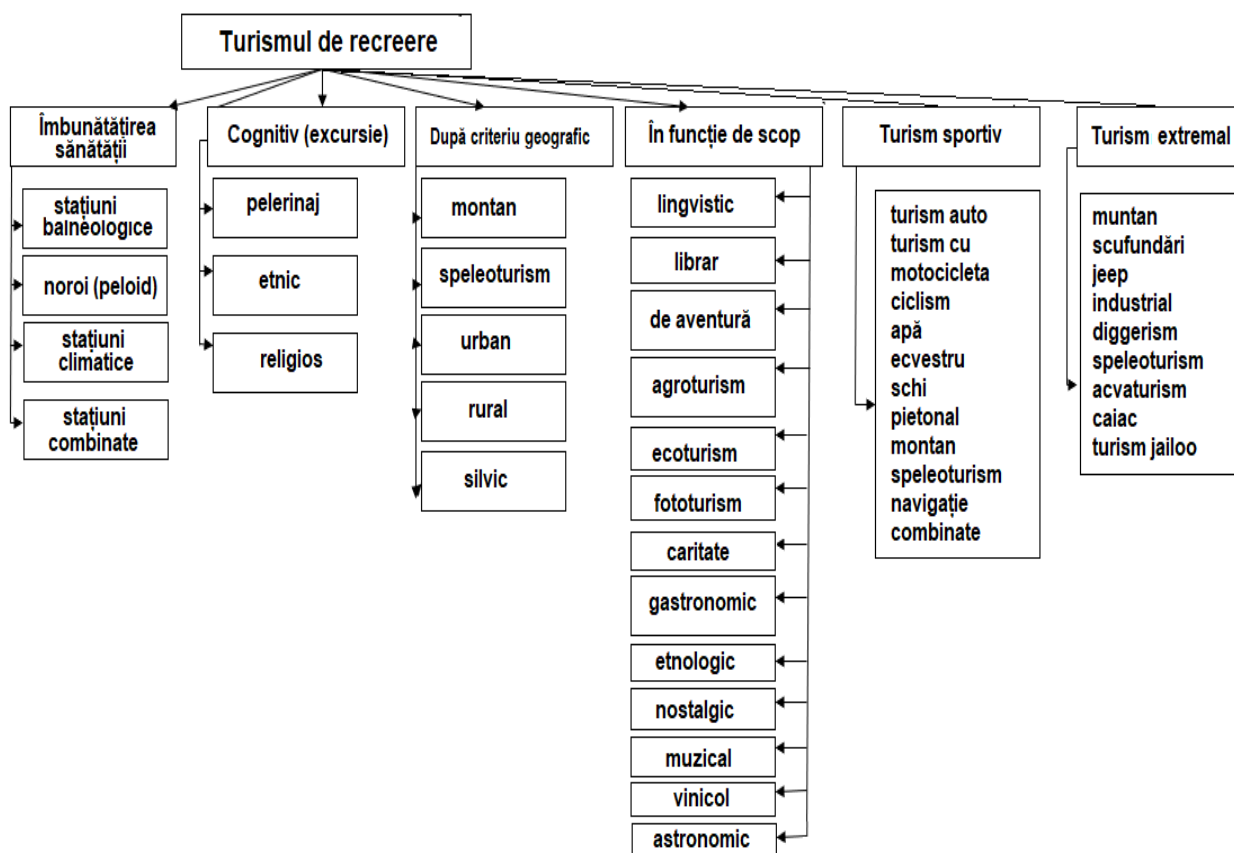

Figura 3.2. Structura și conținutul turismului de recreere [cercetările autorului]

O caracteristică specifică a turismului, ca ramură a economiei naționale, este aceea că produsul său (complex de servicii, bunuri, lucrări) nu poate exista independent, este indisolubil legat de alte sectoare ale economiei [106]. În mod tradițional, turismul are trei funcții economice: reproducerea produsului turistic – producția, ocuparea forței de muncă și generarea de venituri. Unii cercetători [109] consideră că este necesar să se completeze lista funcțiilor economice ale turismului cu funcția de netezire a dezechilibrelor regionale, care este deosebit de relevantă astăzi și funcția de nivelare a abaterilor balanței de plăți.

Implementarea acestor funcții determină locul turismului în dezvoltarea socio-economică a statelor.

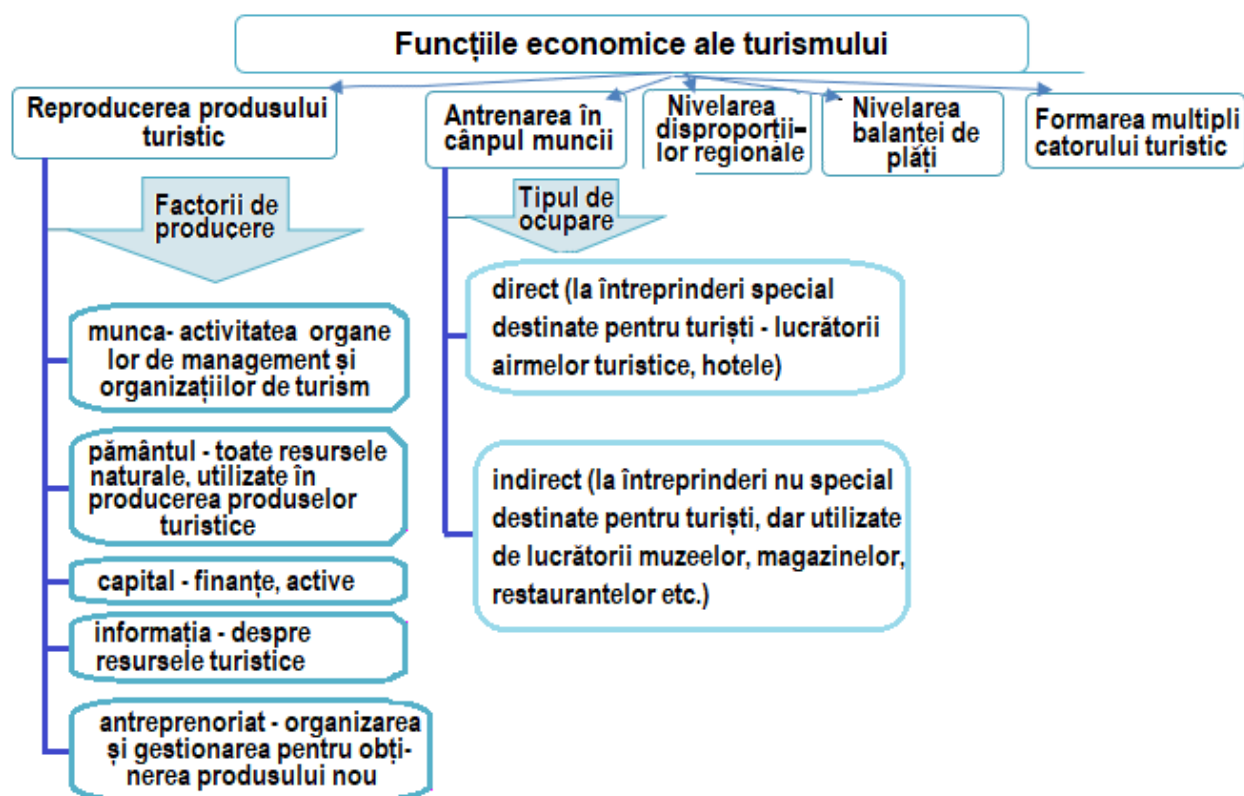

Figura 3.3. Funcțiile economice ale turismului [85]

Funcția de nivelare se manifestă prin faptul că turismul, în anumite condiții, poate contribui la dezvoltarea economică a regiunilor slabe din punct de vedere structural. Crearea întreprinderilor turistice în regiunile îndepărtate și slab orientate industrial va contribui la dezvoltarea lor economică. În acest caz, turismul îndeplinește funcția de nivelare, atrăgând din punct de vedere al naturii și culturii, peisajului pentru a transforma turismul pe fâgaș economic, asigurând creșterea economică și un nivel de trai decent.

Prin funcția de nivelare se realizează influența turismului asupra stabilizării balanței de plăți a regiunii. Ca parte a balanței de plăți, cheltuielile turiștilor locali care au părăsit regiunea sunt contrastate cu veniturile primite din consumul de bunuri și servicii de către turiștii care au ajuns în regiune [20].

Turismul este o ramură profitabilă și în dezvoltare rapidă a economiei mondiale [25]. Starea actuală a turismului se distinge prin prezența contradicțiilor în structura organizării sale, în direcția dezvoltării sale, în starea caracteristicilor: calitativă și cantitativă [99].

Pe de o parte, starea actuală a turismului în lume poate fi privită ca o criză. Acest lucru este din cauza unei scăderi accentuate a indicatorilor cantitativi obținuți anterior în domeniul

serviciilor turistice, unei reduceri a bazei materiale și tehnice a industriei turismului și a unei discrepanțe semnificative între nevoile populației în serviciile turistice furnizate.

Pe de altă parte, trebuie remarcat ritmul ridicat de creștere a construcției de noi facilități turistice care să respecte nivelul standardelor mondiale, o creștere a numărului de turiști călători de diferite vârste, o creștere a numărului de organizații turistice.

Consiliul Mondial al Turismului și Călătoriilor (World Tourism and Travel Council – WTTC) a raportat că liderii mondiali ai G20 au recunoscut importanța turismului și a călătoriilor și contribuția lor la economie [216].

„În ultimii doi ani, a existat o cerere puternică de turism internațional pe multe piețe, chiar dacă redresarea economică a fost inegală. Această știre este deosebit de importantă pentru țările care se confruntă cu dificultăți financiare și un consum intern slab, unde turismul internațional – o industrie cheie care necesită export și muncă intensivă – devine din ce în ce mai important din punct de vedere strategic pentru egalizarea deficitelor comerciale și stimularea ocupării forței de muncă”, a declarat secretarul general al OMT Taleb Rifai. El și-a exprimat speranța că guvernele tuturor țărilor vor sprijini pe deplin tendințele dezvoltării industriei turismului, care include o politică fiscală mai echitabilă, facilitând procedurile de viză și creând condiții pentru turiști sigure și confortabile [111].

Conform datelor indicate în raportul Organizației Mondiale a Turismului „Turism 2020”, numărul sosirilor de turiști străini a crescut de la 697 milioane, în 2000, la 1 miliard în 2011 [216].

În 2011, veniturile din turismul internațional, pentru prima dată în istorie, s-au ridicat la peste 1 - 1,2 trilioane USD, ceea ce reprezintă 3,8% mai mult decât în 2010 potrivit Organizației Mondiale a Turismului. Dintre acestea, 463 miliarde de dolari (45%) se încadrează pe piața turismului european, urmată de: Asia-Pacific (28%) și regiunile americane (19%) și doar 33 de miliarde de dolari (3%) din total piață turistică din Africa [215].

Potrivit WTTC, în 2012, contribuția industriei hoteliere la economia globală a depășit semnificativ rezultatele altor industrii, inclusiv producția de bunuri și servicii, comerțul cu amănuntul, serviciile financiare și bancare etc. [217]. În 2012, contribuția industriei turismului la PIB-ul global a crescut cu 3%, în timp ce numărul persoanelor angajate în industrie a crescut cu 5% (260 milioane de persoane). Pentru prima dată, un loc de muncă în unsprezece din întreaga lume a fost creat de industria turismului, ce a reprezentat 10% din toate locurile de muncă noi în 2012. Contribuția turismului la economie s-a ridicat la 6,6 trilioane de dolari, 1,2 trilioane USD – sub formă de servicii de export și 765 miliarde de dolari – sub formă de investiții. Toate acestea au reprezentat 9% din PIB-ul mondial [216]. Cea mai profitabilă dintre cele mai mari douăzeci de economii din lume, în 2012, a fost industria turismului din China, Indonezia, Africa de Sud și

Coreea de Sud. Creșterea pieței turistice în Coreea de Sud a fost de 10%, în China și Africa de Sud – 7%, iar creșterea pieței europene a fost de doar 1%, piața SUA – 2% [41].

Dacă vom compara cu începutul mileniului III, atunci ponderea turismului internațional a reprezentat 30-35% din comerțul mondial cu servicii și 8% din totalul exporturilor mondiale. Cheltuielile totale pentru turismul intern și internațional au reprezentat 12% din produsul național brut mondial [25].

„Turismul internațional continuă să crească într-un ritm mai rapid decât era prevăzut, contribuind la creșterea economică atât în economiile dezvoltate, cât și în economiile emergente și contribuind la crearea de locuri de muncă, PIB și sprijin pentru balanța de plăți a multor destinații”, a declarat secretarul general al OMV, Taleb Rifai. „Rezultatele bune ale multor destinații europene sunt deosebit de încurajatoare, unde sectorul turismului este, fără îndoială, unul dintre principalii factori de redresare economică” [111].

Numărul sosirilor de turiști, în ultimii ani a crescut cu 4% și s-a ridicat la 1035 miliarde [26]. Potrivit UNWTO, în 2013 numărul turiștilor din întreaga lume a crescut cu 5% și a ajuns la 1,087 miliarde de oameni. Cea mai mare cerere în rândul turiștilor internaționali a fost pentru destinațiile turistice din regiunea Asia-Pacific (+ 6%), Africa (+ 6%) și Europa (+ 5%). Printre subregiuni, liderii au fost: Asia de Sud-Est (+ 10%), Europa Centrală și de Est (+ 7%), Europa de Sud și Mediteraneană (+ 6%) și Africa de Nord (+ 6%). „2013 s-a dovedit a fi un an excelent pentru turismul internațional”, a declarat secretarul general al UNWTO „Sectorul turistic și-a demonstrat capacitatea remarcabilă de a se adapta condițiilor de piață în schimbare, contribuind la creșterea economică și la crearea de locuri de muncă în întreaga lume, în ciuda provocărilor economice și geopolitice continue. De fapt, turismul este unul dintre puținele sectoare care aduce vești bune pentru multe economii”, a adăugat secretarul general [215].

Din numărul total de sosiri ale turiștilor internaționali în 2012, 52% au fost călătorii pentru recreare și agrement, aproximativ 14% – călătorii de afaceri, comerciale sau profesionale, 27% – călătorii în familie, sănătate și altele. Acest nivel global de creștere a fost luat ca bază pentru implementarea previziunilor pentru Republica Moldova [165].

Veniturile din turism în Republica Moldova au crescut semnificativ: de la 145 milioane lei, în 2003, la 708 milioane lei, în 2010. În 2011, acest indicator s-a ridicat la 766.781 milioane lei, ceea ce reprezintă 22,8% mai mult decât în 2010. Volumul agregat al încasărilor din activități turistice, în 2001, a fost egal cu doar 0,3% din PIB, în 2011 această cifră a fost de 1% din PIB. Ponderea profitului din turismul de intrare în republică este de doar 10% [164].

Calcululele datelor statistice privind sosirea vizitatorilor străini, efectuate de experții OMC în Republica Moldova (eliberarea vizelor, pachetele turistice vândute de operatorii de turism, numărul de pasageri care sosesc și pleacă prin Aeroportul Internațional Chișinău etc.), au arătat,

în 2012, 268,2 mii de persoane, ceea ce reprezintă 4,8% mai mult decât în aceeași perioadă din 2011. 52,9% dintre aceștia au ajuns în țară în scopuri recreative, 41,6% – pe probleme de afaceri și doar 5,5% – pentru tratament.

În 2013, 1.478,8 mii de înoptări au fost înregistrate în structurile colective de primire a turiștilor cu funcții de cazare, ceea ce reprezintă 1,1% mai mult decât în 2012. În numărul total de înoptări, înregistrate în structuri colective pentru primirea turiștilor, cea mai mare pondere a fost ocupată de înoptările cetățenilor moldoveni (85,4%) [164].

Peste 13,1 mii de turiști străini au vizitat Republica Moldova prin intermediul agențiilor de turism în 2013, ceea ce este cu 2,8% mai mult decât în 2012.

Din acest număr, 6 mii de turiști străini au venit în Moldova pentru afaceri (+ 14,9%), pentru recreare și divertisment – 6,3 mii străini (-9,7%), în scopul tratamentului – 600 străini (+ 2,4%)) [163].

Contribuția turismului modern la economia națională a Republicii Moldova este ne semnificativă. Nivelul scăzut de calitate al oportunităților de cazare turistică și veniturile obținute din acest tip de activitate definesc Moldova ca o țară în care turismul este subdezvoltat. În ultimii 10 ani, dinamica fluctuației turistice a arătat o tendință relativă spre o scădere a numărului de turiști din cauza fenomenelor negative care au loc în sfera socio-economică și politică a țării [165]. În 2003, Guvernul Republicii Moldova a aprobat „Strategia de dezvoltare durabilă a turismului în Republica Moldova în perioada 2003-2015”, care a fost elaborată de Departamentul pentru Dezvoltarea Turismului cu asistența Proiectului „Dezvoltare durabilă a turismului”, PNUD, Moldova, în conformitate cu prevederile Legii cu privire la Turismul nr. 798-XIV din 11 februarie 2000 și Conceptul de dezvoltare turistică în Republica Moldova până în 2005, aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 912 din 8 octombrie 1997 [165]. Scopul Strategiei a fost de a crea o bază pentru o dezvoltare integrată, echilibrată și durabilă a turismului intern și internațional în Republica Moldova.

Potrivit dezvoltatorilor săi, Republica Moldova a trebuit să obțină succes în turism prin crearea de noi produse în următoarele domenii prioritare ale industriei: rural, ecologic, vitivinicol, îmbunătățirea sănătății, cultural, turism de afaceri. Potrivit experților și specialiștilor din domeniul turismului, în special, potrivit directorului Institutului de Studii Strategice în Economie Yuri Ivanovich Krotenko, atât în formă, cât și în conținut „Strategia pentru dezvoltarea durabilă a turismului în Republica Moldova în perioada 2003-2015” este departe de planul optim de dezvoltare. Există comentarii cu privire la structura documentului, și anume: problemele locului și rolului turismului în sistemul economic al Republicii Moldova nu sunt reflectate în acesta [170]. Experții au fost de acord că, dacă reconsiderăm abordarea dezvoltării turismului în Moldova, există șanse ca acesta să se transforme într-unul dintre sectoarele de conducere ale

economiei naționale. Potrivit experților, acțiunile specifice includ măsuri de punere în aplicare a principalelor prevederi ale Programului de implementare a strategiei, bazate pe două niveluri de prioritate. Ar fi indicat includerea următoarelor puncte în primul nivel:

- Crearea Agenției Naționale de Marketing Turistic din Moldova;
- Dezvoltarea și implementarea unei strategii naționale de marketing turistic;
- Organizarea întreținerii și analiza statisticilor turistice care îndeplinesc cerințele unei economii de piață;

- Dezvoltarea legăturilor de transport în țară și Chișinău;
- Creșterea și varietatea camerelor de hotel;
- Modernizarea tehnică a muzeelor și creșterea eficienței muncii lor;
- Suportul informațional pentru șederea turiștilor în Moldova;
- Asigurarea siguranței turiștilor;
- Facilitarea regimului de vize etc.

Al doilea nivel de prioritate ar trebui să se concentreze în mod evident pe:

- Creșterea nivelului de cunoștințe despre Moldova ca centru de turism de afaceri, creșterea numărului de conferințe, congrese, expoziții;

- Organizarea și promovarea de evenimente în Moldova și Chișinău pentru a crește numărul turiștilor de evenimente în principal în sezonul de jos;

- Modernizarea infrastructurii, în special în zonele rurale ale țării [169].

Autorul recomandă analizarea problemelor și neajunsurilor din:

- reglementarea normativă și legală a activității turistice;
- mecanismul de sprijin al statului pentru industria turismului ca industrie care este semnificativă din punct de vedere socio-economic;

- atragerea capitalului de afaceri intern și străin în industria turismului;
- managementul întreprinderii în industria hotelieră;
- asigurarea industriei turismului cu personal profesionist de diferite niveluri;
- în organizarea și finanțarea publicității și sprijinului informațional în domeniul turismului, hotelier, catering;

- crearea condițiilor (formele necesare de sprijin de stat) și cercetarea perspectivelor pentru dezvoltarea întreprinderilor mici în domeniul turismului și în industriile care sunt legate economic și tehnologic de această industrie;

- modele de schimbare a dinamicii indicatorilor pieței forței de muncă, care sunt asociate cu industria turistică și cu industriile direct legate de aceasta.

„Strategia pentru dezvoltarea durabilă a turismului în Republica Moldova în perioada 2003-2015” nu a adus rezultatele scontate, a fost anulată prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.776 din 25 octombrie 2012.

Agenția de Turism a Republicii Moldova a elaborat o Strategie de dezvoltare „Turism 2020”, care prevede o creștere anuală a numărului de turiști cu 3%. Potrivit directorului general al agenției, dl Platon Nicolae, obiectivul strategiei este dezvoltarea turismului intern. În cadrul primei etape (2014-2016), au fost identificate 20 de priorități specifice. Acestea prevăd certificarea a douăzeci de rute turistice dezvoltate, crearea a două spoturi turistice care vor fi promovate la expoziții internaționale și canale TV, înființarea unei zone turistice pilot, crearea unei zone de divertisment și a 32 de opriri turistice etc. Punerea în aplicare a acestei strategii necesită 167 milioane de lei și suma veniturilor din activitățile de turism din următorii șase ani se estimează să se ridice la aproximativ un miliard de lei, depășind de șase ori investiția. Strategia Turism 2020 a fost aprobată de Guvernul Republicii Moldova [18]. Agenția pentru Turism a determinat următoarele priorități:

- Legislație și documente pentru dezvoltarea strategică a industriei: aprobarea Strategiei de dezvoltare a turismului, elaborarea unui cadru de reglementare pentru ghidurile turistice / ghidurile turistice, simplificarea procedurilor legate de începerea unei afaceri în domeniul turismului rural, revizuirea programelor universitare pentru formarea specialiștilor în domeniul turismului.

- Blocul economic: atragerea de proiecte de investiții și subvenții în sectorul turistic, introducerea garanțiilor financiare pentru operatorii de turism și agenții de turism, intensificarea procesului de clasificare a structurilor de primire a turiștilor cu funcția de cazare și masă, sprijin și stimulente pentru companiile de turism.

- Marketing și logistică: publicarea materialelor promoționale cu subiecte turistice, participarea anuală la organizarea de evenimente pentru promovarea turismului, dezvoltarea sistemului informațional „Registrul turistic al Moldovei” și „Ghidul turistic electronic al Moldovei”.

- Relații internaționale: simplificarea regimului de vize pentru cetățenii Republicii Moldova (la 28 aprilie 2014 a intrat în vigoare regimul fără vize al Republicii Moldova cu țările Uniunii Europene), participarea la expoziții internaționale, atragerea diasporei moldovenești pentru promovarea turismului pe piețele internaționale [19].

Deci, industria turismului poate fi numită una dintre cele mai dinamice și promițătoare din lumea modernă. Ratele sale de creștere depășesc ratele de dezvoltare ale majorității sectoarelor economiei mondiale.

Conform previziunilor Organizației Mondiale a Turismului (OMT), până în 2015 țările cu economii emergente vor depăși țările dezvoltate din punct de vedere economic în ceea ce privește fluxul turistic internațional, iar până în 2030 vor reprezenta peste 1 miliard de sosiri turistice. Taleb Rifai, secretarul general al Organizației Mondiale a Turismului (OMT), a anunțat acest lucru la Madrid (Spania) în cadrul unei conferințe privind rolul turismului mondial în noua economie [118]. UNWTO a identificat 5 motive pentru conducerea turismului în sectoarele economice în viitorul apropiat:

- Această industrie creează locuri de muncă atât în turism, cât și în industriile indirecte.
- Trebuie remarcat stabilitatea industriei turismului în comparație cu alte sectoare ale economiei și capacitatea de adaptare la condițiile în schimbare. În ultimii 10 ani, rata de creștere a cifrei de afaceri din industria turismului internațional a scăzut în trei cazuri: după atacul terorist din 11 septembrie 2001 (-0,4%); din cauza focarului de SARS în 2003 (-1-6%); în timpul crizei economice globale din 2009 (-3,8%).
- Turismul are un efect benefic asupra dezvoltării economice din țările în curs de dezvoltare.
- Ar trebui subliniat rolul stabilizator al turismului pe calea dezvoltării unei economii ecologice.
- Turismul este un regulator în prevenirea conflictelor dintre țări și popoare, în gestionarea crizelor; în dezvoltarea toleranței între diferite societăți [118].

Taleb Rifai a mai menționat că, astăzi, multe țări consideră turismul ca o industrie prioritară. Moldova pierde milioane de lei refuzând sprijinul pentru turism, iar sute de mii de locuri de muncă potențiale sunt, de asemenea, pierdute.

În ceea ce privește turismul (medical) de îmbunătățire a sănătății, în acest context, ar trebui citate și cuvintele lui Taleb Rifai: „Turismul medical și de sănătate devine acum un domeniu foarte important... nu există suficiente informații despre el. În acest domeniu, OMT primește cifre doar de la unele țări care sunt mai interesate de dezvoltarea turismului medical și de sănătate decât altele; nu există statistici la nivel global. Acest lucru se aplică nu numai în domeniul medical, ci și în alte zone de turism specializate care au apărut recent. Există semnale foarte clare din diferite țări că sunt interesați de turismul medical și de sănătate.

CAPITOLUL 4.

RESURSE DE RECREARE ȘI EVALUAREA LOR

Recrearea îndeplinește multe funcții în societate, acoperind toate vârstele și grupurile profesionale ale populației. Multifuncționalitatea acestei sfere se manifestă prin faptul că contribuie la dezvoltarea calităților fizice, estetice, psihologice și de altă natură ale persoanei umane. Nevoia de a dezvolta recrearea evidențiază problema conservării naturii și, în același timp, disponibilitatea unor complexe naturale valoroase. În termeni științifici, soluția acestei probleme este asociată, în primul rând, cu conceptul de „capacitate recreativă” a complexelor naturale. În termeni practici, planificarea recreativă, proiectarea și funcționarea obiectelor naturale se bazează pe o abordare integrată a evaluării resurselor acestora, care ar trebui să ia în considerare următoarele aspecte: unicitate, disponibilitate, densitatea distribuției în regiune, diversitate și complexitate.

4.1. Clasificarea resurselor naturale

Există multe clasificări ale resurselor naturale și tipuri de resurse recreative. Resursele recreative (din Lat. *Recreatio* – restaurare) includ locuri care sunt utilizate sau pot fi utilizate pentru organizarea recreării și îmbunătățirea sănătății oamenilor, pentru excursii și turism. Acestea sunt, în primul rând, peisaje pitorești, păduri, râuri și lacuri. Traseele de excursie includ, de obicei, arii protejate unice. Rolul obiectelor din patrimoniul antropic nu este mai puțin important: castele antice, catedrale, locuri asociate cu figuri ale culturii, muzee etc.. Clasificările resurselor naturale se bazează pe diferențele de resurse naturale în geneza naturală și pe apartenența lor la anumite componente și forțe ale naturii. În funcție de scopul lor pentru uz uman, resursele naturale, în termeni structurali, sunt împărțite în următoarele tipuri: energie, materii prime și auxiliare industriale, comestibile (alimente, furaje, băuturi), sănătate, culturale și estetice. Ultimele două specii sunt deseori numite recreaționale. În plus, teritoriul (resursele teritoriale) a fost recent considerat ca un tip specific separat de resurse.

Posibilitățile de utilizare a resurselor recreative depind de condițiile naturale, în primul rând de climă. Cele mai confortabile condiții climatice pentru vacanțele de vară sunt în regiunile acoperite de păduri și litoral, pentru cele de iarnă – în zonele înzăpezite ale țărilor. Relieful joacă un rol important în evaluarea resurselor recreative. Pentru schi, înălțimile creației și poeziei bieloruse sunt favorabile, iar pentru traseele de drumeții de vară – câmpiile și dealurile puțin adânci. Odihna este asociată cu prezența pădurilor. Tipurile optime de păduri pentru toate tipurile de recreare sunt considerate a fi pin, stejar și pin cu frunze late, cu o acoperire forestieră de

aproximativ 35%. Pădurile din centru și nord, bogate în ciuperci și fructe de pădure, au cel mai mare potențial. Cea mai importantă resursă recreativă sunt corpurile de apă: râuri, lacuri și rezervoare, vara fiind cele mai valoroase.

Pentru o evaluare recreativă a condițiilor naturale, se ține seama de durata perioadei cu o temperatură medie zilnică a aerului peste +15°C și sub -5°C, durata insolației, înălțimea stratului de zăpadă etc. Dezmembrarea reliefului determină posibilitatea organizării excursiilor de drumeții și schi, tratament, SPA, wellness. Valoarea corpurilor de apă depinde de calitatea apei, de țărmurile pitorești și de gradul de creștere excesivă a acestora, de starea fâșiei de plajă, de bogăția rezervoarelor acvatice și de temperatura apei.

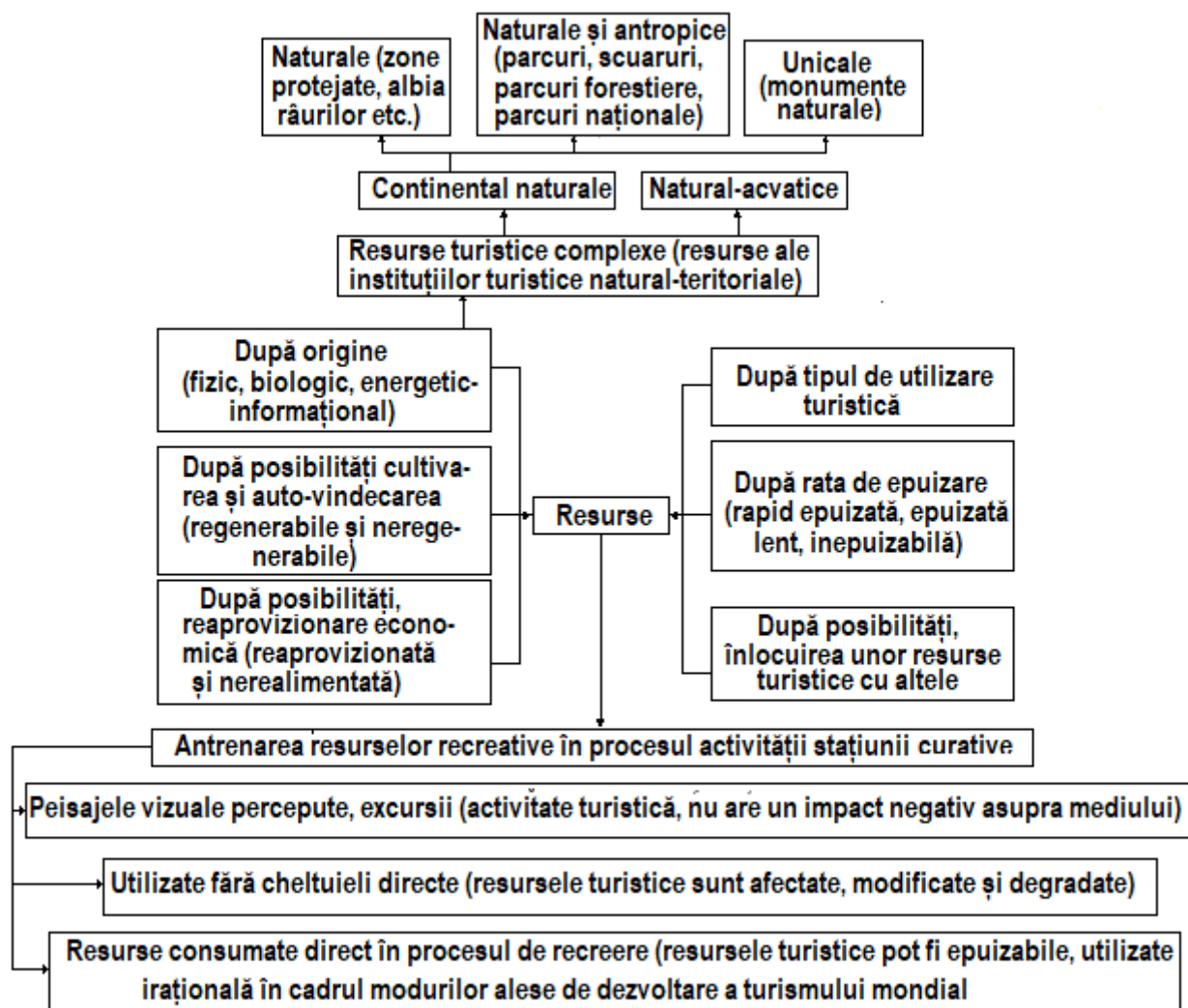

Figura 4.1. Clasificarea resurselor turistice recreative [189]

Resursele turistice pot include, de asemenea, toate componentele naturii neînsuflețite clasificate ca resurse fizice și geografice (geologice, geomorfologice, climatice, hidrologice și termice). Resursele de turism biologic sunt componente ale vieții sălbatice, inclusiv solul, faunisticul și floristicul. Resursele turistice informaționale energetice reprezintă domenii specifice

de natură noosferică, servind ca factori de atractivitate a unei localități sau peisaje, având impact pozitiv asupra stării psihofizice a unei persoane care cumpără un produs turistic.

Fiecare dintre tipurile identificate de resurse turistice are proprietățile sale, pe baza cărora tipurile de resurse sunt alocate în funcție de: posibilitatea de utilizare; gradul de atractivitate; proprietăți medicale și de îmbunătățire a sănătății; unicitatea istorică și evolutivă; criteriile de mediu.

Resursele turistice sunt o condiție prealabilă pentru construirea și funcționarea instituțiilor turistice, creează o oportunitate pentru formarea diverselor programe și rute turistice. În același timp, din punctul de vedere al principalelor obiective ale călătorilor, resursele pot fi împărțite condiționat în patru grupe: 1) stațiuni de sănătate; 2) recreativ; 3) religios și cultural; 4) informații și afaceri. Aceste resurse determină formarea tipurilor de bază de afaceri turistice într-o anumită regiune.

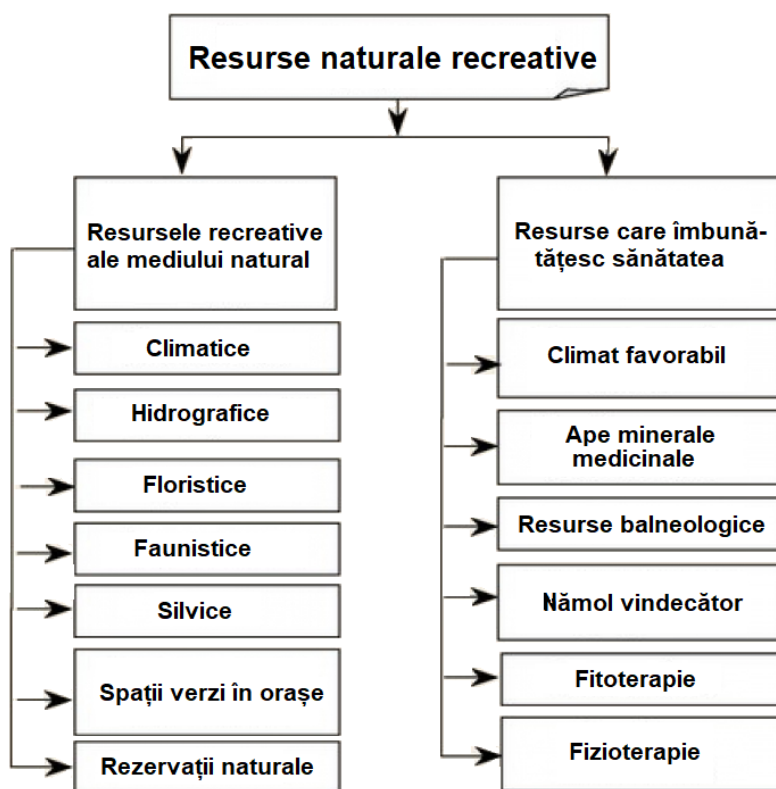

Figura 4.2. Structura resurselor recreative naturale [cercetările autorilor]

Resursele recreative acționează ca niște condiții pentru activitățile recreative. Pentru ca condițiile naturale să devină resurse naturale, costurile forței de muncă sociale sunt necesare pentru studiul, evaluarea și pregătirea lor și pentru a le aduce la gradul de producție necesar pentru utilizarea directă în economia recreativă. Baza de resurse a turismului este alcătuită din resurse turistice și recreative, care sunt strâns interconectate. Resursele turistice sunt înțelese ca

un set de obiecte naturale și artificiale potrivite pentru crearea unui produs turistic. De regulă, aceste resurse determină formarea afacerii turistice într-o anumită regiune.

Caracteristicile resurselor recreative din punct de vedere economic. Resursele turistice și recreative sunt utilizate în scopuri de îmbunătățire a sănătății, turistice, sportive, educaționale și alte scopuri și sunt împărțite condiționat în două grupe: rude și infrastructură. Dezvoltarea dinamică a afacerii turistice necesită ambele grupuri. Chiar și cu proprietățile atractive ale resurselor naturale (fără disponibilitatea de comunicații, monumente culturale, artă etc.), afacerea turistică este imposibilă pentru o gamă largă de consumatori. În același timp, în ciuda rolului său uman din punct de vedere social, turismul schimbă mediul. Reducerea daunelor cauzate de impactul industriei turismului asupra mediului este reglementată la nivel de stat și internațional prin educația de mediu, limitând încărcătura turistică și recreativă asupra resurselor naturale, reglementarea impozitelor.

Deoarece resursele naturale sunt componente ale naturii, ele pot fi clasificate în funcție de apartenența la o anumită clasă sau fenomene naturale. Pe această bază, se disting următoarele grupuri de resurse naturale: minerale, terestre, de apă, pădure, faunistice, recreative, climatice.

Datorită exacerbarii problemei utilizării raționale a resurselor naturale și a protecției naturii în ultimii ani, clasificarea bazată pe epuizarea resurselor naturale, care uneori se numește clasificare ecologică, a devenit larg recunoscută. Conform acestei clasificări, toate resursele naturale sunt împărțite în următoarele grupe:

- ✓ inepuizabil, care include căldura internă a Pământului, radiația solară, energia surfei, mările, căderea apei, vântul etc.;
- ✓ surse regenerabile cuprinzătoare: capac de lire sterline, resurse de apă, nămoluri medicinale, plante medicinale, combustibil vegetal etc.;
- ✓ exhaustiv neregenerabil: materii prime minerale, materiale de construcție. Baza clasificării economice a resurselor naturale este împărțirea acestora în mijloace de producție și bunuri de consum.

În plus, există resurse naturale de producție și neproducție, industriale și agricole, sectoriale și intersectoriale, unice și multifuncționale.

Utilizarea factorilor naturali în sistemul de producție necesită o evaluare adecvată a acestui sistem. Determinarea calității resurselor și condițiilor se numește evaluare. Există două tipuri principale de evaluare: tehnologică (sau de producție) și economică. Evaluarea tehnologică relevă gradul de adecvare a corpurilor sau fenomenelor naturale pentru un anumit tip de activitate umană, luând în considerare tehnologia modernă sau promițătoare pentru utilizarea lor.

Evaluarea economică a condițiilor naturale și a resurselor naturale este valoarea lor, care a apărut din nevoile economiei, ce necesită nu numai cunoștințe despre cantitatea și calitatea

resurselor naturale, caracteristicile acestora, ci și exprimarea lor în indicatori de cost care pot fi utilizați în proiectarea și gestionarea economiei. Dificultățile evaluării economice se datorează faptului că resursele naturale, precum condițiile naturale, sunt un „dar al naturii” (până când sunt investite în „muncă”).

Au fost identificate două grupuri de evaluări economice ale factorilor naturali: primul (în raport cu evaluarea resurselor) caracterizează rezultatele economice ale utilizării resurselor naturale, al doilea (în raport cu evaluarea mediului) reflectă consecințele economice ale impactului asupra mediului. Cel mai adesea, aceștia din urmă sunt indicatori ai pierderilor economice, cauzate de poluare și perturbări ale mediului.

Resursele recreative sunt o condiție prealabilă materială pentru formarea sectorului recreativ al economiei, baza resurselor sale, ce au nevoie de o utilizare atentă și economică, de protecție și multiplicare. Toate acestea se datorează necesității evaluării lor cantitative și calitative, determinând adecvarea și alternativele de utilizare într-un anumit sector al economiei.

Există trei tipuri de resurse recreative: naturale, istorice, culturale și socio-economice. Fiecare dintre ele joacă un rol în formarea organizării sectoriale și teritoriale a complexelor recreative. Resursele naturale recreative ar trebui înțelese ca factori, substanță și proprietăți ale componentelor mediului natural, care au parametri calitativi și cantitativi favorabili activităților recreative și servesc sau pot servi pentru organizarea recreării, turismului, tratamentului și reabilitării oamenilor. Acestea includ factori terapeutici și de sănătate în scopuri polivalente (păduri, zone climatice terapeutice, ape de suprafață), substanțe medicinale (ape minerale, noroi, ozokerit), precum și proprietăți recreative ale peisajelor montane și de la poalele dealului, ale ariilor protejate.

Resursele recreative istorice și culturale sunt monumente culturale create de om, care au semnificație socială și educativă, interes cognitiv și pot fi utilizate pentru a satisface nevoile spirituale ale populației.

Resursele recreative socio-economice includ baza materială și tehnică a facilităților recreative, parte a producției materiale, care asigură direct nevoile recreative, infrastructurile utilizate pentru recreare, precum și resursele de muncă utilizate în economia recreativă.

Contabilitatea stării resurselor naturale și determinarea importanței lor economice în Ucraina se bazează pe sistemul cadastrului resurselor naturale – un set de informații despre starea cantitativă și calitativă a resurselor naturale, evaluarea lor economică. Cadastrul resurselor recreative trebuie să includă contabilitatea de stat, evaluări calitative și cantitative, determinarea adecvării pentru un anumit tip de utilizare recreativă și de altă natură, modalități de utilizare economică, protecție și creștere a resurselor. Astfel, cadastrul va ajuta nu numai la conservarea și utilizarea, în mod intenționat, economic, a întregii game de resurse recreative, ci și la

îmbunătățirea, creșterea acestora, dar și rezervarea pentru utilizarea viitoare. Legislația actuală prevede întreținerea cadastrelor terestre, apelor, pădurilor și subsolului.

Resursele funciare sunt o combinație specifică de sol, relief, climă, vegetație. Contabilitatea terenurilor destinate utilizării recreative ar trebui să se bazeze pe o evaluare cuprinzătoare a teritoriului, luând în considerare caracteristicile zonei, diversele forme de recreare și tratament. Evaluarea fondului de recreare funciară în cadastrul recreativ ar trebui să se încheie cu determinarea capacității recreative a teritoriului, care ar asigura protecția peisajelor naturale.

În funcție de nivelul de specializare recreativă, există trei tipuri principale de utilizare a terenurilor recreative:

- zone cu intensitate mare de recreare, unde alți utilizatori ai terenului sunt absenți sau de importanță secundară (stațiuni, parcuri, plaje și alte zone de recreare publică);
- zone cu intensitate medie de recreare, care îndeplinesc simultan unele funcții ecologice și de producție (verdeață suburbană, păduri anti-eroziune etc.);
- zone cu o mică proporție de recreare.

Datele de cadastru de agrement privind izvoarele minerale naturale trebuie să includă localizarea izvoarelor, debitul acestora, adâncimea acviferului, nivelul statistic al apei de la suprafața pământului, compoziția chimică a apei și componentele terapeutice specifice, aciditatea, temperatura, utilizarea modernă, estimarea costurilor. Sursele apelor minerale se caracterizează în ordinea importanței lor (națională, regională, locală) și a proprietăților medicinale. Resursele naturale de vindecare valoroase includ, de asemenea, noroi terapeutic și ozokerit.

Contabilitatea depozitelor de nămol în cadastrul recreativ este condusă de principalele grupuri de nămol, care sunt subordonate anumitor grupuri de boli. Acest lucru ține seama de locația și denumirea zăcămintului, tipul de noroi, zona depozitelor de noroi, adâncimea noroiului, rezervele de noroi (geologice și operaționale), principalele proprietăți fizice și chimice ale noroiului, inclusiv compoziția chimică a soluției de noroi, precum și pentru sapropel și noroi de nămol, apele lacurilor, nivelul utilizării și evaluării lor moderne.

Clima are o mare importanță în evaluarea recreativă a teritoriului. Clima, precum și relieful, exotismul, diversitatea peisajului din zonă, determină diferite aspecte ale utilizării recreative a teritoriului. Sistemul de indicatori care se iau în considerare în cadastrul recreativ trebuie să reflecte dependența condiției umane de factorii meteorologici. Unul dintre indicatorii obiectivi pentru evaluarea impactului vremii asupra stării termice a omului este nivelul de confort al condițiilor climatice.

Principalele tipuri de climă

Există 4 tipuri principale de climă pe Pământ – polar, temperat, tropical, ecuatorial. Zonele climatice au o lovitură latitudinală, se repetă de la ecuator spre poli, între ele există curele de tranziție. Centurile de tranziție din nume primesc prefixul „sub”, ceea ce înseamnă că aceasta este o centură secundară situată lângă cea principală [Clima. <https://obrazovaka.ru/geografiya/typy-klimata-s-opisaniem.html>].

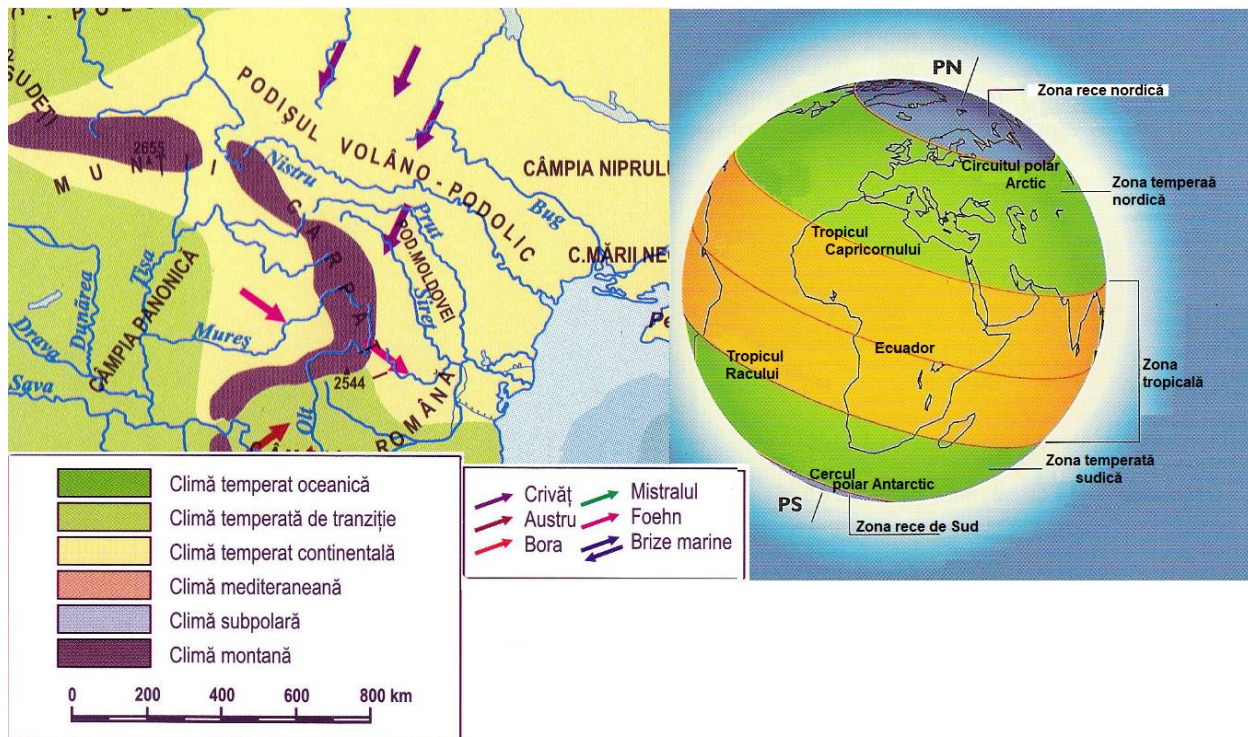

Figura 4.3. Harta zonelor climatice, [184]

În plus, un indicator general care caracterizează condițiile climatice favorabile activităților recreative este evaluarea schimbărilor meteorologice contrastante, care este caracteristică climelor montane și depinde de altitudine, abruptitate și orientarea versanților, a formelor de relief și a orizontului. Această cifră este inclusă în ghiduri și broșuri.

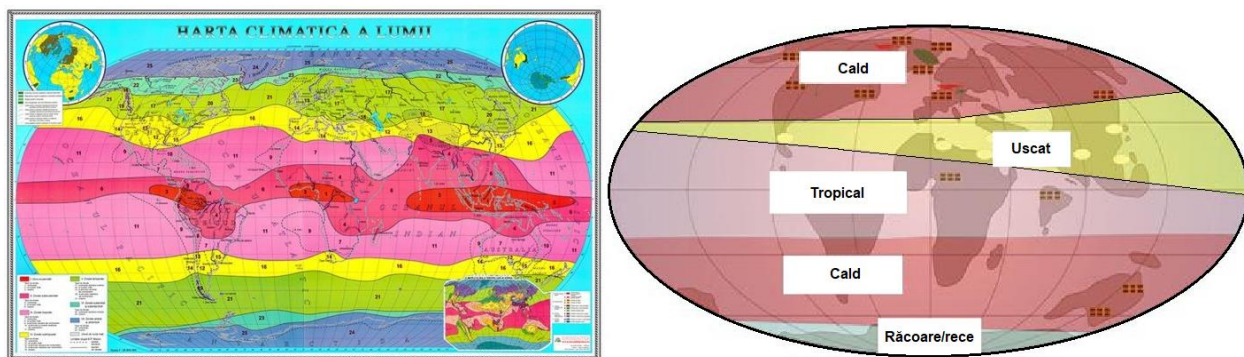

Figura 4.4. Harta climaterică a lumii [211]

Pădurile, din punctul de vedere al recreării, pot fi atribuite atât resurselor naturale de turism și recreare, cât și resurselor naturale de vindecare. Contabilitatea fondului forestier în

cadastrul recreativ este necesară pentru o evaluare cuprinzătoare a teritoriului în ceea ce privește adecvarea zonei pentru recreare și tratament în masă. Cei mai comuni indicatori care caracterizează pădurile ca obiecte de recreare sunt indicatorii, precum: grupul de păduri, suprafața pădurii, indicatorul calității pădurilor – compoziția speciilor, care determină gradul de fitoncicid al plantațiilor, valoarea valorii recreative a pădurii.

Definirea riscului climatic. Schimbările periculoase sunt o tagmă aleatorie proceselor/fenomenelor sau tendințelor hazardul) și repercusiunile lor. În termeni digitali, riscul formează o dependență posibilă de naștere și repercusiunile evenimentelor aleatorii studiate. Repercusiunea, la rândul ei, apare din temeri. Exprimarea se focalizează pe multitudinea reperelor (cetățeni, litosferă, bunuri, elemente asociate), localizate în zone aflate sub amprenta ocaziei.

Deoarece recrearea are, în primul rând, o mare importanță socială și afectează eficiența producției sociale prin recuperarea extinsă a resurselor de muncă, evaluarea economică a resurselor naturale recreative este utilizată numai pentru acele substanțe medicinale, factori, proprietăți, al căror efect economic poate fi măsurat. O astfel de evaluare este posibilă pentru apele minerale, noroiurile terapeutice, ozokeritul, pădurile, apele de suprafață și parcurile naționale naturale. Scorul este dat acelor resurse, factori, proprietăți, al căror efect economic este dificil de cuantificat. Zonele climatice, proprietățile estetice și recreative ale peisajelor, confortul climatic, adecvarea râurilor și lacurilor pentru înot și turism acvatic etc. sunt evaluate printr-un scor.

Evaluarea resurselor recreative poate fi diferențiată și integrată. Evaluarea diferențială este dată fiecărei resurse individuale, proprietăților sau caracteristicilor sale din regiune sau țară în ansamblu. Evaluarea integrală este dată unei anumite zone, care se caracterizează prin omogenitate și un set de distribuție discretă în cadrul tipurilor sale individuale de resurse. Evaluarea diferențială ajută la determinarea volumului de dezvoltare a unui anumit tip de recreare, care se bazează pe această resursă, evaluarea integrată permite determinarea coexistenței optime a diferitelor tipuri de recreare într-o zonă dată, pentru a determina limitările și sarcinile admisibile pe peisaj.

La evaluarea zonei pentru recreare internată, sunt evaluați, în mod constant, indicatori, precum: clima, vegetația, corpurile de apă, relieful, dar și obiectele culturale.

Clima. Cele mai bune condiții climatice favorabile pentru 9,5-10,5 luni sunt: veri calde și ierni moderat reci, cu strat de zăpadă stabil sau veri calde lungi și ierni calde scurte, fără strat de zăpadă stabil. Bun – condiții climatice favorabile timp de 7-9 luni: veri calde și uscate și ierni blânde cu strat de zăpadă stabil. Satisfăcător – condiții climatice favorabile pentru 3-6,5 luni: veri ploioase reci și ierni blânde cu strat de zăpadă instabil sau veri calde și uscate și ierni severe. Rău – condiții climatice favorabile mai puțin de 3 luni: veri calde și uscate și ierni instabile cu

acoperire de zăpadă mică sau deloc. Foarte proaste – condiții climatice favorabile timp de 1-2 luni: veri scurte și reci și ierni lungi sau veri calde și ierni fără zăpadă.

Vegetație forestieră. Cele mai bune păduri sunt:

▶ foarte bine – de pin uscat, foioase, conifere și foioase, precum și mixte cu impurități ale speciilor subtropicale;

▶ bine – păduri uscate de conifere întunecate, cedru, cu frunze mici;

▶ satisfăcător – păduri de conifere, foioase și mixte parțial mlăștinoase;

▶ păduri slabe – tundra de mesteacăn, păduri de foioase din Orientul Îndepărtat în combinație cu zone umede;

▶ foarte rău – păduri mlăștinoase, tundra arctică și muntoasă, păduri mlăștinoase și păduri mici printre terenurile pădurii.

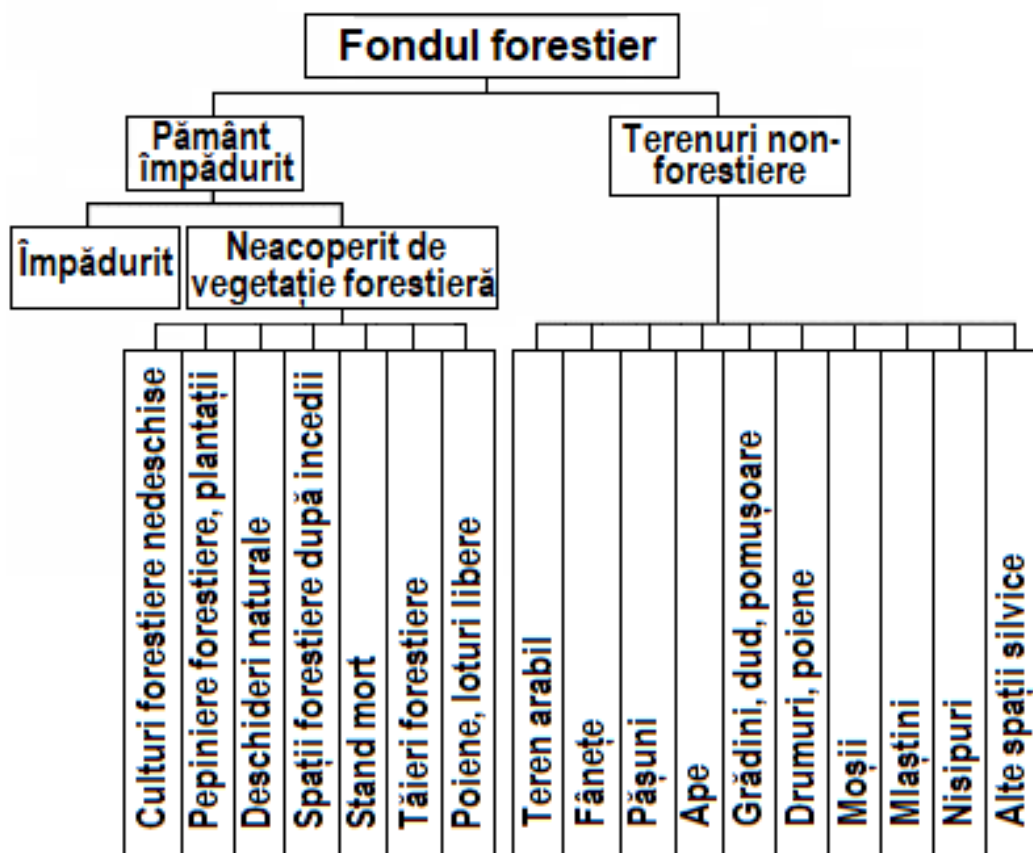

Figura 4.5. Fondul forestier ca zonă de recreare [cercetările autorilor]

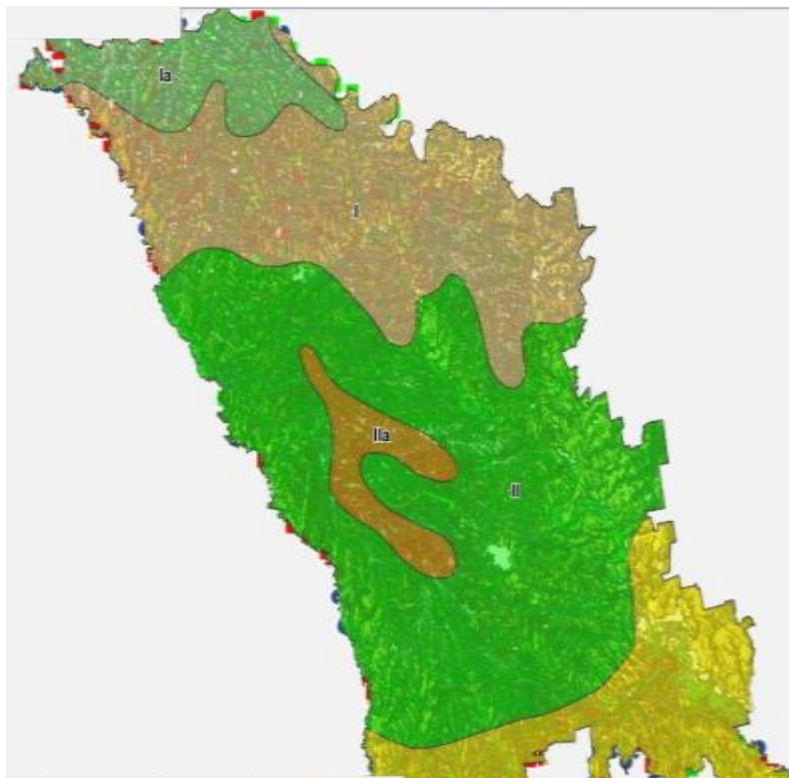

Figura 4.6. Resurse forestiere în spațiul Republicii Moldova, 2019 [219]

Pădurile din SUA și Canada ocupă aproximativ o zecime din dimensiunea globală (pentru fiecare stat). În Brazilia, această cotă este ușor mai mare. Mai mult de două zecimi din resursele forestiere mondiale sunt concentrate în China și India (în total). Există mai puțin de 1 hectar de păduri pentru fiecare locuitor al planetei, în Canada – mai mult de 8, în Finlanda – 4, în Rusia – 5,3; iar în SUA – doar 0,8 hectare. Lemnul, pe cap de locuitor, în medie în lume, este de 65m^3 , în Canada – mai mult de 570, în Rusia – 561, în Finlanda – peste 370 și în SUA – doar aproximativ 83m^3 .

Rezervoare. Cele mai bune – mări, calde cu temperaturi ale apei peste $+17^\circ\text{C}$ timp de 3-4 luni. Bine – lacuri calde, rezervoare, râuri mari și mări răcoroase cu o temperatură a apei de aproximativ 16°C timp de 2-3 luni. Satisfăcător – lacuri, rezervoare, râuri și mări reci. Râuri mici – calde, râuri mari și răcoroase, lacuri reci și rezervoare. Foarte rău – apă rece și râuri mici și reci, cu temperaturi ale apei sub $+12^\circ\text{C}$.

Apa potabilă și curativă nu trebuie să conțină elemente **microbiologice ca:**

- 1) paraziți și a microorganismelor patogene;
- 2) impurificării fecale, care includ:
 - a) Escherichia coli și altor coliformi în 250 ml la 37°C și $44,5^\circ\text{C}$;
 - b) streptococilor fecali în 250 ml;
 - c) microorganisme sporulate anaerobe sulfat-reductoare în 50 ml; și

- d) *Pseudomonas aeruginosa* în 250 ml;
- 3) colonii viabile calculat la 1 ml apă:
 - a) la 20°-22°C timp de 72 ore pe mediile agar-agar sau agar-gelatin;
 - b) la 37°C în 24 ore pe agar-agar [207].

Parametrii chimici. Apa nu trebuie să conțină nici unul din elementele specificate la coloana 1 în concentrații ce depășesc valorile admise din tabelul de mai jos.

Tabelul 3.1. Parametrii chimici ai apei

Denumirea elementelor	Exprimarea rezultatelor	Valorile admise
1	2	3
Arsen	As, μg/l	10
Bariu	Ba, mg/l	0,7
Bor	B, mg/l	5
Cadmiu	Cd, μg/l	3
Cianuri	CN, μg/l	70
Crom	Cr, μg/l	50
Cupru	Cu, mg/l	1
Mangan	Mn, mg/l	0,5
Mercur	Hg, μg/l	1
Nichel	Ni, μg/l	20
Nitrat	NO ₃ , mg/l	50
Nitrit	NO ₂ , mg/l	0,5
Stibiu	Sb, μg/l	5
Seleniu	Se, μg/l	10
Plumb	Pb, μg/l	10
Fluor	F, mg/l	5 (cu respectarea prevederilor subpunctului 11.3)
Pesticide, sumar	μg/l	0,5

Apele minerale medicinale se clasifică în următoarele categorii:

- 1) în funcție de modul de utilizare:
 - a) cură internă pentru băut – crenoterapie (ingestie), aerosoli și inhalații;
 - b) administrare parenterală sub formă injectabilă;
 - c) cură externă sub formă de băi în căzi individuale, în bazine de balneatie, în bazine de kinetoterapie, în piscine și solarii, precum și sub formă de irigații medicinale;
- 2) în funcție de nivelul de mineralizare:
 - a) ape minerale cu mineralizări de peste 1g/l substanțe solide dizolvate, divizate în: ape minerale cu mineralizare medie de 1-15 g/l, ape minerale concentrate cu mineralizare de 15-35g/l, ape minerale foarte concentrate cu mineralizare de 35-150 g/l, ape minerale de mare concentrație cu mineralizare de peste 150 g/l;

b) ape minerale cu mineralizări sub 1 g/l substanțe solide dizolvate – oligominerale, care au componenți biologic activi ce le imprimă caracterul specific și care se divizează în: ape oligominerale sulfuroase, ape oligominerale feruginoase, ape oligominerale carbogazoase și altele asemenea și ape oligominerale termale, în funcție de temperatură;

3) în funcție de compoziția fizico-chimică:

- a) oligometalice – acratice;
- b) alcaline și alcalino-teroase – bicarbonatate, sodice, calcice, magneziene;
- c) clorurate-sodice-sărâte;
- d) sulfatate (conțin sulfați peste 600mg/l);
- e) carbogazoase (conțin CO₂ natural dizolvat peste 1000mg/l);
- f) feruginoase (conțin Fe natural peste 10mg/l);
- g) bromurate (conțin Br natural peste 25mg/l);
- h) iodurate (conțin I natural peste 5mg/l);
- i) arsenicale (conțin As natural peste 0,7mg/l);
- j) radioactive (conțin radu natural peste 2 Bq/l);
- k) borurate (conțin H₃BO₃ natural peste 35mg/l);
- l) silicate (conțin H₂SiO₃ natural peste 50mg/l);
- m) sulfuroase (conțin sulfuri naturale peste 1mg/l);
- n) organice (conțin substanțe organice calculate în ioni de carbon peste 5mg/l);

4) în funcție de temperatura apei:

- a) ape reci -T < 20°C;
- b) ape hipotermale -T = 20 - 30°C;
- c) ape termale -T =31-38°C;
- d) ape hipertermale -T>38°C;

5) în funcție de valoarea pH-ului:

- a) ape superacide - pH < 3,5;
- b) ape acide - pH = 3,5 -5,5;
- c) ape acidulate - pH = 5,5 -6,8;
- d) ape neutre - pH -6,9 -7,1;
- e) ape slab alcaline - pH = 7,2 -8,5;

f) ape alcaline - pH > 8,5. [196].

Relieful. Cel mai bun – munte (până la 2000 m deasupra nivelului mării), poalele, medie: deal-creastă, eroziv-disecată. Bun – medie în trepte, dezmembrată eroziv. Satisfăcător – deluros, ușor mediu. Rău – plan-deluros. Foarte rău – plan și montan (zone greu accesibile).

Tipuri de relief

- Relief antropic
- Relief deșertic
- Relief litoral
- Relief petrografic
- Relief vulcanic
- Relieful creat de apele curgătoare
- Relieful glaciatic
- Relieful periglaciatic

Formele de relief descriu toate neregulile suprafeței diurne de diferite dimensiuni și forme. Împărțirea în grupuri se bazează pe dimensiunea obiectului. Pentru a descrie natura suprafeței, se utilizează conceptul de tipuri și elemente de relief.

4.2. Resurse recreative care formează clima. Caracteristicile medico-climatice ale principalelor arii naturale

Clima este una dintre resursele principale care determină organizarea spațială a recreării. Efectul favorabil al climei asupra sănătății umane este important pentru organizarea tuturor tipurilor de activități recreative, de aceea este necesar să se determine, alături de indicatorii bioclimatici, clasificarea tipurilor favorabile de vreme și a perioadelor pentru organizarea diferitelor tipuri de activități recreative.

Cea mai mare influență a climei se manifestă prin reacția umană la vreme, adică complexul elementelor geofizice (iluminare, durata luminii zilei, radiații solare și ultraviolete totale, transparența aerului) și meteorologice (temperatura aerului, umiditatea, viteza vântului, nori etc.). Desigur, în diferite tipuri de activități recreative sezoniere, precum și în climatoterapie, evaluarea gradului de favorabilitate a aceleiași condiții meteorologice pentru corpul uman este diferită. Pentru a extinde și clarifica în continuare cunoștințele despre resursele climatice, este foarte important să se determine impactul factorilor meteorologici și geofizici asupra corpului uman. Clasificarea vremii după caracterul recreativ este dedicată multor lucrări, care utilizează abordări diferite și factori de influență. Astfel, P. Tsarfis a dezvoltat o clasificare a vremii în

funcție de 8 clase de confort, I. Condor a efectuat divizarea fiziologică și climatică pe tipuri a anotimpurilor reci și calde în funcție de viteza vântului, temperatura aerului cu o anumită izolație termică a îmbrăcămintei și a studiat relația dintre temperatura pielii umane, fiziologia sa, starea și tipul de vreme. B. Eisenstadt a descris efectul radiației diferitelor obiecte asupra stării termice a omului. Au fost efectuate studii pentru a identifica impactul asupra stării umane a modificărilor zilnice ale presiunii atmosferice, ale fluctuațiilor de temperatură. Astfel, au fost determinați indicatorii condițiilor climatice favorabile în scopuri recreative, ai căror parametri principali sunt prezentați în tabelul 4.2.

Tabelul 4.2. Parametrii condițiilor climatice optime în scopuri recreative

Indicatori	Utilizate în perioada	
	vara	iarna
Temperatura medie zilnică a aerului, ° C	+15 - +20	0 - -25
la V = 0 - 1 m / sec.	+15 - +23	0 - -15
la V = 2 - 3 m / sec.	+20 - +26	0 - -10
la V = 4 - 5 m / sec.	până la 5	Până la 5
Viteza vântului, m / sec.	20-40	-
Timpu pentru obținerea dozei optime de UVR, min		
Perioada de helioterapie, zile	105-120	-
Durata perioadei de scăldat și plajă, zile	60-90	-
Grosimea stratului de zăpadă, cm	-	10-40
Durata perioadei pentru sporturile de iarnă, zile	-	45-60

O varietate semnificativă de condiții climatice care se formează în diferite zone naturale (taiga, stepă, deșert, coastă) trebuie considerată ca factor natural de recreare și de recreare și să le folosească pentru a întări și instrui corpul uman, pentru prevenire și tratament. În cadrul ariilor naturale mari, conform specificului climatului, există zone de coastă și continentale, montane și de câmpie.

Zonele muntoase se caracterizează prin distribuția verticală a zonelor climatice și a vegetației. Acest lucru provoacă o varietate semnificativă de recreare și mari oportunități pentru tratamentul diferitelor boli. În munți, odată cu scăderea valorilor absolute ale principalelor elemente meteorologice, variabilitatea lor între zile scade. Aerul este foarte curat și transparent, precum și saturat cu ioni negativi. Numărul de ore de soare, activitatea radiației solare crește, crește activitatea biologică a părții ultraviolete a spectrului.

Zona de tundră este caracterizată de umiditate neprofitabilă, cu o cantitate insuficientă de căldură solară. Absența razelor ultraviolete ale soarelui în cele 7 luni ale perioadei reci poate duce la dezvoltarea insuficienței ultraviolete în corpul uman. Tipice pentru această zonă sunt prezența permafrostului și lipsa vegetației lemnoase. Tipul predominant de relief sunt câmpiile de coastă plate, cu mlaștini. Datorită condițiilor sale naturale, această zonă umedă nu este foarte potrivită pentru dezvoltarea stațiilor.

Iarna durează 5-6 luni, este rece și tulbure. Începe la sfârșitul lunii octombrie – începutul lunii noiembrie, se termină la începutul lunii aprilie. În vestul zonei afectate de Atlantic predomină vremea moderată și foarte geroasă, cu vânt. Mai la est, iarna devine severă, fără dezghețuri. Predomină vremea puternic geroasă. Pe coasta Pacificului, iernile devin mai calde, dar, totuși, rămân reci (temperatura medie din ianuarie este de 20°C).

Vara, durată lungă a luminii de zi oferă suficientă căldură solară, dar temperaturile de vară sunt scăzute (7-13°C în iulie), deoarece cea mai mare parte a căldurii se îndreaptă către topirea solului înghețat și evaporarea de la suprafața solului. Începând cu mijlocul lunii iunie, vara durează 1,5-2 luni. În majoritatea părților zonei este răcoros, moderat înnorat, cu o predominanță a vremii înnorate și ploioase. Pătrunderea aerului rece poate provoca scăderea temperaturii la 0°C. Condițiile climatice severe ale zonei de tundră necesită întărirea sistematică a corpului uman, care, pe lângă instruirea aparatului de termoreglare, mărește rezistența corpului la schimbări meteorologice contrastante, crește probabilitatea reacțiilor meteopatice. De asemenea, este necesară prevenirea și compensarea insuficienței ultraviolete.

În zona taiga este suficientă căldură și umiditate, mai lungă decât în tundră, sezonul de vegetație promovează dezvoltarea vegetației lemnoase, mai ales conifere. În reliefurile înălțime alternează cu câmpiile joase, mlaștinile sunt frecvente. Perioada de insuficiență ultravioletă este redusă la 5-6 luni, iar vara timp de 1,5-2 luni este posibilă o activitate biologică puternică a radiației solare. Precipitațiile anuale sunt de 500-600 mm.

Iarna începe la sfârșitul lunii octombrie – începutul lunii noiembrie și durează 5-5,5 luni. În vestul zonei, iarna este moderat rece, tulbure, din cauza pătrunderii frecvente a maselor de aer cald din Atlantic și a activității ciclonice active. În est, iarna este rece și însorită. Răcirea intensivă a straturilor inferioare de aer pe vreme tulbure conduce la formarea celebrului pol rece Yakut. Cea mai mare frecvență a vremii este îngheț ridicat, mai ales însorit și fără vânt. Acest lucru reduce semnificativ severitatea lor în ceea ce privește impactul asupra corpului uman. Continentalitatea climei se manifestă în starea constantă a vremii de iarnă. Pe coasta Pacificului, iarna este caracterizată de nori abundenți și ninsoare, vânturi de nord, care aduc aerul arctic.

Zona pădurilor mixte din zona temperată este caracterizată de radiații solare moderate, circulație atmosferică instabilă, predominanța suprafeței plane și prezența pădurilor mari.

Iarna este moderat rece, cea mai mare parte înnoțată, cu vânt, durează de la mijlocul lunii noiembrie până la începutul lunii martie. În pădurile aflate la o distanță de 60 m de la începutul lor, viteza vântului scade cu 20-50%, în adâncurile pădurii – cu 60-90%. Regimul meteo este variabil, ceea ce afectează ambiguu diferite grupuri de pacienți. Pentru persoanele debilitate cu hipersensibilitate la schimbările meteorologice și persoanele în vârstă, acesta este un factor negativ care duce la dezvoltarea diverselor reacții meteopatice. Pentru unii pacienți, și în special pentru persoanele sănătoase, contrastul vremii poate servi ca element climatic de antrenament care crește rezistența organismului la influențele adverse ale mediului. La efectuarea helioterapiei vara, trebuie de avut în vedere faptul că intensitatea radiației solare în pădurea de pini este de 45% din radiația spațiului deschis, în foioase – 30%, în pomul de Crăciun – 25%.

În condițiile pădurilor, compoziția chimică a aerului se schimbă semnificativ, ceea ce depinde și de momentul zilei, de condițiile meteorologice și de structura speciilor de arbori. Cel mai activ furnizor de oxigen este plopul, 1 ha din acesta emite de 49 de ori mai mult oxigen decât 1 ha de pomi de Crăciun. Concentrația de dioxid de carbon în pădurea de arin este de 0,031%, la pin – 0,036%, la fag – 0,04%, ce se schimbă semnificativ în timpul zilei. La ora 7, conținutul de dioxid de carbon este de 100%, la ora 12 – 68%, la ora 18 – 59% și la ora 24 – 200%. Activitatea biologică a diferitelor specii de arbori este diferită, lucru care trebuie luat în considerare la selectarea verdeții pentru teritoriul stațiunilor și zonelor de recreare.

De la începutul lunii septembrie până la mijlocul lunii noiembrie activitatea ciclonică se intensifică, se observă deteriorarea generală a vremii și variabilitatea sa se amplifică. Gerurile nocturne devin un fenomen obișnuit în septembrie. Până la sfârșitul toamnei predomină vremea geroasă, dar stratul de zăpadă stabil este rar fixat simultan, formarea sa fiind precedată de câteva temporare.

Astfel, zona forestieră poate fi utilizată pe scară largă pentru climatoterapie pe tot parcursul anului. Vara, este posibil să se efectueze aeroterapie și helioterapie cu ajutorul parbrizelor corective, înotând în iazuri. Iarna, vremea este favorabilă drumețiilor și schiului, dormind pe verande în saci de dormit.

Zona de pădure a climatului musonic de latitudini temperate este caracterizată printr-un contrast puternic între iernile reci uscate și verile calde și umede. Datorită poziției sudice, există o perioadă mică de deficit UV (mai puțin de 2,5 luni) și o activitate biologică puternică a soarelui în perioada caldă (5-6 luni). Precipitații anuale: în intervalul 400-800 mm. În formarea musonului, circulația latitudinilor temperate joacă un rol important în contrastul termic țară-mare. Prezența acestuia din urmă determină formarea centrelor sezoniere ale atmosferei.

Iarna, însorită, stabilă și geroasă, durează de la mijlocul lunii noiembrie până la începutul lunii martie. Temperatura medie lunară în ianuarie este de 15°C. Numărul de ore de soare este

cel mai mare din an comparativ cu alte zone (180-190 pe lună). Primăvara în zona musonului este relativ rece și lungă din cauza efectelor răcoritoare ale mării. Creșterea semnificativă a activității ciclonice pe continent provoacă o creștere a precipitațiilor și a norilor.

Verile, calde, uneori fierbinți, dar înnorate, umede și ploioase, durează de la începutul lunii mai până la sfârșitul lunii septembrie. Repetarea frecventă a cicloanelor și dezvoltarea norilor și ceața reduc numărul de ore de soare la 30-40% din posibil. Regimul termic din prima jumătate a verii este relativ scăzut, ceea ce se datorează influenței oceanului (topirea gheții, curenți reci). Cea mai caldă lună este august (temperatura medie lunară este de 20°C). Umiditatea relativă vara atinge un maxim anual, rămânând chiar la mijlocul zilei 85-90%. Recurența semnificativă a vremii ploioase și înnorate în timpul verii complică condițiile de atol și forjare în stațiunile din această zonă. Este necesar să se creeze măsuri corective care să nu întrerupă desfășurarea procedurilor de climatoterapie. Sezonul de scădat este posibil în zonele de coastă din iulie până în septembrie. Temperatura apei este de 18-25°C.

Toamna, în zona musonului, este uscată și însorită. În septembrie-octombrie, numărul de ore de soare crește la 200 pe lună. Temperatura medie lunară rămâne peste 15°C, doar în noiembrie este posibilă transferarea temperaturii la 0°C, în zilele ploioase toamna – doar 2-3. Variabilitatea regimului meteo scade, dar variabilitatea între zile a elementelor meteorologice crește. Sezonul de toamnă este favorabil pentru odihnă și tratament.

Zona de stepă este o câmpie cu o înălțime deasupra nivelului mării de 150-250 m, râpe bine dezvoltate și văi de râu. Un număr semnificativ de ore de soare (2200 pe an) și predominanța condițiilor meteorologice anticiclonice oferă posibilitatea climatoterapiei non-stop în cele mai optime condiții. Conform activității biologice a radiației solare, stepa aparține zonei cu o perioadă mică de insuficiență UV și activitate biologică puternică a radiației solare în perioada caldă a anului. Precipitațiile anuale sunt mici (400 mm). Lipsa de umiditate este cauza secetei, rezultând aproape nici o vegetație lemnoasă în zonele de stepă.

Iarna este moderat tulbure, moderat geroasă, cu o perioadă de înghețuri persistente de până la 70 de zile pe sezon, cu vânturi frecvente și puternice, acoperire ușoară de zăpadă. În regiunile de stepă din sud-vestul Europei predomină vremea decongelată și fără îngheț. Spre est, crește reparația vremii moderate și semnificativ geroase, mai ales înnorate și vânt. În teritoriul asiatic al zonei predomină vremea înghețului crescut, a soarelui și a vântului slab. Viscoalele sunt frecvente la vânt puternic, iar în iernile ușoare de zăpadă sunt furtuni negre când particulele de sol se ridică în aer împreună cu zăpada.

Primăvara (martie-aprilie) vremea geroasă, practic, nu este observată. În luna mai, frecvența vremii însorite fără îngheț ajunge la 20 de zile, cu o stabilitate de 10 sau mai multe zile consecutive. Secetele, care sunt adesea însoțite de furtuni de praf, devin frecvente.

Vara este însorită, caldă și uscată, durează de la mijlocul lunii mai până la mijlocul lunii septembrie. Precipitațiile sunt maxime anuale, dar cad mai ales sub forma unei furtuni de scurtă durată, care umezesc ușor lira, dar, în același timp, nu interferează cu procesul de tratament climatic. Fiecare a doua sau a treia vară este uscată, cu prezența vânturilor calde și uscate (10-20 zile pe sezon) cu temperaturi maxime peste 35°C și umiditate relativă de 10-25%. Întreaga zonă de stepă se caracterizează prin stabilitate estivală și frecvență ridicată a vremii însorite, cu o predominanță caldă și uscată. În aceste condiții, mai ales în absența vântului, există posibilitatea supraîncălzirii corpului. Condiții favorabile pentru aeroterapie și, cu atât mai mult, pentru helioterapie sunt orele de dimineață.

De mare valoare terapeutică și profilactică sunt zonele de coastă ale zonei de stepă, unde caracteristicile climei de stepă și de coastă sunt combinate în mod optim. Talasoterapia este posibilă aici din iunie până în octombrie. Pentru dezvoltarea construcției stațiunii este important ca numărul zilelor însorite din vară în zona de stepă să fie destul de stabil.

Toamna este aproape de vară în ceea ce privește vremea și, de asemenea, este favorabilă odihnei și tratamentului. Abia la sfârșitul lunii octombrie începe perioada de ploi prelungite, apare vremea cu trecerea temperaturii aerului la 0°C. Variațiile regimului meteo din anii individuali din toamnă sunt mai pronunțate decât vara.

Zona climatului mediteranean este tipică, de exemplu, pentru coasta de sud din Crimeea și coasta Mării Negre din Caucaz.

Poziția sudică a zonei, vegetația subtropicală bogată, marea care nu îngheață, protecția munților de curenții de aer rece creează posibilitatea utilizării pe scară largă a acestor zone pentru tratamentul SPA. Afluxul semnificativ de căldură solară, datorită luminii solare ridicate la prânz și a unui număr mare de ore de soare (până la 2400 pe an), o perioadă lungă de activitate biologică puternică a soarelui (6-6,5 luni) permite helioterapia aproape 24 de ore din 24. Formele anticlonice de circulație prevalează asupra celor ciclonice (230 și 135 de zile).

Iarna este blândă, moderat înnorată, cu temperaturi medii în cea mai rece lună 1-4°C, începe la jumătatea lunii decembrie. Cel mai adesea vremea este lipsită de îngheț (cu îngheț de 25 de zile în ianuarie). Creșterea activității ciclonice și agravarea fronturilor sub influența terenului contribuie la creșterea precipitațiilor. Direcția predominantă a vântului este nord, nord-est și est.

Regimul meteo al iernii este foarte flexibil. Iarna ușoară permite climatoterapie extinsă, în principal aeroterapie sub formă de plimbări și tratament de verandă. Datorită variabilității ridicate a vremii și a vânturilor puternice, este necesară o dozare strictă a procedurilor, precum și predicția și prevenirea reacțiilor meteopatice.

Perioada fără îngheț începe la sfârșitul lunii martie și durează 250-300 de zile. În aprilie, se formează un regim de vreme stabil, cu predominanță a vremii însorite moderat însorite și devine posibilă efectuarea unor tipuri active de climatoterapie – băi de soare și de aer. Vara este foarte caldă, însorită, moderat uscată (temperatura medie lunară în iulie 23°C), începe la mijlocul lunii aprilie sau martie. Briza este un factor favorabil pentru căldura unei persoane în perioada caldă a anului. Variabilitatea condițiilor meteorologice și a elementelor meteorologice vara este cea mai scăzută din an, chiar în comparație cu alte regiuni. Un regim meteo similar cu temperaturi ușor mai scăzute persistă până la începutul lunii noiembrie. O cantitate mare de căldură solară, rezistență la intemperii, temperaturi moderate și umiditate permite efectuarea pe scară largă a tuturor tipurilor de climatoterapie. Sezonul de scăldat durează 110-120 de zile.

Pentru oferta în stațiunile acestei zone în toamnă, este necesar să se țină cont de posibilitatea unui contrast puternic al condițiilor meteorologice atunci când pacienții și turiștii se întorc la latitudini temperate și nordice. Acest lucru complică procesele de reaclimatizare și duce la o manifestare ascutită a reacțiilor climatice și meteopatice negative, precum și a răcelilor.

Zona subtropicală. Datorită poziției sale geografice, zona este afectată de procesele circulatorii ale latitudinilor temperate și tropicale.

Iarna, ușoară și umedă, cu temperaturi medii lunare de 4-6°C în ianuarie, durează de la începutul lunii decembrie până la sfârșitul lunii februarie. Formarea vremii este influențată, în principal, de anticiclone de diferite origini, care este facilitată de poziția zonei pe periferia nordică a zonei subtropicale de presiune ridicată. Ciclonele mediteraneene au, de asemenea, un impact semnificativ. Aceste procese meteo determină predominanța diferitelor tipuri de vreme fără îngheț: 60% din zile sunt înorate și ploioase, restul zilelor – însorite. Numărul de ore de soare în ianuarie ajunge la 100-120, adică 35-45% din posibil. Iarna este cel mai ploios anotimp al anului (120-250 mm pe lună). Stratul de zăpadă stabil nu este format. Marea varietate a vremii indică variabilitatea regimului meteo. Maximul anului este variabilitatea elementelor meteorologice, dar datorită caracteristicilor pronunțate ale climatului de coastă, modificările bruște sunt rare. Iarna ușoară permite utilizarea acestei perioade pentru climatoterapie, în special pentru plimbări și forme de verandă. Dacă există pavilioane speciale, este posibilă plaja și baia de aer. Contrastul regimului meteo în comparație cu alte zone climatice complică reaclimatizarea pacienților atunci când se întorc după climatoterapie.

Primăvara durează de la începutul lunii martie până la sfârșitul lunii aprilie și are loc în condiții de activitate biologică puternică a radiației solare. Vremea anticiclonică cu nori mici se dezvoltă în unele zile calde și uscate. Vremea înorată și ploioasă, precum și înghețul sunt rareori posibile. Perioada fără îngheț este stabilită la mijlocul lunii martie și durează 260-280 de zile. Cu toate acestea, creșterea temperaturilor de primăvară este încetinită din cauza efectelor de răcire

ale mării, astfel încât primăvara este mai rece decât toamna. Regimul meteo este stabil. Condițiile reci ale senzației de căldură umană predomină. Mijloacele corective sunt necesare pentru organizarea climatoterapiei.

Vara se caracterizează printr-o cantitate mare de căldură, temperatura lunară medie în iulie este de 22-24°C. Începe în prima jumătate a lunii mai. Principala diferență între perioada de vară a subtropicalelor umede este cantitatea mare și intensitatea precipitațiilor (600-1200 mm pentru întreaga perioadă la 200 mm în unele zile). Furtunile sunt posibile timp de 6-8 zile pe lună. În lunile iulie-august, umiditatea relativă atinge 80%, absolut – 23 mbar, ceea ce în combinație cu temperaturile ridicate contribuie la formarea vremii foarte calde și foarte umede – 10-20 de zile pe lună. Subtropicalele moderat umede se caracterizează și prin veri foarte calde, dar uscate. Precipitațiile sunt de aproximativ 120 mm. Umiditatea relativă este de aproximativ 40%. Vara se caracterizează prin condiții meteorologice stabile și o variabilitate nesemnificativă a elementelor meteorologice. Viteza vântului este minimă (1-3 m/s), ceea ce este un factor negativ în climatoterapie în zilele toride și însorite. Vara poate fi considerată o perioadă relativ favorabilă pentru ca locuitorii din alte regiuni climatice să rămână în această zonă. Trebuie avut în vedere faptul că în subtropicile umede destul de des există condiții de sufocare, care pot reduce semnificativ eficacitatea tratamentului și odihna. O activitate biologică semnificativă a radiației solare este, de asemenea, un factor de risc aici, astfel încât este posibilă supraîncălzirea corpului, ceea ce ar trebui ajustate prin transferul plajei la orele de dimineață și în aerosolari de suprafață cu un regim termic netezit.

Toamna, în această zonă, precum și în zonele cu climat mediteranean, conform tuturor indicatorilor medicali și climatici, este favorabilă tratamentului și recreării. Cu toate acestea, există o probabilitate și mai mare de complicații ale reaclimatizării la revenirea în zone din latitudini nordice și temperate.

Deșerturile sunt zone cu un climat extrem de arid, caracterizat printr-o cantitate mare de căldură solară (2800-3000 de ore de soare pe an) și determină rolul lor special pentru tratamentul SPA al pacienților cu rinichi. Într-o zonă mai mare există o puternică activitate biologică a radiațiilor UV și o perioadă caldă a anului. Precipitațiile anuale sunt de 75-150 mm.

Iarna în regiunile nordice ale zonei este destul de rece pentru aceste latitudini, 100 de zile pe an există un strat de zăpadă stabil până la 20 cm înălțime. Precipitațiile se produc mai ales sub formă de ploaie, nu se formează stratul de zăpadă. Regimul meteo este schimbabil peste tot.

Primăvara se caracterizează prin intensificarea activității ciclonice și dezvoltarea proceselor frontale, ceea ce determină o alternanță constantă a perioadelor scurte de frig și căldură cu temperaturi ale aerului de la 30 la -10°C, cantitate maximă de precipitații pe an, sunt adesea furtuni.

Vara este foarte caldă, însorită și uscată, începe la începutul lunii aprilie – mijlocul lunii mai și se termină la sfârșitul lunii septembrie – mijlocul lunii octombrie. Temperaturile aerului în timpul zilei ajung la 45°C cu umiditate relativă scăzută. Regimul meteo este foarte stabil. Toamna se caracterizează și prin perioade stabile de vreme caldă și însorită.

4.3. Resurse recreative de apă

În punerea în aplicare a măsurilor care vizează îmbunătățirea sănătății populației, este imposibil să se limiteze activitățile numai instituțiilor medicale. Avem nevoie de o gamă largă de măsuri care să acopere aproape toate aspectele activității umane moderne. În acest sens, organizarea unei recreări complete și eficiente a populației, care este privită ca o activitate activă în prevenirea, recuperarea și menținerea nivelului necesar de sănătate fizică și mentală.

În organizarea recreării, un rol special revine corpurilor de apă. Posibilitatea de a face diverse sporturi, confortul microclimatic, efectul estetic al peisajelor pitorești de coastă, schimbarea impresiilor – toate acestea, acționând într-un complex, contribuie la faptul că rezervoarele pot fi considerate vindecători naturali. De aceea, cele mai multe facilități de agrement și aproape toate facilitățile de recreare pe termen scurt sunt situate fie direct pe malul rezervoarelor, fie lângă acestea.

Pentru a evalua în mod corespunzător situațiile care au apărut în zonele de utilizare recreativă în masă a apei, dezvoltarea și justificarea soluțiilor pentru optimizarea acesteia, este foarte important să considerăm că recrearea în apă este un concept ambiguu. Include diverse tipuri de recreare și sport, care diferă semnificativ în anotimpurile de dezvoltare maximă, cerințele pentru factorii naturali și antropici, impactul asupra mediului. Acest lucru este clar demonstrat de lista celor mai populare tipuri de activități recreative de pe rezervoare: înot, pescuit (de pe navă, de la țărm, de pe gheață), recreare pe bărci cu vele și cu vâsle, recreare cu o mică flotă cu motor, schi nautic, turism, pescuit subacvatic, vânătoare de păsări de apă. Varietatea de recreare și sporturi de apă necesită o abordare diferențiată pentru rezolvarea problemelor de utilizare a apei de agrement pentru diferite tipuri de corpuri de apă (râu, lac, rezervor, mare) și în cadrul fiecărui corp de apă destul de mare.

Râurile, lacurile și iazurile nu pot satisface pe deplin cererea de recreare de către apă, deoarece multe dintre ele, în special cele mici, sunt foarte poluate și puțin adânci. Lacurile sunt adesea îndepărtate de orașele mari și centrele industriale sau situate în locuri inaccesibile turiștilor care vizitează în masă. Numeroase lacuri sunt, în principal, de importanță recreativă locală.

În aceste condiții, deosebit de importante pentru dezvoltarea recreării sunt rezervoarele, care sunt esențiale și, în unele locuri, singura resursă recreativă de apă.

Cele mai populare, în rândul populației, sunt recrearea pe apă legată de scăldatul pe mare. Cu toate acestea, ca experiență de mulți ani de observații cuprinzătoare de fizioterapie, recrearea la mare în lunile fierbinți de vară nu este utilă pentru toată lumea, dar mai ales pentru tinerii sănătoși și persoanele de vârstă mijlocie.

Oamenilor cu sănătate precară, în special persoanelor în vârstă, se recomandă odihnă într-un climat familiar pentru ei.

4.3.1. Rezervoarele ca tip special de corpuri de apă pentru recreare și sport

Utilizarea recreativă a rezervoarelor devine din ce în ce mai importantă, creația lor capătă avânt. Numărul total de rezervoare de pe glob este mai mare de 30 de mii. Suprafața totală a rezervoarelor se apropie de 400 de mii de kilometri pătrați. Crearea rezervoarelor a condus la transformarea condițiilor naturale într-o zonă care depășește 700 de mii de kilometri pătrați și modificări ale infrastructurii într-o zonă de 1,5 milioane de kilometri pătrați. Utilizarea recreativă a rezervoarelor este de mare interes din mai multe motive.

Cele mai multe rezervoare integrate au fost create și vor fi create în apropierea orașelor, dar pot fi create rezervoare de agrement mici și în zonele urbane. În multe zone, în special în cele sărace în corpuri naturale de apă, rezervoarele cresc valoarea recreativă și capacitatea peisajelor și, în unele cazuri, servesc drept nucleu care creează astfel de peisaje.

Anumite cerințe recreative pot fi luate în considerare în planificarea, proiectarea, pregătirea și exploatarea rezervoarelor. Rezervoare speciale în scopuri recreative pot fi create în cele mai favorabile condiții microclimatice din zonă.

Rezervoarele complexe și destinate, create în zonele muntoase, deșertice și nordice, au căi de acces bune, care îndeplinesc una dintre cele mai importante cerințe pentru recreare – accesibilitatea transportului.

Datorită prezenței bazelor industriale în timpul construcției unităților hidro și a personalului calificat, construcția hotelurilor pe malurile rezervoarelor, a locurilor de campare și a altor facilități de agrement poate fi realizată într-un timp scurt.

Astfel, rezervoarele creează condiții favorabile pentru utilizarea lor pe scară largă pentru recreare, dar în același timp nu trebuie să uităm că crearea de rezervoare în unele cazuri complică utilizarea recreativă a teritoriului. Acest lucru se datorează inundațiilor izvoarelor minerale existente, sanatoriilor, caselor de odihnă, monumentelor arhitecturale și a altor obiecte valoroase pentru recreare, precum și datorită deteriorării condițiilor de recreare de pe râurile din partea

inferioară a centralelor hidroelectrice cu fluctuații accentuate zilnice și săptămânale, dar și scăderea temperaturii apei. Condițiile negative de odihnă ar trebui să includă și „înflorirea” apei în unele rezervoare, prelucrarea intensivă a țărmurilor în rezervoare mari, absența anumitor zone de plaje și păduri, abaterea semnificativă a apei, supraaglomerarea zonelor puțin adânci.

Aceste consecințe negative ale creării de rezervoare și condițiile de funcționare a acestora pot fi atenuate sau complet evitate, ținând seama de interesele recreative în etapa de proiectare, precum și prin inginerie, gestionarea apei și alte măsuri.

Creând oportunități pentru organizarea recreării populației, rezervoarele trebuie protejate, precum și alte obiecte naturale. În acest scop, este necesar să se elaboreze norme de încărcare pe zona de apă și complexe natural-teritoriale într-o zonă de coastă a rezervoarelor. Aceste norme vor varia, fără îndoială, în funcție de zona naturală și climatică, solul și vegetația, regimul hidrologic al rezervorului și alți factori.

Utilizarea optimă în scopuri recreative a zonelor de apă și a zonei de coastă a rezervoarelor este posibilă numai dacă cerințele de recreare la regimul nivelurilor, care sunt în principal în nevoia de a menține o constantă sau aproape de nivelul rezervorului în timpul verii. Cercetătorii americani cred că în perioada cu cel mai mare aflux de oameni, fluctuațiile de nivel nu ar trebui să depășească 30-60 de centimetri. Cu toate acestea, în multe rezervoare integrate, aceste cerințe recreative nu pot fi întotdeauna îndeplinite.

Astfel, în condițiile deficitului cantitativ și calitativ al resurselor recreative de apă, rolul rezervoarelor în organizarea restului populației crește neconținut. În ceea ce privește importanța sa, potențialul recreativ al rezervoarelor, în special pentru recrearea pe termen scurt, depășește resursele recreative ale mării interioare.

4.3.2. Recreare în apă și mediu

Cerințele pentru recrearea în mediu sunt diverse, deoarece natura utilizării recreative a apelor și a zonelor de coastă este influențată, în special, de o combinație de factori naturali și antropici. Localizarea geografică, parametrii corpurilor de apă, regimurile lor hidrologice, hidrofizico-chimice și hidrobiologice, dezvoltarea economică și de transport a teritoriului, compoziția participanților la complexul de apă pe corpurile de apă mari și medii, volumul de evacuare a apelor uzate, natura și amploarea poluării mediului, precum și alți factori determină adecvarea recreativă și valoarea zonelor de apă în ansamblu sau a zonelor individuale.

Unul dintre principalii factori naturali care determină caracterul recreativ și valoarea corpurilor de apă este amplasarea lor într-o anumită zonă climatică. Localizarea geografică, ce determină condițiile naturale și climatice, stabilește, în mare măsură, setul de activități recreative

pe acest corp de apă și, în același timp, limitează în timp anumite tipuri de recreare și sport. Scara de dezvoltare a majorității sporturilor de vară pe corpurile de apă depinde, în mare măsură, de temperatura apei și a aerului. Limita inferioară a temperaturii apei din corpurile de apă recreative este considerată a fi $+17^{\circ}\text{C}$, în principal pentru înot, schi nautic și alte tipuri de recreare. Prin urmare, perioada potrivită pentru utilizarea recreativă a apei este determinată de datele de tranziție a temperaturii apei prin acest punct critic.

Luarea în considerare a factorilor climatici (temperatura și umiditatea, presiunea atmosferică, numărul de zile însorite) este foarte importantă atunci când se plasează facilitățile medicale și de sănătate de profil climato-terapeutic.

Tipurile de peisaje din zonele de coastă se numără printre cei mai importanți factori naturali care determină valoarea recreativă a zonelor de apă. Prezența pădurilor pe malurile lor crește semnificativ valoarea recreativă a corpurilor de apă, deoarece creează condiții mai confortabile pentru recreare, protecție împotriva vântului și radiații solare intense, precum și au un efect pozitiv asupra stării psihofiziologice a omului. De exemplu, în latitudini temperate, pădurile uscate de pin și pădurile de mesteacăn de pe coastă sunt cele mai confortabile și atractive pentru recreare.

Potențialul piscicol al corpurilor de apă are impact semnificativ asupra amplitudinii utilizării lor recreative, deoarece pescuitul recreativ este unul dintre cele mai populare tipuri de recreare pe apă. Prin urmare, este important ca regimurile hidrologice și hidrochimice ale rezervoarelor să fie optime pentru refacerea resurselor piscicole.

Factori precum dezvoltarea transportului și disponibilitatea corpurilor de apă au un impact semnificativ asupra amplitudinii utilizării recreative a corpurilor de apă. Pentru odihna de scurtă durată fără o noapte, limita accesibilității transportului este considerată a fi de 60-70 de kilometri (adică nu mai mult de 2 ore de condus). Pentru odihna de scurtă durată cu o noapte, această limită poate fi mărită la 3-4 ore, iar pentru odihna de lungă durată – până la 1-2 zile. Valoarea recreativă a corpurilor de apă crește în special atunci când zona lor de coastă este echipată corespunzător, adică infrastructura recreativă creată – plaje, stații de navă, dane, puncte de hrană, tratament, închiriere, distracții, echipamente sanitare.

Dacă vorbim despre amploarea recreării, trebuie să ne amintim și să luăm în considerare faptul că diferite tipuri de activități recreative necesită cerințe specifice pentru parametrii corpurilor de apă și zona de coastă, precum și calitatea mediului. Acești factori pot juca un rol major și uneori crucial în determinarea valorii recreative a complexelor acvatoriu-teritoriale. Parametrii disponibili ai zonei de apă și ai zonei de coastă, care sunt recomandați pentru condiții de recreare optime, variază foarte mult.

De exemplu, în Statele Unite, conform diferitelor reglementări, este necesar să existe de la 0,4 la 2 hectare de suprafață a apei pe barcă cu vâsle, de la 1,2 la 8 pentru o navă cu motor și cu vele, de la 4 la 16 hectare pentru schi nautic. În diferite țări, de la 5 la 23 de metri pătrați de suprafață a apei, de la 20 la 46 de metri pătrați de plajă și aproximativ 300 de metri pătrați de zonă de coastă sunt recomandați pentru o persoană care face baie.

Următoarele zone funcționale ar trebui alocate pe teritoriul plajei: recreare – 40-60% din suprafața totală, servicii – 5-8%, sport – 10%, amenajare a teritoriului – 20-40%, sectorul copiilor – 5-7% și poteci – 3-5%. O idee mai completă a parametrilor optimi ai zonelor de apă potrivite pentru diferite tipuri de activități recreative poate fi obținută din datele din tabelul 4.3. Aceste date arată că parametrii apelor pentru anumite specii variază într-o gamă destul de largă.

Tabelul 4.3. Parametrii zonelor de apă pentru uz recreativ

Parametrii zonei de apă	Baie	Scufundări / plonjări	Bărci cu canotaj	Caiace și canoe	Canotaj	Sărituri de pe trambulină	Schiuri de apă	Sporturi cu motor	Navigație
Suprafață (ha), de dorit	5	-	100-500	500	-	-	100-500	100-500	300-900
Zona minimală	-	-	1	30	-	-	-	30-50	50-100
Lungime (m), de dorit	50	-	2200	2200-5000	2500-3000	-	1500	1600-15000	1850-2500
Lungimea minimală	25	-	1100-1200	1000-1100	-	-	-	750-1000	500
Lățime (m), de dorit	25	-	90-100	900-2000	140-200	-	200	200-2000	200-2000
Lățimea minimală	5-11	-	30-100	30-200	120	-	-	50-200	200
Adâncime (m), de dorit	1,4-1,8	-	2-3	2-5	3	5,8	-	3-5	1,2-2,0
Adâncimea minimală	0,5-0,6	-	0,75	0,75-1,50	2,5-3,0	5	-	1,5-2,0	1,0-1,2

Pentru organizarea unei recreări complete și eficiente a populației, calitatea mediului natural în ansamblu și în elementele sale separate are o mare valoare. Deoarece marea majoritate a sporturilor de vară implică utilizarea zonelor de apă, ar trebui acordată o atenție specială asigurării unei calități adecvate a apei.

Standardele igienice reglementează calitatea apei în zonele recreative din indicatori organoleptici, chimici și bacteriologici. În special, normele impun absența unor pelicule plutitoare la suprafața apei, pete de uleiuri minerale și acumulări de alte impurități; mirosurile și gusturile străine ale apei nu trebuie să depășească două puncte; culoarea apei nu trebuie să fie vizibilă în coloana de 10 centimetri. Concentrația ionilor de hidrogen, oxigenul dizolvat, consumul biochimic de oxigen, substanțele chimice toxice și contaminarea bacteriană sunt, de asemenea, normalizate în apă.

Directiva Consiliului European stabilește o singură limită pentru contaminarea apei în zona plajei, de 5.000 de celule microbiene pe decimetru cub.

Poluarea bacteriană a apei în zona plajei este deosebit de periculoasă pentru sănătatea turiștilor. Astfel, un studiu al bolilor infecțioase asociate cu inocularea microbiană a apei pe plajele marine a arătat că atunci când se scaldă copiii în timpul zilei pot absorbi aproximativ 120 ml de apă, care pătrunde în organism până la câteva zeci de bacterii enteropatogene – salmonella.

Calitatea mediului natural și, în consecință, amploarea utilizării recreative a corpurilor de apă depind, în mare măsură, de impactul asupra complexelor naturale a diferiților factori antropici negativi. Acestea includ, în primul rând, evacuarea apelor uzate netratate și insuficient tratate, poluarea corpurilor de apă de efluenți din zonele nedezvoltate de uz industrial și agricol, poluarea aerului și poluarea fonică. O parte din teritoriile zonelor de coastă și ale zonelor de apă își pierde valoarea recreativă datorită înstrăinării lor în zonele de protecție sanitară, în care utilizarea naturii este brusc limitată sau interzisă cu totul. Aceste acțiuni antropice limitează oportunitățile recreative ale complexelor naturale de acvariu și sunt periculoase pentru sănătatea turiștilor.

În acest sens, pentru majoritatea corpurilor de apă, valoarea recreativă este doar o parte din apele și coastele lor. Raportul dintre adecvat și nepotrivit pentru dezvoltarea recreativă în masă a apelor de coastă și a zonelor de coastă este diferit pentru diferite tipuri de corpuri de apă (râuri, lacuri, rezervoare, mări) și în medie 40-70% din lungimea totală a liniei de coastă. În zonele marilor aglomerări urbane, acest raport este mai mic și este, de obicei, de 10-20%.

Prin urmare, evaluarea adecvării complexelor lor naturale pentru o recreare completă și eficientă a populației este o problemă importantă a utilizării recreative a corpurilor de apă. În termeni științifici, evaluarea potențialului recreativ al corpurilor de apă este asociată, în principal, cu dezvoltarea metodelor integrate de zonare, clasificare și inventariere a condițiilor, factorilor și resurselor.

În marea majoritate a lucrărilor științifice și de proiectare privind dezvoltarea pe termen lung a recreării, atenția principală este, de obicei, acordată adecvării condițiilor și resurselor naturale pentru cererea recreativă prognozată. Evident, nu mai puțină atenție, având în vedere

amplerea recreării moderne, ar trebui acordată modulului în care activitățile recreative în general și diferitele sale tipuri afectează mediul natural. Pentru recrearea pe apă, luarea în considerare a acestei dispoziții este de o importanță fundamentală. În timp ce unii autori consideră că zonele de recreare sunt doar un factor de risc pentru poluarea corpurilor de apă, alții consideră recrearea ca fiind unul dintre principalii factori antropici care afectează negativ starea sanitară a corpurilor de apă.

Contradicția ideilor și a judecăților cu privire la amploarea impactului negativ asupra calității mediului este explicată de o serie de motive. Din punctul de vedere al utilizării raționale a naturii și al protecției resurselor de apă ar trebui înțelese activitățile populației legate de recreare, sport și turism în apele și coastele rezervoarelor, care nu afectează în mod semnificativ (direct sau indirect) calitatea apei și ecosistemele acvatice.

Acțiunea directă este poluarea directă a apei ca urmare a intrării microflorei din corpul uman, a scurgerilor de produse petroliere și a emisiilor de echipament de la motoarele marine, a introducerii furajelor pentru pești, a acumulării de deșeuri pe gheață. Efect secundar are deteriorarea calității apei naturale din cauza modificărilor cantitative și calitative ale scurgerii apelor de suprafață și subterane din zonele de agrement. Trebuie remarcat faptul că gradul de impact negativ al recreării în masă asupra mediului depinde, în mare măsură, de cultura naturii.

Repausul neorganizat în masă are un efect deosebit de negativ asupra componentelor naturale ale rezervoarelor. Acest lucru este din cauza:

- amplitudinii dezvoltării recreării neorganizate. Astfel, conform estimărilor disponibile, fluxul turiștilor pe termen scurt este de 10 ori mai mare decât numărul turiștilor pe termen lung;
- concentrației semnificative de turiști în zone pitorești limitate ale coastei, cu congestie extremă de complexe naturale;
- pericolului epidemic crescut pentru turiști din cauza lipsei îngrijirilor medicale și a condițiilor de organizare a alimentării cu apă, nutriție, respectarea regulilor de igienă personală, colectarea și eliminarea deșeurilor;
- utilizării necontrolate a complexelor teritoriale de apă pentru diferite tipuri de recreare cu poluare mai accentuată și perturbarea peisajului litoral în comparație cu zonele de recreare organizată;
- riscului crescut de poluare a apei în locurile de recreare neorganizată de microflora patogenă și ouă de helminți.

Anumite tipuri de recreare afectează în mod semnificativ complexe acvatice-teritoriale, de exemplu, atunci când scăldatul spală din corpul uman un număr semnificativ de microbi diferiți – stafilococi, streptococi, sarcină, *Escherichia coli* și alte bacterii. Conform studiilor bacteriologice, în timpul unei băi de zece minute, o persoană aduce în apă mai mult de 3 miliarde

de bacterii saprofite și de la 100 de mii la 20 de milioane de *Escherichia coli*. Studiile efectuate pe mai multe rezervoare arată că în zonele de pe plajă bacteriile din apă sunt de 10-100 de ori mai multe decât în alte părți ale apelor. Există o anumită dependență a nivelului de contaminare bacteriană a apei de numărul de persoane care se scaldă.

Pe lângă contaminarea microbiană, fiecare persoană aduce în corpul de apă în medie 75 de miligrame de fosfor total și până la 700 de miligrame de azot total.

Este posibil ca aceste cifre să nu pară semnificative, dar trebuie avut în vedere faptul că azotul și fosforul sunt substanțele nutritive cele mai importante, ale căror concentrații mici, de ordinul a câteva zeci de milioane de grame pe litru, determină condițiile de bază (împreună cu încălzirea apei și viteza mai mică de 0,2 metri pe secundă), dezvoltarea în masă a algelor albastre-verzi, adică „înflorirea” apei.

Unul dintre tipurile obișnuite de recreare este recrearea cu utilizarea de bărci cu motor. Până la 10 kilograme de produse petroliere grele și o cantitate semnificativă de substanțe cancerigene intră în apă dintr-o navă pentru navigație. Cantitatea de poluanți care intră în apă din vas ca urmare a așa-numitei evacuări subacvatice nu este constantă și depinde de puterea motorului, de tipul dispozitivului de admisie și evacuare, de turația motorului și, desigur, de starea sa tehnică.

Cel mai mare pericol îl reprezintă emisiile cancerigene de la motoarele marine, în special benzo(a)pirena. S-a stabilit experimental că până la 600 micrograme de benzo(a)piren intră în apă într-o oră de funcționare a diferitelor tipuri de motoare și aproximativ 80 de miligrame în perioada de navigație. Studiile efectuate în zona rezervorului, unde se află baza flotei mici pentru 1.500 de nave, au arătat că conținutul de benzo (a) piren din sedimentele inferioare este de aproximativ 10 ori mai mare decât în zona de control a zonei de apă aflată la distanță de bază. În probele de apă a existat o creștere a concentrației de benzo (a) piren de 4,5 ori. Compusul omniprezent poate fi găsit în gudronul de cărbune, fumul de tutun și multe alimente, în special carnea la grătar. Contaminarea corpurilor de apă are loc și cu alte substanțe care vin cu gazele de eșapament din PLM. Potrivit cercetătorilor americani, funcționarea motoarelor cu ardere internă eliberează peste 100 de compuși diferiți în mediu. Experimental, în Statele Unite, s-a constatat că pentru a menține o cantitate satisfăcătoare de apă naturală este necesară diluarea produselor de evacuare din PLM, care se formează în timpul arderii a 1 litru de benzină, într-un raport de 1: 2.000.000.

Un tip destul de popular de recreare pe iazuri este pescuitul recreativ. Conform sondajului chestionar, pe parcursul zilei fiecare pescar aduce în apă în medie 300 de grame de așa-numita momeală (diverse cereale), pentru un an a însumat mai mult de 80 de tone de diferite substanțe

organice. În plus, rezervorul este poluat de produsele vieții umane, care se ridică la aproximativ 8 tone pe an de substanțe, cloruri, fosfați, azot, săruri de amoniu.

Există, de asemenea, o serie de studii pentru a evalua modificările solului și a vegetației în zonele cu utilizare recreativă intensivă, unde compactarea solului are loc cu deteriorarea structurii sale, reducerea apei, permeabilitatea la aer și durata de viață utilă a microorganismelor solului, ceea ce reduce activitatea microbiologică a solului de 2-3 ori și în consecință și la încălcarea proceselor de auto-purificare a acestuia, care au loc deja destul de încet.

Mașinile și motocicletele au un impact deosebit de negativ asupra peisajului de coastă. În locurile de recreare cu utilizarea autovehiculelor, unele proprietăți ale solului se deteriorează semnificativ: densitatea acestuia crește cu mai mult de 10%, capacitatea de infiltrare scade cu aproximativ 80% și umiditatea cu 16%. Utilizarea autovehiculelor în zonele de coastă conduce, de asemenea, la poluarea aerului, a solului și a apei de produse petroliere, plumb și substanțe cancerigene.

Trebuie subliniat faptul că la nivelul actual de amenajare extrem de nesatisfăcătoare a zonelor de recreare neorganizată, compoziția scurgerii de suprafață din zonele de agrement și amploarea poluării naturale a apei sunt similare cu compoziția și scara impactului asupra scurgerii calității apei din zonele rezidențiale neamenajate. Se știe că scurgerea de suprafață din teritoriile așezărilor din compoziția sa este aproape de apele uzate menajere. Are fluctuații accentuate în compoziția chimică, o contaminare bacteriană ridicată și conține ouă de helmint, iar scara contaminării bacteriene a apelor naturale prin scurgerea de suprafață din zonele rezidențiale nedezvoltate este proporțională cu scara impactului asupra stării sanitare a corpurilor de apă deversări de ape uzate menajere netratate.

Cele de mai sus arată toată varietatea problemelor de interacțiune a recreării cu mediul și complexitatea deosebită a reglării acestor relații în raport cu corpurile de apă și, mai presus de toate, calitatea mediului acvatic și starea ecosistemelor.

4.3.3. Îmbunătățirea eficienței utilizării recreative a corpurilor de apă

Fundamentarea științifică și metodologică a utilizării raționale a apei este unul dintre aspectele importante ale problemei satisfacerii cererii tot mai mari a populației pentru resurse și servicii recreative. Îmbunătățirea eficienței utilizării recreative a corpurilor de apă necesită cercetări cu privire la o gamă largă de probleme interdependente – activități economice, tehnice, de mediu, organizatorice și practice bazate pe sfaturi științifice.

În termeni științifici, prioritățile principale sunt următoarele. În primul rând, este necesar să se dezvolte o schemă generală de utilizare recreativă a corpurilor de apă în viitor. Atunci când

se dezvoltă această schemă, este necesar să se determine fondul rezervoarelor de agrement, să se caracterizeze particularitățile de bază ale utilizării apei recreative pentru mări, lacuri, sisteme fluviale, rezervoare, precum și să se justifice în mod științific necesitatea creării unor rezervoare speciale de agrement în zonele urbane. Corpurile mari de apă individuale, care sunt deosebit de valoroase la scară internațională sau regională, ar trebui să își dezvolte propriile scheme regionale de dezvoltare recreativă.

A doua sarcină urgentă este de a dezvolta baze științifice pentru optimizarea utilizării recreative a apei pentru a minimiza impactul negativ al recreării acvatice asupra mediului, justificarea științifică a încărcăturilor recreative asupra diferitelor tipuri de complexe de apă-teritoriu [18].

În cele din urmă, o serie de sarcini corelate necesită o soluție științifică solidă în dezvoltarea unui sistem de măsuri practice care vizează reglementarea dezvoltării utilizării recreative a apei, oferind condiții optime pentru recreare în masă lângă apă. Acestea includ aspecte legate de dezvoltarea actuală și viitoare a rețelei de facilități de agrement de diferite tipuri, facilități de recreare, determinarea modurilor de utilizare a zonelor de agrement, reglementarea fluxului de turiști și multe altele. O importanță deosebită este evaluarea corectă a condițiilor specifice locale și a oportunităților reale pentru dezvoltarea regională a recreării pe apă.

Desigur, punerea în aplicare a fundamentelor teoretice ale naturii recreative necesită o serie de cercetări sociale, economice, de mediu, geografice, hidrologice, fizico-chimice și biomedicale. Cel mai dificil punct de vedere științific și metodologic este că utilizarea recreativă în masă a majorității corpurilor de apă (cu excepția celor create special pentru recreare) are loc în condiții de utilizare economică intensivă a resurselor de apă și a ecosistemelor fluviale. Cu alte cuvinte, recrearea ar trebui să „se încadreze” în structura deja formată a relațiilor dintre sectoarele economiei care utilizează resursele de apă, apele și zonele de coastă. De asemenea, este necesar să se sublinieze importanța fundamentală a unei abordări diferențiate a dezvoltării recreative a zonelor de coastă și a zonelor de apă în raport cu diferitele tipuri de recreare de apă și caracteristicile corpurilor de apă.

Există o abordare științifică și metodologică generală, care ia în considerare diversitatea aspectelor dezvoltării recreării acvatice, ce permite dezvoltarea pentru complexe specifice apei teritoriale a modalităților de intensificare a utilizării lor recreative.

Ideea principală a acestei abordări este fundamentarea științifică și organizarea utilizării intenționate și intensive a anumitor zone din zonele de apă și zonele de coastă ale rezervoarelor în conformitate cu caracteristicile lor naturale și perspectivele de dezvoltare economică, direcțiile și intensitatea impacturilor antropice.

Zonarea acvatică, planificarea și amenajarea rezervoarelor vizează implementarea practică a unei abordări constructive a mediului și a componentelor sale individuale în domeniul corpurilor de apă, care corespunde strategiei sistemului de utilizare umană a obiectelor naturale: cunoașterea organizării structurale (zonare), ideea celor mai optime structuri spațiale și funcționale (planificare), acțiune direcționată asupra obiectului (aranjament).

În acest context, vom explica eterogenitatea structurii rezervoarelor pe exemplul rezervoarelor. Datele studiilor lor complexe indică o eterogenitate semnificativă a distribuției spațiale a următoarelor caracteristici principale: morfologice și morfometrice (adâncime, lățime, structura țărmului), hidrologice (regimul nivelurilor și fluxului maselor de apă, structura curenților de tranzit și circulație, parametrii valurilor de vânt, distribuția sedimentelor de fund), fizico-chimice (distribuția temperaturii, transparenței și culorii apei, câmpuri de concentrație a ionilor de bază, gaze dizolvate și substanțe nutritive) și biologice (diversitatea compoziției speciilor, biomasă și productivitatea bacteriilor, plancton, bentos, pești, vegetație acvatică). Acest lucru face posibilă considerarea rezervoarelor ca obiecte eterogene interne în ceea ce privește un set de caracteristici de bază, cu o structură spațială semnificativă eterogenă în lungime, lățime și adâncime a condițiilor hidrofizico-chimice, abundența biomasei și productivitatea componentelor biologice majore.

Pe lângă complexul de factori naturali care determină eterogenitatea regimurilor hidrologice, hidrochimice și hidrobiologice ale rezervoarelor, factorii de impact antropogen asupra rezervoarelor devin din ce în ce mai importanți. În primul rând, este poluarea zonelor de apă prin canalizare, deversările de ape încălzite ale centralei termice și, de asemenea, activitatea economică pe un bazin hidrografic – dezvoltarea turbelor, complexe zootehnice, defrișări, spălarea pesticidelor și a îngrășămintelor. Ca urmare a impactului antropogen, eterogenitatea regimurilor secțiunilor individuale ale zonelor de apă devine și mai mare, în special, în complexul indicatorilor hidrochimici și hidrobiologici.

Datorită neomogenităților semnificative în distribuția principalilor indicatori și caracteristici ale fiecărui rezervor, ar trebui să fie considerat un sistem de complexe naturale interacționale de rang inferior în raport cu întregul rezervor ca întreg, a cărui structură spațială (localizare) și funcționarea acestuia ar trebui detectate prin zonare.

Dezvoltarea recomandărilor specifice pentru rezervoare pentru a îmbunătăți structura spațială și funcțională a componentelor complexe poate fi realizată pe baza unui studiu detaliat al structurii, care se realizează prin zonare integrată. Prin urmare, pentru a dezvolta principiile de bază ale planificării și îmbunătățirii tehnice a rezervoarelor, rezultatele obținute în timpul zonării lor sunt un material important.

Scopul planificării este de a determina cele mai adecvate tipuri de activități economice, recreative și de mediu în zonele de apă și în zona de coastă.

Rezultatul planificării rezervoarelor este o schemă specifică de localizare, organizare, mod de funcționare și interacțiune a zonelor industriale, de transport, rezidențiale, agricole, recreative, bioproductive, de mediu, protejate, tampon, de protecție a apei, precum și a zonelor cu efecte deosebit de nefavorabile. Etapa finală a abordării este amenajarea rezervoarelor, adică un set de măsuri diferite luate pentru gestionarea rezervoarelor și care vizează utilizarea rațională și integrată a resurselor acestora. La amenajarea complexă a rezervoarelor se utilizează datele de zonare și planificare, care creează o bază necesară pentru alegerea, amenajarea și proiectarea acțiunilor, este necesară definirea structurii, volumului, secvenței, locului și timpului de realizare a acestora.

4.4. Pădurea în sistemul resurselor naturale recreative

4.4.1. Resurse forestiere

Pădurea, ca produs al naturii, produce continuu o varietate de materii prime. Astăzi, pădurea este considerată nu numai ca un sistem biologic, biofizic, natural și cibernetic, ci și ca un sistem economic. Valoarea materiei prime a pădurilor ca sistem ecologic și economic poate fi împărțită în patru componente obligatorii interdependente:

- resurse lemnoase, care includ lemn de trunchi și alte produse potențiale de origine lemnoasă (ramuri, lemn verde, scoarță etc.);
- resurse de origine vegetală nelemnoasă, inclusiv ciuperci, fructe de pădure, fructe, materii prime medicinale și tehnice, resurse furajere etc.;
- resurse de origine animală: păsări, animale, insecte;
- resurse materiale specifice de origine nematerială, ceea ce înseamnă valoarea recreativă (de sănătate) a pădurilor, protecția solului acestora, protecția apelor, rolul de protecție a câmpului etc.

Există trei perioade de dezvoltare economică a lemnului de către om:

- energie, în care lemnul a servit pentru satisfacerea directă a celor mai simple nevoi umane, în principal în calitate de combustibil;
- energetic-mecanic, care mărește utilizarea lemnului în construcții, fabricarea sculelor, utilizarea acestuia ca material structural;
- mecanic și chimic, în care lemnul devine, în principal, o materie primă industrială pentru producerea unei varietăți de produse bazate pe tehnologia mecanică și chimică. În această perioadă există două etape: a) dezvoltarea predominantă a prelucrării, în principal gaterului; b)

creșterea rapidă a prelucrării fizice și chimice a lemnului, îmbunătățirea producției de celuloză și hârtie, hidroliza lemnului, producția de materiale fibroase, plăci etc.

Deoarece funcțiile recreative pot fi parțial îndeplinite de pădurile din alte categorii, se are în vedere următoarea clasificare a pădurilor:

- păduri de agrement – pădurile de agrement din parcurile naturale naționale și rezervațiile peisagistice;

- păduri, care îndeplinesc parțial funcții recreative: protejarea apei, protecția solului, protecție, operațională.

De fapt, pădurile recreative sunt o categorie specială de terenuri forestiere, pe care funcția de utilizare a pădurilor recreative este cea principală: parcuri, parcuri forestiere, zone verzi ale orașelor. O caracteristică calitativă importantă a pădurilor de agrement ale parcului este disponibilitatea lor pentru recrearea în masă, care se realizează prin adaptarea adecvată a teritoriului, o rețea de drumuri – destul de densă și durabilă, utilizarea unor forme mici de arhitectură. O caracteristică calitativă a parcurilor forestiere este predominanța recreării individuale și a confortului maxim. Un loc special îl ocupă rezervațiile naturale și facilitățile. Acestea sunt rezervații și sanctuare de diferite forme și direcții de legat, parcuri naturale naționale, arboreturi, obiecte naturale valoroase, monumente naturale cu semnificație locală, monumente ale grădinii și ale culturii parcului. Activitățile recreative sunt permise aici numai în locurile și în măsura în care garantează conservarea complexelor naturale valoroase.

4.4.2. Semnificația ecologică a pădurilor

Prin funcția ecologică a pădurilor, ca sistem ecologic și economic, se înțelege valoarea recreativă (de sănătate) a pădurilor, protecția solurilor împotriva eroziunii, creșterea randamentelor culturilor, reglarea scurgerilor, producția de oxigen și altele. Biogeocenozele forestiere afectează mediul ca sistem biologic, eliberând materie și energie în mediu în procesul de fotosinteză, respirație, transpirație etc. În plus, fitocenozele forestiere sunt corpuri fizice care ocupă un anumit loc și au o masă cu proprietățile sale specifice. Ele reflectă și absorb radiația solară, captează o parte din precipitații, condensează vaporii de apă, prind praful, transferă scurgerea suprafeței în apele subterane etc.

Pădurile sunt împărțite în grupuri funcționale în funcție de efectul lor util. Rolul recreativ al pădurilor este strâns legat de factorii abiotici și biotici ai acestora (Fig. 3.7).

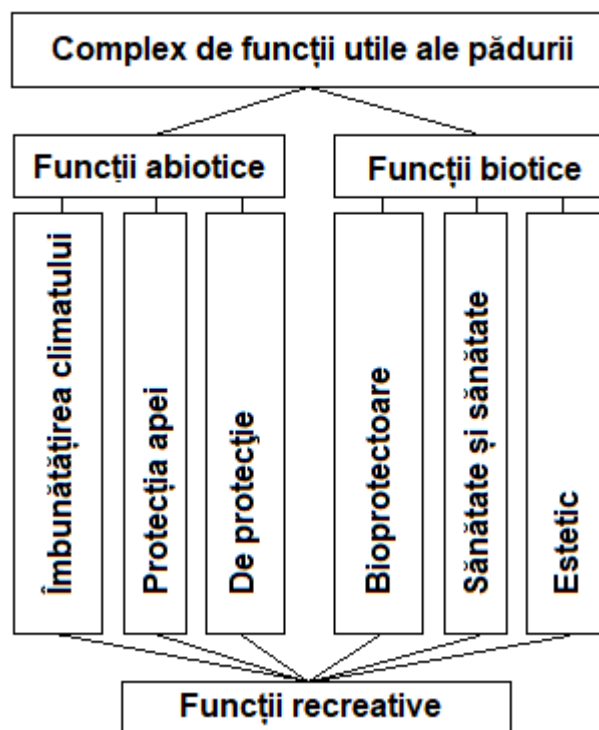

Figura 4.7. Importanța pădurilor în activitatea umană [cercetările autorilor]

Influența pădurilor asupra factorilor de mediu abiotici se manifestă în următoarele proprietăți ale pădurilor:

- a) îmbunătățirea climatului (influență asupra regimurilor de vânt și temperatură, radiații solare, eliberare de oxigen, absorbție de dioxid de carbon, ionizare a aerului etc.);
- b) protecția apei (impact asupra umidității, reglarea regimului de captare, drenaj, îmbunătățirea calității apei);
- c) de protecție (a câmpului, a solului, împotriva zgomotului, împotriva prafului și gazelor).

Funcțiile pădurii de îmbunătățire climatică. Influența asupra regimului vântului. Influența transformativă semnificativă a pădurii asupra vântului depinde de amplasarea spațială a plantațiilor, structura acestora, vârsta, completitudinea și de alți indicatori. Se stabilește că sub acoperirea standurilor viteza medie lunară a vântului scade cu 3-8, iar cea anuală – de 5 ori față de zona deschisă. Cea mai mică viteză a vântului în comparație cu câmpul liber se observă în standurile de Crăciun, cedru, pin și foioase.

În condiții urbane, regimul eolian este semnificativ afectat de verdeață, reducând viteza vântului de 2-3 ori.

Influența pădurii asupra radiațiilor solare. Radiația solară este o sursă de energie pentru fotosinteză, în procesul căreia este „conservată” de către plantele verzi. Doar aproximativ 0,1%

din energia primită de Pământ de la Soare este legată în procesul de fotosinteză, iar biogeocoenozele forestiere din acest proces sunt cele mai productive.

Pădurile și verdeța transformă semnificativ radiația solară (directă și împrăștiată). Se stabilește că cantitatea și calitatea energiei radiante, care a pătruns sub acoperiș, depinde de compoziția și vârsta plantațiilor, închiderea acestora, deschiderea coroanelor, condițiile de germinare, starea fenologică a copacilor și de alți factori.

Scăderea radiației solare în funcție de indicatorii biometrici ai standului variază foarte mult. De exemplu, radiațiile directe și împrăștiate într-o plantație de pini sunt de 45%, în foioase – 30%, în Crăciun – 25%. Plantările artificiale din plantațiile urbane reduc, de asemenea, semnificativ radiația solară.

Atenuarea regimului de radiații de către păduri și plantații verzi în zilele toride de vară crește confortul odihnei.

Influența pădurii asupra temperaturii aerului și a solului. Biogeocoenozele forestiere afectează semnificativ temperatura aerului și a solului. Compoziția și structura a plantațiilor fiind diferite transformă diferit resursele climatice de căldură, creează propriile condiții microclimatice sub acoperișul pădurii. Iarna, diferența dintre temperatura aerului în pădure și pe câmp este mică, crește primăvara și atinge maximul în zilele toride de vară. De exemplu, în câțiva ani în pădure temperatura minimă a aerului a fost cu 3-4°C mai mare, iar cea maximă a fost cu 4-6 mai mică decât în zona deschisă.

Vorbind despre influența fitocenozelor forestiere asupra regimului de temperatură al solurilor, trebuie remarcat efectul lor de izolare termică. Există o mare dependență între temperatura solului și acoperirea pădurilor, care se manifestă și prin înghețarea solului. În zona de stepă (acoperirea pădurilor 5-6%), adâncimea înghețării solului ajunge la 180 cm, în zona pădurii-stepă (acoperirea pădurii 18%) – la 120 cm, iar în zona pădurii – la 50-70 cm. Congelarea profundă a solului are un efect negativ asupra acumulării de umiditate.

Verdele influențează activ regimul de temperatură al orașelor. Se stabilește că temperatura aerului vara în rândul plantațiilor verzi intra-trimestriale este de 7-10°C, iar în plantațiile stradale cu un singur rând este cu 2°C mai mică decât pe străzi și piețe, precum și în curțile caselor. Temperatura solului în plantațiile intra-trimestriale este de 17-24°C, iar în plantațiile de stradă cu un singur rând este mai mică cu 6-10°C decât în zonele non-verzi ale orașului.

Eliberarea de oxigen în pădure și absorbția dioxidului de carbon. Această funcție a pădurii este considerată un fenomen sanitar și igienic. Peste 60% din oxigen este alimentat de vegetația terestră, unde pădurea este componenta sa principală. În zilele calde de vară însorite, 1 ha de pădure, absorbind 220-280 kg de dioxid de carbon, emite 150-220 kg de oxigen, suficient pentru

40-50 de persoane să respire. În formarea a 1 tonă de materie organică, în medie, se eliberează 1,3-1,5 tone de oxigen.

Cea mai mare cantitate de oxigen este eliberată de plantațiile medievale (de la 30 la 60-80 de ani). Plantațiile de pini de prima clasă de calitate cu o plenitudine de 0,8 emit 10,9 t/ha de oxigen pe an, mesteacăn – 10,8, aspen – 9,7 t/ha.

Pe baza acestor necesități de oxigen uman în timpul respirației, au fost elaborate norme pentru zonele verzi ale orașelor. Luând în considerare consumul de oxigen 165 kg / persoană (pentru 150 de zile) și 400 kg / persoană (timp de 365 de zile), se stabilesc normele minime și optime de plantare pentru persoana egală la clasa a II-a de bonitate, în consecință 0,05-0,06 și 0,12-0,15 hectare.

Influența pădurii asupra regimului de aer ionic. Gradul de ionizare se caracterizează prin numărul de ioni pozitivi și negativi, ușori și grei din 1 cm³ de aer. În condiții naturale, există un ușor avantaj al ionilor pozitivi față de negativ și greu – peste lumină, raportul lor (coeficientul de unipolaritate) pentru atmosfera inferioară este de 1.1-1.2.

Pentru a determina efectul igienic al ionizării, concentrația ionilor luminoși pozitivi și negativi din aer devine deosebit de importantă. Cu cât este mai mic coeficientul de unipolaritate, cu atât este luat în considerare aerul mai curat și mai igienic.

Numărul mediu de ioni ușori în aerul urban este mult mai mic decât în suburban. În orașele industriale, în camere aglomerate, concentrația lor variază de la 100 la 500 și uneori ajunge la o duzină de ioni în 1 cm³. În afara orașului este de 2-3 ori mai mare și mai mult. Se crede că 25 de ioni negativi luminați în 1 cm³ de aer este limita minimă.

Foarte caracteristică ionizării atmosferei din orașe este predominanța ionilor grei față de cei ușori. Concentrația ionilor ușori în pădurile de pini este de două ori mai mare decât în pădurile de foioase, iar coeficientul de unipolaritate este întotdeauna mai mic decât unul (0,7-1,0), iar în pădurile de foioase – mai mult de unul. În poienile fără pădure, concentrația ionilor ușori este în medie de 2-2,5 ori mai mică decât în pădure, iar coeficientul de unipolaritate este mult mai mare decât unul.

Ionizarea aerului din pădure este influențată de substanțele rășinoase și aromatice eliberate de plantele lemnoase în procesul activității lor vitale. Ionizarea aerului este unul dintre motivele efectelor benefice ale pădurilor asupra bunăstării umane. Proprietățile vindecătoare ale aerului ionizat sunt utilizate în hipertensiune arterială, ateroscleroză, astm bronșic, tuberculoză pulmonară, insomnie, oboseală și altele. Raportand aceste proprietati oxidante ale aerului ionizat la procesele metabolismului energetic, rezultă că aerul cu un conținut mai ridicat de ioni pozitivi, fiind puternic oxidant, va facilita creșterea rezervelor energetice ale organismului uman prin intensificarea funcțiilor celulare. În stațiunile montane înconjurate de păduri extinse, aerul

dobândește un caracter electrochimic bazic, datorită surplusului de ioni negativi (eliminați în exces prin procesele de fotosinteză) care exercită puternice efecte calmante. De exemplu, în stațiuni din Codri se înregistrează în mod curent peste 2.000 ioni/cm³, raportul dintre cantitatea de ioni pozitivi și cei negativi fiind în jur de 0,8. Acest tip de mediu ionizat diminuează eficiența procesului de fosforilare oxidativă, impunând organismului o stare de relaxare psihică și confort fiziologic.

Funcțiile de protecție a apelor din păduri sunt diverse. Acestea afectează precipitația și mișcarea precipitațiilor lichide și solide, umiditatea, îmbunătățesc rolul de reglare a apei, calitatea apei și altele.

Impactul pădurilor asupra precipitațiilor și umidității poate apărea în mai multe moduri:

- a) creșterea cantității de precipitații verticale care cad peste pădure și zonele adiacente;
- b) formarea nămolului de condensare;
- c) întârzierea coroanelor și o anumită interceptare a precipitațiilor lichide;
- d) interceptarea și redistribuirea precipitațiilor solide.

Pe baza datelor multor stații meteorologice, s-a stabilit că, odată cu creșterea acoperirii forestiere a teritoriului, cantitatea de precipitații verticale crește atât în funcție de anotimpuri, cât și în timpul anului. Cu o creștere a acoperirii forestiere cu 10%, cantitatea de precipitații crește în medie cu 2%.

Umiditatea ca factor de mediu are o mare importanță pentru toate viețuitoarele și variază foarte mult în ciclurile meteorologice zilnice, sezoniere și anuale. Pădurea are un impact semnificativ asupra umidității în timpul sezonului cald. Iarna și în zilele reci de vară, diferența de umiditate este mică în zonele deschise și în pădure.

Datorită schimbului de aer turbulent slăbit, temperaturilor scăzute sub acoperișul pădurii, precum și a fluxului constant de umiditate din evaporare și transpirație, umiditatea din pădure este, de obicei, mai mare cu 2-10% decât în zonele deschise. Diferența de temperatură depinde de structura plantațiilor, completitudinea acestora, compoziția, starea naturii, situația radiațiilor. În zilele toride de vară, radiația solară înmuiată sub acoperișul pădurii și umiditatea ridicată contribuie la confortul odihnei.

Influența pădurii asupra umidității solului. Cel mai important factor în productivitatea biologică a solurilor este umiditatea lor. Dintre toate fitocenozele, pădurea joacă un rol important în echilibrul hidric al solurilor atât ca rezervor, cât și ca cel mai mare consumator de umiditate. Este bine cunoscut faptul că arboretele forestiere consumă mult mai multă apă decât cenozele de iarbă. Gradul de uscăciune al solurilor din pădure depinde de mulți factori climatici, de anotimpul anului, precum și de structura, compoziția, completitudinea și vârsta arboretelor. Suprafața solului se usucă cel mai mult acolo unde este complet deschisă și mai puțin protejată de pădure.

Influența pădurii asupra regimului hidrologic al râurilor. Pădurea are o valoare de protecție a apei ca acumulator de umiditate și distribuitor al echilibrului apei al solurilor. Afectează semnificativ infiltrarea apei în sol, scurgerea de suprafață, care favorizează intrarea treptată a umezelii în râuri, crește conținutul lor de apă într-o perioadă limitată.

S-a stabilit influența polifacetică a pădurilor asupra condițiilor hidrologice ale teritoriului, au fost relevate particularitățile acestei acțiuni prin diferite compoziții, structură și vârstă a plantațiilor. De exemplu, o scădere cu 1% a acoperirii forestiere într-un bazin hidrografic determină o reducere de 2-2,5% a scurgerii constante în râuri. Acest lucru face posibilă reglarea regimului hidrologic al râurilor și al întregii zone cu ajutorul acoperirii pădurilor.

Rolul de protecție al apei pădurilor depinde de condițiile climatice, relief, soluri și alți factori naturali, astfel încât fiecare zonă naturală ar trebui să aibă propria acoperire forestieră optimă.

Funcțiile de protecție ale pădurii. Rolul de protecție a solului în păduri. În procesul activității economice umane există eroziunea solului, ceea ce duce la pierderea pe termen lung a terenurilor valoroase pentru agricultură și silvicultură. Există două tipuri de eroziune a solului – apa și vântul. La rândul său, apa este împărțită în suprafață sau plană și liniară, în care există o eroziune profundă a solului și a așternutului cu formarea de râpe. Eroziunea apei determină colmatarea lacurilor și râurilor, scade nivelul apelor subterane, perturbă funcționarea normală a structurilor hidraulice. Prin urmare, în sistemul de măsuri de combatere a eroziunii, un rol semnificativ este acordat sistemului de plantații de protecție.

Rolul de protecție al prafului și gazelor pădurilor și zonelor verzi. Respirăm din momentul în care ne naștem și până când murim. Este o nevoie constantă și vitală, nu doar pentru noi, ci pentru toate formele de viață de pe Pământ. Calitatea precară a aerului ne afectează pe toți: este nocivă pentru sănătatea noastră și pentru sănătatea mediului, iar acest lucru duce la pierderi economice. Starea fizică și spirituală a unei persoane, sănătatea sa depinde de puritatea aerului. Pădurile și verdeța joacă un rol important în absorbția prafului, purificarea aerului din gazele nocive. Păstrând impuritățile solide și gazoase, acestea sunt un fel de filtru, în special pentru atmosfera orașelor. În 1 m³ de aer din unele orașe industriale poate conține de la 100 la 500 de mii de particule de praf și funingine, în pădure sunt de aproape 1000 de ori mai puține. Un hectar de pădure poate conține între 32 și 68 de tone de praf.

Praful de aer printre zonele verzi urbane este de 2-3 ori mai mic decât pe străzile și piețele orașului. Chiar și suprafețe mici de plantații vara pot reduce cu 30-40% praful aerului din oraș.

Rolul de filtrare al plantațiilor verzi în raport cu gazele dăunătoare se explică prin faptul că o parte din ele este absorbită de frunzele plantelor în procesul de fotosinteză. Unele gaze sunt disipate de copertinele copacilor în atmosfera superioară din cauza fluxurilor de aer verticale și

orizontale care apar din cauza diferenței de temperatură a aerului în zonele deschise și sub acoperirea plantațiilor. Aceste fluxuri contribuie la eliminarea aerului poluat din zonele adiacente întreprinderilor industriale și zonelor rezidențiale.

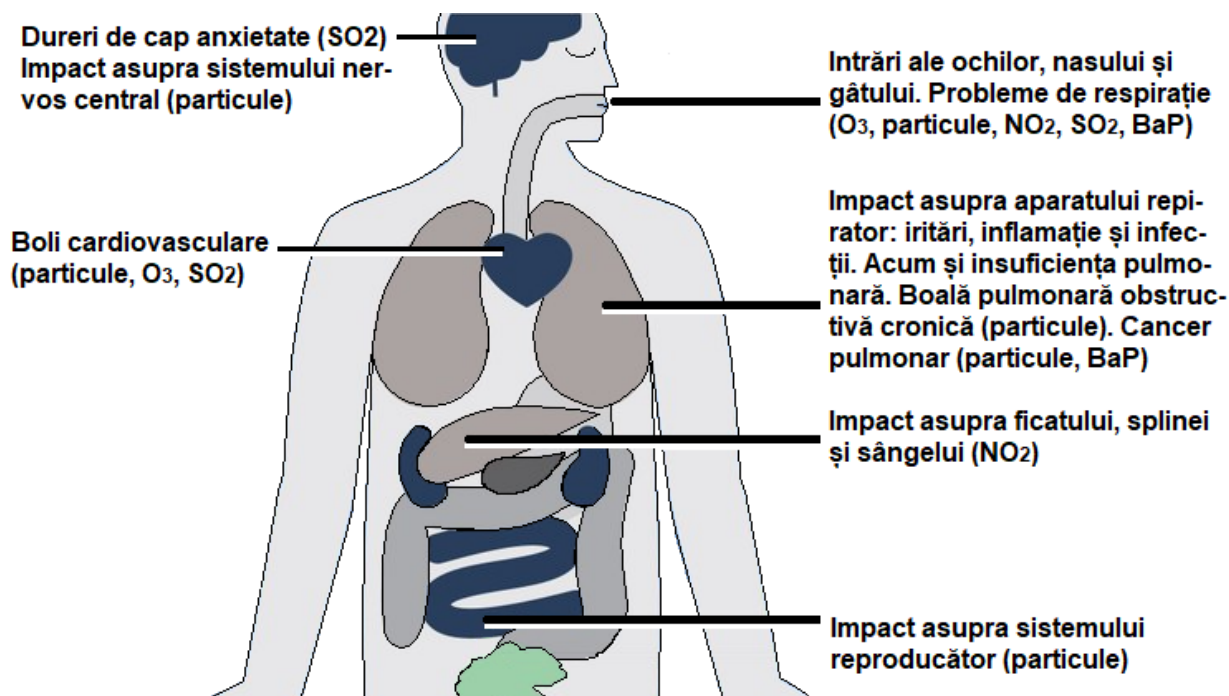

Figura 4.8. Impactul poluării aerului asupra sănătății [181]

Pădurea are și o funcție de protecție în termeni radiobiologici. Datorită capacității spațiilor verzi de a separa și de a absorbi parțial produsele degradării radioactive, aerul din pădure, în comparație cu zona înconjurătoare, are o radioactivitate mai mică.

Rolul de protecție împotriva zgomotului a pădurilor și a zonelor verzi. Una dintre funcțiile importante ale pădurilor și fâșiilor de păduri verzi este capacitatea lor de a reduce zgomotul. Pădurile mari reduc zgomotul de fond cu 19-20 dB.

Plantările de protecție a copacilor bine dezvoltate, cu o lățime de până la 40-45 m, reduc nivelul de zgomot din transportul public cu 17-23 dB, o bandă de 30 m lățime prin plantarea lichidă a copacilor – cu 8-11 dB, pătrate mici și verdeața intra-trimestrială lichidă – cu 4-7 dB. În prezența acoperirii cu iarbă în teritoriu, zgomotul este cu 6-11 dB mai mic decât în absența sa.

Influența pădurii asupra factorilor de mediu biotici. Funcțiile de protecție a resurselor forestiere. Vorbind despre impactul pădurilor asupra factorilor biotici de mediu, ar trebui mai întâi să evidențiem funcțiile lor de protecție a resurselor, întrucât peisajele forestiere reprezintă un centru indispensabil al vieții multor plante și animale. Utilizarea economică extinsă a pădurilor ca sursă de lemn, utilizarea resurselor vegetale nelemnoase duce la schimbări profunde în mediul forestier, sărăcirea florei și faunei naturale, distrugerea habitatelor animalelor și

germinarea plantelor. Distrugerea ecosistemelor forestiere poate fi prevenită prin utilizarea atentă a acestora, prin crearea unei rețele științifice solide de arii protejate.

Zonele protejate sunt considerate obiecte naturale îndepărtate din sfera de influență economică, în cadrul cărora sunt studiate diversele relații dintre componentele ecosistemului, durabilitatea și productivitatea biogeocenozelor, se dezvoltă bazele științifice pentru optimizarea peisajului și se determină un sistem de măsuri de protecție a naturii. Ele reprezintă o bază naturală, un laborator natural pentru cercetarea sistematică pe termen lung a forțelor productive ale naturii. Cu toate acestea, ele servesc ca o concentrație a bazei genetice a ființelor vii.

Proprietățile medicinale și de sănătate ale pădurii. Un factor important care determină funcțiile terapeutice și de sănătate ale pădurilor este fitoncida lor. Phytoncides sunt substanțe care sunt produse de plante și au acțiune bactericidă, fungicidă și antistatică. Este un complex de compuși organici (solizi, lichizi și gazoși), care aparțin substanțelor biologic active. Toate plantele au proprietăți fitoncide. Gradul de fitoncid atinge un maxim în lunile de primăvară și vară, în special în timpul înfloririi și al creșterii active a plantelor și scade până în toamnă, iar activitatea fitoncică a frunzelor tinere și a acelor este, de obicei, mai mare decât a celor vechi. Dintre plantele lemnoase, copacii de conifere se remarcă prin proprietățile lor fitoncide.

A doua manifestare importantă a efectului sanitar și igienic favorabil al pădurii este efectul sterilizant al fitoncidelor asupra microflorei aerului. Aerul forestier conține semnificativ mai puține microorganisme decât în oraș, în spațiile rezidențiale și industriale. În 1 m³ de aer din oraș există în medie 30-40 de mii de bacterii și alte microorganisme, aer de pădure – de la 30 la 400, adică de sute de ori mai puțin. Chiar și aerul parcurilor orașului conține de 200 de ori mai puține bacterii decât aerul străzilor.

Funcțiile estetice ale pădurilor. Pădurea este o sursă inepuizabilă de frumusețe și are în același timp un efect pozitiv asupra esteticii altor peisaje – naturale, cultivate, urbanizate.

Baza frumuseții pădurii este raportul optim dintre diversitatea sa în spațiu și timp, precum și armonie. Unitățile primare relativ monolitice ale peisajului forestier sunt grupurile de copaci, grupurile de peisaje pot fi combinate în unități mai mari – suprafețe de pădure. Estetica pădurii poate fi evaluată prin criterii, precum: compoziția și vârsta plantațiilor, umiditatea condițiilor de creștere și condițiile montane – expunerea și abruptitatea versanților.

4.4.3. Funcțiile recreative ale pădurilor

O scurtă analiză a efectelor benefice ale biogeocenozelor forestiere asupra factorilor de mediu abiotici și biotici oferă o idee generală a rolului lor mare în formarea condițiilor

confortabile în păduri pentru activități recreative. Activitățile recreative din păduri pot fi împărțite în organizate, bazate în principal pe facilități staționare și neorganizate.

Luând în considerare frecvența timpului liber, recrearea este împărțită în zi, săptămână și an. În consecință, se formează sisteme de agrement forestier: interiorul orașului (păduri mici, parcuri, grădini, piețe) și suburbane din apropiere (parcuri și parcuri forestiere, arboretumuri și grădini botanice), care asigură utilizarea zilnică a timpului liber după muncă; suburbane – pentru a satisface nevoile de recreare suburbane la sfârșit de săptămână (păduri de zone verzi); sisteme staționare autonome utilizate în vacanțe. În procesul de gestionare a pădurilor suburbane, se utilizează zonarea funcțională a teritoriilor lor: parc, parc forestier, pădure. Principala diferență între zone este intensitatea diferită a vizitelor.

Conform caracteristicilor funcționale ale activităților recreative din păduri se pot împărți în următoarele tipuri: medical, sănătate, sport, turism, utilitar, cognitiv. În funcție de tip, poate fi organizat cu utilizarea facilităților de spitalizare – sanatorii, dispensare, case de odihnă, cabane și grădini, baze sportive și turistice și neorganizate.

Activitățile recreative și de îmbunătățire a sănătății sunt foarte frecvente, acoperă toate grupele de vârstă și ajută la reducerea oboselii nervoase și fizice, prevenirea bolilor, refacerea potențialului fizic și spiritual. Ele apar în parcuri, parcuri forestiere, păduri, zone verzi, precum și în pădurile suburbane și în alte păduri utilizate pentru recreare, se bazează pe facilități de recreare staționare și pot fi realizate și neorganizat. Activitățile recreative și de sănătate sunt strâns legate între alte tipuri de recreare.

Activitățile recreative și sportive combină sportul, inclusiv tipurile sportive și utilitare – vânatoarea, pescuitul și se desfășoară în păduri (de apă și operaționale), atribuite în principal vânătorii, pescuitului și schiului.

Activitățile recreative și turistice sunt asociate cu călătoriile și drumețiile pentru recreare activă și învățare despre natură.

Activitățile recreative și utilitare sunt o combinație de recreare cu cules de ciuperci, fructe de pădure, grădinărit și horticultură în grădină și zone de cabană. Acesta este cel mai popular tip de recreare. Se desfășoară în mod organizat la facilități staționare – zone de grădini colective, neorganizate – în pădurile suburbane și în alte păduri în timpul sezonului de culegere a fructelor de pădure și a ciupercilor.

Activitățile recreative și cognitive se desfășoară în arboreturi, grădini botanice și alte obiecte naturale valoroase, unde oamenii își pot crește nivelul de cunoștințe în domeniul științelor naturii și protecția naturii.

Din punctul de vedere al utilizării pădurilor recreative, cele mai importante caracteristici sunt acoperirea pădurii, compoziția speciilor, calitatea, diversitatea peisajelor, vegetația,

stratificarea acesteia, fitoncida, estetica peisajelor, frecvența variabilității acestora, zonele umede, relieful, prezența ciupercilor și a fructelor de pădure, apa. accesibilitatea, disponibilitatea elementelor facilităților de agrement, caracteristicile medicale și geografice ale zonei.

Resursele forestiere sunt utilizate pentru următoarele activități principale:

-turism și sport: drumeții în masă și schi, automobilism, sporturi ecvestre, sport și vânatoare autorizată, orientare, orientare radio;

-recreare generală: drumeții, jocuri sportive, picnicuri, schi;

-meșteșuguri amatori: colecție de ciuperci, fructe de pădure, plante medicinale, colecții de specii forestiere;

-tratamentul climatic: fitoterapia, reproducerea forțelor fizice și morale prin contemplarea peisajelor estetice (recreare video).

4.4.4. Evaluarea economică a pădurilor și destinației de agrement

Reforma forestieră este imposibilă fără crearea unei piețe pentru resursele forestiere. Prin urmare, este necesar să se găsească noi metode științifice solide pentru evaluarea terenurilor forestiere, a plantațiilor forestiere, a produselor de utilizare vitală și secundară, a funcțiilor sociale și de protecție a pădurii. În contextul restructurării economice, aceasta va atrage diverse componente ale pădurii în relațiile de piață, va fundamenta științific prețurile inițiale pentru terenurile forestiere, plantațiile forestiere în diverse scopuri, care pot fi retrase pentru proprietate, utilizare, închiriere, gaj, precum și pentru a determina valoarea pierderilor, cauzată resurselor forestiere de fenomene naturale și metode iraționale de exploatare a pădurilor.

Pădurile recreative includ zone verzi, păduri urbane, stațiuni și altele, care sunt utilizate pentru recreare în masă și reabilitarea populației.

Valoarea de consum a pădurii de agrement, precum și a altor bunuri, este determinată de cantitatea de muncă necesară din punct de vedere social pentru întreținerea și îmbunătățirea acesteia. Prin urmare, este firesc să se măsoare funcțiile recreative ale pădurii comparând magnitudinea creșterii producției în industrie (efect social) prin creșterea productivității muncii cu costurile asociate gestionării pădurilor recreative.

În general, evaluarea economică a utilizării pădurilor recreative (PR), care aduce anual efectul economic, ținând cont de perioada de rotație a plantațiilor forestiere, este determinată de formula:

$$R_p = \frac{rq \left[(1 + E_{np})^T - 1 \right]}{E_{np} (1 + E_{np})^T} \quad (4.1)$$

unde,

r este chiria din utilizarea pădurilor recreative, USD;

q – coeficientul de eficiență al utilizării pădurilor recreative;

t – vârsta medie ponderată a plantațiilor, ani;

T – vârsta plantației forestiere la vârsta maturității naturale, ani;

EPR – rata de actualizare (0,03).

Chiria din utilizarea pădurilor recreative este determinată de diferența dintre valoarea pădurii ca resursă recreativă, care este stabilită de valoarea costurilor admisibile pentru creșterea efectului (estimări de închidere) și a costurilor individuale consolidate pentru restaurarea și cultivarea plantațiilor forestiere. Chiria se calculează după formula:

$$r = Z_p K_p - 3 \quad (4.2)$$

unde,

Z_p – costurile de închidere pentru creșterea 1 ha de pădure de agrement, USD;

K_r – factorul de calitate al plantațiilor forestiere ($K_r = 0,95$);

C – costuri individuale consolidate pentru restaurare, cultivarea plantațiilor forestiere în scopuri recreative, USD.

Costurile de închidere reflectă efectul obținut prin îmbunătățirea pădurii ca mijloc de muncă în domeniul recreării. Acestea din urmă sunt reprezentate de costurile de restaurare și cultivare a plantațiilor recreative, amenajarea teritoriului, amenajarea teritoriului și multe altele. Nivelul lor depinde de amplasarea zonelor forestiere, de structura plantațiilor, de adecvarea lor pentru recreare. În mod similar, sunt calculate costurile individuale consolidate pentru creșterea plantațiilor recreative specifice.

Factorul de calitate al plantațiilor forestiere caracterizează nivelul adecvării lor pentru recreare. Se determină pe baza raportului dintre indicatorii existenți ai peisajului la parametrii normativi care reflectă necesitatea elementelor de recreare necesare (amenajare a teritoriului etc.).

Coeficientul de eficiență (q) al utilizării pădurilor recreative este calculat pe baza raportului dintre vizitele efective în pădure ale turiștilor (persoane/ha) la încărcăturile maxime admise (persoane/ha), care determină capacitatea recreativă a plantațiilor forestiere ca obiect spațial-teritorial.

Normele de încărcare de agrement sunt stabilite separat pentru fiecare sit (priveliște din natură; peisaj). Acestea depind de compoziția speciilor plantațiilor forestiere, de tipurile de condiții pentru creșterea lor, sol, expunere etc.

Pe baza încărcărilor recreative, se determină natura măsurilor de amenajare a teritoriului, aducându-l la nivelul necesar, reglementarea vizitelor în păduri.

Rezultatele evaluării economice, obținute prin formula 3.1. sunt utilizate pentru a stabili standarde pentru taxe pentru utilizarea pădurilor în scopuri recreative.

Evaluarea economică a resurselor forestiere nu este efectuată în prezent, motiv pentru care a scăzut interesul pentru protecția și utilizarea rațională a acestora. Prețurile pentru produse și proprietățile naturale utile ale pădurilor sunt subestimate în mod semnificativ, drept urmare silvicultura care le reproduce nu a fost în venituri, ci în partea de cheltuieli a bugetului de stat. Lipsa unei evaluări economice reale a resurselor forestiere împiedică ritmul de dezvoltare a producției forestiere și tranziția industriei către noi forme de gestionare.

4.5. Mediul istoric și arhitectural al omului și recrearea

Activitățile legate de refacerea forței fizice și spirituale a omului – recrearea include nu numai sănătatea, medical (SPA) și sport (pescuit, vânătoare, turism), ci și recrearea cognitivă – în raport cu mediile naturale și culturale.

Acest lucru este firesc, deoarece, la fel ca munca, odihna unei persoane în viața sa de zi cu zi sau temporizată pentru o anumită perioadă are, în primul rând, un sens cultural, iar în zilele noastre tipul cognitiv al activității recreative devine un fenomen de masă, devenind tot mai răspândit. Și crearea unor condiții mai bune pentru recreare devine o problemă semnificativă. Mai mult, problemele utilizării recreative a mediului natural și cultural (în special istoric și arhitectural) ale omului sunt direct legate de problemele de protecție a complexelor naturale unice, a monumentelor istorice și culturale.

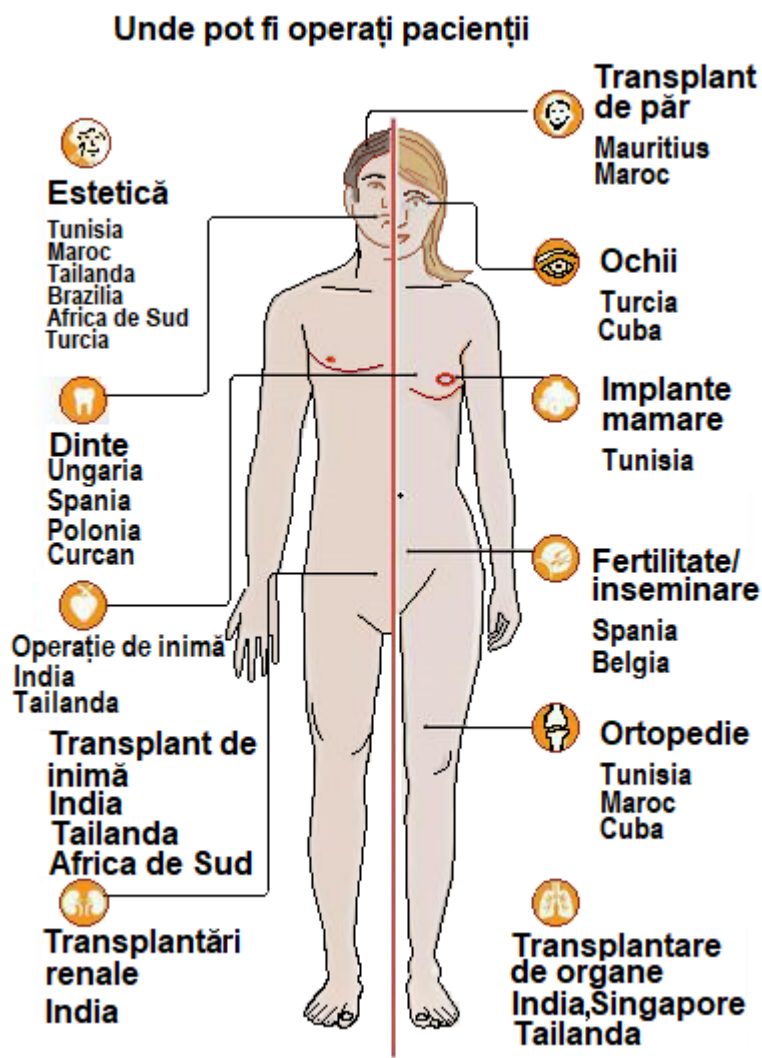

Figura 4.9. Direcțiile de operare al pacienților în lume [cercetările autorilor]

Protecția și utilizarea patrimoniului istoric și arhitectural se referă în întregime la problema conservării mediului cultural al omului, a cărui înțelegere devine o condiție importantă pentru dezvoltarea socio-culturală. Locuința obișnuită în centrele istorice ale orașelor este o valoare culturală, iar conservarea acesteia este o condiție necesară dezvoltării organice, care oferă oamenilor nevoia de muncă și recreare zilnică, precum și în turismul cognitiv de masă.

Deosebit de acută este problema valorii istorice și culturale a centrelor orașelor mari moderne, care se află în planificarea urbană compusă istoric, în monumentele de arhitectură, istorie și cultură, în natura istorică a mediului de viață. În rezultat, teritoriile care au ocupat orașele mari acum mai bine de jumătate de secol au devenit acum centrele lor majore și reflectă principalele etape și trăsături ale dezvoltării lor istorice.

Construcția zonelor centrale, care s-a dezvoltat în orașele mari, reflectă etapele principale din istoria dezvoltării lor, concentrând în sine valoarea informativă, istorică, culturală și

arhitecturală a mediului urban. În combinație cu caracteristicile de peisaj și urbanism se creează originalitatea fiecărui oraș.

În formarea istorică a structurii de planificare a orașelor se pot distinge următoarele etape succesive:

- formarea principalelor calități compoziționale și peisagistice ale orașului, dezvoltarea spontană a structurii de planificare de la înființarea orașului până în prima jumătate a secolului al XVIII-lea;

- eficientizarea reglementară a structurii de planificare (mijlocul secolului al XVIII-lea – mijlocul secolului al XIX-lea);

- dezvoltarea extinsă teritorială a erei capitalismului (mijlocul secolului al XIX-lea – anul 1917);

- perioada de dezvoltare postrevoluționară, timp în care populația orașelor mari a crescut de 10-15 ori.

Astfel, cea mai valoroasă moștenire istorică și culturală este concentrată, de regulă, în centrele istorice ale orașelor.

Resurse culturale și istorice. În complexul de resurse recreative, un loc special este ocupat de resursele culturale și istorice situate în orașe și sate, care sunt rămășițe ale epocilor trecute ale dezvoltării sociale. Acestea servesc ca o condiție prealabilă pentru organizarea tipurilor culturale și cognitive de activități recreative și, pe această bază, optimizează activitățile recreative în general, îndeplinind o funcție educațională foarte serioasă.

Spațiile formate din obiecte culturale și istorice determină într-o oarecare măsură localizarea fluxurilor recreative și direcțiile traseelor de excursie.

Obiectele culturale și istorice sunt împărțite în materiale și spirituale. Materialul acoperă setul de mijloace de producție și alte valori materiale ale societății la fiecare etapă istorică a dezvoltării sale. Spirituale cuprinde un set de realizări ale societății în educație, știință, artă, literatură, în organizarea vieții de stat și a vieții publice, în muncă și viață. De fapt, nu toate bunurile din trecut aparțin resurselor recreative culturale și istorice. Acestea includ numai obiectele culturale și istorice care au fost studiate prin metode științifice și evaluate ca având o semnificație socială și pot fi utilizate cu capacitățile tehnice și materiale existente pentru a satisface nevoile recreative ale unei comunități de oameni de-a lungul timpului.

Dintre obiectele culturale și istorice, rolul principal aparține monumentelor de istorie și cultură, care sunt cele mai atractive și, pe această bază, servesc drept principal mijloc de satisfacere a nevoilor de recreare cognitivă și culturală. În funcție de principalele caracteristici ale monumentelor istorice și culturale sunt împărțite în cinci tipuri principale: istorie, arheologie, urbanism și arhitectură, artă, monumente documentare. Astfel, monumentele istorice includ

clădiri, locuri de memorializare și obiecte asociate celor mai importante evenimente istorice din viața oamenilor, a culturii și a vieții sale, a dezvoltării societății, a statului, a științei și tehnologiei.

Siturile arheologice sunt movile, rămășițe de așezări antice, fortificații, industrii, canale, drumuri, locuri de înmormântare antice, picturi rupestre, obiecte antice, zone ale stratului cultural istoric al așezărilor antice. Următoarele obiecte sunt cele mai caracteristice pentru monumentele de urbanism și arhitectură: ansambluri și complexe arhitecturale, centre istorice, cartiere, piețe, străzi, rămășițe ale planificării și construirii antice a orașelor și a altor așezări; clădiri de arhitectură industrială, militară, cultă, precum și lucrări conexe de artă monumentală, fină, decorativă și aplicată, artă de grădină și parc, peisaje naturale. Condițiile culturale și istorice ale industriei recreative includ alte obiecte legate de istoria, cultura și activitățile moderne ale oamenilor: întreprinderile originale din industrie, agricultură, transporturi, instituții de învățământ științific și superior, teatre, facilități sportive, grădini botanice, grădini zoologice, oceanarii, ansambluri etnografice și populare, precum și obiceiuri populare păstrate, rituri de sărbători etc. Toate obiectele utilizate în recrearea cognitivă și culturală sunt împărțite în două grupuri – staționare și mobile. Primul grup este format din monumente de istorie, urbanism și arhitectură, arheologie și artă monumentală și alte clădiri. Din punctul de vedere al recreării cognitive și culturale, este important ca obiectele acestui grup să fie formațiuni independente individuale sau de grup. Al doilea grup include monumente de artă, descoperiri arheologice, colecții mineralogice, botanice și zoologice, monumente documentare și alte lucruri, obiecte și documente care pot fi ușor mutate. Utilizarea resurselor recreative ale acestui grup este asociată cu vizitarea muzeelor, bibliotecilor și arhivelor, unde acestea, de obicei, sunt concentrate. Analiza unui număr mare de obiecte diferite care alcătuiesc resursele recreative culturale și istorice, din punctul de vedere al industriei recreative, trebuie să includă contabilitatea, caracteristicile și tipologia acestora. Atunci când se ia în considerare și se caracterizează obiectele culturale și istorice, este necesar să se indice numele obiectului, locația acestuia, marcajul, proprietarul, literar și alte surse pe obiect, schema de localizare și să se facă o scurtă descriere a obiectului.

4.6. Potențialul recreativ natural și definiția acestuia pe exemplul regiunii Carpați

Evaluarea economică a resurselor recreative din punct de vedere economic este necesară pentru a alege succesiunea dezvoltării anumitor obiecte de natură recreativă. Această evaluare reflectă nivelul maxim posibil de dezvoltare a diferitelor subsectoare ale recreării în formarea programelor de gestionare a naturii recreative.

Potențialul recreativ natural (PDR) face parte din potențialul natural, care poate fi considerat ca fiind capacitatea sistemelor naturale (geosisteme, ecosisteme etc.) de a produce

unele produse sau lucrări utilizate în activitatea economică umană, care se exprimă printr-un grup de indicatori de mediu și economici. Geografii și ecologii consideră potențialul recreativ ca fiind capacitatea mediului natural de a promova recrearea și recuperarea.

Potențialul industriei recreative (bazat pe etimologia conceptului de „potențial” - forță, oportunitate) trebuie înțeles ca fiind explorat și cei care folosesc resursele naturale recreative. Obiectul evaluării economice a PDR sunt resursele naturale recreative, a căror natură este determinată de condițiile naturale relevante ale activităților recreative. Astfel, sarcina evaluării economice a PDR a regiunii este de a determina (în termeni cantitativi) capacitatea totală a resurselor naturale recreative disponibile pentru a satisface nevoile recreative; identificarea, astfel, a oportunităților maxime de utilizare a acestora de către industria recreativă și calcularea valorii economice a resurselor recreative.

În conformitate cu obiectivele, trebuie stabilite criteriile de evaluare economică a PDR. În primul caz – productivitatea resurselor recreative, în al doilea – efectul economic al utilizării lor. Productivitatea resurselor recreative se exprimă prin intermediul unor norme justificate științific de consum de resurse naturale de către turiști, pentru tratarea și odihna cărora într-o anumită perioadă de timp rezervele lor sunt suficiente. Ratele de consum ale unei resurse sunt diferite și depind de specificul resurselor, de durata tratamentului sau de odihnă. Normele sunt un numitor care permit compararea cantitativă și calitativă a diferitor tipuri de resurse naturale.

Un indicator al productivității PRP este numărul de persoane cărora li se pot oferi servicii de tratament, recreare și călătorii pe baza rezervelor de resurse naturale de agrement din regiune într-un an. Acest indicator permite nu numai compararea cantitativă a resurselor recreative, ci și exprimarea posibilităților de utilizare recreativă a diferitelor tipuri de resurse și a cantităților acestora. După ce a obținut astfel o expresie cantitativă a posibilităților de utilizare recreativă a resurselor naturale ale regiunii, este posibil să se caracterizeze amploarea potențialului său recreativ natural.

Există următoarea ierarhie a PRP: PRP total al regiunii – potențialul subsectoarelor de recreare de rang 1 (tratament balnear, turism și recreare) – potențialele subsectoarelor de recreare de gradul II (balnear, noroi, ozokerit și climatoterapie, recreare, lung – potențialele depozitelor individuale de resurse recreative, zone de recreare.

Metodologia de evaluare a PDP în termeni fizici include mai multe etape. Primul evaluează potențialul depozitelor de agrement al turismului și al zonelor de agrement. Suma rezultatelor obținute oferă potențialul ramurilor de recreare de diferite grade și PRP total al regiunii. Evaluarea potențialului depozitelor individuale de aceeași resursă de calitate (ape minerale de același tip balneologic, același tip de nămol terapeutic etc.) se calculează prin formula:

$$Pk^{\delta} = V_k / n_k \omega \quad (4.3)$$

unde,

Pk^{δ} – potențial natural al câmpului sau grupului de depozite de orice fel, oameni/an;

V_k – rezervele totale de resurse, unități/an;

n_k – rata consumului de resurse pe curs de consum, unități;

ω – coeficientul de timp (pentru estimarea PDR al subsectoarelor care utilizează resurse naturale neregenerabile).

Drept date inițiale pentru estimarea potențialelor depozite de resurse recreative medicale trebuie utilizați indicatorii volumului de echilibru, stocuri operaționale ale depozitelor de ape minerale medicale, noroi. Potențialul tratamentului cu ozokerit este determinat de cantitatea de ozokerit medical, obținută din masa minereului. Datele inițiale pentru determinarea potențialelor de climatoterapie, turism și recreare sunt indicatori ai zonei adecvate tipurilor relevante de utilizare recreativă.

Potențialul recreativ natural al subsectoarelor care utilizează resurse recreative cu o natură plană de distribuție este calculat folosind o anume formulă. Astfel, potențialul recreativ natural al zonei de tratament climatic este determinat de formula:

$$Pk^n = S_k N T / t \quad (4.4)$$

unde,

Pk^n – capacitatea recreativă potențială a zonelor de climatoterapie – climatoterapia PRP, oameni/an;

S_k – zona pădurilor stațiunii din zonele climatice, ha;

N – standard de sarcini recreative maxime admisibile pe peisaje, oameni/an;

T – durata perioadei favorabile pentru climatoterapie, zile/an;

t – durata cursului de climatoterapie, zile.

Potențialul natural al odihnei pe termen scurt este determinat de formula:

$$Pk^m = (S_1 N_1 + S_n N_n) t \quad (4.5)$$

unde,

S_1, S_n – zona parcului forestier și părțile forestiere ale pădurilor din zonele verzi, ha;

N_1, N_n – norme de încărcări admisibile pe peisajele parcului forestier și părți forestiere din zonele verzi, oameni/hectar;

t – numărul de weekenduri și sărbători pentru perioada caldă a anului, zile/an.

Pentru turismul organizat și neorganizat pe termen lung cu liberă circulație, precum și pentru recrearea pe termen lung, capacitatea potențială a zonelor este determinată de formula:

$$Pk^d = ET / D \quad (4.6)$$

unde,

ET este capacitatea recreativă optimă unică a terenurilor care acționează ca zone de turism și recreare, oameni;

D – durata medie a deplasării turiștilor în regiune, zile.

Capacitatea recreativă totală unică a terenurilor este determinată de formula:

$$E = S_1N_1 + S_2N_2 + \dots + S_nN_n \quad (4.7)$$

unde,

S_1, S_2, \dots, S_n – zone de peisaje pentru care sunt permise diferiți indicatori ai încărcărilor recreative, ha;

N_1, N_2, \dots, N_n – norme de sarcini recreative admisibile, persoane/ha.

Potențialul natural al tratamentului sanatoriu în regiunea carpatică include potențialul balneologic, cu nămol, ozokerit și climatoterapie. Potențialul tratamentului balneologic este determinat de rezervele de ape minerale terapeutice. Calculul său se bazează numai pe soldul rezervelor operaționale ale apelor minerale, pe baza cărora este posibilă dezvoltarea sanatoriilor.

Ratele de consum de apă minerală pentru un curs de tratament (24 de zile) sunt diferite în funcție de natura bolii, de tipul balneologic de apă, de mineralizarea acestora, de metoda de tratament (băi, tratament de consum, inhalare). Doza zilnică de consum de apă minerală în timpul tratamentului de băut nu depășește 1,5 litri și până la 250 de litri de apă minerală se utilizează pentru pregătirea băii. Astfel, pentru un curs de tratament cu apă minerală potabilă se utilizează până la 36 de litri, iar pentru băi – 2,5 m³.

Apele foarte mineralizate și saramură sunt diluate până la mineralizare medie sau scăzută. În consecință, atunci când se evaluează potențialul lor recreativ, este necesar să se introducă factorul de diluare ($k = 2-4$).

Structura rezervelor de apă minerală din regiunea Carpaților este prezentată în tabelul 4.4.

Tabelul 4.4. Depozite cu rezerve operaționale de ape minerale medicinale din regiunea Carpaților

Nr.	Depozit	Regiune	Grupuri balneologice de ape	Soldul total al stocurilor operaționale, m ³ / zi	Metoda de aplicare
1	Truskaveț	Lvov	Cu un conținut ridicat de materie organică	47,2	P
			Sulfură	6,0	P
			Fără componente și proprietăți specifice	490,8	B
			Inclusiv saramuri	466,5	B

			Total	544,0	P
2	Skhidnytske	Lvov	Cu conținut ridicat de materie organică	82,7	
3	Morșin	Lvov	Fără componente și proprietăți specifice	79,0	B
4	Velykolyublenske	Lvov	Sulfură	576,0	B+P
5	Golubynske	Transcarpatia	Dioxid de carbon	342,0	B+P
6	Novo-Polyanske	Transcarpatia	Dioxid de carbon	303,0	B+P
7	Polyanske	Transcarpatia	Dioxid de carbon	535,0	B+P
8	Soymenske	Transcarpatia	Dioxid de carbon	743,0	B+P
9	Shayanske	Transcarpatia	Dioxid de carbon	251,6	B+P
10	Muntele-Tysen	Transcarpatia	Glandular	422,0	B
11	Kalechynske	Transcarpatia	Sulfură	501,0	B+P
12	Sineac	Transcarpatia	Sulfură	90,0	B
13	Brusnița - Berbești, raionul Cozmeni (Coțmani, Chițmani)	Cernăuți	Fără componente și proprietăți specifice	152,0	B

P – apă de băut, B – apă de baie.

Potențialul natural al tratamentului cu nămol în regiunea Carpaților este asigurat de rezervele de nămol terapeutic de turbă, ale căror rezerve geologice se ridică la 1402 mii m³. Peloidoterapia este utilizată sub formă de proceduri generale de nămol și aplicații locale de nămol. În primul caz, 0,04-0,05 m³ de noroi este utilizat pentru o procedură, în al doilea – de câteva ori mai puțin. În medie, un curs de tratament cu nămol (10-12 proceduri) ar folosi aproximativ 0,2 m³ de nămol terapeutic.

Ozokerita este o resursă recreativă foarte valoroasă. Cu o conductivitate termică scăzută și o capacitate termică ridicată în comparație cu noroiul terapeutic, ozokerita are un efect benefic asupra procesului de tratament. Ozokerita este o resursă reutilizabilă. În regiunea Carpaților, cel mai mare zăcământ de ozokerită din Ucraina este exploatat din punct de vedere al rezervelor. Condițiile climatice favorabile ale teritoriului pentru activități recreative sunt unul dintre cei mai importanți factori ai dezvoltării sale recreative. Există două etape principale în evaluarea climatului recreativ:

1) caracteristicile condițiilor climatice ale teritoriului pentru identificarea fondului climatic general;

2) evaluarea resurselor recreative climatice.

Condițiile climatice din regiunea Carpaților sunt diverse. Clima zonei de câmpie a regiunii și a zonelor joase (până la 1000 m deasupra nivelului mării) este moderat continentală. În zonele muntoase, în funcție de amplitudinea anuală a temperaturilor medii lunare ale aerului (22°C) este aproape de mare. Temperatura din regiune este tipică pentru zonele cu terenuri diferite. Pe măsură ce altitudinea terenului crește, de regulă, temperatura aerului scade. Temperaturile medii lunare ale aerului din cea mai caldă lună (iulie) variază de la +21,1°C (Berehove) la +12,4°C (lunca montană Pozhizhevskaya) și, în cea mai rece lună (ianuarie) de la -3,0°C la -7, respectiv, 6°C. Temperatura medie anuală a aerului în Berehovo este de 9,9°C, pe Pozhizhevskaya - 3,0°C, pe Muntele Negru (2023 m deasupra nivelului mării) - 0°C. Cantitatea de precipitații pe verticală, de la est la vest, crește de la exces, ajungând în unele puncte la 1400-1600 mm pe an.

Perioada favorabilă pentru recreare și turism de vară durează în Transcarpatia și regiunea Subcarpatică mai mult de 5 luni, din mai până în a doua jumătate a lunii octombrie, în zonele joase - până la 4 luni (iunie-septembrie), iar în munții mijlocii – 3 luni sau mai puțin. Aproximativ 80% din zile în această perioadă se caracterizează prin tipuri de vreme favorabile și peste 90% – confortabile. În ceea ce privește numărul de zile cu condiții meteorologice favorabile pentru turism și recreare, regiunea Subcarpatică este una dintre cele mai favorabile regiuni pentru recreare. În Transcarpatia, numărul anual de zile cu condiții meteorologice favorabile pentru turism și recreare este chiar mai mare (cu 8-10%) decât în regiunea Subcarpatică, în Carpați scade cu 20-50%.

Condițiile de iarnă din partea muntoasă a regiunii contribuie la recreare și turism de iarnă. Stratul de zăpadă în câmpiile joase apare în prima jumătate a lunii noiembrie și cade la mijlocul lunii aprilie. În partea centrală a muntelui durează și mai mult – până la începutul lunii mai. Stratul de zăpadă în munți devine stabil în decembrie. Distrugerea stratului de zăpadă stabil are loc în luna martie. Condițiile favorabile pentru activitățile recreative de iarnă sunt determinate nu numai de prezența stratului de zăpadă, ci și de indicatorul fiziologic și climatic al confortului temperaturii – temperatura medie.

Zilele cu temperaturi medii ale aerului, favorabile recreării și turismului de iarnă, se repetă cel mai adesea în Precarpați din a treia decadă a lunii decembrie până în prima decadă a lunii februarie. Perioada favorabilă pentru activități recreative durează 1-2 luni. În zonele joase din Carpați durata este de la 3 la 5 luni, iar la latitudinile medii ajunge la 6 luni (noiembrie-aprilie). În medie, aproximativ 70-80% din zilele din această perioadă sunt caracterizate de tipuri meteorologice favorabile pentru activitățile recreative de iarnă.

Astfel, în regiunea Carpaților există trei zone climatice recreative:

1. Transcarpatia și Precarpatia, unde clima este cea mai favorabilă pentru turismul de vară și recreare;

2. Zona inferioară a Carpaților (altitudini absolute până la 1000 m deasupra nivelului mării) cu condiții climatice favorabile atât pentru tipurile de turism și recreare de vară, cât și de iarnă;

3. Zona de munte mijlocie a Carpaților, unde clima este cea mai favorabilă pentru turismul de iarnă și recreare.

Tratamentul climatic în Carpați este cel mai ușor facilitat de condițiile bioclimatice ale depresiunilor inter-munte ale zonelor joase Verhovyna-Putylyv, văile din cursurile superioare ale Prutului, Tisei și ale afluenților acestora și de creasta vulcanică. Numărul mediu anual de zile cu tipuri meteorologice favorabile pentru climatoterapie este de peste 200.

Resursele naturale de turism și recreare din regiune sunt reprezentate, în principal, de pădurile pitorești din Carpați. Posibilitățile de utilizare recreativă a acestora sunt determinate de zona peisajelor împădurite și de încărcăturile recreative maxime admise. În plus, acestea depind de durata unei perioade climatice favorabile pentru turism și recreare.

Determinarea potențialului natural al turismului, recreației și climatoterapiei este direct legată de problema zonării recreative a pădurilor carpatice.

Suprafața totală a fondului forestier din regiunea Carpaților este de aproximativ 2 milioane de hectare, inclusiv împădurite – aproximativ 1,8 milioane de hectare. Suprafața pădurilor din zonele verzi, care sunt alocate în regiune pentru 44 de orașe, este de 153,6 mii de hectare. Dintre acestea, parcul forestier reprezintă 44,8 mii de hectare. Aceste păduri sunt situate, în principal, în Precarpati și Transcarpatia. Suprafața pădurilor stațiunii din regiune este de 35,6 mii de hectare.

Astfel, pădurile ca resurse de turism, recreare și climatoterapie în regiune pot fi împărțite în 3 grupe funcționale principale:

1. pentru utilizare ca zone de masă, în principal pe termen scurt, recreare (suprafață totală 153,6 mii ha);

2. pentru zonele de odihnă îndelungată, turism de masă cu un mod liber de circulație și turism rutier (suprafața totală de 1,6 milioane de hectare);

3. pentru climatoterapie (suprafață totală 35,6 mii hectare).

În fiecare caz, utilizarea recreativă a pădurilor ar trebui considerată drept unul dintre tipurile de gestionare integrată a pădurilor, fără a exclude alte tipuri. Cea mai importantă condiție este respectarea mediului tuturor tipurilor de silvicultură fără excepție.

Sarcina maximă medie admisibilă pentru peisajele forestiere neamenajate din Carpați este de 3 persoane/ha, iar durata medie a unui curs de climatoterapie este de 48 de zile.

La calcularea potențialului natural al turismului pe termen scurt ca standard al încărcăturilor admisibile pe peisajele parcului forestier, o parte din zonele verzi este 2 persoane/ha. Perioada favorabilă pentru recrearea de vară durează în regiunea Subcarpatică și Transcarpatică (regiunea Ujhorod) timp de aproximativ 5 luni (mai-septembrie). Numărul de weekenduri și sărbători în această perioadă este de aproximativ 15.

Astfel, având date obiective despre potențialul industriilor recreative din regiune, putem concluziona despre potențialul regiunii în satisfacerea nevoilor recreative după tipul de activitate recreativă și natura utilizării resurselor recreative.

4.7. Amploarea încărcăturii de agrement

Probleme metodologice privind determinarea amplitudinii încărcăturilor de agrement pe complexele peisagistice ale rezervațiilor naturale din zonele de agrement

Unul dintre tipurile de utilizare a teritoriilor și obiectelor fondului de rezervație naturală din Ucraina în conformitate cu art. 9 din Legea Ucrainei „Cu privire la fondul de rezervație naturală al Ucrainei”, sub rezerva respectării regimului de mediu este utilizarea lor în sănătate și alte scopuri recreative. Legea Ucrainei „Cu privire la protecția mediului” prevede organizarea unor zone de agrement în masă și de agrement turistic, care împreună cu teritoriile și obiectele rezervațiilor naturale, stațiunile și zonele de sănătate formează un sistem teritorial unic și sunt supuse unei protecții speciale.

Instituțiile recreative ale PNF din Ucraina includ parcuri naturale naționale, parcuri regionale peisagistice, rezervații ale biosferei, parcuri-monumente de artă peisagistică. În scopuri recreative, alte rezervații naturale și obiecte (monumente naturale, căi protejate, rezervații) au valoare cognitivă. Principalele rezervații naturale recreative sunt parcurile naturale naționale, complexele peisagistice (LC), care, pe lângă protecția naturii, au o valoare specială pentru sănătate, științifică, educațională și estetică. Funcțiile principale ale parcurilor naturale naționale sunt de a crea condiții pentru turism organizat, recreare, alte activități recreative și cercetarea schimbărilor în structura spațio-temporală a complexelor peisagistice în ceea ce privește utilizarea recreativă.

În scopuri recreative, zonele funcționale de recreare staționară și reglementată sunt alocate în cadrul PNP. În zona de odihnă reglementată de odihnă pe termen scurt și îmbunătățirea oamenilor, se efectuează inspecția locurilor deosebit de pitorești și memorabile. În această zonă sunt amenajate trasee ecologice și trasee turistice. În zona de odihnă staționară, odihnă pe termen lung, se efectuează turism organizat, tratament sanatoriu.

Creșterea constantă a nevoilor recreative ale populației necesită soluționarea multor aspecte legate de determinarea caracteristicilor potențialului natural și recreativ și a utilizării naturii reglementate, echilibrate ecologic și, în consecință, satisfacția optimă a cererii umane de recreare. Astfel de indicatori includ încărcătura recreativă a complexelor naturale de peisaj.

Sarcina recreativă reprezintă un indicator agregat al impactului direct al turiștilor, al vehiculelor acestora, construcția de facilități recreative asupra complexelor naturale și peisagistice. Există sarcini recreative admisibile (optime și maxime permise) și distructive (critice și catastrofale). La încărcări admisibile în natură sunt provocate modificări ale caracterului de întoarcere, complexe peisagistice sunt capabile de auto-restaurare, dar la aceasta pierde unele elemente și relații peisagistice (în păduri, de exemplu – lichefierea arboretului și a tufișului, epuizarea compoziției speciilor de către ierburi). La încărcările recreative critice și catastrofale există schimbări ireversibile ale unui LK invariant (din lat. Invariants – invariabil), ruperea radicală a structurii peisaj-spațiu-timp.

Încărcările recreative excesive, nerezonabil de mari, care sunt una dintre formele de manifestare a antropogenizării mediului natural, cauzând digresiunea recreativă, au un impact negativ asupra LC natural, care este inacceptabil în cadrul rezervațiilor naturale. Atunci când se determină gradul de încărcare recreativă pe LC a teritoriilor NPF, se adoptă principii geoecologice, precum:

- conservarea diversității peisajului în procesul de gestionare a naturii recreative;
- omniprezența și prevenirea măsurilor de mediu;
- optimizarea interacțiunii umane cu natura;
- utilizarea rațională a diversității peisajului LC, care asigură o distribuție teritorială

uniformă a turiștilor.

În procesul de cercetare a încărcăturilor recreative, se ia în considerare ciclicitatea sezonieră a funcționării rezervațiilor naturale, care este legată de modificările corespunzătoare ale fluxurilor de turiști, natura activității lor, rezistența inegală a complexelor peisagistice și componentele acestora la influența antropică pe parcursul anului a acestei zone de agrement.

În etapa inițială, mecanismul pentru determinarea gradului de încărcare recreativă pe LC natural include o caracteristică de inventar (evaluare) a mediului natural al teritoriului în funcție de cele două componente ale sale: componentele naturale și (sau) teritorialul acestora combinații – complexe peisagistice. Analiza componentelor începe cu componenta principală – litogenă, care include structura litologică a teritoriului cu relief adecvat și determină natura altor componente. Componenta litogenă este analizată atmogenic, care este un strat de suprafață de aer cu caracteristici ale vremii și ale climatului. Următoarele componente analitice în ordinea slăbirii funcției de formare a peisajului sunt hidrogenul, edafogenul (solul) și biogenul.

Componenta biogenă a complexelor peisagistice este cea mai puțin rezistentă la influențele exogene și, în special, recreativă. De la ea în sus, în gradarea componentelor, contracararea acestor influențe crește până la cea mai „conservatoare” – litogenă.

Conform nivelurilor structurale regionale și locale ale macroorganizării terestre se caracterizează prin complexe peisagistice ale teritoriului natural, unde principalul va fi acoperirea relației componentelor acestora prin schimbul de energie de masă (metabolism) sub formă de procese naturale. De menționat, că există o relație inversă între magnitudinea încărcăturilor recreative și dimensiunea complexelor peisagistice: încărcăturile recreative sunt mai vizibile în direcția reducerii rangului taxonomic al complexului peisagistic.

Principalii factori negativi ai activităților recreative nereglementate sunt călcarea, colectarea plantelor, arderea (în locurile de reproducere), deteriorarea mecanică a arboretului, contaminarea anumitor zone etc. Astfel, creșterea încărcăturilor de agrement pe arboretele din pădurile forestiere duce la o scădere a creșterii, completitudinii și stocului, creșterea grăsimii, intensificarea proceselor de subțiere a copacilor. Subdurarea plantelor lemnoase este cea mai puțin rezistentă la influența recreativă. În ultimele etape ale digresiunii recreative în pădurea LK există lacune fără subdepunere, reîmpădurirea naturală este complet perturbată, ceea ce duce, în cele din urmă, la dispariția fitocenozei indigene.

Grupurile existente de reglementări de mediu care limitează sarcina pe complexe naturale de peisaj nu constituie un singur sistem. Deși aceste norme se bazează pe necesitatea de a păstra proprietățile de reducere a resurselor LC, dar proprietățile lor de reducere a mediului, prezența reacțiilor în lanț și a relațiilor cauză-efect în complexe peisagistice nu sunt luate în considerare pe deplin.

Încă nu există un singur cadastru (banc de norme) al încărcăturilor recreative pe LC, precum și un set de metode de raționare. Cărțile de referință, manualele, recomandările metodologice existente nu conțin adesea referințe la metodele de obținere a acestora, nu sunt suficient de solide din punct de vedere științific, nu au rate de utilizare regionale. De regulă, nu există expertiză ecologică a normelor de încărcare pe complexe naturale de peisaj, experiență de raționament slab stăpânită și mondială.

În prezent, există o serie de metode pentru determinarea încărcăturii recreative pe teritoriu. Cu toate acestea, în Ucraina, cu excepția Normelor de construcție a statului din Ucraina 360-92 "Planificarea urbană. Planificarea și construirea așezărilor urbane și rurale", niciuna dintre aceste metode nu are un caracter normativ și nu este obligatorie.

O parte importantă a mecanismului pentru determinarea amplitudinii încărcăturii recreative este reglementarea vizitelor și sejururilor turiștilor în rezervația naturală. Unul dintre parametrii sarcinii recreative admisibile este numărul de turiști, la care, ținând seama de timpul șederii lor,

nu există modificări semnificative în structura peisajului spațial. Starea vegetației este principalul indicator în determinarea sarcinii recreative admisibile pe LC. Pentru principalele tipuri de complexe de peisaj forestier, valorile acestor sarcini sunt determinate printr-o metodă specială.

Sarcina recreativă este exprimată prin numărul de persoane (sau zile-om) pe unitate de zonă sau unitate de recreare pentru o anumită perioadă de timp (de preferință o zi sau un an), în funcție de tipul de recreare. Următorii parametri sunt utilizați pentru a determina sarcina recreativă:

- numărul simultan de turiști (combinat cu un tip de recreare) pe unitatea de suprafață pentru perioada contabilă – P (om/ha);

- timpul total al fiecărui tip de odihnă pe unitate de suprafață pentru perioada contabilă (ore/ha);

- durata perioadei contabile în ore – T (1 an – 8760 ore).

Aceste unități sunt interconectate prin următoarea dependență funcțională

$$i = TP \quad (4.8)$$

Determinarea sarcinilor recreative se realizează prin metode de prelevare unice – instantanee și cronometrice. De asemenea, se recomandă utilizarea metodelor de calcul dezvoltate pentru condiții sociale și naturale specifice pe baza a cinci etape stabilite empiric ale digresiunilor recreative.

Prima etapă de digresiune este caracterizată de așternut intact, elastic, sub picioare, un anumit set de specii erbacee caracteristice acestui tip de peisaj, precum și numeroase tufișuri de diferite vârste.

În a doua etapă de digresiune există căi care nu ocupă mai mult de 5% din suprafață, începe călcarea așternutului.

În a treia etapă a digresiunii, zonele călcate ocupă până la 10-15% din suprafața totală. Capacitatea de gunoi este redusă semnificativ, care, împreună cu creșterea iluminării (datorită rarefacției părții superioare a copacilor, subdepunerea) duce la pătrunderea speciilor de pajiști și chiar ruderales sub acoperișul pădurii. Adolescentul conservat este puțin diferențiat, aproape că nu există germeni de rase de preț.

În a patra etapă a digresiunii, biogeocenoza capătă o structură particulară, care se caracterizează prin formarea de poieni și căi. Deșeurile din poieni sunt complet distruse, ierburile de pajiști cresc, iar solul este compactat. Zonele călcate ocupă 15-20% din suprafață.

În etapa a cincea a digresiunii, zona călcată crește la 60-100% din teritoriu. Pe o mare parte din zona fără vegetație se păstrează doar pete, fragmente de buruieni și anuale. Adolescentul este aproape complet absent, iluminare crește brusc sub acoperiș. Toți copacii adulți conservați sunt bolnavi sau cu daune mecanice, majoritatea rădăcinilor sunt goale și ies în afară de suprafața

solului. Limita de stabilitate a biogeocenozei, care este determinată de capacitatea sa de auto-vindecare sub sarcini recreative existente, se află între etapele III și IV de digresiune. Este evident că biogeocenozele, care au o rezistență diferită la sarcinile recreative, pot rezista acțiunii recreative cu o forță diferită. Cu alte cuvinte, dacă diferite biogeocenoze au stabilitate diferită, atunci aceleași etape de digresiune recreativă sunt realizate la ele la diferite valori de încărcare. În conformitate cu acest lucru, este necesar să se stabilească normele privind încărcările recreative admise, adică astfel de sarcini la care biogeocenoza rămâne în continuare într-o stare stabilă.

Sarcinile recreative optime și maxime admisibile pe complexe peisagistice sunt, de asemenea, determinate de metodele de modelare și zonele de încercare. Metoda de bază este locul de testare, care permite evaluarea impactului unui anumit tip de recreare asupra complexelor peisagistice și se bazează pe relația încărcărilor recreative cu modificările corespunzătoare ale LC naturale, productivitatea acestora. Determinarea încărcăturilor recreative prin această metodă se realizează luând în considerare timpul de ședere al turiștilor în zonele de testare, în principal pentru a justifica și clarifica standardele acestor încărcări pe complexe peisagistice din zonele respective. După încheierea lucrărilor contabile în anumite zile, sarcina recreativă medie pe 1 ha este calculată în medie pe zi a unei perioade favorabile (confortabile) pentru recreare.

Sarcina recreațională anuală medie pe site-urile de contabilitate este determinată de formula:

$$P_{CR} = 365^{-1} E_{In} X P_n f_D \quad (4.9)$$

unde,

P_{CR} – încărcarea recreațională medie anuală, om/ha;

P_1, \dots, P_n – media pentru perioada de raportare a încărcărilor recreative simultane în diferite perioade ale anului în zilele nelucrătoare și lucrătoare cu vreme confortabilă și inconfortabilă, om/ha;

f_1, \dots, f_D – numărul mediu pe termen lung de zile nelucrătoare și de lucru cu vreme confortabilă și inconfortabilă în diferite perioade ale anului, zile.

Capacitatea recreativă (capacitatea) zonei naturale este definită ca suma încărcăturilor recreative admisibile pentru fiecare grup de complexe tipologice de peisaj și se caracterizează prin numărul de turiști care pot fi în zonă pentru o anumită perioadă de timp, fără a dăuna LC.

Sarcinile recreative admise variază foarte mult și depind de calitatea individual-tipologică a plantațiilor naturale și de tipul de activități recreative. Astfel, încărcăturile legate de pădurile recreative sunt determinate în funcție de calitatea lor. Pentru indicatorii de calitate pentru pădure LC II, sarcina recreativă este redusă cu 10-15%, III – cu 15-25%, IV – cu 20-25%. De asemenea,

este permisă reducerea vitezei de încărcare la panta (rapiditatea) terenului cu utilizarea factorilor reducători: la o panta de 10-20% – 0,8; 20-30% – 0,6; 30-50% – 0,4; mai mult de 50% – 0,2.

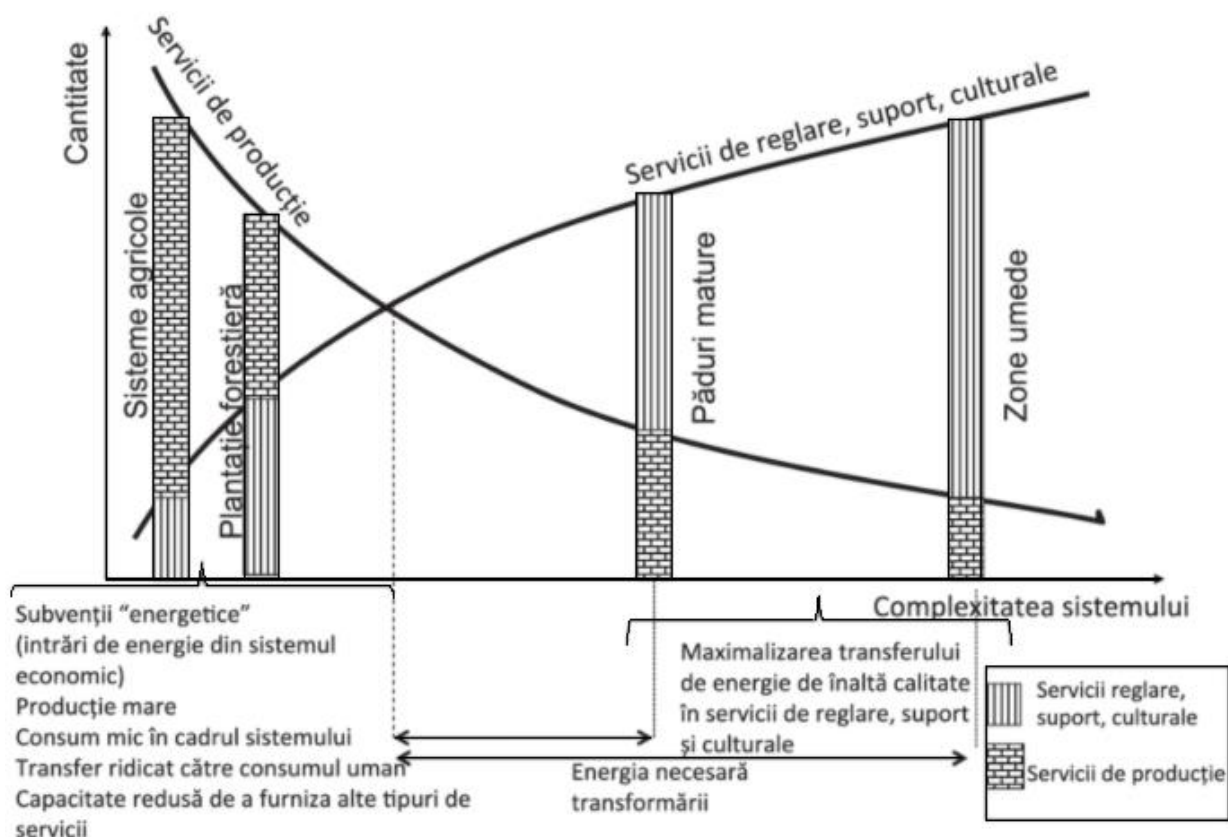

Figura 4.10. Servicii de producție versus servicii de reglare, suport și culturale [183]

Valorile încărcăturilor recreative ar trebui să vizeze menținerea și restabilirea sănătății și eficienței turiștilor în timpul odihnei. Controlul activităților recreative se efectuează de către autoritățile competente și serviciile de protecție pentru a optima regimul de utilizare recreativă a rezervațiilor naturale prin reglementarea frecvenței și a duratei activităților recreative, precum și prin alte măsuri organizatorice și economice.

În prezent, regimul de utilizare a naturii recreative limitate și echilibrat, organizat pe principiile continuității și inepuizabilității în scopul dezvoltării ecologice a sustenabilității rezervațiilor naturale, devine relevant și necesar.

CAPUTOLUL 5.

ANALIZA FUNCȚIONĂRII PIEȚEI TURISMULUI MEDICAL ȘI DE SĂNĂTATE A REPUBLICII MOLDOVA

5.1. Caracteristici și evaluarea potențialului Republicii Moldova în domeniul turismului de sănătate

Ziua Mondială a Turismului a fost înființată de Adunarea Generală a Organizației Mondiale a Turismului în 1979 în orașul spaniol Torremolino și este sărbătorită anual pe 27 septembrie. Data a fost aleasă datorită faptului că în această zi, din 1970, țările fondatoare ale Organizației Mondiale a Turismului și-au adoptat Carta. Semnificația sărbătorii este promovarea turismului, contribuția sa la economia globală și națională, dezvoltarea legăturilor dintre popoarele din diferite țări [Всемирный день туризма: радости в этом году мало. <https://ru.sputnik.md/society/20200927/31821446/v-moldove-segodnya-osobaya-data-sposobnaya-obespechit-budushee-strany.html>]

Pandemia COVID-19 a avut un impact negativ asupra industriei mondiale a turismului, iar în Republica Moldova, industria a scăzut cu peste 28% în primul trimestru al acestui an. Potrivit Organizației Mondiale a Turismului, din cauza recesiunii globale declanșate de răspândirea coronavirusului, industria turismului global a scăzut cu cel puțin 60%. Forumul internațional privind turismul va avea loc în Moldova. Multe agenții de turism din Moldova au rămas peste noapte nu numai fără venituri, ci și cu datorii uriașe. Puțini dintre cei care au cumpărat pachete de călătorie și-au amânat concediul pentru anul următor. Turismul a fost printre acele sectoare economice care au fost cele mai afectate de pandemia COVID-19. Pentru a sprijini agenții economice și sectorul în ansamblu, autoritățile țării au propus o serie de amendamente la legislația actuală, care au fost adoptate de parlament și au intrat în vigoare pe 26 iulie 2020. Acestea simplifică regimul de reglementare, stabilesc brevete antreprenoriale pentru activități turistice, elimină unele bariere și creează condiții prealabile pentru extinderea tranzacțiilor electronice. Între timp, în ultimii șase ani, segmentul intern al serviciilor de turism a înregistrat o creștere constantă a veniturilor cu aproximativ 18% anual. Dar în doar câteva luni de la pandemie, situația din sector a fost la nivelul anului 2014. Experții spun că vor dura cel puțin cinci ani pentru a restabili pozițiile dinaintea crizei și a revigora industria. Ziua Internațională a Turismului este o sărbătoare pentru toți cei care măcar o dată s-au simțit călători, ieșind din agitația cotidiană pe malul unui râu, într-o pădure, într-un câmp sau în alte locuri în care planeta Pământ este atât de bogată, și, desigur, aceasta este o vacanță pentru cei care sunt direct implicați în activitatea turistică: angajații companiilor de turism, lucrătorii muzeelor, managerii și personalul

complexelor hoteliere – toți cei care oferă profesional un sejur confortabil și sigur. [Всемирный день туризма: радости в этом году мало. <https://ru.sputnik.md/society/20200927/31821446/v-moldove-segodnya-osobaya-data-sposobnaya-obespechit-budushee-strany.html>]

În Moldova, în conformitate cu *Legea cu privire la organizarea și desfășurarea activității turistice în Republica Moldova nr. 352-XVI*, Agenția de Turism a Republicii Moldova a propus un nou proiect de lege „Despre turism”.

Turismul este o ramură a economiei naționale cu funcții complexe, inclusiv proprietăți și servicii furnizate pentru consum de către persoanele care călătoresc în afara mediului lor obișnuit timp de mai puțin de un an în alt scop decât desfășurarea unei activități plătite într-un loc vizitat.

Industria turismului este un ansamblu de activități economice și comerciale care vizează furnizarea de servicii turistice care îndeplinesc standardele de clasificare, desfășurate de structuri pentru cazare și masă, furnizarea de servicii de transport, congrese și conferințe, tratament spa și sport, complexe de divertisment, turism de referință birouri, operatori de turism și agenții de turism.

Conform Legii turismului, turismul medical și de sănătate este o formă socială de turism. Turismul de sănătate este un tip de turism practicat de persoane care se îndreaptă către stațiuni balneo-climatice pentru a restabili sănătatea sau a preveni bolile.

Autorul consideră că această definiție nu dezvăluie suficient toate aspectele turismului de sănătate în contextul dezvoltării sale mondiale. Stațiunea balneologică este specializată în tratarea cu ape minerale. Turismul modern de sănătate este multilateral, varietățile sale sunt enumerate de autor în primul capitol. În Republica Moldova sunt utilizate peste 10 tipuri de tehnologii în acest tip de turism, dar și metode de influențare a corpului uman precum: balneoterapia, terapia cu peloide, terapia peisajului și climatoterapia.

Sistemul de îngrijire a sănătății din Republica Moldova este format din instituții de tratament și profilactic, sanitar-profilactic, sanitar anti-epidemic, farmaceutic și alte instituții. Persoanele fizice și juridice au dreptul să înființeze aceste tipuri de instituții pe teritoriul republicii și sunt responsabile, în conformitate cu legislația actuală, pentru sprijinul lor financiar și logistic, precum și pentru organizarea și calitatea asistenței medicale.

Instituțiile medicale pot fi publice sau private.

Obiectele și condițiile naturale utilizate pentru tratamentul și prevenirea bolilor se referă la resursele naturale medicinale. Acestea sunt ape minerale subterane medicinale și noroi medicinal.

Conform art. 4 din *Legea „Cu privire la organizarea și implementarea activităților turistice în Republica Moldova”*, statul ar trebui să promoveze dezvoltarea industriei turismului, să sprijine turismul local prin crearea condițiilor adecvate pentru dezvoltarea infrastructurii

turistice, să desfășoare cooperarea internațională în domeniul turismului prin încheierea și implementarea tratatelor internaționale.

Structura organizatorică, direcția de dezvoltare, starea caracteristicilor calitative și cantitative ale turismului modern din Republica Moldova sunt destul de contradictorii în dezvoltarea lor. Pe de o parte, starea turismului modern poate fi descrisă ca o criză, care este asociată cu o scădere a indicatorilor cantitativi ai turismului de intrare, o reducere a sprijinului material al industriei turismului și o nepotrivire între piața cererii și ofertei. Pe de altă parte, trebuie remarcată o creștere a numărului de organizații din industria turistică, construcția de facilități turistice care respectă standardele internaționale, creșterea pieței turismului de ieșire.

Potrivit Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova, numărul turiștilor cu cazare în structurile de îmbunătățire a sănătății din Republica Moldova, în 2013, s-a ridicat la 32045 persoane (11,8% din numărul total de turiști care au sosit în 2013), dintre care doar 846 de persoane sunt turiști străini.

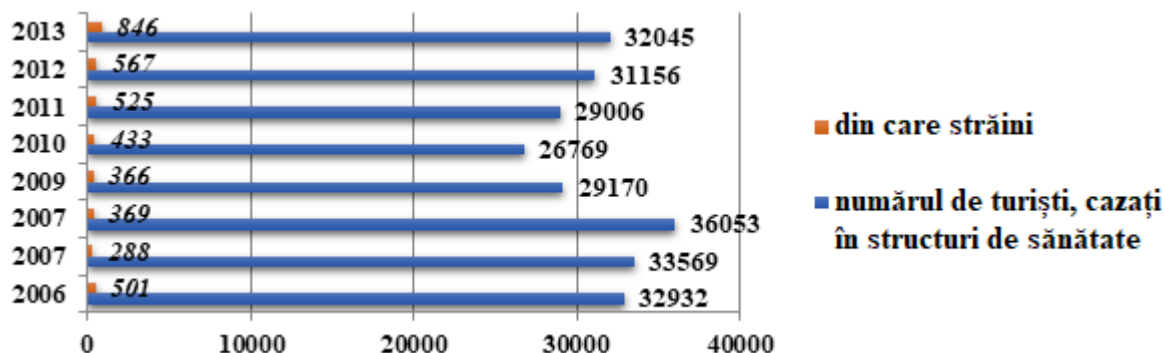

Fig. 5.1. Numărul de turiști cu cazare în structuri de îmbunătățire a sănătății din Republica Moldova

Sursa: elaborată de autor pe baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova [163]

Tabelul 5.1. Numărul înoptărilor turiștilor (total) în structurile de primire turistică colectivă cu funcțiune de cazare [<https://statistica.gov.md/category.php?l=ro&idc=293>]

	TOTAL	Hoteluri și moteluri	Pensiuni turistice și agroturistice	Cămine pentru vizitatori	Structuri de întremare	Sate de vacanță și alte structuri de odihnă	Tabere de vacanță pentru copii
	TOTAL						
2015	1505071	306227	24690	104758	481777	95459	492160
trim. I	193652	60330	2646	26351	100148	3756	421
trim. II	396570	84733	3871	27453	114669	31820	134024
trim. III	678212	85281	14747	24737	144285	52507	356655
trim. IV	236637	75883	3426	26217	122675	7376	1060
2016	1480046	301524	35306	103410	469373	137034	433399

trim. I	176334	55356	1999	25791	89240	3878	70
trim. II	373621	80709	12418	25133	106589	33826	114946
trim. III	672439	85674	16060	24271	143806	84264	318383
trim. IV	257652	79785	4829	28215	129738	15066	-
2017	1514970	345006	36034	106802	440003	152125	435000
trim. I	180651	58066	2749	26079	87571	5946	240
trim. II	410023	99022	8654	24541	113206	45217	119383
trim. III	665367	101016	17368	29305	118378	83653	315377
trim. IV	258929	86902	7263	26877	120848	17309	-
2018	1667793	408670	37660	106492	472719	162576	479676
trim. I	195716	68206	3971	26440	91058	5930	111
trim. II	441298	115498	10517	26237	113133	47851	128062
trim. III	733908	117318	13101	24894	139345	88183	351067
trim. IV	296871	107648	10071	28921	129183	20612	436
2019	1591275	437971	36593	78995	469084	162104	406528
trim. I	203968	82797	6125	22590	82567	9580	309
trim. II	419338	115453	11207	25597	114052	42673	110356
trim. III	681394	127425	12884	14835	136339	94308	295603
trim. IV	286575	112296	6377	15973	136126	15543	260
2020							
trim. I	163011	54398	5519	18482	79262	5336	14
trim. II	23517	3397	171	17017	1675	509	748
trim. III							

Tabelul 5.2. Numărul înoptărilor turiștilor străini în structurile de primire turistică colective cu funcțiune de cazare [<https://statistica.gov.md/category.php?l=ro&idc=293>]

	TOTAL	Hoteluri și moteluri	Pensiuni turistice și agroturisti ce	Cămine pentru vizitatori	Structuri de întremare	Sate de vacanță și alte structuri de odihnă	Tabere de vacanță pentru copii
	turiști străini						
2015	252936	226984	5330	642	9138	10140	702
trim. I	47353	43466	1057	73	1151	1606	-
trim. II	70384	64479	1070	104	1680	3051	-
trim. III	75351	65173	2149	226	4188	2913	702
trim. IV	59848	53866	1054	239	2119	2570	-
2016	246470	214031	6536	712	8971	15990	230
trim. I	43107	39193	693	163	828	2230	-
trim. II	66309	57492	1796	239	2515	4267	-
trim. III	70770	59377	2135	265	4018	4745	230
trim. IV	66284	57969	1912	45	1610	4748	-
2017	297183	253609	9002	74	11901	22367	230
trim. I	45051	39814	1002	34	1224	2977	-
trim. II	85698	74327	1448	40	3337	6546	-
trim. III	89284	73398	3447	-	5472	6737	230
trim. IV	77150	66070	3105	-	1868	6107	-
2018	340345	289882	15756	-	10636	23157	914
trim. I	54528	48572	1892	-	1113	2951	-
trim. II	94829	80203	5034	-	3363	6229	-
trim. III	97087	80040	3626	-	4672	7883	866

trim. IV	93901	81067	5204		1488	6094	48
2019	386392	334865	17058	-	8994	24457	1018
trim. I	67907	60690	2794	-	974	3416	33
trim. II	108511	91357	7010	-	2210	7923	11
trim. III	116125	99037	4319	-	4363	7432	974
trim. IV	93849	83781	2935	-	1447	5686	0
2020							
trim. I	44053	38102	2602	-	1034	2315	-
trim. II	1795	1733	2	-	-	60	-

În același timp, 77,6% din înnopțări au fost turiști moldoveni

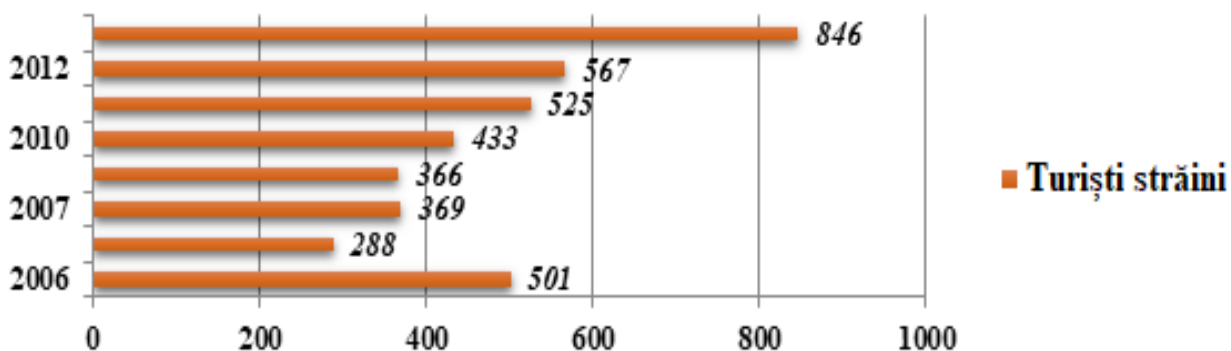

Figura: 5.2. Numărul de nopți de noapte ale turiștilor în structurile de îmbunătățire a sănătății din Republica Moldova

Sursa: elaborată de autor pe baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova [163]

Potrivit datelor din figura 5.8. se poate concluziona că numărul de turiști cazați în structuri de îmbunătățire a sănătății este de aproximativ 12% din numărul total de turiști cazați în structuri colective pentru primirea turiștilor cu funcții de cazare:

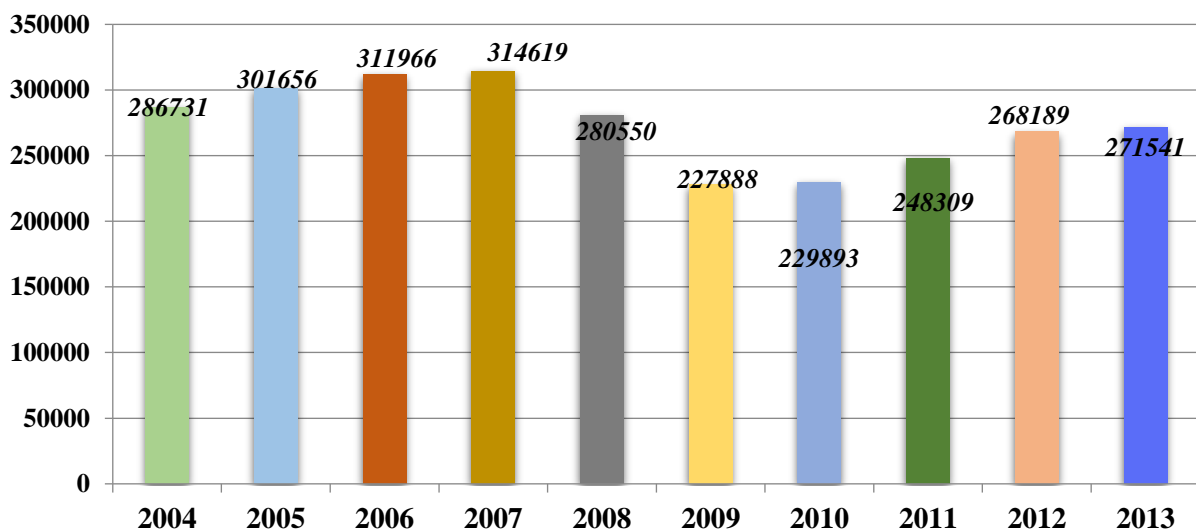

Figura 2.3. Numărul total de turiști cazați în structuri colective pentru primirea turiștilor cu funcții de cazare, 2004-2013

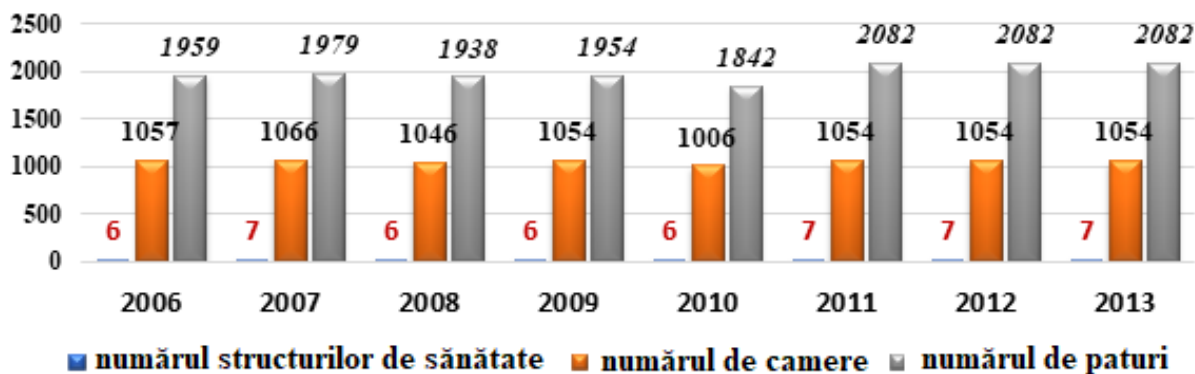

Figura 2.4. Numărul de structuri de îmbunătățire a sănătății din Republica Moldova, în funcție de primirea turiștilor, 2006-2013

Sursa: elaborată de autor pe baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova [163]

În acest context, ar trebui acordată atenție indicilor de utilizare a capacității actuale de cazare turistică (netă) în structurile de îmbunătățire a sănătății din Republica Moldova (figura 2.5).

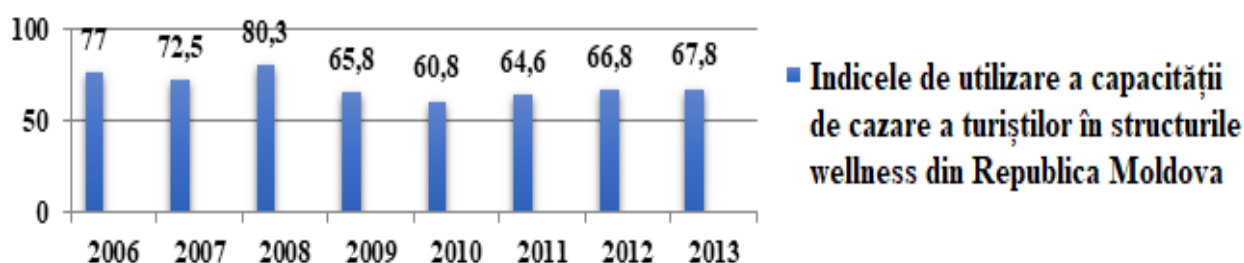

Figura 2.5. Utilizați indicii capacității actuale de cazare turistică (netă) în structura recreativă a Republicii Moldova, 2006-2013

Sursa: elaborată de autor pe baza datelor Biroului Național de Statistică al RM [163]

Indicele de ocupare pentru structurile colective de primire a turiștilor în 2013 a fost de 34%. În special, în pensiuni pentru vizitatori această cifră a fost de 52%, în structurile de îmbunătățire a sănătății – 67,8%, în hoteluri și moteluri – 17,3%, în pensiuni turistice și agroturistice – 15,7%, vile turistice, cabane de vară și alte structuri rest – 16% [163].

Compania spaniolă Bloom Consulting a întocmit un clasament mondial al mărcii pentru 2012. În clasamentul turismului, Republica Moldova a ocupat locul 122, în cursul anului 2012 a fost vizitată de 88956 de turiști străini și se află între Algeria și Laos. Liderul acestei versiuni a ratingului a fost Statele Unite, 55,9 milioane de turiști vizitați în 2012 (veniturile din această activitate s-au ridicat la 153,4 miliarde de dolari), locul al doilea a fost ocupat de Spania – 55,7 milioane de turiști (62,2 miliarde de dolari), al treilea loc a fost ocupat de Franța – 78,4 milioane de turiști (50,6 miliarde de dolari) [185]. De asemenea, trebuie menționate pozițiile unor astfel de țări, precum: Ucraina, a ocupat locul 50 în clasament – 21,9 milioane de turiști (5 miliarde de

dolari), România, locul 59 – 7,5 milioane de turiști (1,9 miliarde de dolari). În versiunea comercială a ratingului, locul scăzut al Moldovei este explicat de compilatorii săi practic prin absența investițiilor străine – 361,7 miliarde de dolari, China – pe locul al treilea – 151,7 miliarde de dolari. Țările vecine ale Republicii Moldova: România – pe locul 34 (8,7 miliarde de dolari) și Ucraina – pe locul 40 (7,5 miliarde de dolari) [41].

Șeful Bloom Consulting, Jose Torres, a subliniat că în versiunea comercială a ratingului din 2012, Moldova a „pierdut dramatic terenul”, după ce a coborât de la locul 105 la locul 125 cu un rating „CCC” (destul de rău). Republica trebuie să schimbe radical strategia națională de marcă, ceea ce va duce la o îmbunătățire a indicatorilor de venit în domeniul turismului [41].

Potrivit revistei Forbes, în ratingul țărilor pentru afaceri, țările CSI au ocupat următoarele locuri: Estonia a ocupat locul 22, Lituania – locul 35, Letonia – locul 40, Georgia – locul 50, Kazahstan – locul 70, Azerbaidjan – locul 73, Armenia – locul 77, Moldova – locul 92, Ucraina – locul 104, Rusia – locul 105 [11].

Guvernul Republicii Moldova explică ratingul redus al țării prin indicatorii economici reduși, locul și rolul republicii în structura geopolitică a lumii moderne. Lipsa de avantaje competitive față de alte țări și criza politică sunt principalele motive ale ratingului scăzut, potrivit experților [41].

În acest context, autorul ar dori să atragă atenția asupra statisticilor furnizate de Cancelaria de Stat a Republicii Moldova. Dintre TOP 35 de proiecte, aflate în funcțiune la începutul anului 2012 și care acopereau 14 sectoare diferite, niciunul nu a fost în domeniul sănătății și al turismului. Opt proiecte, cu un buget de aproximativ 140 milioane EUR, au fost implementate în sectorul guvernamental și în dezvoltarea societății civile. Proiectele au avut ca scop combaterea corupției, transformărilor instituționale, crearea unui cadru juridic și instituțional favorabil pentru îmbunătățirea mediului de afaceri etc. [146].

Agenția Națională pentru Turism explică o poziție atât de scăzută a Moldovei prin ignoranța populației din alte țări cu privire la produsele turistice ale Republicii Moldova. „Din păcate, în țările mai îndepărtate, ei nu știu despre însăși existența Moldovei. Motivul pentru aceasta este dimensiunea modestă a statului și rolul său geopolitic nesemnificativ”, au declarat reprezentanții Agenției Naționale [18].

Pentru a schimba situația cu „marca țării”, Republica trebuie să stabilească direcțiile prioritare în dezvoltare și, pe baza lor, să poziționeze Moldova.

Organizația pentru atragerea investițiilor și promovarea exporturilor în Moldova (MIEPO) promovează marca „Moldova” prin organizarea de forumuri de afaceri, expoziții și târguri internaționale, seminarii și traininguri etc. [125].

Dacă comparăm situația cu 2011, atunci aceasta nu s-a schimbat semnificativ. În ratingul competitivității turismului pentru 2011, întocmit de Forumul Economic Mondial (WEF), Moldova a ocupat locul 99 (ultimul loc în rândul țărilor europene) din 139. Ucraina în acest rating a ocupat locul 85, România – locul 63 [213].

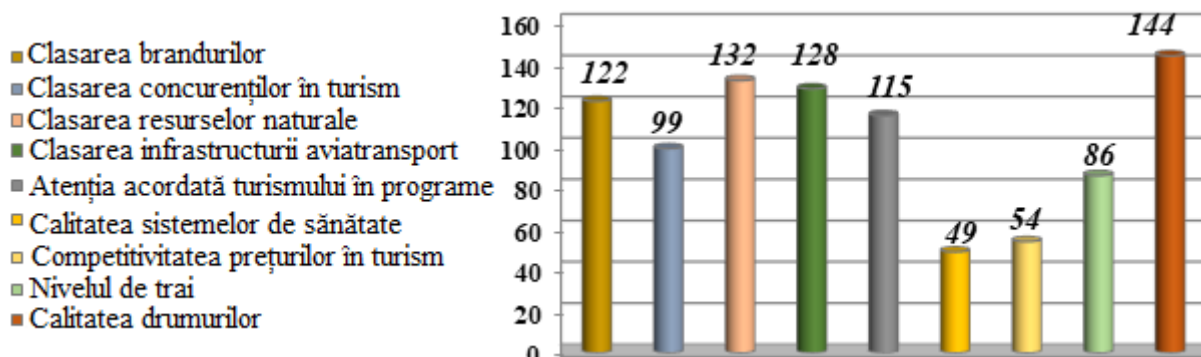

Figura 5.6. Republica Moldova în clasamentul indicatorilor turismului și economiei mondiale, 2011-2012

Sursa: elaborată de autor pe baza datelor studiate

Această poziție a Moldovei este destul de justificată, așa că în ceea ce privește dezvoltarea resurselor naturale, republica a ocupat locul 132, infrastructura de transport aerian – locul 128, dar în 2012 a ajuns pe locul 113, dezvoltarea programelor naționale în domeniul turismului – locul 115, calitatea drumurilor – locul 144, iar în 2013 a scăzut pe locul 148.

Cele mai slabe note în rândul țărilor europene pentru industria turismului în 2013 a primit Moldova – 3,6 puncte și locul 102, situate între Kuwait și Guyana [213].

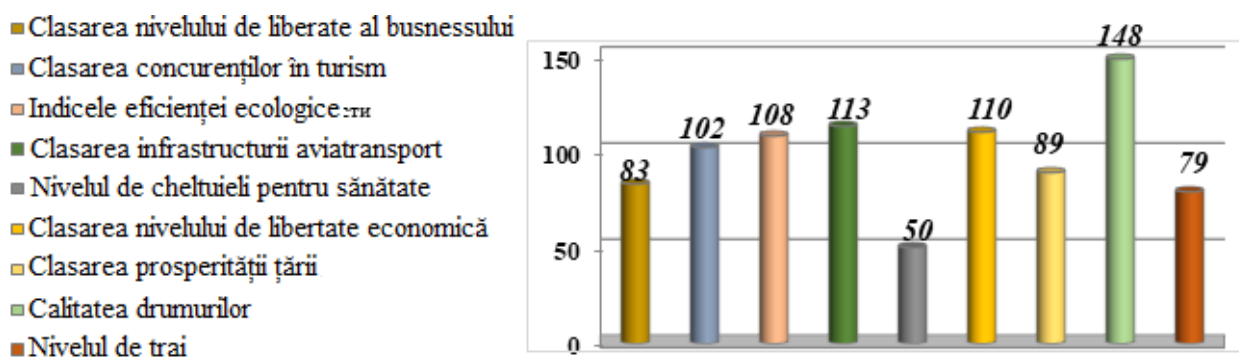

Figura 5.7. Republica Moldova în clasamentul indicatorilor turismului și economiei mondiale, 2012-2013

Sursa: elaborată de autor pe baza datelor studiate

Evaluarea WEF a fost elaborată pe baza datelor deschise, a sondajelor și a evaluărilor experților și specialiștilor din domeniul economiei și turismului. În special, Moldova a fost reprezentată de Academia Moldovei de Cunoaștere Economică și Centrul de Cercetări Economice din Republica Moldova în clasament.

De asemenea, de remarcat datele cercetărilor institutului independent Institutul Legatum. Cercetători au efectuat o evaluare a nivelului de trai în diferite țări ale lumii pentru 2012, luând în considerare atât indicatorii statistici, cât și rezultatele sondajelor. Evaluarea a fost elaborată conform următoarelor criterii: nivelul de satisfacție de viață al cetățenilor în țara lor, confortul vieții, viața socială, nivelul de securitate, ecologie, preocuparea pentru sănătatea oamenilor, calitatea educației, condițiile de afaceri din țară, nivelul libertății economice, libertatea de mișcare, libertatea religioasă etc. [177]. Conform acestui rating, în 2011, Republica Moldova era pe locul 86 în ceea ce privește nivelul de trai, în 2012 a crescut cu 6 poziții și a ocupat locul 79 [136].

Principalele probleme care întârzie dezvoltarea turismului în Republica Moldova și afectează toate ratingurile de mai sus sunt:

1. Dezvoltarea durabilă a industriei turismului. Turismul durabil trebuie să fie capabil să satisfacă nevoile turiștilor în acest moment și să mențină această capacitate în viitor, ținând seama, în același timp, de capacitățile țărilor și regiunilor gazdă, fără a afecta mijloacele de trai și diversitatea biologică. Principiile de bază ale dezvoltării turismului durabil:

- Utilizarea rațională a resurselor: introducerea sistemelor de purificare a apei cu posibilitatea reutilizării acesteia; introducerea sistemelor moderne de alimentare cu energie alternativă; utilizarea materialelor reciclate, care necesită o investiție semnificativă; minimizarea, utilizarea benefică, utilizarea și eliminarea deșeurilor.

- Menținerea biodiversității: la planificarea utilizării infrastructurilor turistice este necesar să se asigure protecția patrimoniului natural (ecosisteme și diversitate biologică, floră și faună sălbatică, parcuri și rezervații naturale, corpuri de apă); este necesar să se stabilească și să se respecte anumite reguli și restricții atunci când se utilizează facilitățile turistice.

- Integrarea comunităților locale în procesele de planificare care promovează dezvoltarea turismului. Localnicii ar trebui să fie implicați în activități turistice pe picior de egalitate pentru beneficii economice, sociale și culturale. Acest proces contribuie la crearea de noi locuri de muncă, la creșterea nivelului de trai al populației, la dezvoltarea meșteșugurilor naționale locale, a folclorului, a tradițiilor și la promovarea mărcii Moldovei la nivel internațional.

- Marketing și management turistic responsabil: este necesar, cu ajutorul cercetărilor de marketing, să fie distribuit în mod competent și uniform fluxul de turiști în timp și spațiu pentru a menține biodiversitatea, competitivitatea imaginii țării și a crește veniturile din activitățile turistice.

2. Infrastructura turistică subdezvoltată:

• competitivitate scăzută a hotelurilor de clasă mijlocie și a facilităților de cazare colectivă (numărul insuficient al acestora în regiunile promițătoare pentru dezvoltarea afacerilor turistice; lipsa hotelurilor de clasă mijlocie cu servicii de înaltă calitate);

• deteriorarea fizică semnificativă a obiectelor din industria turistică;

• rețea rutieră subdezvoltată și servicii la marginea drumului. Moldova s-a clasat pe locul 148 în 2013 în calitatea drumului Forumului Economic Mondial [213].

• absența aproape completă a infrastructurii de transport fluvial – deteriorarea vehiculelor, dane, lipsa punctelor de alimentare.

Pentru a rezolva problema este nevoie de:

• crearea condițiilor pentru atragerea investițiilor în turism și industria hotelieră;

• pregătirea și desfășurarea ofertelor pentru refacerea infrastructurii turistice;

• planificarea rațională a amplasării infrastructurilor turistice;

• reconstrucția rețelelor rutiere și reabilitarea infrastructurii și a mijloacelor tehnice ale căilor navigabile interioare.

3. Disponerea spectrului de produse turistice competitive:

• Republica Moldova are obiecte de infrastructură turistică care nu sunt interconectate într-un singur produs turistic.

• inconsecvența și interacțiunea insuficientă a participanților pe piața turismului și industriile conexe.

Pentru a rezolva problema trebuie:

• integrarea potențialului turistic al regiunilor individuale ale republicii;

• integrarea unităților de sanatoriu și stațiune pe piața turistică;

• formarea unui cluster turistic pe termen lung.

4. Imaginea neformată a Republicii Moldova ca țară favorabilă turismului, ca destinație turistică:

• lipsa unui program de marketing pentru a crea și promova imaginea țării pe piețele turistice internaționale.

Pentru a rezolva problema trebuie:

• organizarea de expoziții naționale și internaționale;

• utilizarea mijloacelor tehnice, publicitare și multimedia moderne;

• organizarea excursiilor de studiu și tururi promoționale;

• promovarea produsului turistic intern pe piața internă și internațională cu ajutorul suportului publicitar și informațional.

5. Coerența nivelului de personal al întreprinderilor și organizațiilor turistice cu cerințele pieței moderne de turism:

- lipsa unui sistem de pregătire avansată pentru personalul executiv și managerii din industria turistică; instruirea personalului calificat de service al complexului hotelier și restaurant.

Pentru a rezolva problema trebuie:

- crearea, în conformitate cu cerințele pieței, a unui sistem de formare pentru industria turistică de diferite niveluri de calificare, începând cu îmbunătățirea procesului de învățare în instituțiile de învățământ superior (revizuirea programelor de formare, îmbunătățirea nivelului de pregătire lingvistică a studenților, integrarea disciplinelor pentru studiul turismului, management, marketing și tehnologia informației, încheierea contractelor cu companiile de turism interne și internaționale pentru organizarea practicii studenților).

Procesul de gestionare a organizării turismului medical și de sănătate se bazează pe reglementare, informații, organizații, personal adecvat. Eficacitatea acestui proces depinde de gradul de integrare al elementelor sale structurale. Cantitatea insuficientă de resurse necesare pentru implementarea procesului de management poate afecta alegerea metodelor și mecanismelor de management și poate servi ca un obstacol în atingerea obiectivelor.

Pentru a oferi servicii medicale și de îmbunătățire a sănătății de înaltă calitate în sanatorii este nevoie de personal medical special instruit (de la 0,5 la 3-4 persoane per vacant), medici calificați, bucătari, nutriționiști de cea mai înaltă categorie [30, p.49-52].

- îmbunătățirea sistemului de instruire a personalului în turismul sportiv și de sănătate – instructori de turism sportiv și de fitness [143, p. 124].

În ciuda tuturor aspectelor negative și pozitive de mai sus ale industriei turismului intern, trebuie remarcat faptul că Republica Moldova are resurse recreative bogate pentru dezvoltarea turismului de sănătate.

Procesele de integrare globală, care se concentrează pe politica externă a țării noastre asupra cooperării și parteneriatului cu țările Comunității Europene, fac Moldova mai recunoscută pe piața turismului internațional.

Principalele tendințe în dezvoltarea turismului, atât în lume, cât și în țara noastră, sunt determinate de factori geopolitici, resurse recreative, nivelul veniturilor populației, factori care afectează motivația călătoriei turistice, tradițiile naționale etc. Organizația Mondială a Turismului (OMT) este angajată în prognozele dezvoltării turismului în lume.

Astăzi, în industria turismului au apărut următoarele tendințe:

- individualizarea turismului;
- sporirea numărului de clienți care preferă un sejur de elită și confortabil;
- creșterea călătoriilor de weekend, spontane, organizate în ultimul moment; călătoriți cu o schimbare rapidă de locuri;

- popularitatea vacanțelor pe plajă în familie în țările cu un nivel ridicat de servicii și o politică de preț flexibilă;

- creșterea numărului turiștilor cărora le pasă de sănătatea etc.

E.L. Dracheva, Yu.V. Zabaev, I.A. Ryabova, în lucrarea „Economia și organizarea turismului: turism internațional”, dar și N.Ye. Poleshchuk, în articolul „Principalele tendințe în dezvoltarea turismului internațional” [129, p. 177], evidențiază principalele tendințe în dezvoltarea turismului internațional, și anume:

1. Principala caracteristică a dezvoltării turismului în secolul XXI este distribuția inegală a fluxurilor turistice internaționale în diferite regiuni și țări. Fluxurile turistice sunt concentrate în mai multe regiuni ale lumii, în Europa și Asia, iar mișcarea lor este intraregională. Rolul țărilor din Noua Lume în schimburile turistice este în creștere.

2. În prezent, excursiile turistice de grup reprezintă 20-30% din numărul total de turiști, iar 70-80% sunt excursii individuale. În ultimii ani, acest raport s-a schimbat în favoarea turismului de masă, datorită scăderii numărului de zile de vacanță consecutive și, în același timp, creșterii frecvenței vacanțelor, costului redus al călătoriilor cu avionul, interesului crescut al operatorilor de turism pentru turismul de masă, căutării de noi destinații, creșterii numărului de locuri de muncă cu turism de masă și creșterii numărului de turiști care călătoresc cu autobuzul.

3. Creșterea volumului de călătorii în scopul recreerii și îmbunătățirii sănătății: 60% dintre turiști călătoresc în scopul recreerii și îmbunătățirii sănătății și 40% – în scopuri de afaceri. Pe baza acestor date, se poate presupune că turismul se va dezvolta datorită creșterii numărului de turiști care călătoresc în scopuri recreative.

4. Până la sfârșitul secolului XX, exista tendința de a crește durata călătoriilor internaționale și numărul acestora pe tot parcursul anului. Acest lucru se datorează creșterii numărului de turiști în vârstă sau vârstei de pensionare, care este tipic pentru Europa de Vest și America. În același timp, există o creștere a numărului de călătorii de weekend pe termen scurt sau 2-3 înnoptări în turismul mondial, datorită turiștilor mai tineri care nu își pot permite o pauză lungă de la serviciu.

5. Cerințele clienților privind calitatea serviciilor sunt în creștere. Datorită acestei exigențe, multe întreprinderi din industria turismului au fost nevoite să îmbunătățească nivelul serviciilor pentru a-și crește competitivitatea.

6. Există o creștere a mobilității populației. Mulți au propriile lor vehicule care le permit să călătorească spontan. Cheltuielile de călătorie ale turiștilor au crescut. Facilități de cazare netradiționale – cabane montane, cabane de vânătoare, bungalouri etc. au devenit populare. Au apărut noi tendințe și concepte gastronomice; tururile gastronomice devin o practică [62, p. 64-67].

Luând în considerare tendințele de mai sus în dezvoltarea turismului mondial, se pot observa următoarele direcții pentru dezvoltarea turismului intern:

1. Reglementarea procesului de intrare și ieșire din țară, în viitor în favoarea intrării, în principal pe cheltuiala țărilor vecine.

2. Creșterea ponderii turismului intern datorită creării condițiilor necesare (politică de prețuri flexibilă, deschiderea unor hoteluri mici moderne dotate cu mijloace tehnice moderne, complexe sportive și de recreere situate în zone de parc forestier, puncte de alimentație la marginea drumului, de preferință cu casă, bucătărie națională, cu nivel de servicii etc.) pentru a asigura mobilitatea turistică a generației tinere, a persoanelor în vârstă și a persoanelor cu venituri medii.

3. Cercetarea și dezvoltarea de noi resurse turistice și recreative.

4. Revigorarea turismului pentru tineri, dezvoltarea de programe și atragerea investițiilor pentru îmbunătățirea fondului locativ și tehnic al taberelor și centrelor de recreere pentru copii, creând condiții pentru formarea personalului calificat în acest tip de turism.

5. Crearea condițiilor pentru renașterea turismului de weekend.

6. O atenție deosebită ar trebui acordată turismului cultural și educațional, partea sa de excursie (pentru a-l face mai informativ și diversificat, pentru a propune crearea de comunități pentru reconstrucția istorică a evenimentelor, care vor atrage un număr semnificativ din generația tânără), agroturismul (turismul rural). Deschiderea magazinelor alimentare folosind numai produse ecologice.

8. Revigorarea turismului de îmbunătățire a sănătății prin îmbunătățirea infrastructurii turistice, stabilizarea situației economice și politice din republică, creșterea investițiilor în dezvoltarea izvoarelor terapeutice și minerale. Apele minerale vindecătoare ale Moldovei pot și ar trebui să fie de interes pentru crearea stațiunilor de sănătate internaționale și dezvoltarea turismului.

Compoziția chimică a apelor Republicii Moldova este similară cu apele unor stațiuni balneologice celebre din Europa, precum: Karlovy Vary, Essentuki, Truskavets, Kuyalnik, Goryachy Klyuch, Polyana Kvasova etc.

9. Urmărind alte țări vitivinicole, este necesară dezvoltarea turismului vitivinicol, și anume includerea traseelor vinicole turistice moldovenești în rețeaua europeană, în special în Traseul vinului din Europa, care este stipulat de Programul național de turism „Traseul vinului în Moldova”.

Tendențele enumerate în dezvoltarea turismului mondial și intern pot suferi schimbări serioase în legătură cu numeroasele dezastre provocate de om din ultimii ani, acte teroriste și

operațiunile militare din țările atractive pentru turiști. În schimb, potrivit OMT, în următorii douăzeci de ani „turismul va rămâne cea mai rapidă industrie din economia mondială” [215].

5.2. Analiza resurselor turistice și recreative ale Republicii Moldova

Dezvoltarea turismului medical și de sănătate este facilitată de anumiți factori climatici și geografici, desigur, în combinație cu factorii economici, politici și sociali. Acești factori includ resurse naturale și recreative care oferă condiții pentru recreerea și restaurarea sănătății și a capacității de muncă a populației, precum și resurse estetice – o combinație favorabilă de factori naturali care influențează starea spirituală a unei persoane.

Recreare (din lat. *Recreere - restaurare*) este un concept care acoperă toate tipurile de recreare: turism, tratament balnear. Refacerea sănătății și a capacității de muncă prin odihna în afara casei: în sânul naturii, într-o excursie turistică etc. [177].

În „Enciclopedia turistică” conceptul de „recreare” este definit ca: „reproducere extinsă a forțelor umane (fizice, intelectuale și emoționale; restructurarea corpului, oferind posibilitatea activității active în diferite condiții, natură și schimbări în mediu”. Din definiția recreării, în mod logic, urmează conceptul de recreare – știința restaurării forțelor spirituale, fizice și morale ale unei persoane, recuperarea acesteia cu ajutorul naturii (factorii naturali) [79, p.137].

Resursele recreative sunt rezultatul activităților antropice (impactul direct al activităților umane asupra naturii: emisii masive în atmosferă, crearea de rezervoare artificiale, defrișări, utilizarea tehnologiilor periculoase pentru mediu, minerit). Ele apar ca urmare a unei combinații de factori de peisaje naturale și antropice, transformarea condițiilor naturale și a obiectelor culturale și istorice, luând în considerare nevoile umane în obiecte adecvate pentru utilizare recreativă.

Potrivit lui I.I. Pirozhnik, doctor în geografie, profesor, cele mai importante caracteristici ale resurselor recreative sunt:

1. volumul rezervațiilor (debitul apelor minerale; zona zonelor de agrement; potențialul de excursie (în ore) al centrelor turistice) necesar pentru a determina capacitatea potențială a complexelor teritorial-recreative, nivelul de dezvoltare, optimizarea încărcăturilor;

2. aria de distribuție a resurselor (dimensiunea acviferelor, plajelor, acoperirea pădurilor, udarea teritoriului, limitele stratului de zăpadă stabil), care permite identificarea potențialelor zone de agrement;

3. perioada de exploatare posibilă (durata perioadei climatice favorabile, sezonul de scăldat, apariția stratului de zăpadă stabil), care determină sezonalitatea turismului, ritmul fluxurilor turistice;

4. imobilitatea teritorială a majorității tipurilor de resurse, care determină atragerea infrastructurii recreative și fluxurile către locurile de concentrare a acestora;

5. intensitate relativ scăzută a capitalului și prețurile reduse ale costurilor de operare, care permit crearea rapidă a infrastructurii și obținerea efectelor sociale și economice, precum și utilizarea pe cont propriu a anumitor tipuri de resurse;

6. posibilitatea utilizării repetate în conformitate cu normele de management rațional al mediului și luarea măsurilor necesare pentru recuperare și îmbunătățire [127, p.59-63].

Valoarea resurselor recreative este definită ca valoarea bogăției naționale a țării, dar valoarea recreativă a teritoriului ar trebui luată în considerare [34, p. 37-42], ce depinde de tipul de resursă, de calitatea acesteia, de distanța față de regiunea cererii, de starea mediului, de tehnologia de utilizare a acestuia. Scopul evaluării economice a resurselor recreative este necesitatea unei reflectări obiective a ceea ce va pierde societatea atunci când va fi distrusă sau utilizată greșit [34, p.73].

În acest sens, este necesar să se ia în considerare eficacitatea utilizării unui anumit teritoriu, indiferent de plenitudinea acestuia cu resursele recreative; de stabilit preferința pentru forma de utilizare a teritoriului în scopuri economice; complementaritatea resurselor recreative de un anumit tip pe același teritoriu și, în același timp, ar trebui să se țină seama de incompatibilitatea anumitor resurse.

Resursele naturale unice (caracteristicile geologice și geomorfologice ale teritoriului, monumentele naturale, rezervațiile) și cultura autohtonă rustică nu este pe deplin utilizată pentru dezvoltarea turismului receptor. Patrimoniul istoric și cultural, potențialul turistic al resurselor recreative oferă o oportunitate pentru integrarea Republicii Moldova pe piața turistică internațională și pentru a obține un anumit succes în dezvoltarea anumitor tipuri de turism. Toate aceste procese vor asigura creșterea ocupării forței de muncă a populației și, în consecință, venitul, dezvoltarea industriilor legate de turism și o creștere a fluxului de investiții străine în economia națională.

După cum a fost menționat deja, până în anii 1990, în Moldova au fost găsite și studiate 22 de zăcăminte de ape minerale din peste 200 de surse. Din 1992, explorarea câmpurilor a fost practic oprită din cauza lipsei investițiilor de capital în acest domeniu de cercetare. Cele mai valoroase sunt apele minerale, care conțin componente medicinale, precum: hidrogen sulfurat, sulfuri, iod, brom, bor și radon. În ceea ce privește proprietățile sale terapeutice, apele minerale ale Republicii Moldova sunt similare cu cele bine cunoscute în lumea apelor minerale, precum: Borjomi în Georgia, Essentuki-17 în regiunea Kavkazului de Nord din Republica Federală Rusă, În Cecenia, există practic toate tipurile de ape care există în Europa de Vest și în CSI. Există doar dioxid de carbon, care se găsește în principal în defileuri montane.

Una dintre direcțiile promițătoare în dezvoltarea turismului medical și de sănătate în Moldova este dezvoltarea izvoarelor medicale și minerale, care prezintă un interes deosebit pentru procesul de creare a instituțiilor medicale și de sănătate la nivel internațional și, în consecință, dezvoltarea turismului.

În anii '50-60 a început cercetarea activă a apelor minerale subterane pe teritoriul Moldovei. Probele de apă au fost prelevate în aproape toate zonele. Pe baza datelor cercetărilor efectuate, a fost scrisă monografia „Efectul terapeutic al apelor minerale ale Moldovei” de N.T. Starostenko, F.P. Ambros, T.V. Moshnyaga, A.M. Secieru, S.A. Yulikov [162], care descriu în detaliu compoziția apelor minerale ale republicii și enumeră bolile care pot fi tratate atunci când se utilizează. Rezultatele cercetărilor prezentate în monografie oferă toate temeiurile pentru crearea unei zone de sanatoriu balneologic într-o zonă relativ mică pentru tratarea cu utilizarea apelor minerale. Toate izvoarele sunt situate la o distanță de 300-350 km, iar acest lucru permite transportarea rapidă a apei la un anumit sanatoriu sau turiștii înșiși aleg un sanatoriu, care se află lângă sursă [81].

Trebuie remarcat faptul că în R.Moldova se regăsesc diverse ape minerale. Acesta este un avantaj incontestabil, deoarece o anumită apă minerală este necesară pentru tratarea unei anumite boli, iar transportul pe termen lung creează anumite probleme (impact asupra calității apei, investiții financiare, dificultăți tehnice etc.). Soluția la aceste probleme este crearea unei rețele de stațiuni de sănătate (un cluster) în republică.

În continuare vom descrie mai detaliat apele medicinale-minerale ale Republicii Moldova pentru a înțelege totalitatea avantajelor utilizării acestora. Toate apele minerale sunt împărțite în două grupe mari: fără componente specifice și cu componente și proprietăți specifice.

Apele fără componente specifice sunt răspândite practic pe întregul teritoriu al republicii și sunt reprezentate de diferite tipuri:

- ape hidrocarbonate-sodice – fântâni în Chimișlia, Onișcani, Golercani;
- apele sulfat-sodiu-magneziu – nord, nord-estul Moldovei;
- ape sulfat-hidrocarbonat-calcium-sodiu-magneziu – regiunea Soroca, regiunea Râșcani;
- ape sulfat-hidrocarbonat-clorură-sodiu – mun. Chișinău [162].

Până în prezent, au fost studiate și sistematizate 17 tipuri de ape fără componente specifice. Aproape toate pot fi folosite la cantine și cantine medicale. În unele fântâni (fântâna nr. 6, satul Brânzeștii Noi), se observă un conținut ridicat de fluor; înainte de utilizare, o astfel de apă trebuie supusă deflorării preliminare. Apele slab mineralizate care conțin bicarbonate de magneziu și sodiu contribuie la tratamentul bolilor gastrointestinale, apele slab alcaline sunt utilizate pentru bolile ficatului, tractului biliar și obezității [81].

În Moldova, apa cu componente și proprietăți specifice este semnificativ mai mică. Acestea includ gri, gri cu bulion și bulion. Prin prezența gazului, acestea sunt împărțite în două subgrupuri: azot și metan. Apele, ale căror componente specifice sunt serul, au fost deschise de puțuri din zona orașului Dubăsari. Acestea sunt utilizate în tratamentul catarului tractului respirator superior și a unor boli ale pielii. În zona satului Cornești, la o adâncime de peste o mie de metri, există apă, în care se constată cel mai mare conținut de brom (200 mg/l). O cantitate mare de brom (280 mg/l) și iod (53 mg/l) a fost stabilită în apele fântânii Ungheni Când se diluează până la mineralizare de 12-15 mg/l, se recomandă să bea persoanelor cu un sistem nervos debilitat.

Apele cu metan și azot sunt cunoscute sub numele de "Cornești" (Societatea Comercială Apă Minerală Cornești S.R.L.) și sunt în compoziție apropiate de apa "Bukovinskaya" (Ucraina). În sud-vestul Moldovei există apă metanică cu un nivel de mineralizare de 5 până la 15 g/l (în satul Ciumai). În ceea ce privește compoziția și mineralizarea, aceste ape sunt aproape de apele stațiunii Druskininkai, care este folosită popular nu numai în Lituania, ci și cu mult dincolo de ea. În sanatoriile din Druskininka, pacienții sunt tratați cu catar intestinal cronic și cu aciditate scăzută a stomacului. În satul Ciumai, în ciuda prezenței apei similare, nu există zone de vindecare și sănătate.

Apa sărată clorură-sodiu, cu o mineralizare de 20-50 g/l și un conținut de brom de 25-120 mg/l, se găsește în districtul Vulcănești, după tipul de apă din Crimeea, utilizată pentru tratamentul căilor excretoare biliare și a tulburărilor schimbului de substanțe.

Un alt loc unic este Hîrjauca (districtul Călărași). Apa foarte mineralizată conține o concentrație mai mare de brom - 128 mg/l și fier - 12 mg / l, temperatura apei este de 28°C. Apele similare din străinătate sunt utilizate pentru tratamentul aparatului locomotor, radiculitei, afecțiunilor ginecologice și endocrine. În republica noastră, puțul deschis și studiat este practic în creștere. De exemplu, băile medicinale gata preparate sunt ape sulfurice cu o mineralizare de 5-6 g/l în Kongaz și Gotești.

Lipsa de interes pentru apele minerale medicinale se explică, în primul rând, prin faptul că dezvoltarea și utilizarea lor modernă în scopul propus necesită investiții semnificative, care vor aduce venituri doar în câțiva ani [81].

Trebuie remarcat faptul că există surse de ape de radon situate în câmpia inundabilă a râului Nistru. Apele cu radon au un efect specific asupra corpului uman datorită radiațiilor α care decurg din degradarea atomilor de radon. Sub influența acestor băi, procesele de vindecare și resorbție în fibrele nervoase, țesutul muscular și osos și piele sunt accelerate. Au un efect sedativ și analgezic pronunțat, îmbunătățesc funcția inimii și ajută la normalizarea tensiunii arteriale [107].

Zăcămintul Cahul este unul dintre cele mai bogate din republică. Există unul dintre sanatoriile *Nufărul Alb* care funcționează pe teritoriul republicii, care este popular nu numai în

rândul populației locale, ci și în rândul rezidenților din țările CSI și din țările vecine. Apele calde de clorură de sodiu ale acestui depozit cu o concentrație ridicată de hidrogen sulfurat sunt utilizate pentru a trata sistemul nervos central și periferic, sistemul musculo-scheletic, ginecologic și bolile pielii. Mineralizarea apei Cahul: 68-72 g/l, temperatura 32°C.

Un lac cu apă minerală medicinală cu miros caracteristic de sulfură de hidrogen și iod, care provenea dintr-o fântână arteziană de 500 de metri adâncime, reprezintă atracția Cahul. Ulterior, fântâna a fost blocată, lacul, alimentat de izvoare subterane, transformat într-un corp obișnuit de apă.

Reconstrucția zonei de recreare „Lacul Sărat” din orașul Cahul a fost discutată de mulți ani. Dar după ce proiectul a fost inclus în programul de finanțare din Fondul Național pentru Dezvoltare Regională, sperăm că acesta va fi în curând implementat. Fondul de dezvoltare regională (format în detrimentul deducerilor de 1% din veniturile bugetului de stat) este destinat finanțării proiectelor regionale. Proiectul prevede reabilitarea zonei de recreare și divertisment „Lacul Sărat”, curățarea lacului, construirea unei fântâni arteziene, o piscină pentru stocarea apei pentru lac, construirea unui baraj pe râul Frumoasa și construirea unei clădiri administrative [4].

Reconstrucția zonei de recreare „Lacul Sărat” va avea impact asupra creșterii propunerilor în domeniul turismului de sănătate, va crește atractivitatea turistică a teritoriului. Dezvoltarea zonei de recreare va avea un efect benefic asupra dezvoltării economiei regiunii și va contribui la crearea de noi locuri de muncă.

Dacă Cahul se va dezvolta ca stațiune balneologică, va fi necesar să-și schimbe aspectul, să reconstruiască drumurile, iar acest lucru necesită investiții semnificative.

Cu cât aspectul zonei stațiunii este mai atractiv, cu atât atrage mai mulți turiști. Este imposibil să nu subliniem avantajele republicii noastre în acest sens: un climat continental temperat, un peisaj frumos, fructe și legume la prețuri rezonabile în perioada de vară-toamnă, personal medical suficient calificat în instituțiile de sanatoriu-stațiune, precum și nivelul prețurilor pentru serviciile medicale și recreative la un nivel mai redus decât cel din lume.

Conform ultimelor date, reconstrucția zonei de recreare „Lacul Sărat” din Cahul este amânată cu încă un an. Principalul motiv pentru aceasta, potrivit reprezentanților Ministerului Dezvoltării Regionale și Construcțiilor, este atitudinea neloială a companiei de construcții față de performanța muncii.

Ca urmare a implementării proiectului, zona de agrement și divertisment „Lacul Sărat” va fi inclusă în cifra de afaceri turistică a Euroregiunii Dunării de Jos ca stațiune climatologică turistică, împreună cu stațiunea „Lacul Sărat” din județul Brăila (România) și regiunea Odessa, cea mai mare zonă de stațiune din Ucraina. Zona de recreare din orașul Cahul va fi, de asemenea, inclusă în baza turistică națională [4].

Luând în considerare diversitatea resurselor balneologice ale Republicii Moldova, trebuie remarcat faptul că există o posibilitate reală de utilizare a apelor minerale pentru diferite metode de tratament în instituțiile medicale. Dar faptul că fiecare sursă minerală are propriile compoziții și proprietăți specifice, aceasta determină principalele direcții în utilizarea apelor minerale medicinale în tratare și recuperare, și anume:

- Integrarea componentelor tratamentului balnear și a turismului de sănătate, și anume combinația celor mai noi tehnologii în tratament și îmbunătățirea sănătății și recreării active.
- Dezvoltarea și implementarea cu succes a unor programe de tratament complexe îmbunătățite și metode de tratament balneologic și terapie cu nămol.
- Dezvoltarea programelor pe termen scurt de balneoprofilaxie și balneoterapie, bazate științific, pentru reabilitarea pacienților cu afecțiuni patologice diagnosticate.
- Utilizarea metodelor de balneoterapie în instituțiile medicale ale instituțiilor practice de îngrijire a sănătății, recreative și de îmbunătățire a sănătății.
- Dezvoltarea unui pachet optim de tehnici de diagnostic necesare pentru alegerea unui concept de tratament, pentru evaluarea rezervelor funcționale ale organismului, analizarea schimbărilor în procesul de tratament.
- Consolidarea componentei medicale în instituțiile recreative și de îmbunătățire a sănătății [141, p.285].

În acest context, autorul dorește să acorde o atenție deosebită strugurilor, sursa longevității și sănătății, principala bogăție a țării noastre, și anume vinoterapia.

În Republica Moldova, locul de naștere al tratamentului strugurilor este Camenca, unde, la începutul secolului al XIX-lea, pe malurile sud-vestice ale Nistrului, contele Peter Christianovich Wittgenstein a cultivat struguri de masă cu proprietăți medicinale, aduși din Elveția, Franța și Italia. Pe moșia sa, contele a deschis un spital, unde au început să folosească tratamentul cu struguri pentru invalizii războiului patriotic din 1812. Pe locul acestui spital a fost construit un mic sanatoriu cu 500 de paturi.

În sanatoriile Camenca, Călărași, Vorniceni, Vadul-lui-Voda, Cahul, unele bolile grave sunt tratate cu uvoterapie (struguri, must, suc) și oenoterapie (vin). Unele vinuri naturale (de exemplu, vinul de Porto) conțin trioxistilben – o componentă unică a băuturii care încetinește procesul de îmbătrânire a celulelor, previne apariția cancerului și aterosclerozei.

Vinurile roșii, precum: "Codru", "Joc", "Dionis", "Cabernet-Sauvignon", "Saperavi", "Roșu de Cărpineni", "Roșu de Peresecina", "Romanești", "Roșu de Purcari" și altele includ o astfel de componentă ca taninul, care este un agent antiinflamator, hemostatic, utilizat în tratamentul diferitelor boli ale pielii, în caz de otrăvire (elimină metalele grele din corp). De asemenea, vinul roșu conține procianidine, care ajută la reducerea nivelului de forme nocive oxidate ale

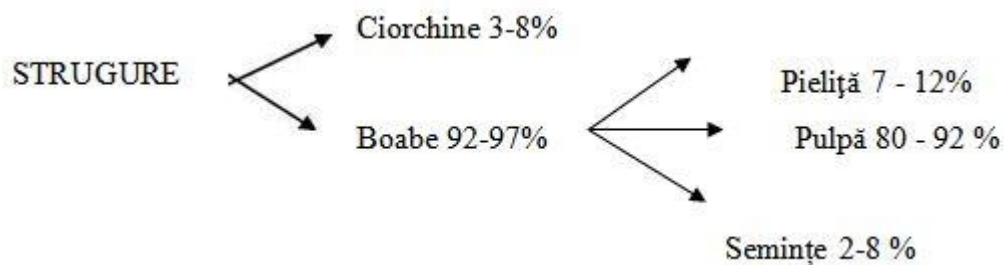
lipoproteinelor cu densitate mică (colesterol), reduc riscul bolilor cardiovasculare, ajută la prevenirea cancerelor tractului gastro-intestinal și a organelor interne, stimulează vasodilatația, ceea ce duce la îmbunătățirea aportului de sânge în țesături [107].

Trebuie remarcate proprietățile vindecătoare ale unui astfel de vin ca „Cagor”. Acest vin are proprietăți astringente, conține o cantitate mare de vitamine – vitamina PP (niacină, acid nicotinic, nicotinamidă – interferează cu transformarea celulelor sănătoase în cele canceroase, menține pielea sănătoasă, mucoasa intestinală și cavitatea bucală, este necesară eliberarea energiei din carbohidrați și grăsimi, pentru metabolismul proteinelor, este o parte a enzimelor care asigură respirația celulară, normalizează funcționarea stomacului și a pancreasului, are un efect benefic asupra sistemului nervos și cardiovascular, participă la asigurarea vederii normale, îmbunătățește alimentarea cu sânge și reduce tensiunea arterială ridicată) [107] și, un oligoelement foarte rar, rubidiu, care are capacitatea de a elimina radionuclizii dăunători din corpul uman.

Vinurile albe: "Feteasca", "Aligote", "Reisling" și altele au proprietăți antibacteriene pronunțate care suprimă bacteriile tuberculozei, malariei, holerei etc. Vinul alb crește pofta de mâncare, sporește secreția glandelor endocrine, promovează o mai bună secreție de suc gastric și menține aciditatea normală a stomacului, dilată vasele de sânge [107].

Vinurile uscate, bogate în minerale sunt: „Aligote”, „Feteasca”, „Chardonnay”, „Sauvignon”, „Reisling”, „Rcatiteli”, utilizate în tratamentul diabetului zaharat, în boli ale aparatului locomotor.

Sub aspect structural, strugurii sunt alcătuiți din ciorchini și bace (boabe). Schematic, alcătuirea morfologică a strugurelui se prezintă astfel:

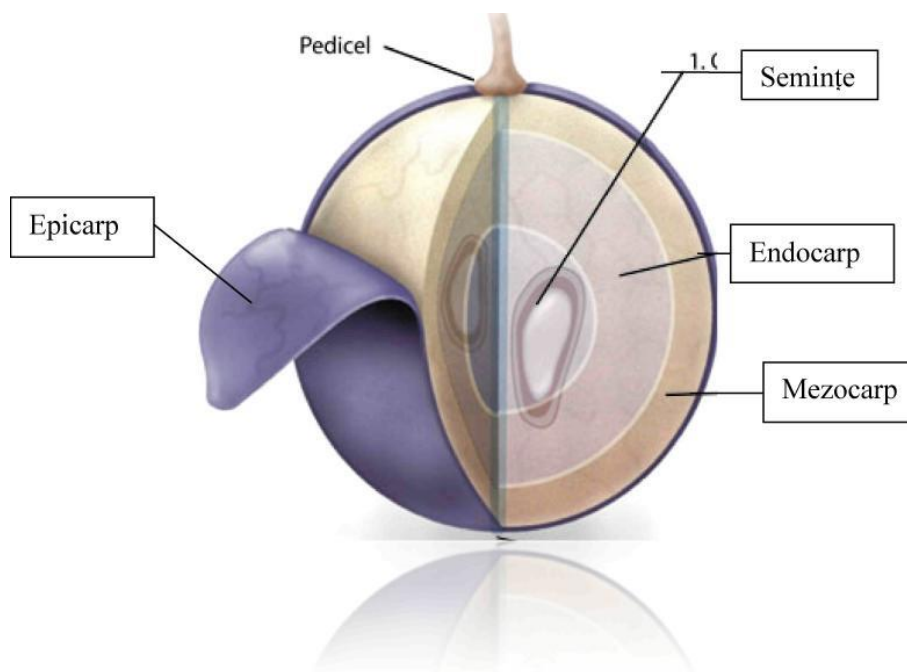

Fig. 5.1. Structura bobului de strugure

Ciorchinii provin din scheletul inflorescențelor și sunt alcătuiți din peduncul, ce poate fi lignificat sau erbaceu, rahis, cu mai multe sau mai puține ramificații care se termină cu pedicele (codițe), de care sunt prinse bacele. Au culoarea verde, verde-gălbui sau roșiatică în cazul soiurilor tinctoriale. Ei asigură o bună expunere a bachelor la soare și fac legătura cu țesuturile plantei prin care se realizează nutriția. La maturitate, ciorchinii reprezintă 3-7% din greutatea strugurilor. În funcție de soi, starea de maturare și starea fitosanitară, ponderea ciorchinilor este mai mare sau mai mică. Ea este mai mare în cazul soiurilor cu bace mai mici și a strugurilor din recolte avariate (putregai cenușiu) și mai mică în cazul soiurilor cu bace mari (soiurile pentru strugurii de masă).

Boabele (bacele) reprezintă fructul propriu-zis al viței-de-vie. La maturitatea strugurilor, boabele reprezintă 90% din greutatea lor. Sub aspect morfo-anatomic, boaba are o formă sferică sau alungită și este alcătuită dintr-o parte „moale” numită pericarp și dintr-o parte „tare” reprezentată de semințe (situate în centrul pericarpului).

Tabelul 5.2. Părțile componente ale strugurilor de poamă

Părțile componente ale strugurilor și boabelor	% față de greutatea strugurelui	% față de greutatea boabelor
Ciorchini	3-7	-
Pelița	93-97	9-11
Miez		85-90

În cazul boabelor se examinează: mărimea, forma și culoarea bobului, succulența, consistența, gustul și aroma pulpei, grosimea pielii și acoperirea ei cu pruină. Mărimea bobului se stabilește în raport cu diametrul și masa acestuia. Forma bobului rămâne caracterul fenotipic

cel mai important. Cea mai des întâlnită este forma sferică (soiul Chasselas doré). Forma boabelor depinde de ovarul florii, condiția fiind ca fiecare carpelă să adăpostească câte două ovule viabile și, deci, bobul să conțină 2-4 semințe. Dacă ovulele nu sunt viabile (cazul soiurilor apirene), boabele rămân mici și sunt, de regulă, sferice.

Pelița boabelor rămâne verde până la pârgă, începând cu această fenofază boabele își schimbă culoarea, încât la maturarea lor deplină prezintă nuanțe diferite, începând de la galben până la negru violaceu.

Epicarpul (exocarpul sau pelița) constituie învelișul protector al boabei. Are în alcătuire mai multe straturi de celule cuticulare, aplatizate tangențial, ușor înălțate. Epiderma este formată dintr-un singur strat de celule cuticulare, aplatizate tangențial, ușor înălțate. Acest strat gros de circa 10 μ m, adesea, este atacat de ciuperci, insecte parazite sau supus șocurilor. El este suberificat rapid, dar în aceasta stare celulele nu mai sunt elastice și atunci baca se sparge ușor. Stratul cuticular este acoperit de ceară cuticulară (pruină). Ea are o grosime de 1,6-3,8 μ m și reprezintă o secreție a epidermei, care începe să se formeze după înflorire. Ceara cuticulară, primară, este constituită din elemente protuberante vermiforme asamblate una în alta, dând impresia unei pelicule continue foarte plisate. Pe măsură ce fructul crește, elementele vermiforme au tendința de a separa (dezbina) producând rupturi. În spațiile intervermiculare, astfel formate, apar noi formațiuni de ceruri cuticulare, cu aspect total diferite sub formă de granule sau bastoane mici. Procesul continuă astfel până la maturarea boabelor. Hipoderma (hipocarp) reprezintă învelișul intern al epicarpului, alcătuit, la rândul său, din două substraturi. Primul este alcătuit din câteva rânduri de celule (4-10) pentagonale sau hexagonale cu pereți groși așezate regulat, alternând între ele. La maturitate, pe măsură ce baca va crește, aceste celule se vor alungi mereu radial. Substratul al doilea este alcătuit din celule poligonale cu membrane mai puțin îngroșate. Prin creșterea bacei în volum, ele se pot alungi de 5-6 ori față de diametrul inițial, membrana subțindu-se mult. În hipodermă se acumulează cele mai multe substanțe colorante și odorante. Grosimea epicarpului variază de la un soi la altul.

Mezocarpul (pulpa bobului) este alcătuit din 25-30 straturi de celule foarte mari (peste 200 μ m), cu pereți subțiri și elastici, reprezentând constant în interiorul lor o vacuolă foarte mare. Mezocarpul este partea cea mai importantă a bobului prin pondere (80-85%) și prin conținutul sucului vacuolar bogat la maturitate în glucide, acizi organici, săruri minerale etc. Prin zdobire și presare sucul obținut (mustul) reprezintă circa 90% din greutatea sa.

Endocarpul este un țesut, alcătuit din 1-2 rânduri de celule alungite tangențial, care limitează mezocarpul spre interior (spre semințe). La maturitate deplină acest țesut se gelifică și se confundă cu mezocarpul.

Semințele sunt părțile cele mai compacte din compoziția boabei. Ele sunt piriforme și se formează ca urmare a dezvoltării ovulelor fecundate. La exterior au un tegument care are rolul de a proteja embrionul și endospermul cu substanțe de rezervă. În fiecare boabă sunt maximum 4 semințe, însă în multe boabe se găsesc doar 1-2-3 semințe. Din acest considerent proporția semințelor, raportată la greutatea boabei, este variabilă. Ea este de 2-4% la soiurile nobile, putând ajunge la speciile americane și hibrizi producători direcți (HPD) la peste 10%. S-a constatat că există o anumită corelație între numărul de semințe, greutatea sau mărimea bobului, conținutul în zaharuri și aciditate. Boabele care au multe semințe sunt mai mari, acumulează mai puține zaharuri și mai mulți acizi; în schimb, cele cu puține semințe sunt mai mici și acumulează cantități mai mari de zaharuri.

Compoziția mecanică a strugurilor reprezintă raporturile cantitative și numerice dintre componentele structurale ale strugurilor; ciorchini, boabe, pielită, semințe, must.

Metodele de analiză mecanică pot fi variate, iar exprimarea rezultatelor se poate face atât gravimetric, cât și procentual.

Cea mai utilizată metodă de determinare a compoziției mecanice a strugurilor ia ca unitate de referință proba medie de 1 kg de struguri, în cadrul căreia se determină gravimetric componentele strugurilor: ciorchini, boabe, pielită, miez, must, relațiile dintre acestea fiind exprimate prin 4 indici, și anume: indicele de structură al strugurelui, indicele bobului, indicele de compoziție al bobului și indicele de randamen.

Compoziția mecanică a strugurilor variază în funcție de condițiile pedoclimatice, soi, vigoarea butucilor, poziția strugurilor pe butuc, gradul de maturare și starea de sănătate a strugurilor.

Compoziția mustului

Cel mai important constituent al mustului este apa, care ocupă proporții de 70-80%, după care urmează glucidele, acizii, substanțele azotate, compușii polifenolici, substanțele minerale (zinc, potasiu, calciu, fier sau magneziu), substanțele odorante, vitaminele (A, B1, B2, C), enzimele etc. Mustul conține cei mai mulți compuși antioxidanți din vin, cum ar fi reseveratolul, catehinele și epicatehinele.

Unul din dezavantajele mustului este numărul mare de calorii și conținutul ridicat de zahăr – până la 280 g/litru.

Strugurii conțin mai mult de 400 de componente utile pentru om, care se formează în timpul coacerii fructelor sau în condiții de fermentare în timpul formării vinului. Boabele conțin aproximativ 20 de acizi organici și sărurile acestora, zeci de alcooli și esteri aromatici, aminoacizi, compuși fenolici, minerale, o serie de enzime valoroase și oligoelemente.

Tabelul 5.3. Componentele care alcătuiesc strugurii, valorile tipice de concentrație ale componentelor principale ale vinului

Component	Formula chimică	% volum	% greutate	% moli	Note
Apă	H ₂ O	70-90	82-85,4	92,6-94,1	Este componentul vinului cu cea mai mare concentrație
Alcool etilic	C ₂ H ₅ OH	9-16	6,9-11,7	2,9-5,1	Este produs în timpul fermentației alcoolice a zaharurilor prezente în struguri. Procentul său de volum corespunde conținutului de alcool
Acetaldehidă	CH ₃ CHO	0,5-30	0,37-18,1	0,17-9,1	Este un produs secundar al fermentației alcoolice
Glicerol	C ₃ H ₈ O ₃	0,32-1,19	0,37-1,38	0,08-0,3	Este un produs secundar al fermentației alcoolice. Concentrația sa crește odată cu creșterea conținutului de alcool

Acid tartric	C ₄ H ₆ O ₆	0,17-0,45	0,28-0,73	0,02-0,1	Prezent în struguri
Acid lactic	C ₃ H ₆ O ₃	0,08-0,33	0,09-0,37	0,02-0,08	Produs prin fermentație malolactică
Acid malic	HOOCCH(OH)CH ₂ COOH	0-0,44	0-0,64	0-0,1	Prezent în struguri

Sursa: elaborat de autor pe baza materialului studiat [107]

Deci, vinoterapia este un tratament, prevenirea unui număr mare de boli, un complex de proceduri cosmetice, a căror bază este produsele obținute din viță-de-vie (struguri, vin, suc natural de struguri, extracte de struguri, ulei din semințe de struguri, drojdie de vin, oțet de vin, stafide etc.). În orice colț al pământului, oamenii se străduiesc din ce în ce mai mult să obțină căi naturale de vindecare, caracteristice unei anumite regiuni climatico-geografice, ceea ce crește atractivitatea resurselor recreative, desigur, și a serviciilor SPA și turismului SPA.

Tabelul 5.4. Struguri (Thompson seedless) proaspete, valori nutritive per 100 g

Principiu activ	Valoare nutritivă	Procent DZR (doza zilnică recomandată)
Energie	69 Kcal	3,5%
Carbhidrați	18 g	14%
Proteine	0,72 g	1%
Grăsimi totale	0,16 g	0,5%
Colesterol	0 mg	0%
Fibre alimentare	0,9 g	2%
Vitamine		
Acid folic	2 μg	0,5%
Niacina (B3)	0,188 mg	1%
Acid pantotenic (B5)	0,050 mg	1%
Piridoxina (B6)	0,086 mg	7,5%
Riboflavina (B2)	0,070 mg	5%
Tiamina (B1)	0,069 mg	6%
Vitamina C	10,8 mg	18%
Vitamina A	66 UI	3%
Vitamina E	0,19mg	1%
Vitamina K	14,6 μg	12%
Electroliti		
Sodiu	1 mg	0%
Potasiu	191 mg	4%
Minerale		
Calciu	10 mg	1%
Cupru	0,127 mg	14%
Fier	0,36 mg	4,5%
Magneziu	7 mg	2%
Mangan	0,071 mg	3%
Zinc	0,07 mg	0,5%
Fitonutrienți		

Beta-caroten	1 µg	—
Alfa-caroten	39 µg	—
Beta-cripto-xantin	0 µg	—
Luteina-zeaxantina	72 µg	—

Sursa: USDA – baza de date națională pentru nutrienți din SUA.

Beneficiile consumului de struguri. Albi, roze, negri, cu boabe mici sau boabe mari, strugurii sunt un izvor de sănătate pentru organism. Sunt fructele cu cel mai mic indice glicemic, între 43 și 53, în funcție de soi, iar aportul caloric este și el mic, aproximativ 70 de calorii la 100 de grame. Sucul de struguri, denumit și nectarul zeilor, este considerat unul dintre cele mai benefice sucuri pentru sănătate. Începând cu luna august și până la finele lui octombrie, ne putem bucura de gustul savuros al strugurilor românești. În continuare descriem de ce este recomandat consumul de struguri și care sunt proprietățile și beneficiile consumului de struguri. Consumul de struguri protejează sistemul cardiovascular. În compoziția strugurilor, în special în strugurii negri, găsim cel mai puternic antioxidant, și anume resveratrolul. Acesta declanșează în organism secreția hormonului adiponectină, iar asta împiedică dezvoltarea mai multor tipuri de afecțiuni cardiace și protejează vasele de sânge. Consumul regulat de struguri reduce riscul inflamațiilor, îmbunătățește modul în care organele din corp procesează glucoza ori insulina, iar strugurii sâmburilor sunt extrem de bogați în uleiuri benefice și protejează împotriva formării cheagurilor de sânge. Strugurii ajută în procesul de detoxifiere.

Tabelul 5.5. Conținutul compușilor nocivi în vinul Chardonnay [https://www.isphta.md/wp-content/uploads/2017/05/Pomicultura-ViticulturaVinificatia-nr-5_2013.pdf]

Indicii testați	Unitatea de măsură, mg/l	Valoarea indicilor		DN la metoda de încercare	Concluzia
		Limita max. admisibilă	De facto		
Pb	mg/l	0.30	0.125	Norme igienice	Corespunde
Cd	mg/l	mg/l	0,004	idem	Corespunde
Cu	mg/l	5,0	0,097	idem	Corespunde
Zn	mg/l	10,0	0562	idem	Corespunde
DDT	mg/l	0,10	n/d	idem	Corespunde
GHTG	mg/l	0,05	n/d	idem	Corespunde
Cs ¹³⁷	Bq/kg	70	<1.4	idem	Corespunde
Sr ⁸⁹	Bq/kg	100	<1.0	idem	Corespunde

Sursa: https://www.isphta.md/wp-content/uploads/2017/05/Pomicultura-ViticulturaVinificatia-nr-5_2013.pdf

Strugurii conțin antioxidanți și substanțe active care ajută, în mod direct, la detoxifierea colonului, ficatului și rinichilor. Se consumă cu tot cu coajă și sâmburi și pot fi introduși în cure de detoxifiere, fie în

formă de suc ori în stare pură. De asemenea, strugurii sunt bogați în apă, iar asta ajută la menținerea nivelului optim de hidratare și la un tranzit intestinal sănătos. Vitaminele din compoziția strugurilor ajută la protejarea pielii și implicit la întârzierea procesului de îmbătrânire prematură. Din acest motiv, strugurii sunt adesea folosiți în tratamente cosmetice. Strugurii sunt un furnizor important de tonus și energie datorită vitaminei B, dar și a glucidelor din compoziție. Conținutul de glucide este asimilat imediat de către organism, iar asta ajută la o funcționare perfectă a sistemului nervos și muscular. Strugurii sunt un aliat de nădejde în curele de slăbire datorită numărului mic de calorii, strugurii sunt ideali de consumat în dietele de slăbit. Se recomandă pentru a accelera eliminarea toxinelor din corp, dar și pentru accelerarea metabolismului. O cură cu struguri poate ajuta la pierderea chiar până la 5 kg într-o săptămână. Strugurii au efect anti stres. Strugurii sunt o sursă semnificativă de fructoză și glucoză, dar și zaharuri ușor de asimilat de către organism. Consumul de struguri crește secreția de serotonină, supranumit și hormonul fericirii, iar asta spulberă orice tensiune nervoasă. Strugurii protejează vederea, datorită aportului de resveratrol, dar și de picnogenol, substanță ce are rol în procesul de antioxidare, consumul regulat de struguri negri ajută la prevenirea leziunilor retiniene și a degenerescentei maculare. Cojile strugurilor înfrumusețază pielea. Din punct de vedere medicinal, cojile care rămân după stoarcerea strugurilor sunt cea mai activă parte a strugurilor. În coajă se regăsesc taninurile, substanțe ce au efect cicatrizant, astringent și antiseptic. Cojile de struguri se pot aplica direct pe față și se lasă să acționeze aproximativ 30 de minute. Strugurii protejează de infecții, în special strugurii roșii au proprietăți antibacteriene și antivirale, ceea ce ajută organismul să lupte cu infecțiile. Consumul de struguri întărește sistemul imunitar. Sucul de struguri copti, dar și consumul de struguri este un remediu eficient împotriva migrenelor. Strugurii pot trata crizele de astm pentru că au și calități terapeutice, strugurii pot fi un adjuvant pentru vindecarea astmului. Consumul de struguri poate crește nivelul de umiditate de la nivelul plămânilor. Consumul de struguri scade nivelul colesterolului din sânge. Strugurii împreună cu sămburii acestora ajută la scăderea nivelului colesterolului rău din sânge. Strugurii au efect laxativ dacă sunt consumați într-o cantitate mare, dar pe o perioadă scurtă de timp. Ei încurajează sistemul gastric să elimine toxinele, în felul acesta scapi de balonare și constipație. Strugurii pot ameliora simptomele bolilor asociate vârstei înaintate.

În urma mai multor studii, cercetătorii au dezvăluit că datorită resveratrolului, strugurii pot fi un tratament pentru ameliorarea bufeurilor, pentru tratarea bolii Alzheimer, dar și pentru îmbunătățirea controlului zahărului din sânge. Strugurii negri sunt recomandați pentru întărirea sistemului osos datorită conținutului de calciu, dar și minerale. De asemenea, strugurii ajută și la creșterea rezervei de calciu, fier și mangan, forțe necesare pentru o rezistență sporită a oaselor și articulațiilor. Strugurii negri îmbunătățesc sănătatea cerebrală, conțin acid folic și vitamine din grupa B, iar asta face ca strugurii să fie un aliment de bază pentru îmbunătățirea proceselor cognitive, dar și pentru agilitatea mintală. Strugurii ajută în prevenirea cancerului datorită efectelor antiinflamatoare a resveratrolului, consumul de struguri poate fi

eficient în reducerea riscului de cancer de sân și cancer colorectal. Antocianinii din compoziția strugurilor inhibă dezvoltarea agenților care pot cauza cancer, iar consumul de suc de struguri previne dezvoltarea și propagarea celulelor canceroase. Strugurii îmbunătățesc sistemul imunitar, conțin multe vitamine benefice organismului, printre care vitamina A, C și K. Acestea îmbunătățesc funcționarea mai multor sisteme din organismul uman, dar în special a sistemului imunitar. Consumul de struguri poate ajuta împotriva gripei și răcelii. Consumul de struguri luptă împotriva diabetului prin scăderea nivelului de zahăr din sânge. Resveratrolul din compoziția lor crește rezistența la insulină, iar asta sporește capacitatea corpului de a consuma glucoza. Strugurii reduc tensiunea arterială Strugurii au un conținut ridicat de potasiu și sunt recomandați persoanelor care se confruntă cu o tensiune arterială mare. Strugurii combat efectele sodiului asupra corpului. O recomandare generală ar fi introducerea în alimentația zilnică consumul de struguri, iar beneficiile nu vor întârzia să apară.

În Republica Moldova, legislația definește conceptul de sanatoriu-stațiune și instituții de îmbunătățire a sănătății, conceptele de SPA și Wellness-turism sunt folosite pentru a defini serviciile hoteliere sau de consum suplimentare (centre SPA, camere SPA). Turismul SPA are propriile sale caracteristici: clientul este interesat de servicii de înaltă calitate, în toate aspectele, de un program bogat de excursii și, desigur, de îngrijiri medicale de înaltă clasă.

În 2007, în mun. Chișinău a fost deschis primul centru medical SPA – „Medazur Med Spa”, creat pe baza Centrului de Medicină Laser Medazur, care funcționează în republică din 2002. În 2010, Centrul a fost acreditat de Comisia Republicană pentru Acreditarea Instituțiilor Medicale și Farmaceutice. Serviciile SPA din Moldova erau oferite și anterior, dar nu îndeplineau cerințele industriei globale SPA. Mulți experți reprezintă această industrie ca o piramidă:

Figura 5.8. Industria SPA [32]

Potrivit președintelui Asociației Internaționale SPA, coautor al proiectului Medazur Med Spa, acest centru îndeplinește toate standardele unui SPA medical modern [170]. Autorul proiectului Medazur Med Spa a fost Karl Landauer, un arhitect austriac de renume mondial,

profesor onorific la Universitatea Națională Chungnam (Departamentul de Arhitectură), câștigător de premii prestigioase în arhitectură (unul dintre ele – premiul II în competiția pentru cele mai frumoase clădiri pentru industria Wellness în Europa). În centru, totul este gândit până în cel mai mic detaliu, paleta de culori, iluminare și arome – totul contribuie la relaxarea clientului și la concentrarea asupra îndeplinirii sarcinilor atribuite. Fiecărui pacient i se atribuie un medic personal – coordonator SPA (toți specialiștii au fost instruiți în Republica Moldova și în străinătate), se dezvoltă un program individual, luând în considerare caracteristicile individuale ale organismului și obiectivele stabilite. Potrivit lui Mihail Kochiashvili, aceasta este o cerință obligatorie a unui SPA medical, care permite obținerea de rezultate chiar și acolo unde și când medicamentul oficial este neputincios [89]. Centrul oferă următoarele tipuri de tehnici hardware: foto-întinerire, eliminarea foto a petelor de vârstă, dilatarea vaselor de sânge, eliminarea ridurilor mimice, refacerea pielii cu laser, îndepărtarea formațiunilor benigne, cosmecică – masaj hardware al feței și gâtului, modelarea corpului. Centrul este mândru în special de departamentul său SPA: o mare varietate de masaje SPA – de la tradițional la exotic [170].

Pentru dezvoltarea stațiunilor SPA din republică, este necesar să se creeze un concept SPA, care să se bazeze pe anumite principii, și anume: principiul individualizării (fiecare client ar trebui să aibă o abordare individuală); confort (clientul ar trebui să se simtă confortabil, armonios în timpul oricărei proceduri); eficiență (toate procedurile, programele individuale ar trebui alocate ținând seama de obținerea rezultatelor maxime); siguranță (o parte integrantă a unui SPA medical sunt: personal medical înalt echipat și echipamente de ultimă generație); principiul diversității (o combinație de proceduri care afectează practic toate organele: piele, vedere, auz, miros etc.).

Sarcina principală a dezvoltării turismului intern de îmbunătățire a sănătății este crearea complexelor turistice de îmbunătățire a sănătății, ale căror componente principale ar trebui să fie: personal medical cu înaltă calificare, echipament medical modern, furnizarea de servicii medicale de înaltă calitate și eficiente, respectarea principiului sistemului de management al calității – orientarea către client. Una dintre modalitățile de atingere a acestui obiectiv este dezvoltarea industriei Wellness și SPA.

Stațiunile balneo-climatice ale Republicii Moldova: "Nufărul Alb" (Cahul), "Codru" (Ungheni, *Hârjauca*), "Bucuria-Sind" (Vadul-lui-Voda), "Nistru" (Camenca) etc. și centrele de recreare: "Victoria" (Soroca), „Albinuța” (Ungheni), „Dumbrava Alba” (Bălți), „Codru” (Ungheni, Bahmut), „Albasdorf” (Taraclia, Albota) etc. ar deveni un produs turistic de nivel european.

Evaluarea activităților și serviciilor furnizate de sanatoriile menționate:

Sanatoriul „Bucuria-Sind” este situat într-unul dintre cele mai pitorești locuri din Moldova, la douăzeci de kilometri de mun. Chișinău, în orașul Vadul-lui-Vodă, zona de stațiune a Parcului Național de Recreare și Turism de pe malurile râului Nistru.

Centrul principal al sanatoriului este tratamentul bolilor sistemului cardiovascular, precum și: boli ale aparatului locomotor, digestiv, urinar, nervos, endocrin etc. Pentru a clarifica diagnosticul, se folosesc metode de diagnostic funcțional și de laborator. Pe teritoriul sanatoriului există o sursă de apă minerală vindecătoare, care este utilizată în tratamentul diferitelor boli.

Metode de tratament utilizate în sanatoriu:

- climatoterapie;
- dietoterapie (+ meniuri individuale);
- tratamentul cu apă minerală – boli ale sistemului digestiv, urinar, tulburări metabolice;
- terapia cu struguri (ampeloterapie);
- medicina pe bază de plante; cocktail de oxigen;
- băi terapeutice pe bază de apă minerală cu adaos de diverse extracte: perle, terebentină, conifere, iod-brom, salvie, hidrogen sulfurat, silex, ozon etc; băi uscate de dioxid de carbon;
- ozonoterapie;
- hidropatie: duș de masaj subacvatic, duș circular, duș sharko;
- hidrocolonoterapie (curățare profundă a intestinului)
- paraffinosokeritoterapie;
- terapia cu argilă (argilă medicinală locală);
- masaj; masaj mecanic; fizioterapie;
- aeroionomuzicoterapie;
- fizioterapie hardware (inclusiv terapia cu laser);
- acupunctura;
- stomatologie [149].

Sanatoriul utilizează aproximativ douăzeci de metode de tratament, printre care aeroionomuzicoterapia, acupunctura și terapia cu argilă (folosind argilă albastră locală), care aparțin domeniului medicinei alternative. În curând, lista procedurilor va fi completată cu terapia cu nămol.

În prezent, în Republica Moldova, noroiul terapeutic este folosit doar în sanatoriul Codru.

Sanatoriul „Codru” este situat în partea centrală a Codrului, nu departe de orașul Călărași, în satul Hârjauca.

Specificitatea stațiunii, indicații terapeutice:

- boli ale sistemului digestiv (gastrită cronică, colită, hepatită, colecistită, pancreatită, ulcer gastric și ulcer duodenal în remisie, boli ale stomacului operat, diskinezie a tractului biliar și a vezicii biliare);

- boli și consecințe ale leziunilor aparatului locomotor (artroză, artrită, spondilită anchilozantă, gută, osteocondroză, artrită reumatoidă, scolioză, poliartrită);

- boli ale sistemului nervos central și periferic (radiculită, polinevrită, nevroze, precum și consecințele bolilor neuroinfecțioase);

- boli ale căilor respiratorii (bronșită cronică, astm bronșic, sinuzită cronică);

- boli ginecologice (infertilitate, boli inflamatorii ale zonei genitale, aderențe în unguent mic, disfuncție ovariană);

- prostatită cronică [147].

Stațiunea balneoclimaterică „Codru” este situată în zona centrală a codrilor, în satul Hârjauca din raionul Călărași și dispune de 460 de locuri.

Metode de tratament utilizate în sanatoriu:

- tratamentul utilizează un sulfat unic de bicarbonat de sodiu cu apă minerală cu acțiune antiacidă (neutralizarea acidului clorhidric în sucul gastric), coleretic, colekinetic;

- camera pompei de apă minerală (dispozitiv balneotehnic – consumul de apă minerală potabilă);

- hidrogen sulfurat, salvie, băi de conifere;

- băi de apă și noroi; aplicații de noroi (noroi Saki);

- sala de fizioterapie; departamentul de fizioterapie; inhalator;

- camere: masaj sub duș sub apă; masaj; cabinet fito; terapie cu noroi electric; diagnostice funcționale; gastrofibroscopie; sigmoidoscopie; acupunctura; Cameră cu raze X; cameră psihoterapeutică; cabinet ginecologic; irigare intestinală;

- laboratoare clinice, biochimice și bacteriologice; cameră artificială de microclimat;

- trasee de mers dozat [147].

Sanatoriul "Nufărul Alb" este situat în orașul Cahul, la 170 km de mun. Chișinău. Principalele profiluri terapeutice ale sanatoriului sunt: afecțiuni ale aparatului locomotor, afecțiuni ale sistemului nervos central și periferic, ale sistemului cardiovascular, afecțiuni ginecologice, afecțiuni ale pielii și afecțiuni ale tractului gastro-intestinal.

În tratare se utilizează azot-metan, hidrocarbonat-clorură, ape termice scăzute cu mineralizare redusă și fără componente specifice. Indicațiile pentru utilizarea apei minerale sunt: gastrită cronică cu secreție normală, crescută sau redusă, colită cronică și enterocolită, ulcere stomacale și duodenale necomplicate, boli cronice ale ficatului și ale tractului biliar, pancreatită cronică, tulburări metabolice și boli cronice ale tractului urinar [150]. Balneoterapia este utilizarea

terapeutică a apelor minerale (externe – băi, dușuri, comprese, interne – potabile, irigații ginecologice și irigații intestinale) cu efect antiinflamator, desensibilizant, analgezic, regenerant și sedativ, este principala metodă de tratament într-un sanatoriu [150].

Figura 5.9. Clădirea „Nufărului Alb”

Principalele metode de tratament:

- conifere, clorură de salvie-sodiu, lavandă-clorură de sodiu, terebentină și muștar;
- galvanizare; stimulare electrică; terapie cu electro-somn; terapia diadinamică; terapie amplipulse; terapia cu interferențe; darsonvalizare locală (expunerea corpului uman la curent electric pentru a obține rezultatul adecvat);
- terapie cu frecvență ultra-înaltă (tratament prin expunere la un câmp electromagnetic);
- magnetoterapie (aplicarea unui câmp magnetic de joasă frecvență); terapia cu unde decimetrice (aplicarea undelor electromagnetice în intervalul decimetric);
- fototerapie (aplicarea luminii ultraviolete); iradiere în infraroșu; iradiere ultravioletă; terapie cu laser;
- masoterapie; terapie manuală;
- vibroterapie; terapie cu ultrasunete;
- ozokeritoterapie (utilizarea ozokeritei medicale);
- terapie aeroionică, cromo, muzicală (utilizarea particulelor de aer ionizat + influența undelor de lumină, diverse culori + utilizarea muzicii);
- terapia cu aerosoli; terapie prin inhalare; fitoaromoterapie;
- haloterapie (tratament cu sare);
- hidroterapie (hidroterapie); piscina; masaj sub dus subacvatic; băi de mână și picioare cu hidromasaj;
- hidrocolonoterapie (irigare intestinală); irigații ginecologice;
- cocktailuri cu oxigen [150].

Sanatoriul "Struguraș" este situat pe malul rezervorului Dubăsari, Molovata Nouă. Sanatoriul este specializat în tratamentul bolilor aparatului locomotor, sistemului nervos periferic, ficatului și vezicii biliare, tratamentul bolilor ginecologice și a organelor respiratorii.

Servicii și tratamente:

- nămol galvanic – terapie electrică cu nămol; terapie cu argila;
- aplicații paraffinosokerite;
- băi: salvie, terebentină, pin, sare de mare, masaj de duș subacvatic;
- fizioterapie;
- masaj manual;
- inhalare; aromoterapie; haloterapie; acupunctura;
- dietoterapie; medicină pe bază de plante (medicină pe bază de plante);
- fizioterapie; Sauna finlandeză; piscină, jacuzzi;
- tratarea cu ape minerale;
- vinoterapie;
- terapia cu gradient de vid (pentru afecțiuni ale coloanei vertebrale, articulațiilor, vaselor extremităților inferioare) [148].

Figura 5.10. Planificarea stațiunii „Struguraș”

Sanatoriul „**Dnestr**” din **Camenca** se află chiar pe malul râului Nistru, orientat spre tratarea bolilor organelor digestive, ale pielii, ale sistemului locomotor și nervos și spre îmbunătățirea circulației sângelui.

Specialiștii din stânga Nistrului propun masajе terapeutice, tratamente cu nămol, terapia cu laser etc. Totodată, se laudă cu o procedură unică – terapia cu radon. „Despre existența radonului se cunoștea încă în anul 1985. Atunci, însă, s-a depistat că debitul acestuia era foarte mic. Abia în 2013 s-a identificat o sursă nouă și, astfel, s-a putut utiliza în tratamentul pacienților. Acesta este foarte bun pentru tratarea maladiilor aparatului locomotor, ale sistemului cardiovascular, ale organelor respiratorii și digestive, ale sistemului nervos, dar și a maladiilor urologice, ale pielii, crește imunitatea etc.

Pe vremuri, mulți moldoveni mergeau în Ucraina pentru a face această procedură. Potrivit directorului, Sanatoriul „Dnestr”, din Camenca, a deservit persoane, unii sunt turiști din Israel sau Germania. O zi de odihnă costă 390 MDL, în acest preț sunt incluse cazarea, mâncarea și tratamentul.

Actualmente, piața turismului medical și de sănătate din Republica Moldova se află în stadiul inițial al formării sale. Sanatoriile au fost construite în urmă cu câteva decenii, au nevoie de reconstrucție și investiții semnificative, dar, în prezent, multe dintre ele îmbunătățesc deja calitatea stocului de camere (interior, camere pentru diferite categorii ale populației, camere de lux). De asemenea, trebuie remarcat și calificarea destul de ridicată a medicilor de la SPA, varietatea și concentrarea medicală a principalelor metode de tratament și prevenire, baza medicală și de diagnostic a sanatoriilor permite examinări clinice și tratament în conformitate cu standardele moderne. În ultimele decenii, clienții instituțiilor de resort-sanatoriu au fost persoane de diferite categorii de vârstă, sanatoriile au devenit centre de sănătate multifuncționale.

Potrivit autorului, toate aceste transformări moderne se datorează următoarelor circumstanțe:

1. Cererea de servicii de îmbunătățire a sănătății și factorii care determină schimbarea acesteia. În ultimele decenii, a crescut numărul persoanelor din întreaga lume, care duc un stil de viață sănătos, se mențin în formă și au nevoie de îngrijiri medicale preventive. Această categorie include persoanele din categoria vârstei mijlocii, care sunt limitate în ceea ce privește timpul, preferă recrearea activă, îngrijirea medicală de înaltă calitate și condițiile confortabile. Astfel de clienți vor deveni principalii consumatori de servicii SPA și principalul factor pentru prosperitatea turismului de sănătate.

2. Reducerea sprijinului financiar din partea statului și a municipalităților. Instituțiile medicale sunt nevoite să extindă gama de servicii oferite pentru a atrage noi clienți și a intra pe noi segmente ale pieței de consum. Dar, datorită faptului că în stațiunile de sănătate din Moldova

(cu excepția instituțiilor medicale și recreative din Vadul lui Vodă) nu se practică un sistem flexibil de primire a clienților, nu există practica „recuperării în weekend”, aceasta afectează dezvoltarea turismului Wellness. În plus, Wellness în Moldova este reprezentat, în principal, de salonul SPA (Beauty & SPA Centers OLSI), cu excepția Centrului Medical SPA „Medazur Med Spa”.

O parte semnificativă a populației republicii noastre are nevoie urgentă de tratament și îmbunătățire a sănătății, dar nivelul scăzut al capacității populației de a plăti este un factor constrângător în dezvoltarea turismului de sănătate pe piața internă. Lipsa conformității infrastructurii stațiunii cu standardele mondiale, nivelul insuficient de ridicat al calificărilor personalului de serviciu, concentrarea sanatoriilor, în principal asupra clienților care au nevoie de tratament, mai degrabă decât îmbunătățirea sănătății, împiedică orientarea sanatoriilor către generația mai tânără și cetățeni străini, ca o categorie solventă de clienți.

Orientarea politicii de organizare, gestionare și dezvoltare a turismului de îmbunătățire a sănătății în Republica Moldova către rețeaua deja existentă de sanatorii, cu cooperarea lor directă de afaceri cu companiile de turism, va avea un efect benefic asupra creșterii competitivității pieței interne a serviciilor de îmbunătățire a sănătății și a turismului asupra creării de noi produse și promovarea pe piața internațională. În viitorul apropiat, trebuie acordată atenție procesului de reconstrucție a centrelor de recreare existente, îmbunătățirii infrastructurii acestora, construcției de mici centre medicale și de sănătate moderne în zone de recreare favorabile.

Trebuie remarcat faptul că proprietățile medicinale și compoziția apelor minerale ale republicii au fost suficient de bine studiate, au fost dezvoltate metode de aplicare a acestora în practica balneologică a instituțiilor de stațiuni-sanatoriu, ceea ce permite, datorită resurselor turistice și recreative favorabile, crearea de programe pentru o combinație de tratament, îmbunătățirea sănătății (o zi, mai multe zile), Programe SPA și Wellness. Acești factori vor influența formarea unei politici orientate social în domeniul turismului medical și de sănătate, pentru a îmbunătăți bunăstarea populației, pentru a dezvolta turismul în general, pentru a îmbunătăți sănătatea populației.

Autorul consideră că agențiile de turism și sanatoriile trebuie să monitorizeze îndeaproape inovațiile de pe piața turismului și să încerce să se concentreze asupra cererii globale.

Turismul de sănătate este un tip de turism practicat de persoane care se îndreaptă către stațiuni balneo-climatice pentru a restabili sănătatea sau a preveni bolile.

Autorul consideră că această definiție nu dezvăluie suficient toate aspectele turismului de sănătate în contextul dezvoltării sale mondiale. Stațiunea balneologică este specializată în tratarea cu ape minerale. Turismul modern de sănătate este multilateral, varietățile sale sunt enumerate de autor în primul capitol. În Republica Moldova, sunt utilizate peste 10 tipuri de

tehnologii, utilizate în acest tip de turism și metode de influențare a corpului uman, precum: balneoterapia, terapia cu peloide, terapia peisajului și climatoterapia.

2. Structura organizatorică, direcția de dezvoltare, starea caracteristicilor calitative și cantitative ale turismului modern din Republica Moldova sunt destul de contradictorii în dezvoltarea lor. Pe de o parte, starea turismului modern poate fi descrisă ca o criză, care este asociată cu o scădere a indicatorilor cantitativi ai turismului de intrare, o reducere a sprijinului material al industriei turismului și o nepotrivire între piața cererii și ofertei. Pe de altă parte, trebuie remarcată o creștere a numărului de organizații din industria turistică, construcția de facilități turistice care respectă standardele internaționale, creșterea pieței turismului de ieșire.

Principalele probleme care frânează dezvoltarea turismului în Republica Moldova sunt:

1. Dezvoltarea slabă privind industria turismului durabilă.
2. Infrastructura turistică subdezvoltată.
3. Disponerea spectrului de produse turistice competitive.
4. Imagine neformată a Republicii Moldova ca țară favorabilă turismului, ca destinație turistică.

5. Incoerența nivelului de personal al întreprinderilor și organizațiilor turistice cu cerințele pieței moderne de servicii turistice.

6. Una dintre direcțiile promițătoare în dezvoltarea turismului medical și de sănătate în Moldova este dezvoltarea izvoarelor medicale și minerale, care prezintă un interes deosebit pentru procesul de creare a instituțiilor medicale și de sănătate de nivel internațional și, în consecință, dezvoltarea turismului.

Apele minerale din toată Europa sunt situate într-un singur loc – în Republica Moldova. Toate izvoarele sunt situate la o distanță de 300-350 km, iar acest lucru permite transportarea rapidă a apei la un sanatoriu specific sau turiștii înșiși aleg un sanatoriu, care se află lângă sursa necesară.

7. Sarcina principală a dezvoltării turismului intern de îmbunătățire a sănătății este crearea complexelor turistice și de îmbunătățire a sănătății, ale căror componente principale ar trebui să fie: personal medical cu înaltă calificare, echipament medical modern, furnizarea de servicii medicale de înaltă calitate și eficiente, respectarea principiului sistemului de management al calității – concentrarea pe consumator. Una dintre modalitățile de atingere a acestui obiectiv este dezvoltarea industriei Wellness și SPA.

8. Orientarea politicii de organizare, gestionare și dezvoltare a turismului de îmbunătățire a sănătății în Republica Moldova către rețeaua deja existentă de sanatorii, cu cooperarea lor directă în afaceri cu companiile de turism, va avea un impact benefic asupra creșterii

competitivității pieței interne a serviciilor de îmbunătățire a sănătății și a serviciilor turistice, asupra creării de noi produse și promovarea lor pe piața internațională.

Figura 5.11. exerciții în bazin [www. syndicate. md]

CAPITOLUL 6.

AMELIORAREA METODELOR DE GESTIONARE ȘI ORGANIZARE A TRATAMENTULUI, TURISMULUI DE SĂNĂTATE ȘI WELLNESS ÎN REPUBLICA MOLDOVA

6.1. Turismului de sănătate și wellness în Republica Moldova

Mens sana in corpore sano

Anterior, turismul medical era desfășurat, în principal, de turiștii din țările mai puțin dezvoltate economic în cele mai dezvoltate. În ultimii ani, s-a dezvoltat o tendință opusă – tot mai mulți turiști merg în țări mai puțin dezvoltate, dar cu un nivel bun de îngrijire a sănătății pentru a primi servicii mai ieftine, cu produse și proceduri tradiționale populare și adesea mai bune.

Tabelul 6.1. Clasarea după nivelul de dezvoltare economică al țărilor

rating	Economia țării	BIB (mil USD)	rating	Economia țării	BIB (mil USD)
	Total pe Glob	87751541	11.	Rusia	1699877
1	SUA	21427700	12.	Republica Coreea	1642383
2.	China	14342903	19.	Turcia	754412
3.	Japonia	5081770	20.	Elveția	703082
4.	Germania	3845630	138	Namibia	12367
5.	India	2875142	139	Republica Moldova	11955
6.	Marea Britanie	2827113	140	Cead	11315
7.	Franța	2715518	142	Kongo	10821
8.	Italia	2001244	143	Ruanda	10122
9.	Brazilia	1839758	149	Mauritania	7594
10.	Canada	1736426	156	Muntenegro	5495

Sursa: [The World Bank: Gross Domestic Product 2020, <https://gtmarket.ru/ratings/rating-countries-gdp/rating-countries-gdp-info>].

Termenul «wellness tourism», tradus de obicei ca turism de sănătate, de asemenea, este destul de bine definit. Un astfel de turism se bazează pe conceptul de wellness, deși, în mod corect, trebuie remarcat faptul că călătoriile în scopul recuperării nu sunt întotdeauna făcute de persoanele care profesază acest concept în totalitate. Termen „Wellness” a fost introdus în uzanță în anul 1961 de către medicul american Halbert Dunn prin adăugarea unor părți din cuvinte WELLbeing și fitNESS. Müller și Lanz-Kaufmann (2001) definesc sănătatea ca „o stare de sănătate prin armonie a corpului, minții, spiritului prin auto-responsabilitate, fitness fizic/frumusețe, alimentație sănătoasă/dietă, relaxare (anti-stres)/meditație, activitate mentală/educație și îngrijire a mediului/contacte sociale ca elemente de bază” [9]. Turiștii de wellness pot primi proceduri foarte asemănătoare cu cele utilizate ca și în turismul medical, iar

diferența constă în motivul – păstrarea și întărirea sănătății lor, prevenirea bolilor și nu tratarea unei patologii deja existente.

Tabelul 6.2. Clasarea țărilor după nivelul de asistență medicală

rating	Țări	Indice	rating	Economia țării	BIB (mil USD)
1	Taiwan	86,42	28	Turcia	70,36
2	Rep.Coreea	82,26	30	SUA	69,20
3	Franța	80,26	40	China	66,62
4	Japonia	80,23	63	Rusia	58,01
5	Danemarca	80,17	73	România	55,46
6	Spania	78,69	74	Algeria	54,63
7	Austria	78,56	78	Ucraina	52,69
8	Thailanda	78,04	83	Polonia	51,96
9	Australia	77,81	87	Ungaria	48,05
10	Finlanda	75,96	91	Azerbaidjan	43,08
11	Niderlande	75,68	93	Venezuela	39,37

Sursa: [Ranking of countries by level of medicine.

<https://nonews.co/directory/lists/countries/health-care-index>]

Turismul de sănătate poate fi definit ca o combinație de măsuri recreative, divertisment și programe de sănătate individuale, orientate spre client. Această definiție este utilizată în mod activ de Asociația Europeană a Experților Științifici în domeniul turismului. În această definiție se evidențiază trei componente terapeutice ale turismului – recreare, prevenire și tratament. În același timp, domină odihna și distracția, care se încadrează în conținutul modelului de turism medical din Europa de Vest. Conform acestui model, cazarea turiștilor este organizată în hoteluri recunoscute pentru calitățile lor profesionale și experiența extinsă de cercetare în domeniul medicinei și recreării. Un alt semn al turismului medical în cele indicate, interpretarea este complexitatea serviciului, adică o combinație armonioasă de programe pentru conservarea și consolidarea programelor de sănătate, reabilitare și anti-îmbătrânire, programe educaționale de relaxare și creativitate, mese speciale de alimentare.

Un aspect ușor diferit al turismului medical este sugerat de cunoscutul specialist german H. Narstedt. Potrivit acestuia, turismul de sănătate include vizitarea stațiuni balneologice și de altă natură de către turiștii locali și străini la schimbarea acestora a reședinței permanente și

asigurându-le programe de wellness pentru responsabilitate personală și, de obicei, prin plată privată.

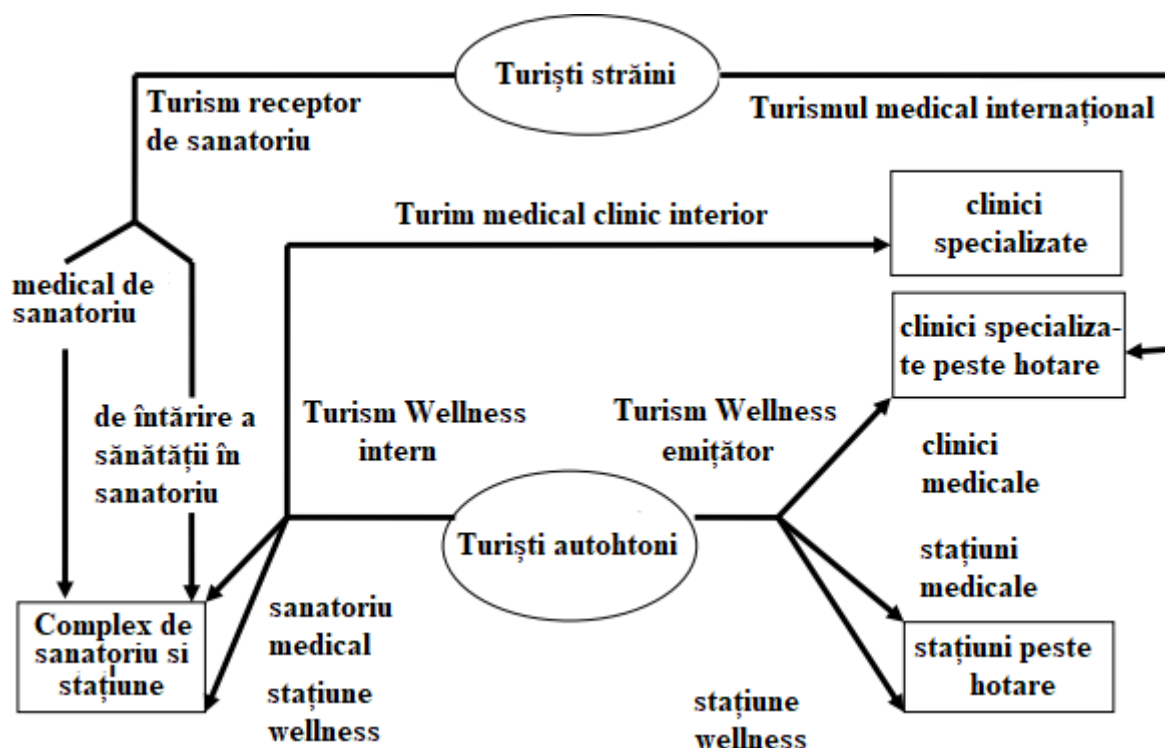

Figura 6.1. Structura turismului de sănătate [cercețările autorilor]

Turismul clinic medical și de sănătate, care a cunoscut o dezvoltare semnificativă în ultimii ani, include excursii la clinici străine (turism clinic de ieșire) și interne (turism clinic intern) pentru tratament specializat în afara cadrului asistenței medicale garantate la inițiativa turiștilor în detrimentul fondurilor nestatale. Trebuie remarcat faptul că agențiile de turism, care furnizează astfel de servicii, de regulă, formează un produs turistic cu drepturi depline, inclusiv servicii clinice, transferuri și asigurări.

6.1. Căile de perfecționare ale managementului turismului sanitar-curativ

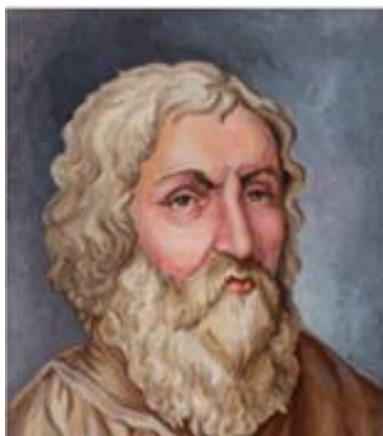
„Medicus curat, natura curantur (Doctorul lecuiește, natura vindecă)”

Efectul vindecător al climei în bolile pulmonare este cunoscut de mult timp. Hipocrate, în bolile pulmonare cronice, a sfătuit să se schimbe locul de reședință. Celsus, care a fost numit de contemporanii săi „Hipocratul latin”, a trimis pacienți pulmonari în Alexandria, crezând că pacientul nu trebuie să rămână în zona în care s-a îmbolnăvit. Aretius, cel mai bun specialist în diagnosticare după Hipocrate, a recomandat un climat maritim pentru bolile plămânilor. Celebrul medic Galen i-a trimis pe cei consumatori și predispuși la „ulcerarea plămânilor” de la Roma în zonele montane, caracterizate de aer uscat. Pliniu a recomandat o pădure de conifere pentru bolile pulmonare. O mică excursie în istoria medicinei antice mărturisește elocvent faptul că, empiric,

bazându-se doar pe observațiile lor, vindecătorii antici considerau că schimbarea climei pentru bolile pulmonare este principalul medicament. În mod ideal, aproape toți pacienții cu boli pulmonare cronice au nevoie de tratament SPA regulat, mai ales dacă luăm în considerare efectul acestuia asupra calității și duratei vieții. Tratamentul sanatoriu cu o abordare integrată permite a obține o remisie stabilă fără amenințarea progresiei bolii și trecerea acesteia în forme mai severe [167].

*Bolile rezultate din munca excesivă se vindecă prin odihnă,
iar cele din indolență sunt vindecate prin muncă.*

Ritmul modern al vieții umane, alimentele modificate genetic, mediul poluat – toți acești factori au un impact direct asupra dorinței unei persoane de a duce un stil de viață sănătos. Sănătatea, în ierarhia valorilor umane, devine unul dintre domeniile prioritare. Asistența medicală a început să se exprime nu numai în vindecarea organismului de boli, ci și în dorința de a le preveni.

Hippocrate. Medicul din Grecia Antică Hippocrate este numit „părintele medicinei”, reformatorul medicinei antice. Hippocrate și urmașii săi ziceau, că depistarea maladiilor și tratamentul bolnavilor trebuie să se bazeze nu pe filosofii speculative, ci pe observarea și studiul bolnavilor, pe generalizarea experienței acumulate. De aici principiul: tratarea maladiei și nu a bolnavului; toate indicațiile medicului vis-a-vis de tratament trebuie să fie individualizate.

Timp îndelungat, medicina a fost o teorie a sănătății, o doctrină a sănătății, înainte de a deveni un sistem de îngrijire a sănătății. Încă din cele mai vechi timpuri, conceptul de sănătate și maladie a fost asociat cu un stil de viață sănătos (modus vivendi (lat.), dialita, (grec.) – mod de viață, mod de existență) și forțe vindecătoare ale naturii (vis medicatrix naturae (lat.) – natura medică) [107].

Conform Cartei (statutului) Organizației Mondiale a Sănătății (OMS), sănătatea este o stare de bunăstare fizică, mentală și socială completă, și nu doar absența bolilor și a defectelor fizice [191]. Există o linie condițională între sănătate și boală – o pre-boală care este reversibilă și depinde de stilul de viață. Din acest motiv, baza standardelor internaționale pentru tratamentul bolilor este necesitatea ca o persoană să-și dezvolte abilitățile utile pentru a menține rezervele proprii ale organismului. Aceste abilități se bazează pe următoarele recomandări: nutriție adecvată, echilibrată, renunțarea la fumat și consumul de alcool, activitate fizică, stabilizare,

reglarea stării psiho-emoționale, poziția socio-economică în societate, familie, echipă. Cultura sănătății include: o cultură a unui stil de viață sănătos, o cultură a alimentației, cultură fizică [47, p.3].

Principiul de bază al medicinei tradiționale chineze este de a activa capacitatea naturală a corpului de a restabili echilibrul fizic și psihologic. Este privit nu ca un set mecanic de țesuturi și organe, ci ca un sistem integral care necesită o acțiune complexă. Conform învățăturilor antice din China, boala este o manifestare a unui dezechilibru în echilibrul intern al corpului. Prin urmare, scopul principal al abordării tradiționale chineze a vindecării este restabilirea energiei.

Regula de bază a tratamentului de succes în medicina antică chineză a fost regula a trei „M”: loc, moment, metodă. Această regulă se aplică și pentru terapia SPA: loc – sanatoriu, moment – procesul asociat cu tratament, recuperare, remisie; metode – metode moderne de prevenire și tratament, utilizarea metodelor de medicină alternativă.

Astăzi, în țările CSI și în Republica Moldova, pe de o parte, tratamentul fizioterapeutic, balneologic și medicina de recuperare interacționează cu experiența, tradițiile științifice și practice în domeniul tratamentului balnear, pe de altă parte, se dezvoltă noi domenii ale medicinei preventive și de recuperare. În Republica Moldova, ca și în întreaga lume, popularitatea SPA este în creștere, și anume SPA-terapia, programe intensive de wellness pe termen scurt și „tururi de înfrumusețare”.

SPA este o direcție prestigioasă și promițătoare în industria modernă a sănătății. SPA-turismul este recunoscut ca un fenomen economic al secolului XXI și a devenit un factor în popularitatea crescândă a stațiunilor din Italia, Spania, Elveția, India și Les Sources de Caudalie (Franța), a ajutat la reînvierea fostei glorii a surselor din Baden-Baden și Slovacia, a format o popularitate extraordinară [197]. Potrivit *European Travel Monitor*, segmentul turismului de sănătate reprezintă până la 15% din întreaga piață internațională a călătoriilor. SPA-turismul este sectorul cu cea mai rapidă creștere din industria turistică. Banca Mondială remarcă creșterea industriei cu aproximativ 30% anual, în timp ce industria turismului în ansamblu crește cu o medie de 4-5% anual [191].

În Europa există o tendință de dezvoltare dinamică a centrelor SPA din complexele hoteliere. În Rusia, creșterea anuală a industriei SPA este de 30-40%. În Ucraina, piața serviciilor

SPA abia începe să se dezvolte. Republica Moldova se află într-un stadiu incipient de dezvoltare. Un studiu realizat de *BDO MG Hotels Tourism* remarcă că la alegerea unui hotel pentru 65% dintre potențialii oaspeți factorul determinant este prezența unui SPA. Dacă în 2010 doar 18% dintre clienții hotelului foloseau serviciile centrelor SPA existente în hotel, atunci 10 ani mai târziu această cifră a atins nivelul de 56%. Potrivit Intelligent SPAs, cel puțin fiecare al treilea client din lume vizitează un SPA în timp ce se cazează la un hotel, cheltuind în medie 150 USD per oră pentru servicii. Astăzi, aspectele de concurență ale celei mai populare SPA din lume sunt: *conceptul, designul, serviciile* [196].

SPA-turismul este mai puțin dependent de fluctuațiile sezoniere și de criză decât alte sectoare ale industriei turismului. Cuvântul SPA în sine provine de la numele stațiunii SPA belgiene. Începând cu secolul al XVI-lea, SPA a devenit un loc de vacanță preferat pentru turiștii belgieni. Începând cu secolul al XVII-lea, izvoarele minerale au fost denumite balneoterapia în Marea Britanie și abia în a doua jumătate a secolului al XX-lea cuvântul a căpătat un nou sens, acum cuvântul SPA a început să fie numit oaze de wellness în hoteluri. SPA este un complex wellness de proceduri care utilizează apa de mare, termală, minerală sau dulce, alge, plante medicinale și noroi medicinal, programe de hidroterapie, al căror scop este armonia corpului, sufletului și spiritului. De asemenea, SPA include programe de fitness, programe de dietă, programe de regenerare și programe de întinerire a pielii feței și a corpului. Cuvântul SPA denotă și stațiunile în care se desfășoară hidroterapia. Merită subliniate complexele balneare situate pe coasta Pacificului în țările asiatice – astăzi fiind cele mai populare.

SPA poate include de asemenea:

- ✓ Saune (saună finlandeză clasică, băi de aburi, grote de gheață, saune bio);
- ✓ Baie (în baie, în piscina exterioară, în piscina interioară, în jacuzzi, băi cu sare);
- ✓ Fitness (antrenament fără forță, antrenament cardio, gimnastică, exerciții de întindere, exerciții articulare);
- ✓ Tratamente clasice (masaj, masaj facial, presopunctură, băi cu uleiuri și săruri și chiar pedichiură și manichiură);
- ✓ Meditație, yoga.

Datorită concurenței din această industrie, centrele SPA creează în mod activ produse noi și îmbunătățesc produsele existente, ajungând la noi grupuri țintă de consumatori folosind tehnologii moderne de marketing. Consumatorii din industria SPA se atribuie la turiști în practica mondială [105]. Conform clasificării internaționale, există mai multe tipuri de centre SPA: Resort / Hotel SPA (hotel, stațiune), SPA Hotel, SPA estate, target (specializat) SPA (fitness SPA, rural, orașenesc, materne, romantice, orientale etc.) [108]. Cea mai completă defalcare pe categorii de SPA a fost propusă de Asociația Europeană a SPA-urilor / ESPA. SPA sunt:

- ✓ complexe;
- ✓ medicale;
- ✓ SPA + ape minerale;
- ✓ SPA-Hoteluri;
- ✓ SPA-Cluburi;
- ✓ camere SPA;
- ✓ SPA de o zi (DAY SPA);
- ✓ Croaziere SPA (maritime, fluviale, pe lacuri etc.) [192].

Această clasificare este prea extinsă și detaliată, în special pentru țările din Europa și Asia, unde toate tipurile de SPA sunt interconectate. Prin urmare, obiectele SPA ar trebui clasificate în trei tipuri principale:

- ✓ DAYSPA (SPA – „de o zi”, include toate serviciile necesare care pot fi vizitate în orice moment convenabil, zilnic sau la alegere);
- ✓ MEDISPA (SPA – centre cu specializare medicală profesională);
- ✓ SPA – hoteluri (hoteluri în zone de stațiuni prestigioase, populare, dotate cu echipamentele SPA necesare) [108].

Adesea, în țările din regiunea europeană, toate cele trei tipuri de SPA sunt combinate într-un singur loc.

De asemenea, vom menționa principalele metode de recuperare pe scară largă în SPA-stațiuni, pentru o înțelegere mai completă a necesității acestei industrii: talasoterapie (tratament terapeutic care constă în băi de mare asociate cu aer marin, folosit în boli ca reumatismul cronic, sinuzita etc.), vinoterapie, balneoterapie, hidroterapie, masaj, fizioprofilaxie cu căldură și frig (crioterapie, saună, împachetări etc.), aromoterapie, fitoterapie, terapie peisagistică și colorată, dietoterapie, artoterapie, cosmetologie folosind preparate SPA; și servicii SPA suplimentare: fizioterapie hardware, kinetoterapie, apiterapie (tratament cu albine pentru miere), haloterapie (tratament în dulapuri cu halo de sare), echipamente SPA speciale (piscine SPA, dușuri, capsule SPA), metode de medicină tradițională și natură, Ayurveda ... Tehnologii generale de sănătate și psihoterapeutice în SPA: cromoterapie (terapie cu lumină), musicoterapie (meloterapie), antrenament hipoxic cu elemente de respirație holotropă (respirație rapidă), meditație acvatică, nutriție SPA [210]. SPA originale – și tehnologii de wellness: cenoterapie, ciocolaterie, apiterapie, terapie cu piatră, parafango (ambalare) [197].

Figura 6.2. Tratatamentul cu fân

Uneori, după o zi grea, dorești să te întinzi pe iarba moale și, punându-ți fața la soarele apus, să te gândești la ceva luminos și plăcut. Din păcate, mediul urban nu ne oferă întotdeauna oportunități pentru o astfel de metodă de relaxare, așa că trebuie să creăm noi înșine astfel de condiții. Bineînțeles, puteți trânti capacul laptopului și puteți pleca pentru totdeauna la țară și puteți trimite doar ocazional scrisori folosind poșta de porumbel, sau o puteți face diferit. Pentru iubitorii de plante și flori, și poate chiar de colecționari pe termen lung de ierbarii, există senoterapie.

Se pare că nu există nimic complicat în procedura de senoterapie și cu atât mai inovator. În forma sa cea mai generală, senoterapia este un SPA – o procedură constând fie din băi cu decocturi de plante, împachetări umede cu compoziții de plante special selectate, fie aplicarea locală a fânului pe diferite părți ale corpului. Recent, pe piața echipamentelor de wellness și SPA au apărut dispozitive speciale pentru senoterapie, cu ajutorul cărora această procedură plăcută devine și mai ușoară și mai accesibilă.

Aceste metode de vindecare sunt aplicate în conformitate cu caracteristicile recreative ale stațiunii SPA. Principalele tehnologii ale medicinei restaurative utilizate în SPA sunt:

- ✓ Hidroterapie – tratarea cu apă: jacuzzi/piscine, dușuri; terme, contracurent, duș în cascadă, instalații hidroelectrice color-music, împachetări umede.
- ✓ Balneoterapie – tratament cu apă minerală: aport de apă minerală, băi cu apă minerală.
- ✓ Terapie peloidă – tratament cu nămol.
- ✓ Haloterapie – tratament cu factori microclimatici: inhalări de sare (grote, camere, peșteri).

- ✓ Talasoterapie – tratament cu apă de mare și fructe de mare (alge marine, sare, nisip etc.): băi și bazine cu apă de mare și sare, băi de alge marine micronizate, împachetări cu alge marine și măști.
- ✓ Termoterapie – tratament folosind surse naturale, artificiale de căldură: băi și saune: hamam, rasul (baie de noroi), baie romană, laconiu, tepidarium, caldarium, baie rusească, saună finlandeză; instalații microclimatice; criocamere (criomasaj); terapia cu pietre; canapele termice cu saltea de apă (softpacks, soferi, paturi de apă, SPA termo, flotație „uscată”).
- ✓ Impact manual – toate tipurile de masaj, cu excepția tehnicilor medicale speciale și a efectelor hardware [12].

Sarcina principală a SPA este îmbunătățirea nivelului general de sănătate prin servicii profesionale care contribuie la restabilirea potențialului psihofizic al unei persoane. În 1994, ESPA a identificat 10 domenii principale care sunt implicate în tehnicile SPA:

- ✓ Apa: utilizare internă și externă sub toate formele.
- ✓ Nutriție: alimente, ierburi, suplimente alimentare.
- ✓ Mișcare: exercițiu și fitness pentru vitalitate și forță.
- ✓ Atingere: contacte prin masaj, împachetări și alte manipulări ale corpului.
- ✓ Integrare: relația dintre minte, corp, spirit și mediu.
- ✓ Estetică: conceptul de frumusețe, relația dintre plante și substanțele biologic active cu componentele biochimice ale corpului.
- ✓ Mediu: locul de reședință, clima, compoziția apei, agenții naturali și responsabilitatea socială.
- ✓ Cultură: religie, valoarea artei și puncte de vedere științifice și politice.
- ✓ Contribuție socială: serviciu și atitudini comunitare, relația lor cu bunăstarea.
- ✓ Timp, spațiu, ritmuri: percepția spațiului și a timpului, conexiunea lor cu ciclurile și ritmurile naturale [192].

Datorită nevoilor crescânde ale societății de servicii de sănătate de calitate, trebuie remarcat faptul că a existat o creștere bruscă a propunerilor pe piața turistică europeană SPA. Turismul tradițional de sănătate, care are ca scop vindecarea și refacerea corpului, este în declin în Europa, primordial unde populația îmbătrânește fizic rapid.

Populația contemporană, aparținând grupelor de vârstă apte de muncă, este mai activă în poziția sa de viață decât generațiile anterioare, are un venit material mai stabil, se străduiește să consume produse/servicii de calitate înaltă, care fac posibilă menținerea sănătății. Un număr din ce în ce mai mare de populație se concentrează pe prevenirea bolilor, căutarea bunăstării fizice, spirituale și mentale.

O caracteristică a SPA-turismului constă în faptul că clientul își propune să combine servicii de calitate, un program bogat de excursii și asistență medicală înalt calificată.

Pe baza celor invocate de mai sus, trebuie remarcat faptul că **este imperativ necesară formarea stațiunilor și sanatorii competitive în Republica Moldova**. Cetățenii Moldovei nu sunt interesați de tratament și îmbunătățirea sănătății în sanatoriile și dispensarele interne din cauza lipsei serviciului adecvat. Acest factor reprezintă motivul pentru care sanatoriile, care nu au o încărcătură completă, nu primesc suficiente fonduri necesare pentru prestarea serviciilor de calitate superioară.

Unul dintre dezavantajele sanatoriilor autohtone se concentrează pe programele de sănătate, în principal pe tratamentul anumitor boli, numărul de propuneri pentru corectarea greutății, programe de fitness, programele de nutriție sănătoasă etc. fiind limitate. Introducerea tehnologiilor estetice în practica tratamentului SPA va crea o abordare holistică („holon,, – „integritate”, „integritate”) la procesul de vindecare și va oferi instituțiilor medicale un nivel corespunzător standardelor europene pentru SPA. Introducerea standardelor SPA va garanta o creștere a cererii pentru instituțiile de stațiuni, sanatorii și existența activă a acestora în afara sezonului roșu (alb-albastru). Prin dezvoltarea și extinderea potențialului turistic al țării noastre, serviciile SPA vor deveni mai solicitate datorită dezvoltării diverselor programe SPA pentru toate categoriile populației, extinderea gamei de servicii pentru petrecerea timpului liber al clienților, precum: călărie, pescuit, plimbări și plimbări turistice (de o zi) etc. Este necesar să menționăm perspectiva francizei întreprinderilor SPA, și anume fuziunea centrelor medicale și a centrelor SPA (MEDI SPA). Aceste centre sunt combinația perfectă de wellness și confort [140, p.134-136].

Pe baza celor de mai sus, ar trebui evidențiate aspectele pozitive și negative ale industriei SPA.

Avantajele SPA:

- cererea pentru acest tip de servicii în rândul persoanelor cu venituri peste medie;
- lipsa unei piețe de concurență deplină;
- o varietate de tipuri de programe complexe și individuale de îmbunătățire a sănătății, metode alternative de tratament, care se desfășoară într-un singur loc și la un moment convenabil pentru client (complexul SPA);
 - utilizarea tehnologiilor moderne medicale și SPA;
 - concentrarea asupra unei anumite categorii de clienți obișnuiți;
 - politică de preț flexibilă și reduceri pentru clienții obișnuiți;
 - rentabilitatea ridicată a unui anumit tip de serviciu (programe cuprinzătoare, proceduri anti-îmbătrânire, programe de slăbire, cosmetologie hardware etc.);
 - toate zonele centrelor SPA sunt utilizate cu eficiență maximă;
 - utilizarea produselor naturale și ecologice;

- procentul salariilor personalului la întreprinderile SPA este mai mic decât la întreprinderile din industria de frumusețe.

Dezavantajele SPA:

- investiții de capital sporite la etapa inițială a începerii unei afaceri;
- echipamente medicale și SPA scumpe;
- nevoia de a atrage personal medical înalt calificat și specialiști în industria SPA, lucru dificil din cauza numărului limitat al acestora;
- lipsa de experiență și informații cu privire la organizarea și gestionarea întreprinderilor SPA.

Problemele care împiedică dezvoltarea afacerii SPA includ:

- zona relativ nouă de dezvoltare a afacerilor pentru țara noastră;
- numărul limitat de consultanți profesioniști, personal și locuri pentru instruirea acestora, informațiile necesare pentru începerea unei afaceri, echipamente profesionale;
- lipsa unei baze legislative și fiscale adecvate în Republica Moldova;
- concurența de la centrele de fitness, cluburi de fitness, saloane de înfrumusețare, lipsa de conștientizare a clienților cu privire la beneficiile centrelor SPA.

Din aceste motive, turiștii preferă să viziteze centrele SPA din stațiunile străine.

Turismul de sănătate SPA este indisolubil legat de industriile economiei mondiale care susțin conceptul unui stil de viață sănătos și bunăstare (industria frumuseții, industria fitnessului, Wellness).

Diversitatea și combinația unică de resurse recreative ale Republicii Moldova pot servi drept bază pentru crearea de metode și programe SPA unice.

După cum a fost menționat deja de autor, tehnologiile SPA și wellness includ balneoterapia – utilizarea apelor minerale în îmbunătățirea clasică a sănătății complexe. În medicina restaurativă, balneoterapia ocupă unul dintre locurile principale. Condițiile climatice și resursele recreative favorabile ale Republicii Moldova fac posibilă utilizarea diferitelor metode de tratament în stațiunile balneoclimatice domestice: helioterapie, talasoterapie, terencuroterapie, ampeloterapie (terapia cu struguri), enoterapie, aeroterapie, peloidoterapie, balneoterapie etc. (**Terrenkur** (fr. *terrain*, germ. *Kur*) – o metodă de tratament în sanatoriu-stațiune, care prevede o activitate fizică dozată sub formă de mers pe jos, urcând pe teren montan de-a lungul anumitor trasee marcate. Terrenkur dezvoltă rezistența, îmbunătățește funcționarea sistemului cardiovascular și a sistemului respirator, stimulează metabolismul, activitatea nervoasă. Adesea traseul este orientat pe alee, poteci, cărărușe unde cresc (sau au fost sădiți) copaci/plante ce emană eteri, drumeții inhalând eterii se vindecă.

Vinoterapia este una dintre cele mai promițătoare direcții în dezvoltarea turismului de sănătate și a industriei SPA din Republica Moldova. Vinoterapia modernă este tratamentul și prevenirea bolilor, un complex de proceduri cosmetice SPA bazate pe proprietățile medicinale ale vinului, strugurilor și produselor acestora [107]. Fondatorii săi sunt considerați, pe bună dreptate, Matilda și Bertrand Thoma, proprietari ai cramei Chateau Smith Haut Lafitte. În 1995, cu ajutorul profesorului de farmacologie Joseph Vercauteren, au creat o linie de produse cosmetice pentru îngrijirea pielii feței – „Caudalie” (folosind propriile produse vitivinicole). În 1999, primul hotel a fost deschis pe teritoriul Chateau Smith Haut Lafitte, oferind clienților un program de vinoterapie [96]. Termenul vinoterapie provine din fuziunea cuvântului „terapie” cu cuvântul „vin”, dar acest lucru, în opinia autorului, nu ar trebui să-l facă pe cineva să creadă că este un tratament medical, ci de prevenire a bolilor.

Figura 6.3. Vinoterapia

În 1994, savanții francezi au demonstrat că semințele de struguri conțin polifenoli care blochează radicalii liberi din corpul uman, formați sub influența razelor ultraviolete, factori de poluare a mediului (fum de țigară, aer poluat, situații stresante) și care distrug celulele corpului. Polifenolii sunt de 20 de ori mai eficienți decât vitamina C și de 50 de ori mai eficienți decât vitamina E [106]. La sfârșitul anilor 1990, în Franța, Spania, Italia (regiunile în care au fost crescuți strugurii), au apărut saloane SPA pentru vinuri, folosind preparate din produse de vin (struguri) de înaltă calitate.

Figura 6.4. Vinoterapia

Deci, terapia cu vin este un set de măsuri care vizează prevenirea mai multor boli, la procesele de vindecare a corpului uman și, potrivit autorului, este un produs promițător pentru dezvoltarea și îmbunătățirea complexului de programe de sănătate din complexele sanatorii din Republica Moldova.

Astăzi, în țara noastră nu există descrieri și standarde pentru preparatele de origine naturală utilizate în procedurile SPA, modalități de combinare eficientă a acestora cu medicamente, tehnici de fizioterapie și resurse recreative din zonele relevante.

Lipsa standardelor și abordarea științifică a procedurilor SPA reduce posibilitatea aplicării și eficacității acestora. Standardele europene și estice pentru desfășurarea procedurilor SPA nu corespund pe deplin resurselor utilizate în Moldova, bazei materiale și tehnice a îmbunătățirii medicale și a sănătății și instituțiile SPA, stilului nostru de viață și mentalității.

Principalele sarcini pentru crearea și dezvoltarea industriei SPA în Republica Moldova sunt:

- ✓ integrarea regulilor, metodelor, principiilor Asociației Europene a SPA-urilor (ESPA) în cadrul legal al instituțiilor de îmbunătățire a sănătății și SPA din Republica Moldova;
- ✓ pregătirea reglementărilor pentru organizarea și gestionarea instituțiilor SPA;
- ✓ elaborarea standardelor pentru fabricarea, depozitarea, metodele de utilizare a medicamentelor (remedii naturale) utilizate în instituțiile SPA; dezvoltarea cerințelor pentru echipamentele medicale și SPA;
- ✓ dezvoltarea metodelor de combinare a procedurilor și programelor SPA, indicații și contraindicații pentru utilizarea acestora;

- ✓ crearea condițiilor pentru formarea specialiștilor pentru industria SPA (dezvoltarea de programe, invitații ale specialiștilor din străinătate, posibilitatea formării avansate în instituțiile SPA străine);
- ✓ dezvoltarea și implementarea standardelor de calitate, a sistemelor de control pentru furnizarea de servicii SPA.

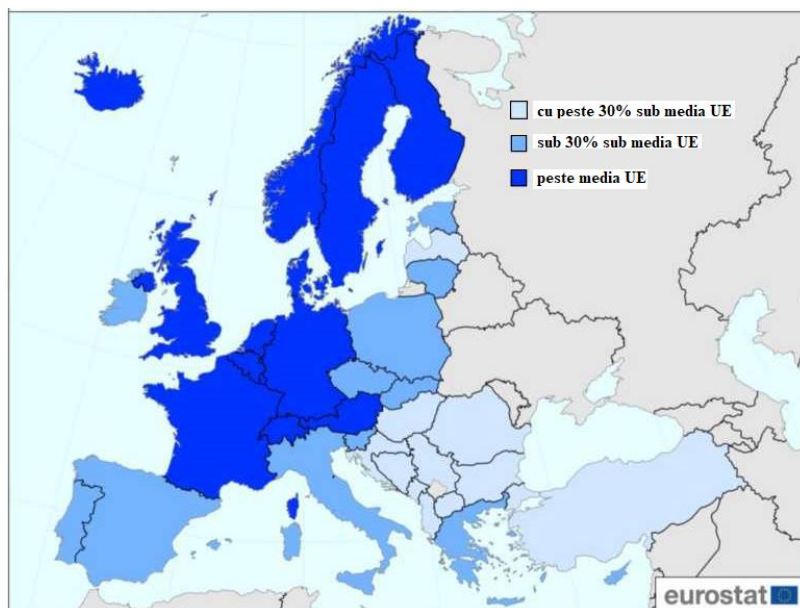

Figura 6.5. Consumul efectiv individual pe locuitor în SPA 2016 [190]

Integrarea conceptului SPA în tratamentul SPA din Moldova, astăzi, poate fi realizată în următoarele moduri:

- ✓ deschiderea camerelor SPA medicale și cosmetice pe baza instituțiilor medicale și de îmbunătățire a sănătății și a sanatoriului;
- ✓ organizarea zonelor SPA în cadrul instituțiilor medicale;
- ✓ crearea instituțiilor SPA (direcții cosmetice, de sănătate, estetice) atât sub formă de întreprinderi individuale, cât și în cadrul zonelor de sanatoriu-stațiune.

Este necesar să se evidențieze principalele avantaje ale centrelor SPA și Wellness bazate pe sanatorii și centre balneoterapice de stațiune:

- ✓ creșterea competitivității unei instituții de stațiuni de sănătate;
- ✓ încărcătura mare de sanatorii, care este deosebit de importantă în sezonul „în afara”, programele SPA din weekend ajută la atragerea clienților de diferite categorii de vârstă.
- ✓ creșterea profitabilității instituțiilor sanatorii prin atragerea de noi clienți, vânzarea de servicii suplimentare (proceduri SPA), produse cosmetice naturale, echipamente sportive pentru vizitarea piscinelor și centrelor de fitness.

Problema îmbunătățirii calității produselor și serviciilor furnizate este una dintre cele mai urgente în multe instituții medicale din țara noastră. Atunci când se dezvoltă cerințe pentru furnizarea de servicii de sanatoriu, devine necesar să se ia în considerare întregul set de factori;

dezvoltarea și adoptarea standardelor organizaționale, care vor lua în considerare specificul interacțiunii, specificul serviciilor furnizate într-o anumită instituție, precum și categoriile de clienți sunt deosebit de importante [145]. Având în vedere faptul că nevoile clienților pentru servicii de înaltă calitate sunt în creștere și ideea unui stil de viață sănătos se schimbă, tot mai mulți cetățeni plasează asistența medicală pe primul loc în prioritățile lor, cea mai importantă sarcină a instituțiilor medicale este de a oferi servicii de înaltă calitate care să satisfacă toate nevoile clienților și conform standardelor stabilite.

Calitatea furnizării serviciilor de stațiune-sanatoriu depinde de capacitățile de producție ale sanatoriilor și de baza materială și tehnică a acestora. Pentru creșterea competitivității instituțiilor medicale și de sănătate, în primul rând, sunt necesare schimbări calitative în abordarea serviciului pentru clienți, care pot fi efectuate folosind principiile managementului stațiunii de sănătate și marketing și programe de îmbunătățire a calității serviciilor [30, p.34-39].

În instituțiile de sanatoriu-stațiune ale republicii, este efectuat controlul asupra calității serviciilor și prestării serviciilor, deoarece nu au fost create servicii speciale, ale căror responsabilități directe ar include gestionarea și organizarea acestei activități.

Pentru a asigura calitatea serviciilor furnizate în sanatorii, în special într-o economie instabilă, este necesar să se prevadă posibilele situații de urgență care pot apărea în procesul de organizare a serviciului pentru clienți la sanatoriu și să se prevadă comportamentul personalului în cazul unor astfel de situații. Echipa de conducere ar trebui să acorde atenție implementării programului de gestionare a crizei, care este adecvat și relevant în situația economică actuală din țară.

În perioada instabilității economice, acțiunile care vizează satisfacerea nevoilor clienților instituțiilor de stațiuni-sanatoriu pentru servicii profesionale de înaltă calitate devin deosebit de semnificative.

Decizia cu privire la formularea politicilor și obiective strategice (conducere superioară)

Formarea structurii și proiectarea sistemului calității
(serviciu de calitate sau grup de lucru special creat)

Realizarea de propuneri pentru crearea unei politici de calitate
(șefi departamente funcționale și de producție)

Elaborarea unui proiect de politică bazat pe propunerile managerilor diviziunii
(director adjunct pentru calitate, servicii de calitate)

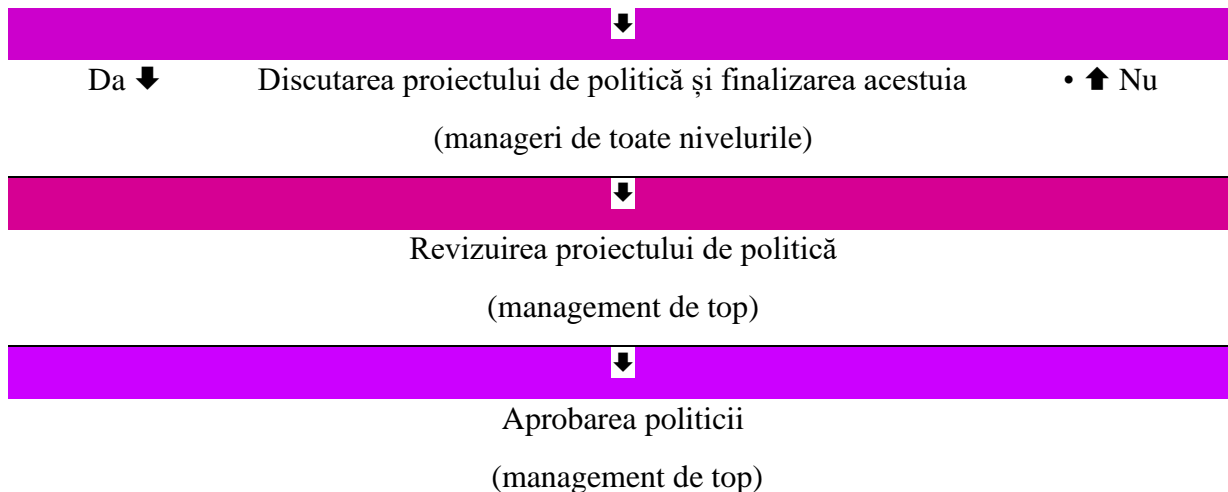

Fig. 6.5. Formarea politicii în domeniul calității la întreprinderile SPA și Wellness

Sursa: elaborată de autor în baza [207]

Aceste acțiuni devin posibile datorită standardelor internaționale de management al calității din seria ISO 9000 (în prezent, seria include 3 standarde principale: ISO 9000, ISO 9001 și ISO 9004. Standardele din seria ISO 9000 au adus o contribuție semnificativă la sistemul calității din întreaga lume. Acest lucru a fost facilitat de faptul că modelul propus în standard este relativ simplu de aplicat în orice industrie – atât în producție, cât și în sectorul serviciilor. Standardul introduce o serie de cerințe de bază și necomplicate și încurajează companiile să acționeze într-un mod cel mai apropiat de natura activităților lor [109]. ISO 9001 a câștigat o popularitate imensă în lume. Principiile de bază ale construirii unui standard sunt abordările sistematice și de proces (Fig. 6.6.)

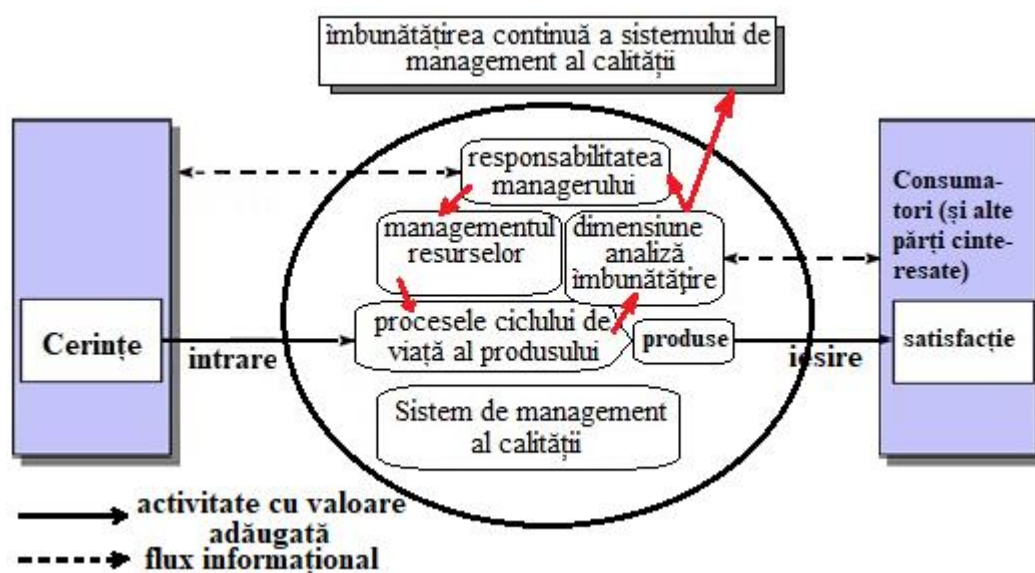

Figura 6.6. Modelul sistemului de calitate [109]

Pentru asigurarea calității activității organizației este necesar de a stabili un sistem de procese interconectate și a determina modalitatea de gestiune cu ele. Rezultatul final al unui proces poate fi începutul altui proces. Identificarea sistemică a acestor procese, perceperea continuității

acestora și interconexiunea, gestiunea lor adesea sunt numite „tratarea procesuală în management” (vezi fig. 6.7) [109].

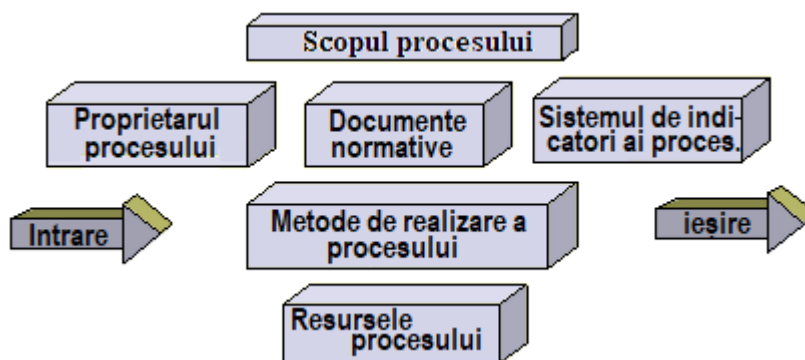

Fig. 6.7. Abordarea managementului calității ca un proces [109]

Cerințele din seria de standarde ISO 9000 încurajează puternic organizațiile să practice o abordare de proces în management, deoarece oferă o oportunitate de identificare și exploatare a oportunităților de îmbunătățire. În figurile 6.6 și 6.7, procesele sistemului de management al calității sunt descrise într-o manieră generală, schematică. Acesta este un model universal care ilustrează interconectarea proceselor.

Bucula verticală indică faptul că managementul organizației este responsabil pentru alocarea resurselor necesare, pentru stabilirea proceselor ciclului de viață al produsului, pentru măsurarea și analiza calității produsului, precum și pentru îmbunătățirea continuă [155].

Bucula orizontală indică faptul că consumatorii joacă un rol major în definirea cerințelor produsului. Aceste cerințe reprezintă intrarea în procesele ciclului de viață al produsului. Măsurătorile și analiza satisfacției clienților sunt utilizate ca indicatori pentru evaluarea gradului de îndeplinire a cerințelor specificate, responsabilitatea conducerii pentru îndeplinirea acestor cerințe și îmbunătățirea continuă a sistemului de management al calității [155].

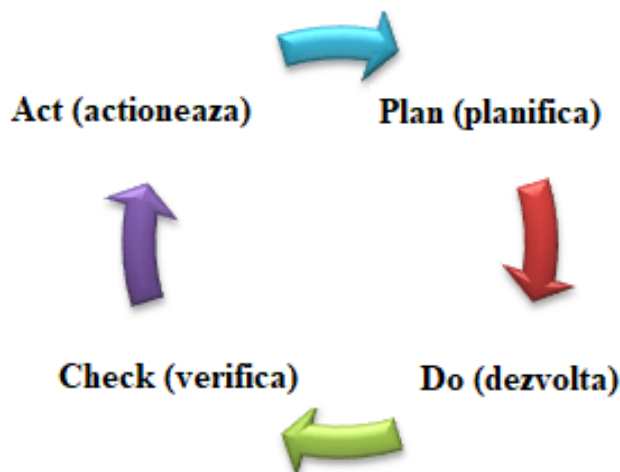

Figura 6.8. Ciclul Deming (PDCA) – implementarea noilor idei într-o manieră controlată [109]

Ciclul de îmbunătățire continua a fost propus și definit inițial de către Walter Shewhart în 1939, în cartea „Statistical Method from the Viewpoint of Quality Control”. Ulterior, Ciclul PDCA a fost popularizat de W. Edwards Deming, un pionier în managementul calitatii, în anii '50. Acesta este recunoscut, de asemenea, pentru introducerea tehnicilor statistice de control al proceselor de producție, fiind cel care a pus bazele managementului calitatii totale. Potrivit convingerilor sale, un element cheie în controlul calitatii produselor constă în a avea procese clar definite și repetitive.

Metoda de management pentru controlul și îmbunătățirea continuă a calitatii produselor și proceselor constă într-o secvență de patru acțiuni:

1. Plan (planifică): presupune identificarea și analiza problemei, precum și stabilirea obiectivelor;
2. Do (dezvoltă): implica dezvoltarea și testarea soluției potențiale, precum și colectarea informațiilor necesare pentru următoarele etape;
3. Check (verifică): presupune măsurarea și testarea eficienței soluției, precum și identificarea opțiunilor de îmbunătățire;
4. Act (acționează): implică implementarea soluției îmbunătățite, care devine noul standard.

Deci, standardul ISO se concentrează pe faptul că implementarea unui sistem de management al calității într-o întreprindere ar trebui să fie strategică. Sistemele de management al calității ale organizațiilor pot avea diferite formate și nu este necesară reformarea unui sistem de management al calității deja stabilit pentru a se adapta la structura standardului.

Scopul final al sistemului de management este creșterea profiturilor prin creșterea competitivității produselor sau serviciilor oferite, extinderea pieței de vânzări și asigurarea funcționării durabile a întreprinderii. Rezultă că îmbunătățirea stării financiare a întreprinderii poate fi realizată prin îmbunătățirea calității produselor [17, p.52].

Pe baza standardelor ISO studiate, autorul propune următoarele direcții prioritare ale măsurilor anticriză pentru instituțiile medicale și de sănătate:

- ✓ creșterea profitabilității companiei prin extinderea gamei și îmbunătățirea calității serviciilor oferite;
- ✓ cercetarea pieței produselor instituțiilor de stațiuni-sanatoriu, planificarea campaniilor publicitare pentru promovarea serviciilor oferite;
- ✓ politică de prețuri flexibilă pentru diferite segmente ale populației, politică de reduceri pentru clienții obișnuiți;

- ✓ introducerea de programe cuprinzătoare de îmbunătățire a sănătății, care vor contribui la reducerea costului bonurilor și, în consecință, la atragerea de noi clienți și la păstrarea clienților obișnuiți ai sanatoriului;
- ✓ îmbunătățirea sistemului de management al instituțiilor de stațiune-sanatoriu; managementul personalului anticriză.

Potrivit lui M.R. Safiullina și T.M. Gabidullina: „În sistemul de management al oricărei întreprinderi există întotdeauna un număr mare de funcții, procese și acțiuni care se repetă periodic pentru luarea deciziilor de management. În același timp, de regulă, există multe opțiuni diferite pentru implementarea aceleiași acțiuni de management, proces. În aceleași situații, în condiții egale, sistemul de management al întreprinderii poate funcționa în moduri diferite, adesea imprevizibilă și departe de cea mai eficientă opțiune. Este necesar să se furnizeze influențe de management direcționate asupra procesului de formare a standardelor de management din companie (pentru a gestiona standardizarea sistemului de management) prin dezvoltarea, implementarea și utilizarea unor principii, procese, funcții și instrumente de management standard optim”.

Standardizarea sistemului de management este cel mai eficient mijloc de îmbunătățire a calității activităților sanatoriului și a stabilității sale financiare [151].

Un alt pas în îmbunătățirea calității serviciilor furnizate în instituțiile medicale și de sănătate este îmbunătățirea sau introducerea serviciilor de marketing. Principalele sarcini ale serviciului de marketing sunt:

- ✓ analiza pieței cererii și ofertei, eficacitatea politicii de preț a companiei, campania publicitară, identificarea segmentelor de piață neutilizate și elaborarea de propuneri pentru dezvoltarea acestora;
- ✓ elaborarea de propuneri pentru introducerea a noilor tipuri de servicii și produse, pentru îmbunătățirea politicii de prețuri și reduceri, pentru extinderea pieței de vânzare a produselor, pentru îmbunătățirea campaniilor publicitare, a imaginii întreprinderii.

Este imposibil să nu observăm rolul publicității în procesul de îmbunătățire a activităților întreprinderilor din sectorul stațiunilor de sănătate. Publicitatea este un mijloc de informare a clienților despre noile produse sau servicii ale companiei, despre avantajele bunurilor oferite. Pentru a desfășura o campanie publicitară eficientă, este necesar să se cerceteze cererea și varietatea de oferte de pe piață pentru servicii de turism și de îmbunătățire a sănătății (serviciul de marketing), să se elaboreze un buget și să se identifice principalele surse pentru implementarea campaniilor publicitare. Publicitatea eficientă va crește vânzarea de vouchere și va atrage noi clienți. O campanie publicitară ar trebui să înceapă cu 2-3 luni înainte de începerea sezonului,

astfel încât clienții să poată, după ce au cercetat piața serviciilor medicale și de sănătate, să aleagă un produs cu adevărat de înaltă calitate [54].

Pentru a îmbunătăți calitatea serviciilor, este necesar să fie luate toate măsurile de îmbunătățire a infrastructurii instituțiilor de sanatoriu și stațiune pentru a reconstrui și moderniza clădirile și structurile care necesită investiții de capital semnificative și atragerea investițiilor.

O atenție deosebită ar trebui acordată necesității introducerii tehnologiilor informaționale moderne în sfera serviciilor de sanatoriu și stațiune, care vor contribui la creșterea eficienței muncii și la îmbunătățirea calității serviciilor, și anume:

- ✓ răspuns flexibil la solicitările consumatorilor;
- ✓ menținerea legăturilor de comunicare cu partenerii și clienții;
- ✓ efectuarea de tranzacții comerciale și comerciale;
- ✓ publicitate online a serviciilor furnizate;
- ✓ extinderea pieței de vânzări;
- ✓ implementarea programelor modernizate de întreținere a documentelor financiare, înregistrarea clienților, vânzarea online a voucherelor etc.

Planificarea strategică este cheia funcționării cu succes a oricărei întreprinderi, inclusiv a unei stațiuni de sănătate. Pentru a face acest lucru, este necesar de a efectua o analiză SWOT a întreprinderii, de a determina obiectivele principale și a alege strategia potrivită. Perspectiva strategică pentru instituțiile de sanatoriu și stațiune este introducerea serviciilor SPA, care va facilita funcționarea lor pe tot parcursul anului, va extinde piața de vânzare și va atrage noi clienți.

Deci, procesul de management este un sistem care constă din structuri organizaționale, procesul în sine, obiective și metode de management.

Toate întreprinderile din industria turismului (companii de turism, complexe hoteliere, întreprinderi de catering) au o structură organizatorică care este caracteristică numai pentru acestea, în cadrul căreia se desfășoară procesul de gestionare și prestare a serviciilor.

Structura organizatorică a managementului întreprinderii din industria turismului este interacțiunea directă a structurilor de management la toate nivelurile și a serviciilor funcționale pentru a atinge obiectivele stabilite și obiectivele strategice. Structura organizatorică a managementului afectează competitivitatea întreprinderilor din industria turismului și, în consecință, eficiența sa economică, procesul de planificare strategică, abordarea creativă și inovativă a introducerii de noi produse. Structura organizațională are un impact direct asupra calificărilor și nivelului profesional al personalului asupra satisfacției lor morale și profesionale [84, p.112-118].

Pe baza cercetării structurilor tipice de management organizațional, ar trebui să se distingă următoarele tipuri de structuri în industria turismului: liniară, funcțională, liniar-funcțională, regională, inovațională.

Structura organizatorică liniară - particularitatea acesteia constă în faptul că managementul se realizează conform principiului managementului individual: în fruntea unității se află un lider, dotat cu toate puterile, care îndeplinește toate funcțiile de management. O structură organizațională liniară este tipică pentru organizațiile mici. Principalul său avantaj este că există o comunicare directă între manager și subordonat, ceea ce facilitează procesul de management, luarea deciziilor și implementarea sarcinilor atribuite [31, p.76].

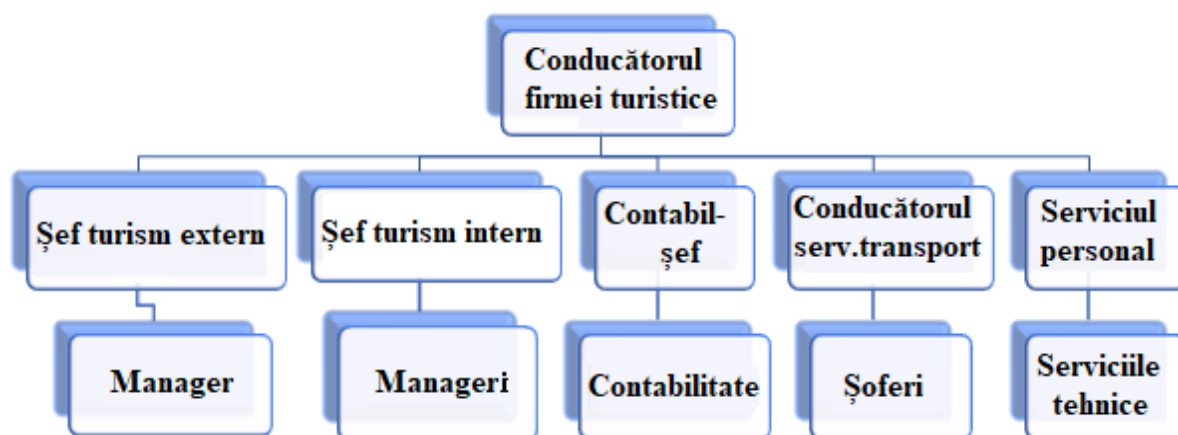

Figura 6.9. Structura de gestionare liniară a agenției de turism de dimensiuni medii [cercetările autorilor]

O structură organizațională liniară are avantajele și dezavantajele, pe care le prezentăm în tabelul 6.4.

Tabelul 6.4. Avantajele și dezavantajele utilizării liniare a structurii organizatorice din industria turismului [cercetările autorilor]

Avantaje	Dezavantaje
1. Cerințe înalte față de manageri (calificări profesionale ridicate, luarea deciziilor de conducere competente și eficiente) și, respectiv, pentru subordonați.	1. Stilul autoritar de conducere.
2. Respectarea principiului ierarhiei și consecvenței acțiunilor interpreților.	2. Responsabilitate ridicată a subordonaților pentru primirea instrucțiunilor de acțiune direct de la cap.
3. Comunicarea directă cu managerul (fără terți), care facilitează procesul de management și luare a deciziilor – principiul managementului individual.	3. Birocrație excesivă și conducere solicitantă.
4. Eficiența luării deciziilor și implementarea sarcinilor stabilite.	
5. Responsabilitatea personală a șefului pentru performanța unității subordonate.	

Sursa: cercetările autorului în baza [31, p.76-78], [69, p.43-45]

Stilul de management autoritar și birocrăția excesivă sunt obstacole serioase în calea dezvoltării unui mod de management modern. Într-o anumită măsură, aceste neajunsuri pot fi echilibrate de structura organizațională funcțională.

Structura organizatorică funcțională – trăsătura caracteristică constă în crearea unităților structurale, care au obiective și responsabilități clare, specifice fiecărui angajat.

La întreprinderile cu această structură, fiecare organism de conducere, fiecare interpret este înzestrat cu o funcție specifică și efectuează anumite tipuri de activități, dar, în același timp, îndeplinirea sarcinilor atribuite este obligatorie (principiul managementului complet). Deciziile privind problemele strategice sunt luate de întreaga echipă.

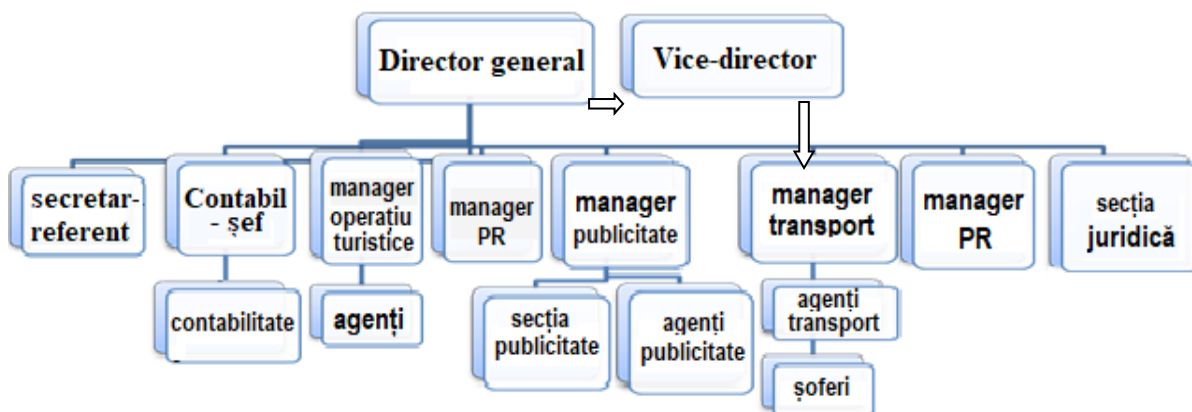

Figura 6.10. Structura funcțională de management [cercetările autorilor]

Structura funcțională de management are avantajele și dezavantajele sale (tabelul 6.5).

Tabelul 6.5. Avantajele și dezavantajele utilizării structurilor organizaționale funcționale în industria turismului [cercetările autorilor]

Avantaje	Dezavantaje
1. Competență profesională ridicată atât a echipei de conducere, cât și a managerilor de diferite niveluri.	1. Procedură îndelungată de luare a deciziilor. Un proces îndelungat de delegare a autorității serviciilor subordonate.
2. Organizația are obiective strategice, o abordare de proces a planificării.	2. Fragmentarea diferitelor servicii, dificultatea de a lua acțiuni și decizii comune.
3. Repetarea nu este permisă atunci când se efectuează funcții de management.	3. Nerespectarea principiului managementului individual, delimitarea neclară a drepturilor și responsabilităților între șefii diferitelor niveluri de management.
4. Îndeplinirea exactă a sarcinilor atribuite în legătură cu diferențierea funcțională.	4. Interesul unităților funcționale în realizarea propriilor obiective, interesul insuficient în implementarea obiectivelor generale ale organizației.

Neajunsurile evidențiate pot fi eliminate prin interschimbabilitatea elementelor birocratice în management pentru cele economice, și anume: introducerea unui sistem de motivație, implicarea întregului personal în procesul decizional, distribuirea competențelor și sarcinilor în așa fel încât toate serviciile și diviziile organizației să participe la implementarea lor.

Structura de management liniar-funcțională (combinație de structuri liniare și funcționale). În acest proces de management, fiecare angajat raportează unui anumit lider. Managerii funcționali din această structură rezolvă direct problemele care sunt exclusiv de competența lor. Prin urmare, cu o structură de management liniar-funcțională, completitudinea deplină a luării deciziilor, responsabilitatea și îndeplinirea sarcinilor atribuite este asumată de managerul de linie.

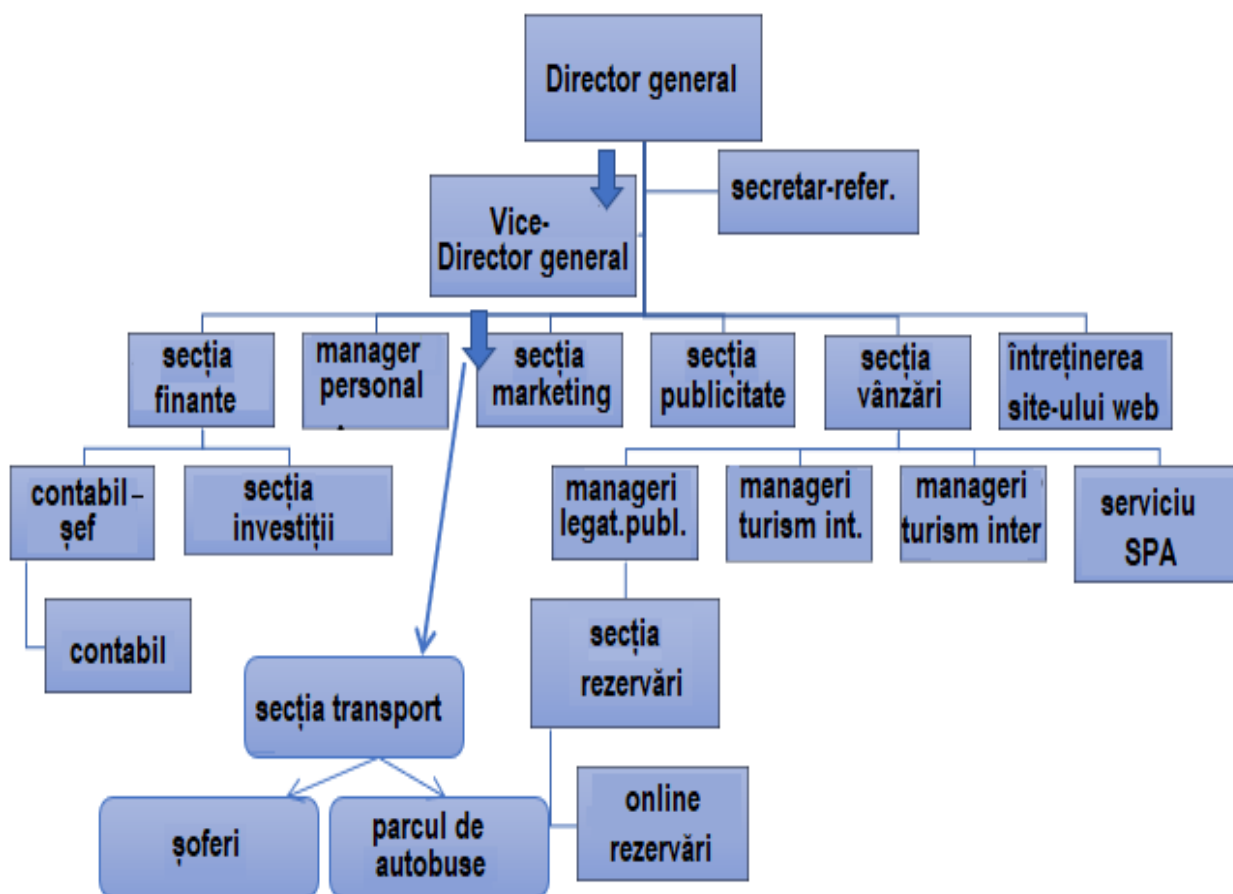

Fig. 6.11. Structura de management liniar-funcțională [cercetările autorilor]

Sarcina principală a managerilor de linie este de a coordona acțiunile serviciilor funcționale, de a crea condiții pentru implementarea obiectivelor strategice ale întregii companii (organizație, firmă).

Structura liniar-funcțională este tipică pentru ramurile marilor companii de turism, unde este nevoie de specialiști calificați și profesioniști.

Tabelul 6.6. Avantajele și dezavantajele utilizării structurilor organizaționale liniar-funcționale în industria turismului [cercetările autorilor]

Avantaje	Dezavantaje
1. Profesionalism ridicat al echipei de conducere, manageri de toate nivelurile.	1. Coordonarea insuficientă a acțiunilor liniei și serviciilor funcționale.
2. Respectarea principiului managementului individual, o distribuție clară a responsabilităților funcționale.	2. Procesului decizional este de o operativitate și eficiență foarte joasă, ceea ce complică procesul de îndeplinire a sarcinilor și introducerea de noi propuneri.
3. Luarea deciziilor în comun de către toți membrii echipei, responsabilitate ridicată pentru performanța muncii atât a top-managerilor, cât și a managerilor de toate nivelurile.	3. Managerii de la diferite niveluri au o mare responsabilitate pentru îndeplinirea sarcinilor atribuite.

Sursa: cercetările autorului.

Structura de management regional este utilizată, în principal, de marile companii de turism cu sucursale în regiuni îndepărtate. Responsabilitatea pentru activități, atât pe piața internă, cât și pe piața externă, este distribuită între diviziile regionale independente. În ceea ce privește conținutul și natura activităților lor, aceste divizii pot fi departamente de producție sau filiale.

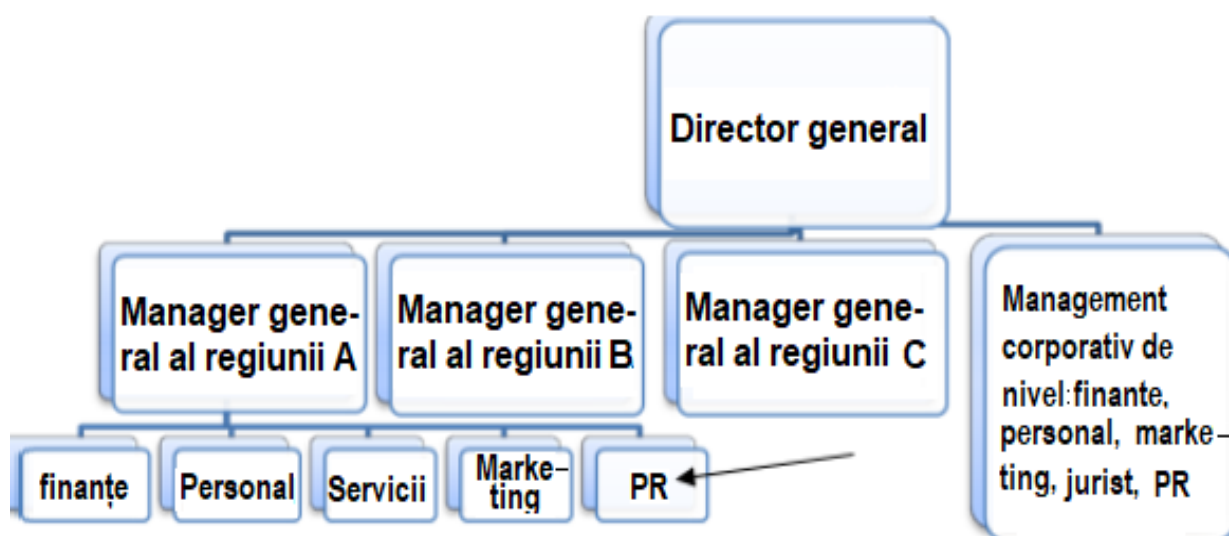

Figura 6.12. Structura organizatorică regională [cercetările autorilor]

Tabelul 6.7. Avantajele și dezavantajele utilizării regionale structuri organizatorice din industria turismului [cercetările autorilor]

Avantaje	Dezavantaje
1. Procesul de introducere a produselor și serviciilor într-o anumită regiune va fi destul de rapid și eficient cu condiția unui proces de management bine organizat și a disponibilității de personal înalt calificat.	1. Proces lung de creare a unei imagini a organizației
2. Implementarea tehnologiilor inovative în fabricarea de produse și servicii.	2. Pot exista lacune în coordonarea activităților diviziilor regionale din cauza dimensiunilor mari a organizației.
3. Luarea deciziilor creative. Responsabilitatea șefilor diviziilor regionale pentru rezultatul obținut.	3. Nevoia de a selecta personal înalt calificat.
4. Crearea de proiecte de anvergură, atragerea investițiilor.	4. Dificultăți asociate caracteristicilor geografice și climatice ale regiunilor.

Autorii propun o diagramă a structurii organizatorice și de conducere a instituțiilor medicale de tip sanatoriu din Republica Moldova, menită să sporească eficiența acestor structuri (Fig. 6.12). Această structură organizațională va permite întreprinderii să se adapteze rapid la schimbările interne și externe din mediu. Fiecare element (departament) al procesului de management este format din angajații departamentelor de profil ale sanatoriului, subordonați funcțional șefilor de departamente și organizațional – șefului instituției medicale și de sănătate.

Structurile de management inovațional prezintă un interes deosebit în managementul turismului. În domeniul turismului, activitatea inovativă se bazează pe prevederile Acordului general privind comerțul cu servicii (GATS) și se dezvoltă în trei direcții:

✓ *Inovații organizaționale*, care vizează îmbunătățirea sistemului de management la întreprinderile din industria turistică. Acest proces include: dezvoltarea conceptului unei politici de personal competente (selectarea personalului calificat, motivație și stimulente, instruire și formare avansată, crearea condițiilor pentru acțiuni comune eficiente ale angajaților, descentralizarea managementului); introducerea tehnologiilor avansate și mijloacelor tehnice de ultimă generație în procesul de producție a produselor și serviciilor – aceasta sporește imaginea organizației, ratingul, contribuie la atragerea clienților noi – crește competitivitatea; introducerea unor forme moderne de contabilitate și raportare.

• *Inovații de marketing* – utilizarea unor metode de marketing noi, îmbunătățite, utilizarea internetului și a resurselor mobile, marketing interactiv, marketing lateral (indirect, bypass), televiziune interactivă, care ajută la atragerea unei noi categorii de clienți, extinderea liniei de produse și intrarea pe noi piețe de servicii.

• *Inovații de produs* – introducerea produselor noi atipice pentru piața serviciilor turistice dintr-o anumită regiune și contribuie la creșterea competitivității întreprinderii [123, p.49-52].

Este necesar să se evidențieze anumiți factori care influențează procesele de inovare în domeniul turismului:

- progresul științific și tehnologic, dezvoltarea internetului și a tehnologiilor publicitare și informaționale;
- globalizarea economiei; influența factorilor politici și geografici asupra creșterii economice a țărilor și regiunilor;
- situația economică din țară: instabilitatea monedei naționale, nivelul veniturilor populației, nivelul inflației etc;
- modificări ale actelor legislative în domeniul turismului, asistenței medicale, economiei, politicii sociale;
- caracteristicile resurselor recreative ale țărilor și regiunilor gazdă;
- apariția de noi întreprinderi competitive, discrepanța dintre piața cererii și piața furnizării de servicii turistice, schimbarea cerințelor privind calitatea produselor oferite;
- schimbări în industriile strâns legate de industria turismului: în hoteluri, industria transporturilor, instituțiile de sănătate, comunicații și telecomunicații etc;
- situații neprevăzute: dezastrele de mediu și cele provocate de om, actele de terorism, războaie, epidemiile și altele [123, p.54-67].

Deci, structurile de management inovațional în domeniul turismului vizează crearea întreprinderilor și produselor noi, moderne, competitive.

Turismul inovativ depinde de situația demografică din țară, de nivelul și stilul de viață al populației, de conștientizarea informațiilor și de nivelul de securitate. Locuitorii din diferite țări și regiuni se străduiesc să obțină senzații noi, non-standard, care stimulează afacerea turistică, încurajează inovația și inovarea. Produsele turistice inovative sunt inerente tipurilor de turism cultural, educațional, de îmbunătățire a sănătății, ecologice, extreme [172, p.86-104].

Datorită dezvoltării tehnologiilor informaționale, au fost dezvoltate următoarele: e-turism, e-călătorie și sisteme de informații turistice.

E-turismul este un serviciu online care reunește producătorii de produse turistice, agenții de turism, intermediari și oferă vânzări directe de servicii către consumatorii de produse turistice.

E-travel (e-călătorie) este un serviciu online care oferă informații despre problemele apărute în procesul de planificare a călătoriilor și călătoriilor turistice.

Întreprinderile implicate în e-turism și e-călătorie primesc asistență informațională prin intermediul sistemelor de informare turistică. Aceste informații sunt materialul sursă pentru planificarea călătoriilor, comparând prețurile pentru acestea, dispunerea dinamică a tururilor (pachete de tururi), care permite compunerea (la cererea clientului sau agentului de turism) a combinațiilor de călătorii la un preț unic pentru întregul pachet de servicii. Tururile pachet au

stimulat vânzările de servicii la pachet. Dezvoltarea rezervării online și a vânzărilor online de turism a dus la o creștere rapidă a cererii din partea consumatorilor [123, p.185-186].

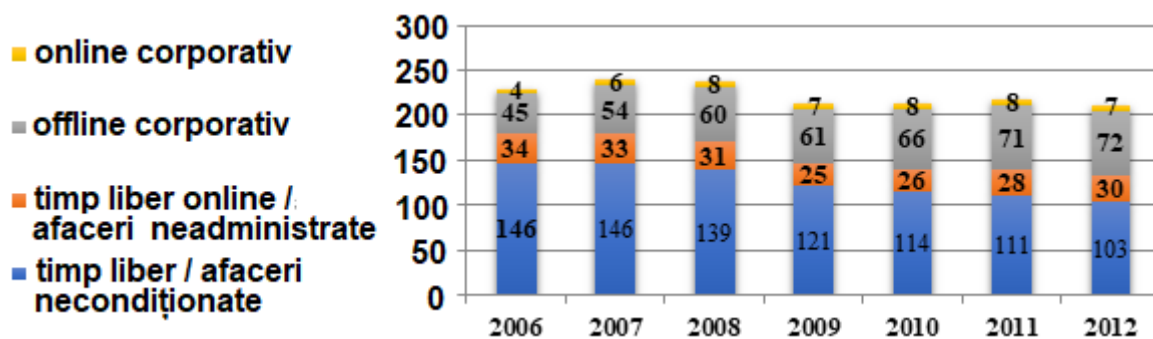

Figura 6.13. Ponderea segmentelor tradiționale (offline) ale pieței turismului în baza exemplului pieței turistice europene [cercețările autorilor conform datelor [208]

Ponderea rezervărilor online în totalul vânzărilor de servicii de călătorie în Statele Unite este de aproximativ 60%, în Europa de Vest – mai mult de 30%, în Rusia – doar 2-5%, în Republica Moldova procesul este la etapa incipientă, dar în creștere accelerată, mai ales în perioada pandemiei și post-criză.

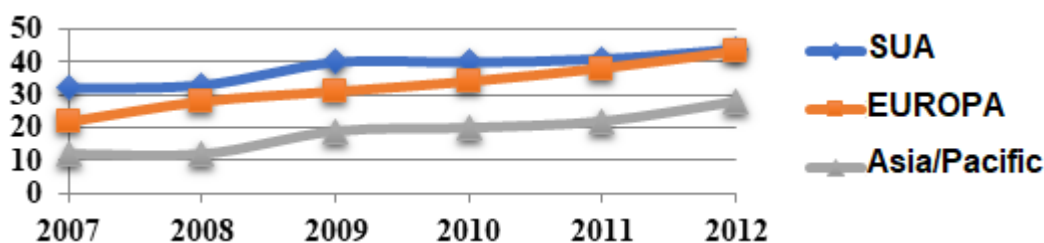

Figura 6.14. Cote de vânzări online de servicii de călătorie în lume, în segmentul călătoriilor de agrement / afaceri [cercețările autorilor în baza [208].

Astăzi, OpenTravel™ Alliance (OTA), o organizație non-profit cu peste 150 de organizații din toate sectoarele industriei de turism, lucrează la crearea unui singur limbaj electronic pentru schimbul de informații de călătorie. La 14 martie 2006 a fost semnat un Acord între Alianța OpenTravel™ și Organizația Mondială a Turismului pentru a-și uni forțele în acest domeniu.

Companiile turistice din Republica Moldova se străduiesc să se alătore spațiului de informare electronică. Republica Moldova se află pe locul 88, în 2012, în ceea ce privește numărul de utilizatori de internet [209], Majoritatea companiilor au introdus serviciul de comandă online a produselor turistice, dar un obstacol în calea dezvoltării serviciile inovative în domeniul turismului sunt lipsa de fonduri de la firme, precum și calificarea insuficientă a lucrătorilor din domeniul informației.

Autorul consideră că este necesar să se creeze un site web pentru turismul de sănătate în Moldova, unde toate informațiile despre resursele recreative ale republicii, izvoarele curative și minerale, sanatorii, dispensarele, hotelurile și serviciile oferite de acestea vor fi combinate.

Site-ul creat de autor are următoarea adresă de e-mail medtourism.me, unde toată lumea poate găsi toate informațiile necesare.

Figura 6.15 Varianta finală [cercetările autorilor]

Acest site a fost creat, în principal, în scopul promovării serviciilor turistice, medicale și de sănătate pe piața internațională pentru a atrage investiții străine în sectorul turistic.

Astăzi, prezența unui site web pentru întreprinderea din industria turismului a devenit o necesitate. Site-urile web constituie coloana vertebrală a strategiei moderne de marketing pentru succesul unei firme de turism, deoarece au mai multe avantaje:

- acces nelimitat la informații complete despre compania de turism, produsele oferite, prețurile pentru serviciile furnizate;
- oportunitatea pentru clienți de a compara produsele oferite de diferite companii de turism; obține răspunsuri în domeniul legislației în turismul țărilor și regiunilor gazdă cu privire la procesul de obținere a vizelor și a documentelor pentru plecare; comunicarea pe forumurile de pe Internet (cele mai fiabile informații despre ofertele de călătorie, calitatea serviciilor oferite), care este atractivă, în primul rând, pentru consumatorii de servicii, dar nu întotdeauna pentru vânzători;
- publicitate de noi oferte turistice pe diferite portaluri de internet, publicații pe internet, spații sociale;
- atractivitatea rezervării online a tichetelor, biletelor de avion, a camerelor de hotel etc.;
- posibilitatea de a utiliza tururi virtuale către locurile de călătorie viitoare ale clienților;
- furnizarea de consultări online cu un reprezentant al agenției de turism.

6.2. Recomandări pentru formarea unui mecanism de reglementare și dezvoltare a pieței serviciilor medicale și de sănătate din Republica Moldova

Procesul de dezvoltare a turismului de îmbunătățire a sănătății în Republica Moldova ar trebui să se bazeze pe principiul complexității (considerarea problemei ca sistem) și anume pe

combinarea următorilor factori: reglementarea normativă și legală a turismului și activitățile de îmbunătățire a sănătății; sprijinul de stat al industriei turismului ca industrie și instituții cu profil medical și de sănătate; atragerea de capital antreprenorial intern și străin în industria turismului și a asistenței medicale; furnizarea de personal profesionist de diferite niveluri; îmbunătățirea nivelurilor de infrastructură și servicii; crearea unui singur complex de instituții medicale și recreative.

Factorii care contribuie la creșterea pieței turismului de sănătate din Republica Moldova sunt:

- Formarea unei culturi a sănătății. Potrivit academicianului Razumov A.N.: „Cultura sănătății este un concept complex care include cunoștințe teoretice despre factorii care favorizează sănătatea, precum și aplicarea competentă în viața de zi cu zi a principiilor stabilizării active a sănătății, adică îmbunătățirea sănătății” [134, p.23].
- Creșterea procentului de boli în populație.

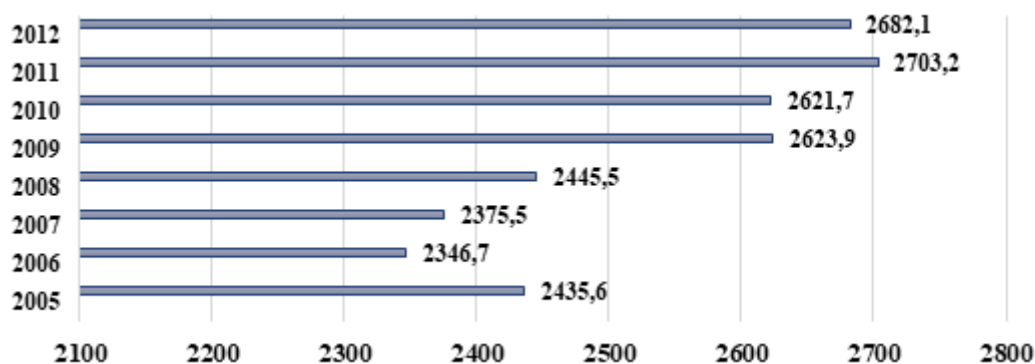

Figura 6.16. Morbiditatea populației Republicii Moldova [cercetările autorului în baza datelor BNS al Republicii Moldova [163].

Potrivit datelor din figura 3.16, în anii 2011-2012 exista o creștere a incidenței populației. În baza informației din figura 6.14 se poate de urmărit statisticile incidenței populației Republicii Moldova după principalele clase de boli:

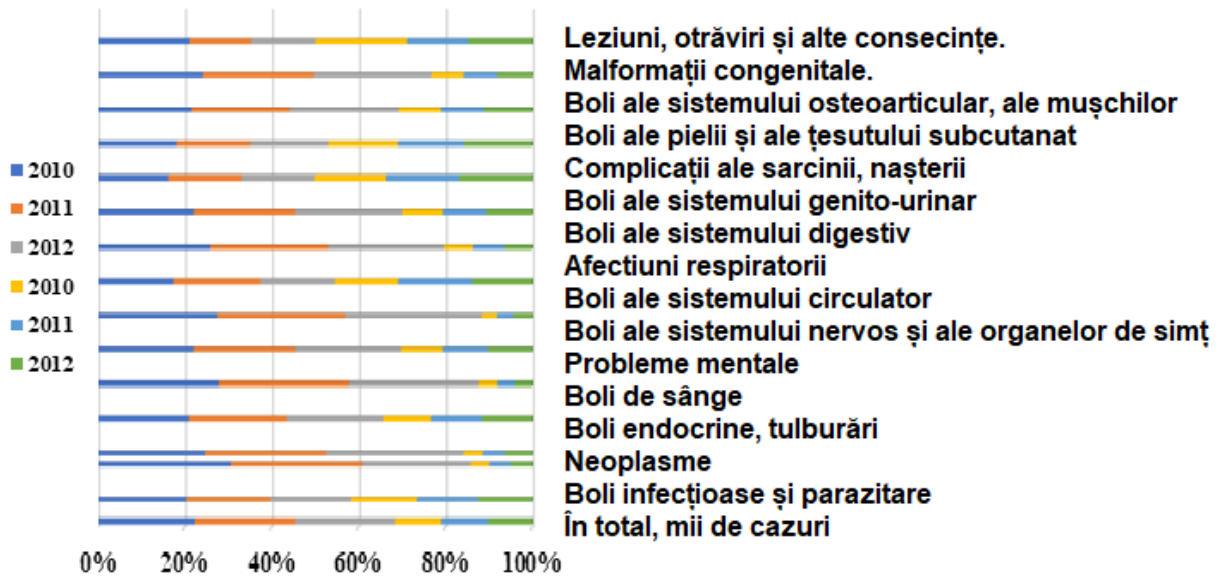

Figura 6.17. Morbiditatea populației după principalele clase de boli [cercetările autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică al RM [163].

Aceste informații vor permite sanatoriilor să navigheze mai liber pe piața serviciilor medicale și recreative, să determine nevoile populației în tratamentul anumitor boli, să îmbunătățească calificările personalului și să pregătească echipamentul medical necesar.

Sporirea interesului din partea generației tinere în procesul de vindecare în legătură cu introducerea SPA și wellness moderne prezintă o creștere a nivelului de confort în furnizarea acestor servicii. Pentru a forma un mecanism de reglementare a pieței serviciilor medicale și de îmbunătățire a sănătății din Republica Moldova, autorul a efectuat cercetări și sondaje la potențialii consumatori de pe această piață.

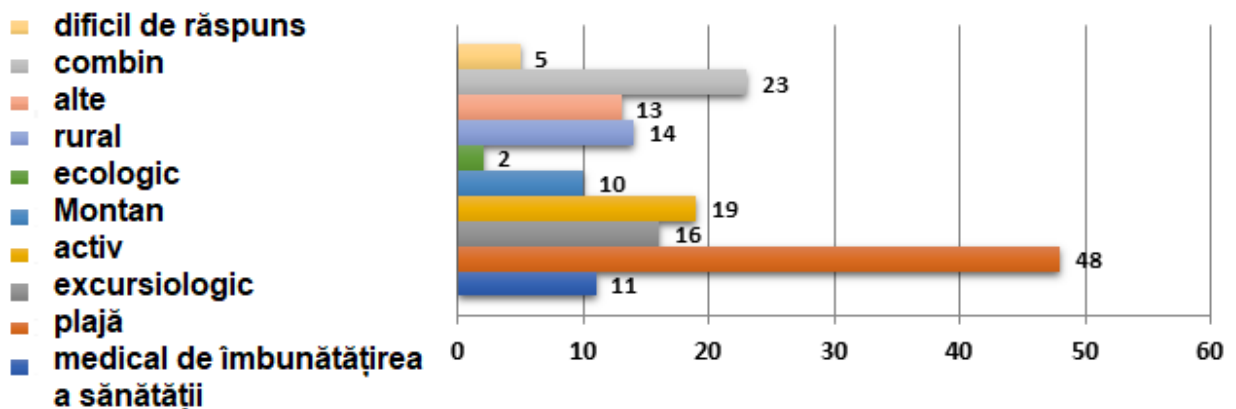

Figura 6.18. Tipul preferat de recreare pentru cetățenii Republicii Moldova, sondajul din anul 2012 , număr de persoane [142, p.302]

În baza acestui sondaj, putem concluziona că pentru cetățenii republicii noastre, recrearea care îmbunătățește sănătatea nu este o prioritate. Răspunsul la acest fapt este în baza datelor următorului sondaj:

Figura 6.19. Cât de des se adresează cetățenii moldoveni la instituțiile medicale, anchetă 2012, au fost interviewate 150 de persoane, %, [142, p.303]

Dintre cei 150 de respondenți, 43% – „din necesitate” sau „aproape niciodată” nu merg la instituții medicale. Principalul motiv pentru care pacienții nu merg la un medic în caz de boală este refuzul de a vizita o instituție medicală – 29% (din cauza serviciilor de calitate slabă, lipsa condițiilor de bază confortabile, lipsa sistemelor de programare online, nivelul de cultură al personalului medical). Printre motivele pentru care nu mergeți la o instituție medicală, trebuie menționat și autotratarea – 13%, se adresează la instituțiile medicale doar în cazuri critice – 12% (principalul motiv este lipsa fondurilor necesare) și, desigur, lipsa timpului liber – 14%. (Tabelul 6.8).

Tabelul 6.8. Motive pentru care nu contactați instituțiile medicale [cercetările autorilor]

	Reticența de a vizita o unitate medicală:	29%
	• cozi, probleme cu preînregistrarea;	14%
	• calitatea slabă a serviciului și incompetența medicilor;	13%
2	Nu este timp	12%
3	Răsfațați-vă	9%
4	Merg la instituțiile medicale numai în cazuri critice	5%
5	Lipsa fondurilor, polița de asigurare	5%
6	Prezența cunoștințelor / rudelor în instituțiile medicale	3%
7	Boala dispare de la sine	2%
8	Utilizarea produselor naturale în scopuri medicinale	2%
9	Nu este necesar un concediu medical la locul de muncă	6%

Consumatorii potențiali de servicii medicale și de sănătate sunt prezentați în următoarea diagramă.

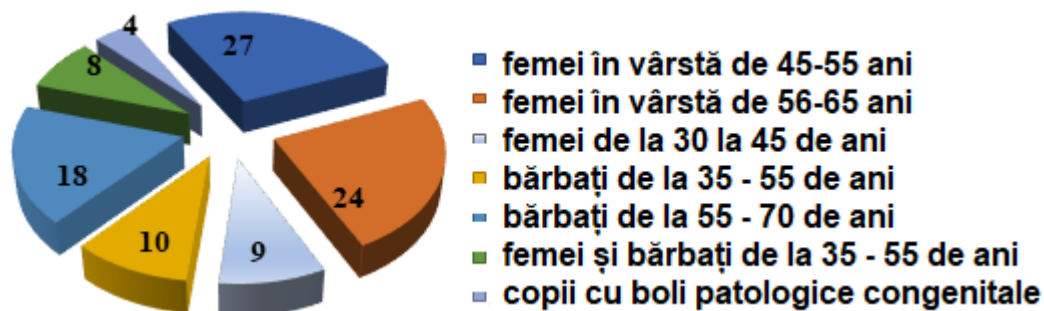

Figura 6.20. Contingentul instituțiilor care îmbunătățesc sănătatea, sondaj din 2012, au fost interviuate 150 de persoane, % [142, p.302]

Principalii consumatori de stațiuni de sănătate, SPA și servicii de wellness din țara noastră sunt femeii – 63% dintre respondenți. În multe țări, există o tendință de interes mai mare pentru acest tip de servicii pentru generația tânără în legătură cu introducerea serviciilor SPA și Wellness în tratamentele tradiționale și programele de sănătate. Până de curând, se credea că clienții instituțiilor SPA sunt, în principal, jumătatea slabă a umanității. Acum există o tendință către o creștere a vizitelor la acest tip de servicii din partea populației masculine, în principal din comunitatea de afaceri.

Consumatorii de servicii SPA din țara noastră sunt următoarele categorii de populație (date bazate pe sondajul realizat de autor):

- jumătate din populația feminină, care monitorizează cu atenție sănătatea și aspectul;
- jumătate din populația masculină, în special persoanele cu o sursă materială peste medie;
- generația tânără, în special cu vârsta de peste 18 ani.

În Republica Moldova se remarcă un nivel scăzut de participare la aceste instituții de către reprezentanții tinerei generații – 8% și doar 10% – de către bărbați (cu vârsta cuprinsă între 35 și 55 de ani). În acest context, autorul oferă date cu privire la cererea pentru serviciile centrelor Wellness & SPA.

Tendința vectorului imobiliar pentru stilul de viață wellness: peste 740 de proiecte în 34 de țări

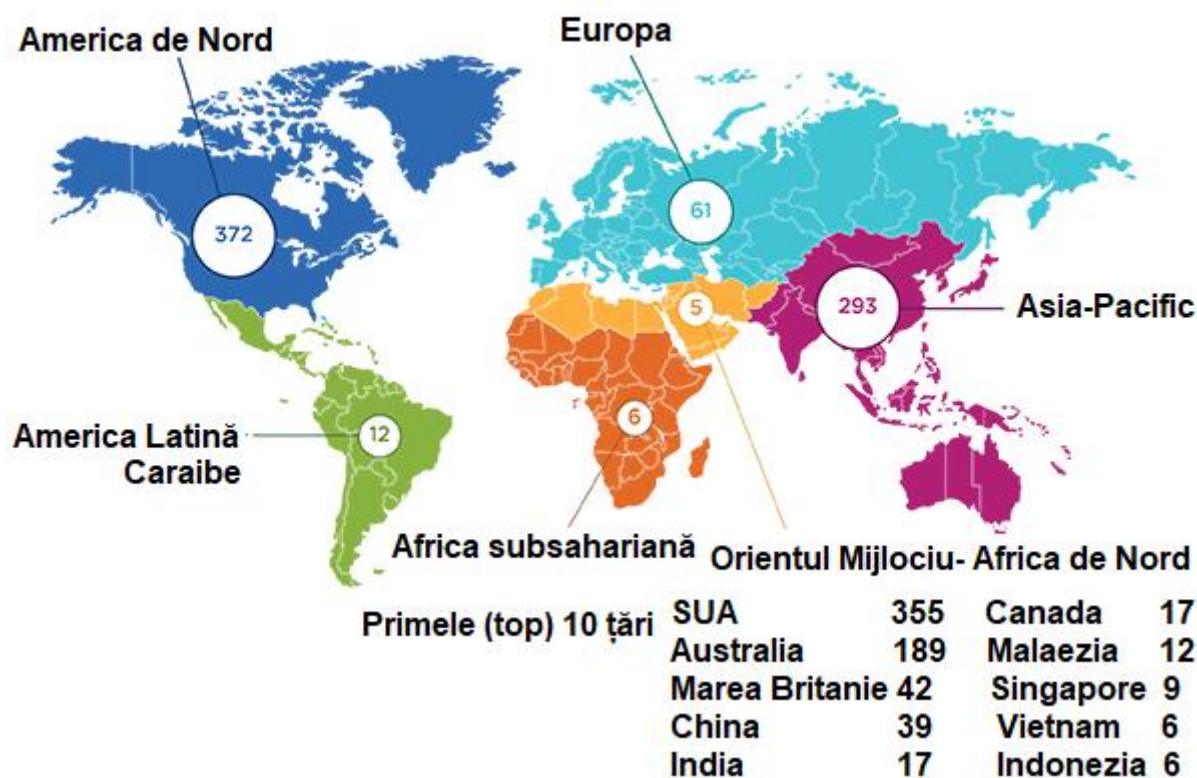

Figura 6.21. Servicii oferite de centru Wellness & SPA pe glob [178]

Beauty business (afacerea de frumusețe) este o direcție promițătoare, care nu se teme de crize. Avantajul constă în faptul că menține stabilitate și rezistență și în timpul crizelor. Pentru ca o afacere să aibă succes, trebuie dezvoltată baza de clienți. Totul este complicat de faptul că există o concurență acerbă în domeniu: doar acele companii vor putea supraviețui care vor oferi servicii de calitate și vor prezenta oferte profitabile pentru publicul-țintă.

Neil bar-uri (servicii de manichiură) se dezvoltă, de asemenea, destul de activ. În structura cererii de servicii de saloane de înfrumusețare, serviciile de manichiură reprezintă aproape 40%.

Odată cu vânzarea produselor cosmetice, volumul industriei în 2017 a fost de 60,3 miliarde USD, alte 194 miliarde USD au reprezentat serviciile hotelurilor care oferă SPA și alte cheltuieli ale turiștilor SPA. Desigur, șefii companiilor hoteliere nu s-au putut abține să nu acorde atenție acestor cifre, mai ales având în vedere că ADR în hotelurile SPA a fost semnificativ mai mare decât în hotelurile de o clasă similară fără servicii SPA, iar șederea oaspeților în hotelurile SPA a fost mult mai lung decât media.

În 2019, compania de consultanță SRI International a publicat un sondaj al industriei globale SPA și wellness, care a arătat că piața globală din acest segment s-a extins semnificativ

și ajunge la 1,9 trilioane de dolari. Astfel, SPA, care în urmă cu 7 ani părea hotelierilor tradiționali ca un „rău necesar”, a devenit una dintre tendințele de top din industria modernă a ospitalității. Interacțiunea dintre hotel și SPA este foarte dinamică, pentru ca SPA să ajute hotelurile să crească ocuparea și profitabilitatea, trebuie să analizăm situația în mod constant.

Numărul de SPA din lume constituie circa: 72.000

- SPA-saloane și cluburi (45.113) – 62,9%
- SPA în hoteluri și stațiuni (11.489) – 16%
- Hoteluri SPA (1.485) – 2,1%
- Alte SPA (9.310) – 13%
- SPA medical (4.274) – 6%

Venituri din industria SPA la nivel mondial: 46,8 miliarde de dolari

- Saloane și cluburi SPA (21 USD) – 44,9%
- SPA în hoteluri și stațiuni (12,6 USD) – 26,9%
- Hoteluri SPA (6,2 dolari) – 13,2%
- Alte SPA (2,4 USD) – 5,1%
- SPA medical (4,6 dolari) – 9,9%

Cu mai puțin de un deceniu în urmă, se putea vorbi doar de câteva companii hoteliere cu propriul brand SPA recunoscut la nivel mondial. A existat o dezbatere aprinsă: Hotelurile trebuie să își dezvolte propriul produs SPA? Merită de creat propriul SPA sau a se încredința unui operator extern? SPA ar trebui să aibă propria marcă sau nu ar trebui să difere de marca lanțului hotelier?

Astăzi răspunsul este deja clar – trebuie de mers mai departe pentru noile mărci. Operatorii hotelieri lansează noi SPA-uri de marcă și diferențiază concepte (potrivit doamnei Ellis, mai mult pe hârtie decât în realitate). Drept urmare, avem 19 SPA-uri Chi la Shangri-La, 40 SPA-uri Hyatt Pure, 17 SPA-uri Willow Stream SPAs la hotelurile Fairmont, 17 SPA-uri Bliss la hotelurile W, 10 SPA-uri ESPA la hotelurile Peninsula, 25 SPA-uri Jiva la hotelurile Taj Hotels, 20 Heavenly SPAs în Westin etc.

Hilton (Eforea), Sheraton (Shine), Steiner (Chevana) intră pe piață cu conceptele lor de SPA. Le Meridien a declarat despre planurile sale – Explore SPAs și St. Regis, care se pregătesc pentru deschiderea Iridium SPA.

Este important de menționat prevalența suficientă a lanțurilor de saloane SPA, care pot fi o soluție adecvată pentru hoteluri bugetare și independente. Printre liderii pieței se numără Body Minute francez (peste 220 de unități), Massage Envy american (peste 600) sau Woodhouse Day SPAs, care astăzi are doar 23 de puncte, dar intenționează să deschidă în viitorul apropiat peste 300 în India.

Recunoașterea diferenței dintre turismul medical și wellness-turism

Medicina clasică și SPA au fost strâns legate între ele de secole. În Europa, de exemplu, această relație a fost inițial foarte puternică, în alte părți ale lumii nu a fost atât de puternică. Dar, din punctul de vedere al organizării turismului, este foarte important de separat în mod clar turismul medical, atunci când oamenii călătoresc pentru a primi un complex de proceduri medicale legate de istoricul lor medical, sau

chiar o operație. În acest caz, hotelurile plasează pur și simplu pacienții și rudele însoțitoare în camerele lor înainte, după și chiar în timpul tratamentului. Având în vedere diferența semnificativă în costul și calitatea asistenței medicale, astăzi, turismul medical este în creștere – dar principalul venit aici, desigur, provine din clinici.

Totuși, direcția principală în ceea ce privește fluxurile și profitabilitatea pentru hoteluri este încă „turismul de wellness”. Acest termen înseamnă călătorii, scopul cărora este prevenirea bolilor, proceduri cosmetice și de fizioterapie, diagnosticarea generală a corpului, starea de sănătate etc. Este important în sens dat ca acest tip de turism să contribuie la popularizarea unui stil de viață sănătos și la întărirea efectivă a sănătății populației. Oportunitățile pentru acest sector sunt enorme, întrucât toate guvernele sănătoase din lume se concentrează atât pe atragerea turiștilor, cât și pe crearea condițiilor pentru reducerea costurilor bugetare ale asistenței medicale.

Dacă vă întrebați cum să obțineți armonie fizică și mentală. Doriți să scuturați lucrurile după o iarnă lungă? Bucurați-vă de o vacanță plină de fericire și savoare, construită pe principiul „Relaxați-vă și distrați-vă”. Oferim o prezentare generală a celor mai bune centre SPA situate în hoteluri de 4* și 5* din stațiunile din Spania, Grecia, Cipru, Emiratele Arabe Unite, Republica Dominicană și Thailanda.

Spania

Un complex SPA pe trei niveluri (3500 m²) funcționează în hotelul Bahia del Duque Resort 5* Grand Luxe Tenerife. Piscinile de talasoterapie sunt înconjurată de grădini exotice, iar sauna finlandeză, dușurile și camerele de aburi sunt ascunse sub palmierii de curmale. Tratamentele de wellness pot fi alternate cu o vizită la baia arabă, urmată de o baie în piscina cu apă de mare.

Pe Costa Brava, serviciile SPA de cel mai înalt nivel sunt oferite la hotelul Rigat Park 5*, care are o piscină interioară cu cascadă și o baie de aburi, parfumată cu ierburi. Lămpile de aromă, muzica și decorul de salon sunt propice pentru o odihnă plăcută și sănătoasă.

Coasta vecină, Costa Daurada, se mândrește cu un imens centru SPA cu o suprafață de 7200 mp. Centrul SPA se numește Ra Wellness și este situat la Le Meridien Ra Beach Hotel & SPA 5*. Pentru proceduri se folosește apă, în care iodul este de 10 ori mai mare decât în apa de mare! Centrul are 60 de săli de tratament. Este împărțit în diferite zone. În zona mării se colectează diverse bazine, în zona procedurilor individuale se oferă tratamentul algelor, reflexoterapia, aromoterapia etc., iar în zona de înfrumusețare – programe care utilizează produsele liniei elvețiene La Prairie. Există, de asemenea, o zonă de relaxare cu un salon de ceai în centru, unde este posibilă relaxarea în timp ce se savurează ceaiurile și infuziile din plante.

Hotelul mallorcan Iberostar Jardin del Sol Suites 4* are nu numai un centru SPA, ci și un salon de înfrumusețare Thai Zen SPACe, în care utilizarea tehnologiei inovative este combinată

cu tradițiile naționale de îngrijirea corpului și a pielii din diferite regiuni din Asia, în special Thailanda, Indonezia și India. Programele sunt dezvoltate special pentru fiecare client.

Grecia

Centrul SPA al hotelului cretan Atlantica Sensatori Resort 5* (2000 mp) oferă diverse proceduri pentru îngrijirea feței și a corpului folosind ingrediente cosmetice naturale bogate în vitamine și minerale, ciocolată și masaj de restaurare, masaj anti-stres, shiatsu.

Thalasso – centrul AnaGenesis SPA al hotelului Atrium Palace din Rhodos Thalasso SPA resort & Villas 5*, de asemenea, este specializat în proceduri care utilizează componente marine în conformitate cu metodele celebrei companii franceze de cosmetice Thalgo. Printre acestea se numără preparatele pe bază de alge marine, extracte din plante, minerale și săruri. Diverse tipuri de masaje, programe de înfrumusețare, o piscină încălzită cu apă de mare, o piscină multifuncțională cu masaje cu jet subacvatic și jachete aqua – totul este oferit pentru relaxare și liniște completă.

Continuă bine-cunoscuta linie a centrului SPA Atrium Hotels din Atrium Prestige Thalasso SPA Resort & Villas 5*. Talasoterapie, programe complexe de întinerire și îmbunătățire a corpului, toate tipurile de masaj – sunt la dispoziție pentru o persoană care dorește să fie întotdeauna în formă.

Cipru

Pe teritoriul hotelului Le Meridien Limassol SPA & Resort 5* se află Le SPA (3000 mp) – un complex de talas pentru sănătate. Se compune din patru piscine în aer liber și trei piscine interioare cu apă de mare încălzită cu conținut diferit de sare și condiții de temperatură, precum și băi turcești, saune, un centru de algeoterapie (tratament cu alge), 34 de săli de tratament și o secțiune de relaxare. Consultațiile specialiștilor de limbă rusă îi vor ajuta pe oaspeți să aleagă cea mai bună metodă de terapie prin folosirea un curs individual de wellness. Întregul complex este înconjurat de o piscină cu apă dulce în formă liberă, cu cascade și grote, precum și cea mai mare piscină cu apă sărată din insulă și lagună de coastă cu restaurant.

Celebrul centru SPA Shiseido, al cincilea din lume și singurul din regiunea mediteraneană, funcționează la hotelul Four Seasons 5*. Pentru proceduri, împreună cu apa de mare și algele, se utilizează un set de produse cosmetice pe bază de fructe de mare din France Shiseido. Shiseido a dezvoltat metoda Qi, care combină utilizarea punctelor de presiune Shiatsu cu Oscar (prosoape calde, umede japoneze) și tehnici de masaj occidentale. În plus față de metoda Qi sunt oferite zece masaje unice.

În Coral Beach Hotel & Resort 5*, situat în regiunea Paphos, se află centrul SPA Esthisis, unde, cu participarea managerului, se creează un plan personal de proceduri care combină îmbunătățirea stării de sănătate, exerciții fizice și programe de tratament.

Emiratele Arabe Unite

Centrul SPA al hotelului Atlantis The Palm 5* Deluxe oferă o mulțime de programe pentru relaxare. Centrul ocupă două etaje și include douăzeci și șapte de camere de tratament, apartamente VIP și zone de relaxare. Centrul folosește produse cosmetice de la mărci renumite, precum John Masters, Natropathica și Daniele de Winter. Muzica drăguță, luminile slabe și uleiurile de aromă de neuitat permit o relaxare totală și o degajare de agitație.

Talise Wellness SPA este situat pe teritoriul complexului Madinat Jumeirah – un centru de terapie orientală și europeană. 26 de camere sunt ascunse într-o grădină tropicală. Acesta oferă oaspeților camere de tratament dublu, o sală de gimnastică individuală, un studio de yoga. Lângă Talise Wellness există un restaurant SPA Magnolia, specializat în bucătăria vegetariană. Ingredientele proaspete, preponderent organice, sunt folosite pentru a crea mesele echilibrate.

Republica Dominicană

Paradisus Palm Real Resort 5* (Punta Cana) și-a împărțit centrul SPA în 4 zone, în funcție de elementele naturale. În zona acoperită a Aerului există camere de masaj, un salon de înfrumusețare și un butic; în zona de foc există un centru de wellness cu o sală de fitness și un studio de dans; în zona de apă sunt oferite ritualuri SPA de apă; în cele din urmă, zona deschisă a Pământului include o grădină și un pavilion de meditație, pavilioane deschise de tratament și dușuri deschise.

SPA-salonul hotelului Majestic Elegance 5* (aceeași regiune) constă din 3 zone: o zonă de masaj cu o fântână și grădini, o zonă VIP pentru cupluri cu camere separate și o zonă principală de proceduri, unde există doar 8 tipuri de duș! Salonul de înfrumusețare oferă tratamente personalizate.

Tailanda

Centrul SPA al hotelului Hilton Phuket Arcadia Resort & SPA 5* cu un complex de talasoterapie oferă o varietate de proceduri pentru care sunt utilizate cosmetice naturale de producție europeană. Centrul include 10 camere de tratament simple și 5 camere duble, camere de masaj, un salon de înfrumusețare și multe altele.

Centrul SPA Dusit Laguna Resort 5* este situat în desișurile grădinii, lângă un iaz pitoresc cu flori de lotus. Centrul oferă o gamă largă de diferite tipuri de masaje, împachetări corporale și alte tratamente faciale și corporale. Tratamentele sunt efectuate în opt pavilioane thailandeze individuale – în amurg, cu muzică exotică moale.

Atunci când se dezvoltă programele și serviciile furnizate de centrele SPA, este necesar să se ia în considerare nu numai indicatorii pieței cererii, ci și să se calculeze profitabilitatea tipurilor de servicii oferite.

În continuare vom evidenția principalele tipuri de servicii care combină indicatori de cerere și profitabilitate:

1. *Serviciile de masaj* (trebuie menționate toate tipurile de masaj terapeutic, în special o abordare individuală a clientului) implică un nivel scăzut de investiții și o rentabilitate ridicată, datorită cererii pentru acest tip de servicii.

2. *Procedurile balneologice* presupun un nivel ridicat al investițiilor de capital în etapa inițială a pregătirii lor, dar, datorită cererii mari pentru acest tip de servicii, sunt extrem de profitabile și se pot rambursa rapid.

3. *Talasoterapie și fangoterapie* – proceduri preventive unde se utilizează sarea de mare, algele și a noroiul terapeutic, eficiente pentru lupta împotriva excesului de greutate, tratamentul celulitei și detoxifierea generală a organismului. Aceste proceduri au o rentabilitate redusă datorită utilizării consumabilelor scumpe care nu sunt disponibile în țara noastră și trebuie livrate din statele vecine [12].

Pentru a crește competitivitatea centrelor SPA și Wellness este necesar să se dezvolte o serie de măsuri, și anume:

1. În primul rând, indiferent de categoria instituției, managerii ar trebui să formeze programe de sănătate vizate și pachete SPA, deoarece procedurile complexe au un efect mai tangibil asupra sănătății umane; în plus, un astfel de pachet de servicii este, în majoritatea cazurilor, oferit clientului printr-un sistem de reduceri. Disponibilitatea serviciilor complexe este benefică atât pentru salonul SPA, cât și pentru centrul de sănătate și wellness: o astfel de ofertă este rentabilă și permite implementarea împreună cu proceduri populare și puțin solicitate.

2. În al doilea rând, este recomandabil să folosiți procedurile SPA separate, extrem de profitabile, de exemplu: ședințe de masaj (clasic, reflex, percuție, criomasaaj, masaj esalen, masaj cu pietre fierbinți, relaxare, aromoterapie și altele), hidro sau balneoterapie, care sunt un element necesar în sistemul de reabilitare (vezi Anexa 20). Astfel de propuneri vor atrage un profit stabil și garantat la bugetul unui SPA sau centru de wellness, care este deosebit de relevant în sezonul „scăzut” (o perioadă de scădere a cererii pentru un produs turistic, care se datorează, în principal, condițiilor climatice).

3. În al treilea rând, ca instrument eficient se recomandă dezvoltarea unei oferte complete de servicii medicale sau SPA, în care un set standard de servicii să fie inițial inclus în prețul pachetului, ținând cont de reducerea maximă. Acest principiu este recomandat clienților care preferă o ședere lungă într-un centru de sănătate [12].

4. În al patrulea rând, se recomandă desfășurarea regulată de evenimente promoționale, utilizarea activă a publicității interne, în special, în fiecare divizie a infrastructurii unei instituții

medicale ar trebui să existe broșuri publicitare despre propunerile altor divizii și, desigur, ar trebui să utilizeze publicitate externă.

Potențialii consumatori de servicii medicale și de sănătate sunt ghidați atunci când aleg un loc pentru odihnă și tratament, iar modul în care primesc informații despre o anumită instituție este prezentat în următoarele diagrame:

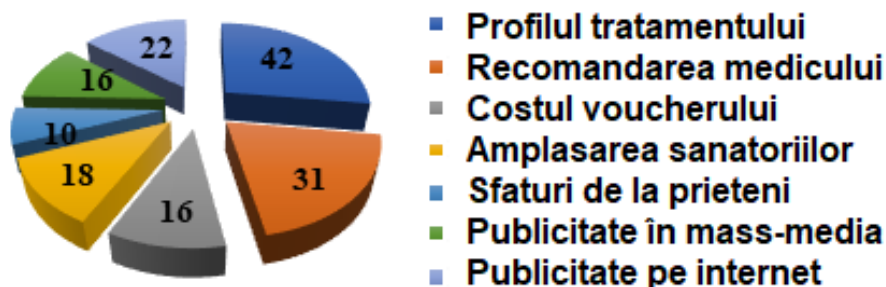

Figura 6.22. Punctele de repet de care se ghidează consumatorii atunci când aleg o instituție medicală, sondajul din 2012, număr de persoane [142, p.304]

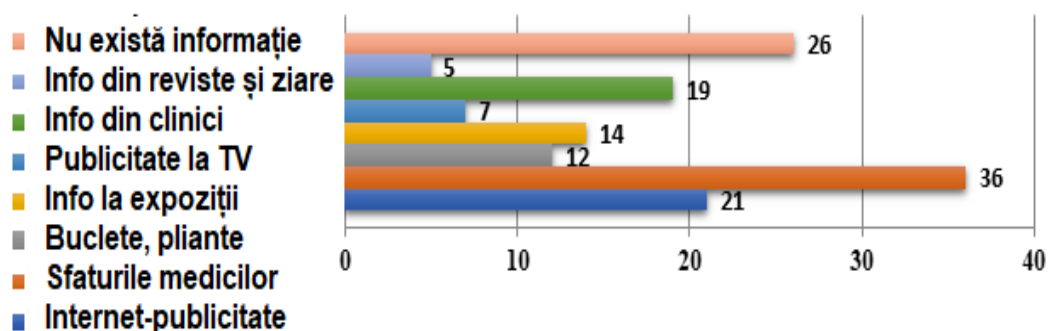

Figura 6.23. Sursa de informații despre instituția de îmbunătățire a sănătății [142, p.304]

Primul loc în această evaluare este ocupat de cea mai fiabilă sursă – recomandările medicilor. Alte tipuri de surse de informații au propriile caracteristici (Tabelul 6.6).

Tabelul 6.9. Avantajele și dezavantajele surselor de informații despre serviciile medicale și de sănătate [cercetările autorilor]

Tipuri de publicitate	Avantaje	Dezavantaje
Publicitate la TV	Public mare vizat de diferite vârste.	Reacție rapidă la publicitate (apeluri instantanee de la telespectatori), dar peste un timp – declinul lor accentuat; costuri ridicate la publicitate.
Publicitate în reviste specializate, laminate	Durata muncii este mai lungă și este mai ieftină decât publicitatea la televizor.	Este dificil să alegeți publicația „corectă” care să transmită informații clientului „potrivit” (cercetare de piață costisitoare).
Publicitate în Internet	Fără dată de expirare, cantitate nelimitată de informații furnizate, costuri reduse, capacitatea de a actualiza informațiile după cum este necesar.	Neîncredere în publicitatea pe internet, categorie limitată de vârstă a utilizatorilor de internet, lipsa mijloacelor tehnice necesare în multe regiuni.
Publicitate externă	Atrage atenția unui număr mare de oameni.	Cost ridicat, nevoia de a alege locația potrivită, influența factorilor naturali asupra stării exponatelor publicitare.
Expedieri poștale, broșuri	Cost redus, rezultat din trimerile personale (mai multă încredere). Broșurile și reclamele plasate direct în instituțiile medicale se vor bucura de o încredere deosebită.	Neîncrederea din partea clienților subminează imaginea instituțiilor de prestigiu.

Pentru a obține un efect mai mare datorită tipurilor de produse publicitare de mai sus, este necesar: să se efectueze un studiu al publicului-țintă, o analiză a popularității surselor tipărite, o analiză statistică a traficului către site-urile de internet. După cercetarea efectuată, care necesită investiții de capital semnificative, trebuie de selectat cea mai profitabilă sursă (concepută pentru un public țintă mare și o rambursare rapidă) de furnizare a informațiilor necesare despre serviciile medicale și de sănătate.

Conform datelor din figura 6.24 se poate observa că factorul principal în evaluarea și selectarea unei instituții de îmbunătățire a sănătății de către un client este îngrijirea medicală calificată și un nivel ridicat de servicii. Clienții nu mai au încredere în recomandările specialiștilor, iar reputația instituției nu mai este principalul factor la alegerea unui anumit serviciu.

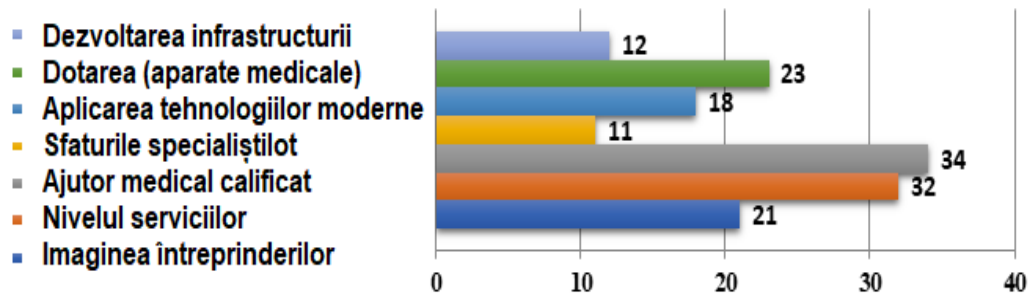

Figura 6.24. Criterii de evaluare pentru o instituție Wellness, sondajul 2012, număr de persoane [142, p.305]

În opinia lui Dzhangirov A.P.: „În prezent, majoritatea țărilor dezvoltate se bazează pe o lungă tradiție în organizarea și funcționarea sistemului național de sănătate publică, în centrul căruia se află nu numai starea de sănătate a personalității în parte (pe măsură ce se deteriorează), ci și starea de sănătate a întregii populații pentru a preveni bolile, îmbătrânirea prematură și factorii sociogeni în creșterea mortalității” [60, p.8].

Potrivit lui R.M. Navodnichy: „În ceea ce privește funcția socială a sistemului de îngrijire a sănătății în sine, ...diagnosticul și tratamentul cetățenilor individuali este un domeniu de activitate mai puțin semnificativ pentru acesta decât măsurile de protecție și de prevenire din sectorul de îngrijire a sănătății din întreaga societate. Cu alte cuvinte, sistemul de sănătate publică și sistemul de turism de sănătate sunt niveluri diferite ale luptei pentru viața umană, care au obiective diferite și folosesc mijloace diferite pentru a atinge aceste obiective” [115, p.13]. În opinia cercetătorului: „Problemele economice ocupă un loc din ce în ce mai important în cercetarea teoretică și aplicativă privind organizarea rațională și gestionarea sectorului turismului de sănătate. Motivul principal al atenției sporite asupra sectorului turismului și turismului de sănătate este că principalul obiectiv al politicii economice în legătură cu turismul de sănătate este „socializarea” acestei sfere – asigurarea unui acces extins la serviciile de turism de sănătate pentru acele grupuri sociale care, în prezent, încă nu pot (din motive economice) să utilizeze integral aceste servicii. Este posibil să se depășească o astfel de inegalitate reală în accesul la serviciile de turism de sănătate prin dezvoltarea și implementarea unei strategii economice solide pentru dezvoltarea acestei sfere” [115, p.17].

Republica Moldova, conform Politicii Naționale de Sănătate 2007-2021, se angajează să consolideze sistemul de îngrijire a sănătății pentru a realiza pe deplin dreptul cetățeanului la sănătate, pe baza principiilor egalității și a angajamentelor de solidaritate la finanțarea din partea statului și a fiecărei persoane [118].

Realizarea rezultatelor noi în sistemul de sănătate depinde de succesul a patru funcții principale: management, finanțare, generarea resurselor și furnizarea serviciilor. Gestionarea sistemului de îngrijire a sănătății va fi realizată în conformitate cu principiile recunoscute la nivel

internațional și european, pe baza parteneriatelor multisectoriale, transparenței și deschiderii sistemului de îngrijire a sănătății la schimbul de informații [118, p.58].

Eforturile societății ar trebui să vizeze prevenirea primară, secundară și terțiară a bolilor pentru a evita și a reduce factorii de risc, pentru a preveni invaliditatea asociativă și mortalitatea în etapele inițiale ale vieții [118, p.31].

Succesul activităților va fi asigurat prin crearea unor condiții prealabile adecvate pentru implementarea următoarelor principii:

- percepția pe scară largă a prevenirii consecvente ca investiție în sănătate pe tot parcursul vieții;
- crearea unui mediu social favorabil și asigurarea securității financiare a fiecărei persoane ca condiții integrale pentru un stil de viață sănătos;
- stimularea cetățeanului, indiferent de vârstă și statut social, să aibă grijă de propria sănătate și să interacționeze eficient cu serviciile de sănătate;
- consolidarea și integrarea asistenței medicale la toate nivelurile pe baza eticii și responsabilității profesionale pentru a asigura coerența și calitatea serviciilor furnizate;
- creșterea disponibilității serviciilor de sănătate ca factor cheie în promovarea echității în îngrijirea sănătății;
- creșterea accesului publicului la informații ca o condiție importantă pentru promovarea sănătății și prevenirea bolilor; cooperarea și interacțiunea tuturor structurilor politice, economice și sociale ca principiu definitoriu al coeziunii sociale, necesar pentru îmbunătățirea sănătății și bunăstării populației [118, p. 32].

Ținând cont de principiile formulate de reglementare de stat a sistemului de îngrijire a sănătății, precum și în baza rezultatelor cercetării predictive și analitice pentru identificarea premiselor și constrângerilor pentru dezvoltarea viitoare a turismului de sănătate în Republica Moldova, autorul prezintă principalele direcții pentru obținerea rezultatelor în acest domeniu:

- crearea unui cadru juridic care să reglementeze relațiile juridice în domeniul activităților de recreare și de agrement din Republica Moldova;
- crearea condițiilor favorabile în domeniul impozitării și acordarea de garanții pentru atragerea de capital străin;
- atragerea de investiții pentru crearea (reconstrucția) sanatoriului/stațiunilor și a facilităților turistice care îndeplinesc standardele europene și nevoile populației pentru dezvoltarea infrastructurii și a bazei materiale și tehnice a acestora;
- furnizarea întreprinderilor de turism medical cu personal calificat;

- dezvoltarea, conservarea și utilizarea rațională a resurselor recreative, introducerea maximă a resurselor naturale ale țării noastre în procesul de tratament și sănătate, creând condiții pentru implementarea acestora pe piețele interne și externe;

- dezvoltarea de programe și produse de îmbunătățire a sănătății pentru diverse segmente ale populației, cu concentrarea pe programele pentru clasa de mijloc (clasa de mijloc din Moldova este de 7,5%, aproape de mijloc – 27%, 47,6% – sub medie); dezvoltarea de programe destinate prevenirii bolilor;

- crearea condițiilor (introducerea serviciilor SPA și Wellness, programe de o zi, programe de weekend etc.) pentru funcționarea pe tot parcursul anului a întreprinderilor din stațiunea și grupul recreativ al republicii și asigurarea disponibilității și atractivității recreării și tratamentului pentru un segment larg al populației locale și cetățenilor străini;

- creșterea competitivității industriei interne de îmbunătățire a sănătății și a turismului pe piața internațională prin furnizarea de servicii medicale SPA și Wellness, utilizând resursele naturale ale țării; accent pe servicii de calitate și nivel maxim de confort;

- dezvoltarea unităților de catering adiacente complexelor turistice și de îmbunătățire a sănătății, prin popularizarea bucătăriei naționale;

- participarea la expoziții internaționale, naționale, conferințe, proiecte în domeniul turismului și serviciilor medicale și de sănătate;

- dezvoltarea programelor speciale pentru împrumuturi către întreprinderi de îmbunătățire a sănătății și turistice;

- activarea cooperării internaționale în dezvoltarea activităților stațiunii de sănătate;

- asigurarea ocupării forței de muncă a populației locale prin implicarea ei în activități de muncă la întreprinderi direct legate de turismul de sănătate;

- utilizarea tehnologiilor de publicitate și informație de ultimă generație, desfășurarea de campanii publicitare pentru promovarea produselor SPA și turistice din Republica Moldova pe piața internațională;

- pregătirea și crearea condițiilor pentru pregătirea avansată a personalului medical și de serviciu al instituțiilor de stațiuni sanatorii; instruirea personalului profesional pentru industria turismului, crearea condițiilor pentru stagiul lor în străinătate;

- dezvoltarea și implementarea unui set de măsuri pentru protejarea și controlul utilizării mediului, a resurselor naturale pe teritoriul grupului de sanatorii-stațiuni;

- dezvoltarea și implementarea unui set de măsuri pentru a asigura recrearea în siguranță a turiștilor;

- formarea unei infrastructuri unificate între stațiunea medicală și turistică, întreprinderile de transport, întreprinderile de catering, care va oferi o extindere a gamei de produse de turism medical și de sănătate.

Implementarea direcțiilor menționate pentru dezvoltarea prospectivă a turismului de sănătate în Republica Moldova va permite:

- crearea tuturor condițiilor pentru realizarea unui set de măsuri pentru îmbunătățirea sănătății populației, reducerea ratei de incidență;

- organizarea condițiilor pentru crearea în republică a unei stațiuni moderne, competitive și a unui grup de agrement, accesibil tuturor segmentelor populației Republicii Moldova și cetățenilor străini;

- îmbunătățirea calității și a gamei de servicii SPA și de sănătate oferite;

- asigurarea stabilității economice și profitabilității complexului turistic de îmbunătățire a sănătății și a țării;

- transformarea turismului de sănătate într-un sector al economiei, semnificativ din punct de vedere socio-economic;

- îmbunătățirea calității resurselor recreative și a situației de mediu pe teritoriul stațiunii și a facilităților recreative;

- crearea condițiilor pentru promovarea, susținerea și dezvoltarea turismului intern și de sănătate socială.

Pentru implementarea cu succes a zonelor desemnate, este necesar să se efectueze o gamă întreagă de măsuri, indicate în figura 6.22.

1. Analiza statutului intern al complexului de vindecare și sănătate, resurse turistice și de recreare, produse și servicii furnizate de vindecare și sănătate.

2. Analiza factorilor exteriori care determină perspectivele pentru dezvoltarea tratamentului și a turismului sănătății în țară

Identificarea problemelor în dezvoltarea unui complex turistic de îmbunătățire a sănătății și identificarea modalităților de rezolvare a acestora

Alegerea unei direcții strategice pentru dezvoltarea unui complex turistic de îmbunătățire a

sănătății, desemnarea obiectivelor acestei direcții

Realizarea unui studiu cuprinzător al potențialului social, economic, natural al grupului de îmbunătățire a sănătății din republică și prezicerea impactului strategiei alese asupra potențialului studiat

Determinarea nivelului de asigurare a zonei de studiu cu resurse turistice, de muncă, financiare. Identificarea domeniilor problematice ale acestui studiu și desemnarea modalităților și metodelor de rezolvare a situațiilor de criză

Desemnarea relației dintre direcția strategică a dezvoltării complexului de îmbunătățire a sănătății și turistic și direcțiile politicii de stat în domeniul dezvoltării turismului

Monitorizarea implementării direcției strategice alese.

Evaluarea preliminară a rezultatelor activităților desfășurate

Figura 6.25. Setul de măsuri care vizează dezvoltarea turismului medical și de sănătate în Republica Moldova [142, p.308]

Condițiile interne și externe existente, dar și potențialul republicii noastre au un impact direct asupra alegerii unei direcții strategice în dezvoltarea turismului de sănătate.

După cum a menționat deja autorul, în Republica Moldova există un număr suficient, pentru un astfel de teritoriu, de obiecte care prezintă interes pentru industria turistică și servicii de îmbunătățire a sănătății, dar nu sunt legate într-un singur produs turistic. Una dintre modalitățile de a rezolva această problemă, potrivit autorului, va fi formarea pe termen lung a unui cluster de îmbunătățire a sănătății turistice.

Conform definiției date de Michael Eugene Porter, un cluster este un grup de companii interconectate geografic adiacente și organizații conexe într-o zonă specifică, caracterizat prin activități comune și complementare unele cu altele [131, p.258].

Mecanismul cluster permite atragerea potențialilor parteneri care sunt interesați să rezolve în comun problemele multidimensionale ale turismului de sănătate și, în general, să asiste

partenerii în determinarea capacităților, gradului de participare și responsabilității lor în rezolvarea sarcinilor atribuite [154].

În prezent, formarea de clustere este asociată cu diferite dificultăți și probleme, dintre care ar trebui evidențiate următoarele:

- lipsa motivației corespunzătoare a instituțiilor, organizațiilor, întreprinderilor medicale specializate, de îmbunătățire a sănătății și turistice pentru a coopera activități în rezolvarea problemelor de menținere a sănătății;

- probleme de organizare a finanțării pe termen lung;
- lipsa de personal calificat, în special la nivelul managementului;
- lipsa instrumentelor eficiente de sprijin de stat pentru procesele de formare a clusterelor;
- lipsa unor mecanisme eficiente de coordonare pentru membrii grupului [120].

- Dezvoltarea insuficientă a metodologiei de evaluare a eficienței proiectelor pentru a forma clustere din punctul de vedere al întreprinderilor participante și regiunea locației lor.

- Lipsa elaborării problemelor de reglementare și metodologice de formare și funcționare a proiectului cluster;

- slaba inovare a activităților de cercetare;
- baza materială și tehnică înapoi a organizațiilor și instituțiilor – membri ai clusterului;
- lipsa liderilor interesați de dezvoltarea inovațională;
- lipsa de unitate informațională a potențialilor săi participanți [158, p.34-53].

Unificarea organizațiilor într-o singură rețea se realizează pe baza interacțiunilor verticale și orizontale între diverse entități de afaceri și a interdependenței acestora, determinată de principiul sinergiei (obținerea de avantaje competitive prin conectarea a două sau mai multe unități de afaceri în aceleași mâini). Această combinație permite organizațiilor mici și mijlocii să combine avantajele întreprinderilor mici și industriilor mari [21, p.98].

Modelul cluster al organizațiilor combinate oferă un nou mod de a profita de locația geografică a unei țări, de colaborare, specializare, cooperare, inovație etc. Michael Eugene Porter a identificat oportunitățile pentru creșterea competitivității organizațiilor care se unesc în clustere în baza a trei domenii:

- Clusterelor cresc productivitatea companiilor, profitând de cei care lucrează în aceeași zonă geografică.

- Clusterelor, direcționându-și activitățile către proiecte inovative de înaltă tehnologie, realizează o creștere economică mai semnificativă decât concurenții lor.

- Clusterelor stimulează crearea de noi organizații, care în viitor devin membri ai acelorași clustere și, prin urmare, le întăresc [131, p. 245-249].

Caracteristicile activităților de cluster de succes sunt:

- relațiile care permit membrilor clusterului să dobândească un potențial de producție și de piață mai puternic în comparație cu acele organizații care lucrează singure;
- cooperarea și colaborarea, care sunt stimulente pentru a căuta idei și soluții de afaceri mai bune;
- orientarea către nevoile pieței, care este principalul factor în determinarea strategiei de antreprenoriat;
- asigurarea conformității strategiei fiecărui tip individual de activitate antreprenorială cu strategia generală de dezvoltare a regiunii [21, p.97-98].

Pe baza materialului studiat, ar trebui subliniate principalele avantaje ale creării unui cluster pentru membrii săi:

Statul

- Îmbunătățirea imaginii țării, crearea condițiilor pentru creșterea competitivității industriilor (în special, turism și asistență medicală);
- Atragerea investițiilor străine directe și activarea integrării economice străine;
- Creșterea competitivității economiei naționale;
- Creșterea ocupării forței de muncă;
- Intensificarea afacerilor;
- Cooperarea întreprinderilor din diferite industrii pentru a-și atinge obiectivele și rezultatele, ceea ce oferă un avantaj pentru dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii;
- Introducerea și aplicarea standardelor internaționale în domeniul sănătății și turismului național.

Domeniul Sănătății Mondiale

- Abordare inovativă a dezvoltării asistenței medicale; evoluții inovative în domeniul prevenirii, diagnosticării și tratamentului bolilor;
- Dezvoltarea infrastructurii de sănătate;
- Combinarea potențialului financiar și științific;
- Crearea unui model cluster de politici de personal;
- Preocupare globală pentru sănătatea publică.

Domeniul turismului

- Crearea produselor turistice noi; dezvoltarea unei strategii și prețuri unificate, reglementarea nivelului prețurilor;
- Creșterea competitivității industriei turismului; accesul pe piețele internaționale;
- Proiecte comune cu membrii clusterului, care extinde teritoriul pentru vânzarea produselor și achiziționarea clienților;
- Fuziunea întreprinderilor mici cu cele mari, promițătoare, care contribuie la dezvoltarea lor și la creșterea competitivității;
- Extinderea oportunităților de atragere a investițiilor.

Membrii clusterului

- Ocazie favorabilă pentru o realizare mai completă a oportunităților și ideilor;
- Răspuns rapid la nevoile consumatorilor; introducerea produselor și serviciilor noi;
- Intrarea pe noi piețe internaționale;
- Creșterea profitabilității producției și serviciilor;
- Creșterea competitivității întreprinderilor;
- Crearea condițiilor pentru maximizarea profitului membrilor grupului;
- Minimizarea riscurilor;
- Oportunitatea pentru întreprinderile mici de a avea acces la tehnologii avansate în detrimentul fondurilor investite de toți membrii clusterului;
- Sustenabilitatea afacerii.

Populația

- Formarea unei culturi a sănătății populației;

- Crearea locurilor noi de muncă, care vor contribui la îmbunătățirea bunăstării populației;
- Remedierea infrastructurii și, în consecință, a nivelului de trai;
- Sprijin legal pentru calitatea serviciilor furnizate.

Figura 6.26. Avantajele creării unui cluster [cercetările autorilor]

În acest context, ar trebui evidențiate principalele direcții în activitățile clusterului, care sunt descrise în figura 6.27.

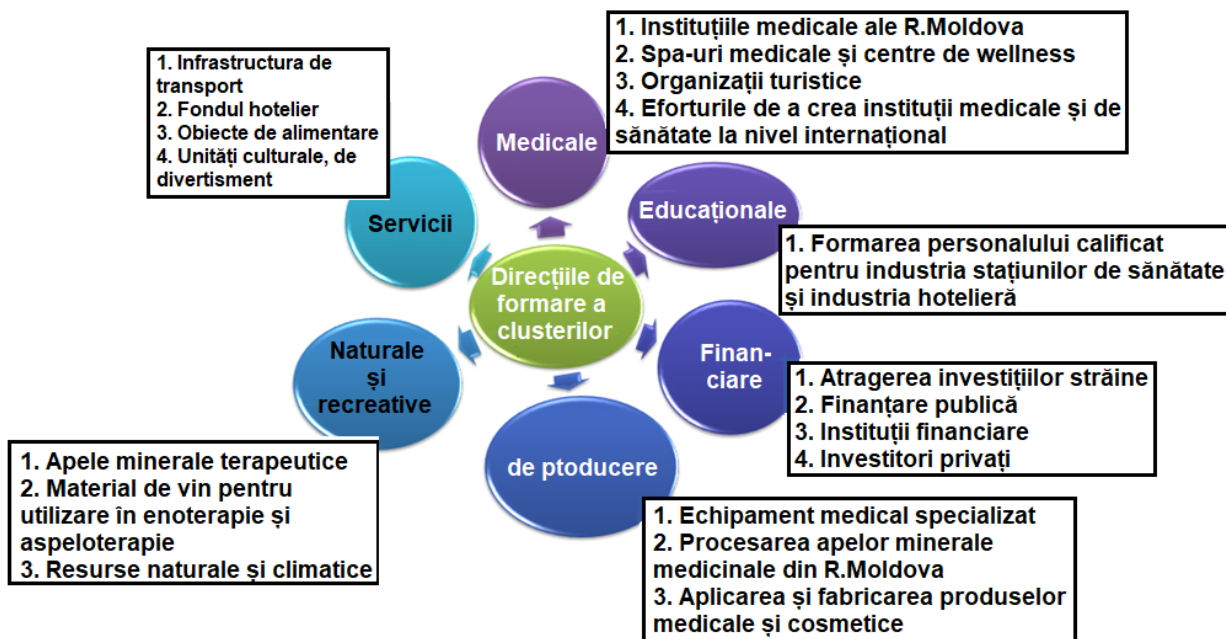

Figura 6.27. Domenii de activitate ale grupului de instituții de îmbunătățire a sănătății [143]

Integrarea acestor zone va asigura obținerea rezultatelor semnificative în dezvoltarea complexului turistic de sănătate și a stațiunilor de sănătate din Republica Moldova și va oferi pieței turismului și asistenței medicale produse și servicii de înaltă calitate la nivel internațional.

Autorul propune următorul model al unui grup de organizații de îmbunătățire a sănătății, educaționale și turistice – și anume crearea unui complex unic pentru dezvoltarea instituțiilor de turism și de stațiuni de sănătate în Republica Moldova (figura 6.28).

Componentele participanților la cluster

Figura 6.28. Componentele și membrii clusterului
Sursa: elaborat de autor [142, p. 310].

Creșterea competitivității turismului de sănătate este principalul obiectiv al creării unui cluster. Cooperarea membrilor clusterului va deveni fundamentul pentru crearea produselor noi, dezvoltarea zonelor existente, îmbunătățirea nivelului calității serviciilor de SPA și turism oferite în țara noastră și în străinătate, introducerea tehnologiilor inovatoare, îmbunătățirea metodelor de organizare și gestionare a industriei turismului și a serviciilor medicale și de sănătate.

Baza relațiilor de calitate între membrii clusterului este:

- concentrarea asupra dezvoltării inovative;
- încheierea acordurilor pe termen lung între membrii clusterului, care vor fi o garanție legală a cooperării și parteneriatului acestora;
- luarea în considerare a intereselor economice ale fiecărui membru al clusterului;
- cooperarea membrilor grupului pentru a determina ieșirile din situațiile problematice emergente (riscuri), și anume: riscul unui sprijin financiar insuficient pentru proiecte; riscul neîndeplinirii acordurilor și contractelor încheiate; riscul greșelilor la crearea unui nou produs; riscul în determinarea pieței de vânzare; riscurile care nu sunt legate de factorul uman etc.;
- orientarea membrilor grupului către soluționarea problemelor socio-economice ale statului: crearea locurilor noi de muncă, care vor contribui la creșterea nivelului de trai al populației, îngrijirea mediului, îmbunătățirea infrastructurii, concentrarea pe piețele internaționale din domeniul turismului de sănătate;
- crearea proiectelor comune de publicitate și informare pentru a îmbunătăți imaginea țării și competitivitatea industriilor membre ale clusterului;
- crearea unei imagini a clusterului ca întreg (fiecare dintre participanți trebuie să reprezinte interesele întregului cluster atât la nivel național, cât și internațional).

Experiența mondială în domeniul creării unui sistem de cluster arată că o astfel de abordare a reglementării și dezvoltării activităților turistice și de îmbunătățire a sănătății oferă beneficii economice semnificative pentru membrii clusterului, pentru țara lor gazdă și contribuie la soluționarea multor sarcini sociale și economice.

Industria turismului se va dezvolta pe baza integrării principiilor managementului modern, planificării, controlului și coordonării eficiente de către stat. Datorită combinației acestor factori și sintezei reglementărilor de stat și a instrumentelor pieței, turismul va deveni o industrie cu contribuie la dezvoltarea socio-economică a țărilor și regiunilor.

Potrivit lui V.V. Slavina: „O evaluare corectă a eficienței în turism va permite să influențăm starea actuală și tendințele de dezvoltare ale firmelor de turism, să stabilim dimensiunea acestora, să urmărim și să corectăm fenomenele și procesele incontrolabile, să facem prognoze și planuri pentru dezvoltarea acestor firme și a unităților structurale ale acestora. În plus, îmbunătățirea calității politicii de stat implementate va crește atractivitatea unui anumit teritoriu, sfera

antreprenorialului și cooperării în afaceri, va crea stimulente pentru intrarea de capital suplimentar în economie” [157 Славин В.В. Оценка].

Din aceste motive, există o nevoie clară de formare a unui cluster modern, eficient și competitiv în Republica Moldova, care va asigura satisfacerea nevoilor cetățenilor autohtoni și străini în serviciile medicale și de sănătate și va crește importanța turismului ca industrie în economia țării și la nivel internațional.

1. Astăzi, atât în țările CSI, cât și în republica noastră, pe de o parte, există o tradiție de tratament fizioterapeutic, balneologie și medicină restaurativă și o mare experiență științifică și practică în domeniul tratamentului balnear. Pe de altă parte, începe dezvoltarea direcțiilor noi de îmbunătățire a sănătății și medicina preventivă, în care sunt investite fonduri semnificative. În Republica Moldova, precum și în întreaga lume, popularitatea SPA este în creștere.

Turismul de sănătate SPA este inseparabil asociat cu sectoarele economiei mondiale care susțin conceptul de stil de viață sănătoasă și bunăstare (de exemplu, industria de înfrumusețare, fitness, medicină wellness și alimentație sănătoasă).

Turismul SPA este mai puțin dependent de fluctuațiile sezoniere și de criză decât alte sectoare ale industriei turismului. Datorită concurenței dure din această industrie, centrele SPA creează, în mod activ, produse noi și îmbunătățesc cele existente, ajungând la noi grupuri-țintă de consumatori care utilizează tehnologii moderne de marketing. Consumatorii din industria SPA sunt considerați turiști în practica mondială.

Cetățenii Republicii Moldova nu sunt interesați de tratament și îmbunătățirea sănătății în sanatoriile și dispensarele interne din cauza lipsei serviciului adecvat.

Introducerea SPA va garanta o creștere a cererii pentru instituțiile de stațiuni de sanatoriu, existența activă a acestora în afara sezonului.

Vinoterapia este una dintre cele mai strălucitoare și exclusive zone ale SPA. Aceasta este cea mai promițătoare direcție în dezvoltarea turismului de sănătate în Republica Moldova.

2. Pe baza standardelor ISO studiate, autorul propune următoarele direcții prioritare ale măsurilor anticriză pentru instituțiile de sănătate: creșterea profitabilității întreprinderii prin extinderea gamei și îmbunătățirea calității serviciilor oferite; cercetarea de piață a produselor instituțiilor din stațiunea-sanatoriu, planificarea campaniilor publicitare pentru promovarea serviciilor oferite; politică de prețuri flexibilă pentru diferite segmente ale populației, politică de reduceri pentru clienții obișnuiți; introducerea unor programe cuprinzătoare de îmbunătățire a sănătății, care vor contribui la reducerea costului bonurilor și, în consecință, la atragerea clienților noi și transformarea lor în clienți fideli; îmbunătățirea sistemului de management al instituțiilor de stațiune-sanatoriu; și managementul personalului anticriză.

3. Toate întreprinderile din industria turismului (companii de turism, complexe hoteliere, întreprinderi de catering) au o structură organizatorică caracteristică doar pentru acestea, în cadrul căreia se desfășoară procesul de gestionare și prestare a serviciilor.

Structura organizatorică a managementului întreprinderii în industria turismului este interacțiunea directă a structurilor de management la toate nivelurile și a serviciilor funcționale pentru a atinge obiectivele stabilite și obiectivele strategice. Structura organizatorică a managementului are impact asupra competitivității întreprinderilor din industria turistică și, în consecință, asupra eficienței economice a acestora, a procesului de planificare strategică, prezintă o abordare creativă și inovativă a introducerii produselor noi.

4. Un interes deosebit în managementul turismului sunt structurile de management inovațional care vizează crearea întreprinderilor și produselor noi, moderne și competitive. Autorul consideră că este necesar să se creeze un site pentru turismul de sănătate în Moldova, unde toate informațiile despre resursele recreative ale republicii, izvoarele curative și minerale, sanatoriile, dispensarele, hotelurile și serviciile oferite de acestea vor fi combinate.

Site-ul creat de autor are următoarea adresă de e-mail medtourism.me, unde toată lumea poate găsi informațiile necesare. Acest site a fost creat, în principal, în scopul promovării serviciilor turistice, medicale și de sănătate pe piața internațională pentru a atrage investiții străine în sectorul turistic.

5. Autorul a propus o diagramă a structurii organizatorice și manageriale a instituțiilor medicale și recreative de tip sanatoriu din Republica Moldova, menită să sporească eficiența acestor structuri.

6. Procesul de dezvoltare a turismului de sănătate în Republica Moldova trebuie să se bazeze pe principiul complexității.

Ținând cont de principiile formulate de reglementare de stat a sistemului de îngrijire a sănătății, precum și pe baza rezultatelor cercetării predictive și analitice pentru identificarea premiselor și constrângerilor pentru dezvoltarea viitoare a turismului de sănătate în Republica Moldova, autorul a subliniat principalele direcții pentru obținerea rezultatelor în acest domeniu:

- crearea unui cadru de reglementare;
- crearea condițiilor favorabile în domeniul impozitării și acordarea de garanții pentru atragerea de capital străin;
- atragerea investițiilor;
- dezvoltarea, conservarea și utilizarea rațională a resurselor recreative;
- dezvoltarea de programe și produse de îmbunătățire a sănătății pentru diverse segmente ale populației;

- crearea condițiilor pentru funcționarea pe tot parcursul anului a întreprinderilor din stațiunea și grupul recreativ al republicii;
- creșterea competitivității industriei interne de îmbunătățire a sănătății și a turismului pe piața internațională;
- dezvoltarea unităților de catering;
- participarea la expoziții internaționale, naționale, conferințe, proiecte în domeniul turismului și serviciilor medicale și de sănătate;
- dezvoltarea programelor speciale pentru împrumuturi către întreprinderile medicale, de sănătate și turism;
- intensificarea cooperării internaționale în dezvoltarea activităților stațiunii de sănătate;
- asigurarea ocupării forței de muncă a populației locale;
- pregătirea și crearea condițiilor pentru pregătirea avansată a personalului medical și de serviciu al instituțiilor de stațiuni sanatorii; instruirea personalului profesional pentru industria turismului, crearea condițiilor pentru formarea acestora în străinătate;
- dezvoltarea și implementarea unui set de măsuri pentru protejarea și controlul utilizării mediului, a resurselor naturale pe teritoriul grupului de sanatorii-stațiuni;
- dezvoltarea și implementarea unui set de măsuri pentru a asigura recrearea în siguranță a turiștilor;
- formarea unei infrastructuri unificate între stațiunea medicală și turistică, întreprinderile de transport, întreprinderile de catering, care va oferi o extindere a gamei de produse de turism medical și de sănătate.

7. În Republica Moldova există un număr suficient de obiecte pentru un astfel de teritoriu care prezintă interes pentru industria turistică și serviciile de îmbunătățire a sănătății, dar acestea nu sunt legate într-un singur produs turistic. Una dintre modalitățile de a rezolva această problemă, potrivit autorului, va fi formarea pe termen lung a unui cluster de îmbunătățire a sănătății turistice.

Autorul a propus un model al unui grup de organizații de îmbunătățire a sănătății, educaționale și turistice.

Cooperarea membrilor clusterului va deveni fundamentul pentru crearea produselor noi, dezvoltarea direcțiilor existente și îmbunătățirea nivelului calității serviciilor SPA și de turism furnizate.

Epilog

DEZVOLTAREA TURISMULUI MEDICAL ȘI BALNEAR LA SCARA GLOBALA

Conceptul de „SPA”, cu 10 ani în urmă, nu era familiar majorității populației, dar acum este o întâmplare obișnuită. Tot mai mulți turiști utilizează serviciile SPA-saloane, centrele SPA, stațiunile balneare etc., deoarece a apărut o întreagă ramură a SPA-turismului. Un sfert din toate companiile de turism oferă tururi SPA pentru toate gusturile. Liderii contemporani în industria SPA sunt fabricile tradiționale ale filosofiei și medicinei orientale: India, Indonezia și Thailanda. Țările asiatice, inspirate de exemplul Singapore, investesc o mulțime de bani încercând să creeze o imagine de centru de îngrijire medicală de înaltă calitate și, în același timp, la prețuri accesibile, inclusiv dezvoltarea activă a turismului SPA. Se așteaptă ca sectorul să absoarbă miliarde de dolari pe parcursul mai multor ani. Studiul autorului a constatat că veniturile din medicină, sănătate și turismul SPA în ultimii 10 ani au crescut anual cu peste 17%. Potrivit altor experți, industria a avut de trei ori mai mult succes în această perioadă. Centrele moderne de talasoterapie și stațiunile balneare din Franța vor oferi o odihnă minunată pentru suflet și corp. Vichy este unul dintre cele mai frumoase orașe stațiune din lume, este considerat Micul Paris de drept. Apele minerale Vichy aparțin categoriei apelor cu bicarbonat de sodiu. În total sunt 15 izvoare în Vichy, dintre care 6 cu apă potabilă. Temperatura apei în izvoare variază de la 16 la 75 de grade [19].

Stațiunea Evian este situată pe malul lacului Geneva din regiunea Alpilor francezi. Pe aceste meleaguri bolile tractului urinar sunt tratate prin metode de tratament pentru băut. Principalele hoteluri sunt „Roal” și „Schit”. Stațiunea climatică La Baule de pe litoral este situată pe coasta atlantică a Franței, există aproximativ 50 de plaje. La Baule este considerată cea mai importantă stațiune de pe litoral din Bretania și este renumită pentru centrele sale de talasoterapie. Apa folosită în centru este 100% apă de mare naturală. Pe scară largă sunt utilizate: masajul uscat sau subacvatic, dușul Charcot, gimnastica în piscină, terapia cu alge, „băile cu bule” etc. În stațiunea climatică La Baule sunt tratate bolile sistemului musculo-scheletic, tulburările sistemului nervos, excesul de greutate și celulita. Biarritz este o stațiune climatică pe litoral, situată pe coasta golfului Biscaya. Stațiunea oferă multe programe: anti-stres, pentru proaspetele mame, terapie marină, detoxifiere, întinerire, relaxare etc. Centrul de talasoterapie este situat în hotelul Miramar de 4*. Alte stațiuni SPA mari din Franța sunt situate în Deauville, pe insula Corsica (Porticcio), în Aix-les-Bains, Monte-Carlo, Saint-Malo, în Antibes, Les Sources de Caudalie de 4*. Tratatamentul se efectuează cu utilizarea derivaților viței de vie (frunze, semințe, coajă de struguri).

Germania ocupă meritat unul dintre locurile de top din lume în ceea ce privește calitatea și nivelul serviciilor medicale oferite. Principalele avantaje ale clinicilor germane sunt cel mai înalt

profesionalism al medicilor și echipamentelor moderne. O varietate de ape minerale (fluor, iod, sodiu), factori naturali (izvoare de radon, apă de mare, izvoare de sare), un climat minunat, o infrastructură complexă dezvoltată – aceste caracteristici ale Germaniei au câștigat popularitate în rândul oamenilor care doresc să-și petreacă vacanța frumos și cu beneficii pentru sănătate. Lista indicațiilor pentru șederea la stațiuni este foarte extinsă, de exemplu: boli ale sistemului respirator, ale sistemului circulator, ale aparatului locomotor, ale tulburărilor metabolice. De asemenea, se practică cursuri de terapie anti-stres, întinerire, post terapeutice, modelarea corpului și întărirea sistemului imunitar [18]. Baden-Baden este principala stațiune europeană, iar complexul SPA „Friedrichsbad” oferă piscine interioare cu apă termală, diverse termale cu aburi, „perle”, băi de aer, masaj subacvatic, shiatsu, fango etc.

Complexul „Caracalla Terme” are o piscină interioară cu o zonă terapeutică, două piscine în aer liber cu grote de apă de contrast, saune și bio-saune, băi de aburi aromatice, solarii, cascade de hidromasaj, cascade, zone de joacă pentru copii (de la 3 ani). Relaxarea la stațiune poate fi combinată cu excursii fascinante la Pădurea Neagră, la lacul sirena Mumsee, la grădina zoologică din Stuttgart, la castelul Ludwigsburg și la alte castele și palate. Următoarele complexe SPA sunt situate în Bad Kreuznach: „Torsion Theremen”, „Baderhaus”, clinicile „Augusta”, „Karl Ashhof-Rhein Palatinate”, „Reingrafenstein”, „Paracelsus-Rothenfels”. Bad Neunar Ahrweiner are o gamă vastă de izvoare naturale. Aici se află „Ar-Terme” – un complex termal multifuncțional cu piscine, jacuzzi, saune, hidromasaj, precum și Clinica Hochstaden și Clinica Niederheim. Următoarele complexe sunt situate în Bad Homburg: „Taunus Therme”, „Kaiser-Wilhelms-bad”. În Heiligendamm, este prezentată o gamă largă de servicii cosmetice, se folosesc băi de mare, terapia cu alge, terapia cu nămol, masaj cu săruri marine, diverse tipuri de masaj terapeutic, drenaj limfatic, Ayuverda, shiatsu, aromaterapie, plante medicinale.

Bad Reichenhall este o stațiune balneologică cu un climat alpin vindecător și izvoare de sare, cunoscută de 150 de ani. Fântâna de sare Gradiervork este un inhalator în aer liber lung de 150 m. Casa SPA Fursetenbad oferă drenaj limfatic, electroterapie, masaj subacvatic, băi terapeutice, masaj aromatice, masaj de acupunctură, băi de noroi și cosmetologie. Karlovy Vary este cea mai mare stațiune balneară din Republica Cehă. Acest loc este renumit pentru izvoarele sale minerale cu apă pentru băut, scăldat și irigat. Sarea termică și noroiul Karlovy Vary sunt utilizate în scopuri medicinale. În Karlovy Vary se tratează boli ale sistemului digestiv, tulburări metabolice, stres în următoarele hoteluri: Bristol Livia 4*, Bristol Palace 4*, Kralovska Vila 4*, Vila Tereza 4*, Bristol 4*, Kolonada 4*, Dom Pavlova 4*. Marea Moartă este cel mai legendar și faimos lac de pe planetă, care este situat în centrul văii Iordanului, la baza depresiunii El-Gore, la 400 m sub nivelul mării. Malurile Mării Moarte sunt stâncoase, nu cresc copaci și verdeață. Numai Israelul și Iordania dețin această baie imensă de vindecare. Recent, Iordania a devenit tot mai

atractivă, atât din punct de vedere istoric, cât și ca loc de tratament confortabil și de înaltă calitate. Apa din Marea Moarte este cea mai bogată colecție de săruri și microelemente vitale pentru corpul uman, există de 50 de ori mai mult brom în apă decât în Atlantic, Doar înotul în mare poate întări și calma semnificativ sistemul nervos uman, pe lângă bolile pielii și ale sistemului nervos, în stațiunile iordaniene sunt tratate tulburările sistemului musculo-scheletic, ale bolilor respiratorii, musculare și ale tendoanelor. Relaxarea, tratamentul și călătoriile în excursii se pot face la Petra, Madaba, Muntele Nebo în hotelurile moderne și centrele de tratament Movenpick Resort & SPA, Marriot Resort & SPA, Dead Sea SPA 4*. Pentru prieteni și cunoscuți puteți lua, în calitate de cadou, noroi vindecător, care este colectat gratuit chiar pe mal.

Industria SPA din Thailanda este una dintre cele mai puternice destinații SPA din lume. Bazele SPA în Thailanda sunt tehnici care au apărut în urmă cu mii de ani, precum: masaj thailandez, yoga și meditație, aromaterapie și Ayurveda. Masajul thailandez este cunoscut pentru capacitatea sa de a readuce tinerețea, crește mobilitatea și flexibilitatea corpului. Beneficiile acestui tip de masaj sunt: încălzirea articulațiilor și a membrelor, ameliorarea stresului fizic și emoțional, îmbunătățirea circulației sanguine și ameliorarea tensiunii, armonizează energia corpului și a minții. Masajul regal este un masaj al picioarelor, deoarece aici sunt localizate punctele de proiecție ale tuturor organelor, iar 24 de specialiști „depanează” ușor activitatea întregului organism. În plus, se practică și masaj cu ulei, suedez, bioritmicit, sportiv etc.

Bangkok are un centru SPA și de fitness pe bază de plante la St. Carlos. Pentru clienții SPA care au ajuns în Thailanda din Novosibirsk, Kemerovo, Barnaul, preparatele speciale pe bază de plante sunt prescrise pentru băi, masaje și cataplasme. Pentru cei care doresc să-și curețe corpul sunt oferite metode, inclusiv masajul mâinilor și picioarelor pentru a îmbunătăți circulația sângelui; presoterapie pentru stimularea fluxului limfatic [31]. Complexul de wellness Layan Beach Resort & SPA este situat într-un golf confortabil din partea de nord a insulei Phuket. Cea mai avansată stațiune SPA este Chiva Som. Indonezia ocupă locul al doilea în lume în ceea ce privește cantitatea și calitatea SPA-urilor. Conceptul de SPA în Indonezia are rădăcini în ideile tradiționale orientale despre armonia minții și a corpului. Orice procedură este un întreg ritual de introducere a frumuseții și armoniei. Tendința la modă din ultimii ani este creșterea numărului de oaspeți de sex masculin și a programelor speciale pentru aceștia. Bali are un număr mare de hoteluri SPA pentru toate gusturile și bugetul. Bali este considerat drept capitala SPA a Asiei. Banyan Tree Hotel & Resort SPA este luxos și merită să fie cel mai bun. De asemenea, merită de remarcat: Ritz Carlton SPA, Thalasso Bali, Mandara SPA, Four Seasons SPA, Nusa Dua Beach SPA, Sheraton Laguna SPA [40].

Ayurveda din India este un sistem complet de cunoștințe medicale care există în India de câteva mii de ani. În practica ayurvedică sunt utilizate exclusiv remedii naturale și naturale: ghee,

ierburi, condimente, minerale, metale, masaje cu ulei, camere de aburi și multe altele. În prezent, Ayuverda atrage atenția ca soluție la problemele de toxicitate, întărind sistemul imunitar. Cel mai favorabil anotimp este vara, anotimpul ploios. Cele mai bune centre ayurvedice se află în sudul statului indian Kerala. Grecia este considerată pe bună dreptate strămoșul balneologiei moderne și talasoterapiei în Europa, deoarece are o tradiție de o mie de ani. Chiar și Hippocrates a folosit băi de soare și aburi, tratamente de apă și masaj. A. Ikaria este bogată în izvoare naturale de vindecare, dintre care majoritatea sunt surse radioactive hipertermice de apă de mare, desigur, în doze mici. Apa din defectele tectonice se varsă în Marea Egee, iar crăpăturile naturale sunt băi naturale. Radiul, radonul și alte elemente minerale sunt dizolvate în apa acestor izvoare.

Hotelul Terra Maris 5* se află pe insulă Creta. Creta oferă clienților săi programe de scădere în greutate, reducere a celulitei, întărirea corpului, albire a feței și multe altele. Centrul SPA Royal Mare Thalasso Cretan are, de asemenea, condiții naturale excelente pentru ședințele de terapie pe mare. Există o selecție largă de programe de la anticelulitică la anti-îmbătrânire. De asemenea, folosește împachetări, masaje, cosmetologie hardware, întărirea sufletelor, proceduri de detoxifiere, coji, și toate acestea se petrec pe fundalul apelor azurii din Marea Egee și a bucătăriei locale colorate. Pe insula Evia din Attica, Hotelul Thermae Sylla SPA Wellnes 5* oferă clienților săi masaj de duș, gimnastică acvatică, masaj de slăbire, tratamente faciale cu struguri, măști hidratante cu nămol, băi Cleopatra, băi aromatice, terapie cu sare pentru ridicarea tonului, noroi ambalaj, inhalare, saună vulcanică, masaje cu ulei, baie din Pacific și multe altele. Punctul culminant incontestabil al Tunisiei este talasoterapia. Tunisia ocupă locul al doilea după Franța în dezvoltarea acestui serviciu. Există complexe SPA magnifice în Sousse, Hammamet, Monastir, Mahdia. Hasdrubal Thalassa 5* este un hotel de lux pentru oamenii bogați, dar toată lumea poate folosi serviciile stabilindu-se în orice hotel din apropiere. Apa încălzită la +35 grade este identică în compoziție cu plasma sanguină, astfel încât corpul uman este transformat magic după proceduri. Talasoterapeuții tunisieni oferă aproximativ 200 de tratamente. Un tur săptămânal în Tunisia costă aproximativ 400 USD, un program de înfrumusețare de 4 zile - 300-350 USD. Alegerea aparține clientului!

Agadir marocan este situat pe coasta Atlanticului. Principalul centru de talasoterapie din Maroc este Vital Centre Internationale la hotelul Le Meridienne Palede Rose. Centrul oferă programe profesionale: hidroterapie, fizioterapie (masaj), proceduri estetice cu alge marine, practicarea gimnasticii, există un solar, un fitobar, o cameră cavitosonică, aromaterapie, relaxare tridimensională, manichiură, pedichiură și multe altele. Stațiunile din Cipru atrag tot mai mulți oaspeți din întreaga lume, sunt populare, în prezent, turneele în Cipru din Novosibirsk. Această insulă fabuloasă din Marea Mediterană este situată în cel mai sănătos climat din lume: vânturile mării saturează aerul cu săruri, soarele energizează tot anul, fructele și legumele proaspete dau

sănătate. În Cipru, relaxarea și îmbunătățirea sănătății se practică în centrele care operează la Le Meridien Limassol Spa, The Four Seasons Hotel Spa Center, Amathus Beach Hotel, Miramare, Arsinoe, St. Raphael, Adams Beach Hotel, Annabele, Anassa și alții.

Ischia este cea mai mare insulă din Golful Napoli – unul dintre cele mai vizitate locuri de recreare și tratament cu izvoare minerale, gheizeruri naturale și nisipuri fierbinți. Parcurile termale din Ischia sunt un centru unic de wellness și relaxare, practic toate sunt situate pe malul Mării Mediterane, în golfuri cu plaje cu nisip și peisaje montane. Majoritatea hotelurilor au propriile lor izvoare și departamente termale cu personal medical calificat și sunt gata să primească oaspeți pe tot parcursul anului. Ischia produce chiar și propriile produse cosmetice. Cremele și măștile se bazează pe apă termală și noroi. Parcurile termale sunt o ocazie unică de a restabili corpul, de a calma stresul și oboseala. Parcurile au saune, piscine, restaurante și cafenele, multă verdeață și flori. Stațiunea oferă tratamente de sănătate și wellness, cum ar fi: terapia cu nămol, dușuri termice, inhalări, hidromasaj cu alge, terapie shiatsu și multe tratamente de înfrumusețare. Ungaria este renumită pentru numeroasele sale SPA termale și hoteluri de wellness-SPA, unde se poate de înotat până la conținutul inimii în apele termale și piscinele în aer liber, precum și de urmat un curs de proceduri medicale și cosmetice. Turismul din Ungaria include turismul de sănătate pentru seniori și turismul de wellness pentru tineri. În „Ungaria subterană” aproximativ două treimi din teritoriu este ocupat de ape medicinale și termale. Acest fenomen unic face posibilă vorbirea despre Ungaria ca o putere majoră a stațiunii, iar Budapesta are deja statutul de singură capitală a stațiunii din lume. Apele calde ale Budapestei au origine carstică. În oraș există 27 de băi, dintre care 13 sunt medicinale, folosite pentru băut. Izvoarele băilor Rudas și Lukacs sunt potrivite, în special, pentru aceste scopuri, inclusiv și apele minerale amare din bazinul Budaiorsk (Apenta, Ferenc, Jozef, Janos). De asemenea, sunt de remarcat băile, precum: Gellert, băile Sechenie, băile regale și băile regale. Lacul Heviz este cel mai mare lac medicinal din Europa, cu apă caldă și fund de turbă. Lacul este situat în mijlocul unui parc imens și este foarte frumos. Apa din lac nu îngheață, așa că chiar și iarna se poate de bucurat de înot în aer liber. Apa de vindecare Heviz este sulfurică, alcalină-hidrocarbonată, ușor radioactivă. Printre alte elemente, sulful și sulfura, precum și dioxidul de carbon au un efect deosebit de benefic. În plus față de scăldatul în centrele de sănătate ale lacului Heviz, sunt oferite balneoterapie, electroterapie, mecanoterapie, terapie cu nămol. Se recomandă hoteluri Helios, Panorama, Hotel Europa. Zalakaros este o mică așezare din sud-vestul țării, la 20 km de Balaton. De la o adâncime de 2000 m apa trece cu o temperatură de 96 de grade. Apa Zalakarosh este potrivită pentru tratamentul bolilor articulare, reumatismului, reabilitării după leziuni, inflamației cronice feminine, bolilor metabolice (gută). Hotelurile recomandate sunt Freya, Hotel Karos SPA. Buk este situat acolo unde se întâlnesc Alpii și Kishalfeld. Aproximativ un milion de invitați din toată Europa vin aici în fiecare an. Apa Byuk aparține grupului apelor de

calciu-magneziu-hidrocarbonat cu un conținut semnificativ de fluor, iod și fier. Indicații: scleroză, lumbago, spondilită anchilozantă, gută, inflamație articulară, recuperare a leziunilor, inflamație feminină și urologică. Există șase piscine termale și patru piscine medicale, trei piscine pentru copii, o piscină adâncă de vindecare, un tobogan și o piscină cu o suprafață netedă de apă în baia medicinală Byuk. Există, de asemenea, posibilitatea examinării medicale la cel mai înalt nivel. La Sarvar se obține celebrul cristal Sharvar, care este folosit în Ungaria pentru scăldat. Un serviciu special al băilor Sharvar este peștera de sare. Datorită microclimatului special, bolile respiratorii cronice și astmul sunt bine tratate aici. Aceste boli pot fi tratate și în Tapolca. O peșteră carstică sub oraș este situată în centru, sub hotelul Pelion. Oaspeții intră în această peșteră direct din hotel. Nu există așa ceva nicăieri în Europa. Serviciile hoteliere sunt: terapie rupestră, examinare pulmonară, terapie cu nămol, hidroterapie, inhalare, electroterapie, masaj terapie, talasoterapie, examinări reumatologice și alergologice.

Harkany este numită mediteraneană maghiară. Apa Harkan aparține grupului de ape alcalin-hidrocarbonate, clorură-sulfurice, unde se tratează boli ale articulațiilor, inflamația nervilor, spondilita anchilozantă, gută, psoriazis. Multe băi au fost construite în orașele Hajduszoboszlo și Debrecen, unde se tratează inflamația articulațiilor, bolile femeilor, bolile cronice ale pielii și bolile respiratorii, reumatismul, nevralgia. Recomandăm hotelurile Baratshag, Hungarospa, Nagyerdo.

Băile medicinale au fost construite de mult timp în Eger și împrejurimile sale. Baia turcească din Eger a fost construită la începutul secolului al XVII-lea. Apa de izvor are statutul de medicinală, deoarece conține radon, care reduce inflamația, crește producția de endorfine în organism, îmbunătățesc bunăstarea. Ca factor ionizant, activează și procesele de regenerare în celule. Baia termală Eger, izvorul termal Egerszalok, Bükksek și „apa de paradă” sunt, de asemenea, cunoscute pe scară largă. Regiunea Chongrad este una dintre cele mai bogate în ape termale și medicinale. Există băile de vindecare Szegeda și Morahalom. Băile Anna sunt situate în Szeged, oferind oaspeților o gamă completă de servicii medicale și oportunități de odihnă bună. Apa de fântână „Anna” contribuie la regenerarea corpului, cu următoarele indicații: boli reumatice, tratament post-traumatic, boli ginecologice cronice. Persoanele care vor doar să se relaxeze vor găsi o gamă largă de tratament de wellness: piscine cu efecte, saune, diverse tipuri de masaj, talasoterapie pentru față și corp, magnetoterapie, solar, aromaterapie, împachetări corporale și multe altele.

Stațiunile de schi franceze și austriece au centre SPA moderne cu un teritoriu extins și o gamă largă de servicii. De exemplu, menționăm cel mai mare centru din Europa „Aqua Dome” din Sölden sau „Le SPA de Brides-Les-Bains” din Brides-les-Bains. Aqua-House a fost construită în anul 2004 pe singurele băi termale din Tirol. Întregul concept este centrat pe cultul „apei”. În

centru se folosește apă care s-a transformat în gheață la munte la o altitudine de 3000 m. La ieșire are o temperatură de 40 de grade. Serviciile de centru sunt: băi termale, saune, un centru de fitness, 17 săli de tratament de înfrumusețare, două piscine pentru copii cu tobogane înalte de 90 m, piscine interioare și exterioare de diferite forme și scopuri cu muzică subacvatică, zone de masaj și fântâni. Le SPA de Brides les Bains este un centru SPA modern, unul dintre cele mai mari din Alpi. Este cel mai specializat în domeniul „Sănătății și frumuseții”. De aici se ia telecabina către Méribel, Courchevel, Les Menuires și Val Thorens în 20 de minute. Principala specializare a centrului este reducerea greutății complexe. Copiii cu vârsta sub 16 ani nu au voie să intre. Aici se oferă: un hamam și băi de aburi în diverse scopuri, o saună, un jacuzzi, un duș cu efect de fenomene naturale, o fântână de gheață pentru răcire rapidă după vizita la saună sau un hamam, o piscină în aer liber, deschisă vara. Pentru bărbați, se oferă proceduri cosmetice bazate pe utilizarea fito maltului pentru a elimina toxinele și a ameliora stresul. Consultațiile nutriționale vor ajuta la elaborarea unui program individual de nutriție „post-curs” pentru a menține forma nou dobândită și a menține tonul. În ultimii ani, numeroase saloane și SPA-uri au apărut și în Rusia. Toate diferă prin numărul și calitatea programelor oferite [6]. Pentru o mai mare claritate, pot fi citate următoarele cifre: numărul SPA în Statele Unite crește cu aproximativ 20% pe an; în Thailanda, unde acum 4 ani numărul SPA a fost măsurat în unități, astăzi există deja aproximativ 300 de SPA. Din păcate, nu există statistici mai mult sau mai puțin clare pentru Rusia.

Totodată nu este o lipsă de informații specifice industriei ca atare. Problema vizează fiabilitatea acestor informații, de exemplu, în țara noastră nivelul de înțelegere a ceea ce ar trebui, de fapt, să fie un salon SPA real, nu este doar scăzut, ci ridicol de contradictoriu. În ciuda opțiunilor și a tendințelor culturale și etnice (de ex., modelul european, modelul din Orientul Mijlociu, „modelul Ayurveda” etc.), diferite tipuri de SPA (centru SPA, SPA medical, dei-SPA etc.), elementele esențiale ale oricărui SPA sunt definite și unite, dar, din păcate se merge pe calea obișnuită, nu se iau în considerare.

Începând cu anul precedent, experții au început să analizeze serios „SPA-ul rusesc” ca model de piață independentă. Aparent, însăși formularea întrebării este legitimă din punct de vedere istoric, mai ales dacă luăm în considerare baza medicală serioasă a specialiștilor ruși și tradițiile primordiale slave ale vindecării: băi rusești, celebre masajele rusești, medicamente pe bază de plante, unite printr-o abordare cu adevărat sistematică, combinată organic cu întregul stil de viață al unui rus. Astfel, secretul popularității serviciilor SPA din Rusia devine evident, iar modelul SPA rus (tehnologii SPA rusești) a intrat deja ferm în meniul SPA al centrelor de top din lume [28]. Pentru a sprijini industria la nivel tehnic, vocațional și educațional adecvat, experții de stat din două structuri (Departamentul de Dezvoltare Export și Ministerul Sănătății Publice, precum

Ministerul Sănătății) efectuează simultan certificarea și un fel de audit de monitorizare a întreprinderilor din industria sănătății și frumuseții care doresc să corespundă categoriei „SPA”.

În Rusia, există două modalități posibile de standardizare a SPA: statul (similar modelului din Thailanda) și o asociație industrială sau un consiliu de experți.- În Rusia, centrul SPA a început tocmai ca o venire occidentală. Succesul SPA pe ape și în cluburile SPA din Europa și-a asumat continuarea pe piața rusă. Cu toate acestea, acest succes cu greu poate fi numit asurzitor. În Rusia, procedurile de talas pentru mai multe companii europene sunt populare, precum și centrele de talas individuale (din păcate, există foarte puține dintre ele). În același timp, desigur, conceptele de „SPA” și „centru talaso” nu sunt identice. O manifestare a tendinței europene poate fi numită componenta hardware a serviciilor SPA: o capsulă de microclimat, duș Vichy, Softpack, GPL etc. Scenariul SPA european în Rusia va continua să fie popular, în special în regiunile „petroliere”. Problema, mai exact, întrebarea este când vine cu adevărat rentabilitatea investiției, și nu conform planului de afaceri al consultantului-vanzător. Instituții de învățământ, care pregătesc personal pentru SPA, sunt puține. Pregătirea specialiștilor la toate nivelurile începe cu o examinare, iar primul criteriu este nivelul cultural general și abia atunci este testul profesional. Industria SPA rămâne un segment promițător și popular. În fiecare an se deschid din ce în ce mai multe noi saloane SPA, centre, clinici, noi tehnici sunt introduse în complexe deja existente. Cererea pentru proceduri cosmetice și servicii de înfrumusețare este în creștere. De asemenea, proprietarii de studiouri SPA remarcă faptul că numărul clienților, care sunt gata să plătească mai mult pentru servicii de calitate, este în creștere, iar dacă unii clienți pleacă, atunci vin noi pentru a le înlocui. Există mai mulți clienți în segmentul business+: numărul clienților în 2019 a crescut cu 10-15%. Cererea tot mai mare de servicii de wellness din ultimii ani a permis pieței SPA și wellness să se dezvolte activ. Principalul concurent de pe piață au devenit sanatoriile, care oferă o gamă mai largă de tratamente de sănătate. Complexele SPA sunt axate pe numărul de consumatori, prin urmare, SPA-urile din orașele mari și locurile de turism activ sunt cele mai populare. Pe baza tendințelor globale, turiștii străini care vizitează stațiunile nu înțeleg diferența semnificativă dintre sanatorii și complexele SPA. Prin urmare, ei vor alege un loc de cazare pe baza calității serviciilor și a confortului hotelului.

În Clasificatorul Național Belarus OKRB 015-2003 „Servicii pentru populație” nu există acest fel de serviciu, precum serviciile SPA sau chiar îngrijirea corpului, wellness. În standardele de stat ale Republicii Belarus STB 1266-2003 nu există nici o categorie a obiectului pentru furnizarea de servicii, un serviciu de salvare sau un centru SPA, dar există doar salon de lux, salon (coafură, cosmetică, manichiură, pedichiură), coafor și birou (cosmetică, manichiură, pedichiură); o astfel de clasificare nu ia în considerare întreaga varietate de servicii SPA moderne. Pentru a obține autorizații pentru furnizarea de servicii SPA, organizațiile sunt ghidate de STB pentru coafori, piscine și saune, publicate acum mai bine de 10 ani. Aceste standardele nu includ o listă

de servicii SPA moderne, deci nu există nicio modalitate de a le certifica. În cartea de referință tarifară și de calificare unificată a locurilor de muncă și a profesiilor lucrătorilor nu există specialiști precum terapeuții SPA. Drept urmare, în țară nu există nicio cultură SPA.

Pe baza celor menționate, putem concluziona că industria SPA din Belarus se află în stadiul de formare și are potențialul de creștere. Astăzi, cifra sa de afaceri este măsurată doar în zeci de milioane de dolari, producătorii de servicii SPA sunt concentrați în principal în Minsk și mai multe orașe mari, în Clasificatorul Național acest nu există activitate economică. Și, totuși, SPA este o industrie, care are o reprezentare clară a frontierelor de către agenții săi și o infrastructură suficient de dezvoltată. În Belarus există zeci de furnizori de echipamente SPA, produse de înfrumusețare, studiouri de design, companii de reparații și construcții, presă și expoziții specializate, firme de consultanță și producători de servicii de publicitate.

Dinamica dezvoltării industriei este pozitivă: se construiesc parcuri acvatice și alte obiecte din industria SPA, a fost adoptat un program de construcție în centrele regionale la nivel legislativ piscine cu un complex de servicii SPA conexe. În 2013, în Republica Belarus a apărut prima Asociație profesională pentru estetica aplicată și SPA. Sarcina principală a producătorilor din industria SPA în contextul integrării într-o asociație și al stabilirii cooperării cu organele de stat constă în dezvoltarea și implementarea unui set de măsuri pentru dezvoltarea industriei SPA. Aceasta prevede o modificare a actelor legale de reglementare care reglementează activitățile organizațiilor pentru furnizarea de servicii SPA, diseminarea informațiilor fiabile despre SPA și promovarea instruire de înaltă calitate a specialiștilor în SPA.

Resursele naturale și recreative din Ungaria oferă oportunități excelente pentru dezvoltarea diverselor tipuri de turism în această țară. Ungaria este unul dintre liderii recunoscuți în turismul de sănătate. Principala resursă pentru dezvoltarea acestui tip de turism reprezintă izvoarele balneologice unice și apele termale, care se află pe întregul teritoriul al țării. În total sunt 1289 de izvoare termale, temperatura apei în care depășește 30C°. Apa din cele 270 de izvoare este furnizată piscinelor, 139 de izvoare minerale au proprietăți medicinale confirmate oficial, 39 de centre hidropatice funcționează pe baza lor. Ca rezultat al analizei ofertelor de tururi disponibile în Ungaria pe piața serviciilor de turism din Rusia, s-a dovedit că produsul turistic maghiar este prezentat destul de divers. Programele de tratament și recreare în ceea ce privește numărul de propuneri se află pe locul al doilea după programele de excursie. Majoritatea tururilor medicale oferite durează mai mult de 14 zile și cuprind vizitarea orașelor individuale din Ungaria; excursiile sunt de natură educativă sau exclusiv terapeutică. În astfel de tururi, potențialul turistic al Ungariei este dezvăluit doar parțial; turiștii nu pot obține o imagine completă a țării, a culturii sale și a resurselor naturale unice.

BIBLIOGRAFIE

a) în română:

1. Gribincea C. Aspects of the quality of hotel services in Chisinau municipality. În: revista **EcoSoEn**, Nr. 3-4 / 2020, p. 8-20.
2. Gribincea C. Promovarea competitivității economice mondiale în societatea informațională. În: revista **EcoSoEn**, nr. 3-4 / 2020
3. Gribincea C. Impactul crizei financiar-economice provocate de criza Covid-19 actuală asupra securității energetice a UE. În: revista **Vector European**, nr. 2, 2020, p. 82-88
4. Gribincea C. Managementul economiei „verzi” prin prisma ecologică. Conferința "Teoria și practica administrării publice", Chișinău, Moldova, 17 mai 2019, p. 482-485.
5. Platon N. Turismul: realizări și probleme. În: Moldova, Nr.5, 2008, p. 28-31.
6. Reabilitarea zonei de odihnă și agrement „Lacul Sărat” din or. Cahul. Agenția de dezvoltarea regională. ADR Sud. <http://adrsud.md/albumpiro.php?l=ro&idc=544> (data обращения 29.03.2013).
7. Robu E. Publicitatea serviciilor medicale și de sănătate prin intermediul Internet-ului. În: Materialele Conferinței Științifice Internaționale TOMIS 2010, EDIȚIA A II-a. România, Constanța, Universitatea “Tomis”, 2010, p. 341-346.
8. Robu E. Turism balnear – turism de sănătate, un segment major al pieței turistice naționale și internaționale. În: Materialele Conferinței Științifico-Practice Internaționale: “Premisele dezvoltării economiei naționale în contextual crizei economice”, Bălți, 2010, p. 144-146.
9. Gribincea C. Oportunitatea dezvoltării „Economiei verzi”. Conferința "Integrare prin cercetare și inovare", Chișinău, Moldova, 7-8 noiembrie 2019, p. 390-394
10. Gribincea C. Economia circulara și COVID-19: oportunități și reflecții. În Conferința "Implicațiile economice și sociale ale pandemiei COVID-19:" Moldova, 23 octombrie 2020, Chișinău, INCE, p. 108-109
11. Gribincea C. Managementul patrimoniului cultural-istoric ca premisă de promovare turistică și economică. Conferința "Teoria și practica administrării publice", Chișinău, Moldova, 17 mai 2018, p. 429-434

b) на русском языке:

12. Forbes. Официальный сайт. <http://www.forbes.ru/> (дата обращения 10.02.2013).
13. Spa-услуги: повышаем эффективность продаж. <http://prootel.ru/marketing-i-prodazhi/spa-uslugi-povyishaem-effektivnost-prodazh/> (дата обращения 06.03.2013).
14. SPA – словарь. <http://www.spa-life.ru/business/dictionary/a.php> (дата обращения 11.01.2013).
15. Лучшие больницы мира 2020. <https://life.ro/cele-mai-bune-spitale-din-lume> (дата обращения 16.01.2021).
16. ZenithOptimedia: прогноз развития глобального и российского рекламных рынков в 2012–2015 году. <http://www.gtmarket.ru/news>. (дата обращения 12.04.2013).
17. Абуков А.Х., Азарх М.А., Александров Ю.Н., Алексеев А.А. Энциклопедия туриста: справочное издание. М.: Большая Российская Энциклопедия, 1993. 607 с.
18. Авдеенко Н. Н. Совершенствование системы качества предприятия – основа его конкурентоспособности. В: Фундаментальные исследования, 2006. С.50-54.
19. Агентство по Туризму Республики Молдова. Официальный сайт. <http://turism.gov.md/index.php?pag=sec&id=95&l=ru> (дата обращения 15.01.2021-09.03.2014).
20. Азар В. И. Экономика и организация туризма. М.: Экономика, 1972. 184 с.
21. Александрова А.Ю. География туризма. М.: КНОРУС, 2008. 592 с.
22. Асаул А.Н, Скуматов Е.Г, Локтева Г.Е. Методологические аспекты формирования и развития предпринимательских сетей. СПб.: «Гуманистика», 2004. 256 с.

23. Бабкин А.В. Специальные виды туризма. М.: Феникс, 2008. 251 с.
24. Багашев И.А. Краткий курс физиотерапии и учение о курортах. Государственное Издат., 1927. 326 с.
25. Балабанов И.Т., Балабанов Л.И. Экономика туризма: Учеб. Пособие для вузов. М.: Финансы и статистика, 2003. 116 с.
26. Барометр международного туризма ВТООН, статистическое приложение, 2012. http://dtxqt4w60xqpw.cloudfront.net/sites/all/files/pdf/unwto_barom12_02_march_excerpt_ru. (дата обращения 15.01.2021).
27. Барышев А.Ф. Маркетинг в туризме и гостеприимстве. М.: Финансы и статистика, 2007. 158 с.
28. Баумгартен Л.В. Стратегический менеджмент в туризме. М.: КНОРУС, 2006. 196 с.
29. Биржаков М.Б. Введение в туризм. СПб.: «Издательский дом Герда», 2007. 576 с.
30. Благоразумная О.Н. Методы выполнения управленческих решений. Материалы Международной научно-практической конференции Костанайского инженерно-экономического университета им. М. Дулатова. Казахстан: Костанайский инженерно-экономический университет имени М. Дулатова, 2012, с. 111-115.
31. Бобырева О.В. Менеджмент курортного хозяйства. Симферополь: Таврия, 2008. 120 с.
32. Богалдин-Малых В.В. Маркетинг и управление в сфере туризма и социально-культурного сервиса: туристические, гостинично-ресторанные и развлекательные комплексы. М.: Московский психолого-социальный институт, 2003. 543 с.
33. Богачева Е.Л. Медицинские СПА и их место в международной Спа-индустрии. <http://www.mednovosti.by/journal.aspx?article=5408> (дата обращения 21.01.2013).
34. Боголюбов В.С., Орловская В.П. Экономика туризма М.: Академия, 2005. 192 с.
35. Боголюбова С. А. Эколого-экономическая оценка рекреационных ресурсов. М.: Издательский центр «Академия», 2009. 256 с.
36. Бойко А. Е. Системный подход к пониманию туризма как вида экономической деятельности. <http://cyberleninka.ru/article/n/sistemnyu-podhod-k-ponimaniyu-turizma-kak-vida-ekonomicheskoy-deyatelnosti> (дата обращения 26.02.2013).
37. Боков М.А., Ветитнев А.М., Попков В.П., Угрюмов Е.С. Шаповалов В.И. Менеджмент в санаторно-курортных организациях. СПб.: Изд-во СПбГУЭФ, 2005. 230 с.
38. Большая Медицинская Энциклопедия. Том 15. Москва: Акционерное общество «Советская энциклопедия», 1928. 418 с.
39. Бондарчук И. Т., Таныгин Г. И. Социально-экономическая сущность курортного хозяйства и туризма как отрасли народного хозяйства. В: Респ. Межвед. Науч. Сб. Экономическая география, 1977, № 23. С. 104 – 114.
40. Бугаков В. П. Особенности маркетинга услуг. В: Маркетинг, 2011, № 2. С. 37-46.
41. В 2013 году продолжится активный рост международного туризма. <http://media.unwto.org/ru/press-release/2013-01-29/v-2013-godu-prodolzhitsya-aktivnyi-rost-mezhdunarodno-godu-turizma> (дата обращения 15.01.2021).
42. В конце Европы всей. <http://news.mail.ru/inworld/moldova/economics/11795564/> (дата обращения 18.03.2013).
43. Ветитнев А. М., Дзюбина А.В., Торгашева А. А. Лечебно-оздоровительный туризм: вопросы терминологии и типологии. В: Вестник СГУТиКД, 2012, № 2 (20). С. 50-56.
44. Ветитнев А.М. О соотношении понятий «лечебный туризм» и «курортное дело». В: Организация курортного дела, 2011, №3. С. 9-12.
45. Ветитнев А.М., Кусков А.С. Лечебный туризм. М.: Форум, 2010. 592 с.
46. Ветитнев А.М., Журавлева Л.Б. Курортное дело. М.: КНОРУС, 2006. 576 с.
47. Виды медицины, эмпирическая медицина. <http://homehelper.in.ua/zdorovye/vidy-mediciny-empiricheskaya-medicina.html> (дата обращения 24.08.2013).
48. Виленский, М. Я., Авчинникова С.О. Методологический анализ общего и особенного в понятиях «здоровый образ жизни» и «здоровый стиль жизни». В: Теория и практика физической культуры, 2004, № 11. С. 2-7.

49. Вклад туризма признан на самом высоком уровне. В: Ежемесячный дайджест МІСЕ-индустрии, 2012, №7. С. 5-6.
50. Волков Ю. Введение в гостиничный и туристический бизнес. Ростов н/Д: Феникс, 2004. 352 с.
51. Воскресенский В.Ю. Международный туризм. М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2006. 255 с.
52. Генри Форд и его вклад в развитие менеджмента. http://www.0ck.ru/menedzhment_i_trudovye_otnosheniya/genri_ford_i_ego_vklad_v_razvitie.html (дата обращения 22.12.2020).
53. Герасименко В. Г. Основы туристического бизнеса. Одесса: Черноморье, 1997. 160 с.
54. Глушко А. А., Сазыкин А. М. География туризма. Владивосток: Издательство Дальневосточного университета, 2011. 388 с.
55. Глушков И. Рекламный винегрет: размышления и советы менеджера по рекламе. <http://www.aup.ru/> (дата обращения 15.01.2021).
56. Горбылева З. М. Экономика предприятий туризма. Минск: БГЭУ, 2011. 295 с.
57. Грибинча А.И., Кротенко Ю.И. Стратегия развития туризма в Молдове как элемент стабилизации и роста экономики страны. В: Studia universitatis. Revista științifică. „Științe exacte și economice”. 2007, № 2. С. 244-253.
58. Деркачева Л.Н. Методические подходы к интегральному анализу климатических условий для рекреационных целей. В: География и природные ресурсы. 2000, № 4. С. 124-130.
59. Джаладян Ю.А., Кусков А.С. Основы туризма М.: КНОРУС, 2010. 400 с.
60. Джангиров А. П. Сервис – экономический потенциал рынка оздоровительного туризма. Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора экономических наук. 2011. 26 с.
61. Джанджугазова Е. Маркетинг в индустрии гостеприимства. М.: Академия, 2003. 224 с.
62. Джафар Дж. Феноменология Туризма. <http://lib.sportedu.ru/> (дата обращения 03.09.2020).
63. Драчева Е.Л., Забаев Ю.В., Рябова И.А. Экономика и организация международного туризма. М.: КНОРУС, 2005. 576 с.
64. Драчева Е.Л. Специальные виды туризма. Лечебный туризм. М.: КНОРУС, 2010. 151 с.
65. Друкер П. Ф. Энциклопедия менеджмента. М.: Вильямс, 2004. 398 с.
66. Дурович А.П. Маркетинг в туризме. Минск: ООО «Новое знание», 2001. 496 с.
67. Дурович А.П., Кабушкин Н.И., Сергеева Т.М. и др. Организация туризма. Учебное пособие. Минск: Новое знание, 2003. 632 с.
68. Дурович А.П. Реклама в туризме. М.: ИНФРА-М, 2010, 158 с.
69. Жукова М.А. Менеджмент в туристском бизнесе. М.: КНОРУС, 2006. 192 с.
70. Жукова М.А. Индустрия туризма: менеджмент организации: Монография. М.: Финансы и статистика, 2006. 200 с.
71. Зайцева Н.А. Менеджмент в социально-культурном сервисе и туризме. М.: Издательский центр «Академия», 2003. 244 с.
72. Закон о винограде и вине N 57-XVI от 10.03.2006. В: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, № 75-78/314 от 19.05.2006.
73. Закон Республики Молдова о природных ресурсах Nr.1102-XIII от 06.02.1997 В: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, № 40 от 19.06.1997, с дополнениями и изменениями.
74. Закон Республики Молдова о туризме, № 798-XIV от 11.02.2000. В: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2000, № 54-56, с дополнениями и изменениями.
75. Закон Республики Молдова об охране здоровья, Nr.411-XIII от 28.03.1995. В: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, № 34 от 22.06.1995. с дополнениями и изменениями.
76. Закон об организации и осуществлении туристической деятельности в Республике Молдова, № 352 от 24.11.2006. В: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, №14-17, с дополнениями и изменениями.

77. Зорин И. В., Каверина Т. П., Квартальнов В. А. Менеджмент туризма. М.: Финансы и статистика, 2001. 288 с.
78. Зорин И. В., Каверина Т. П., Квартальнов В. А. Туризм как вид деятельности. М.: Финансы и статистика. 2005. 296 с.
79. Зорин И.В., Квартальнов В.А. Толковый словарь туристских терминов. М.: ИНФОКРУП, 1994, 407 с.
80. Зорин И.В., Квартальнов В.А. Энциклопедия туризма: Справочник. М.: Финансы и статистика, 2000. 368с.
81. Ильина Н. И. Экономические функции туризма на современном этапе. В: Вестник. № 3-4, Казань: Изд-во «ТИСБИ», 2000. 124с.
82. Инвестиционный проект. Минеральные воды Молдовы – будущее страны. <http://ava.md/economics/012508-investicionnii-proekt-mineral-nie-vodi-moldovi-budushee-strani.html> (дата обращения 15.01.2021).
83. Исмаев Д.К. Основная деятельность туристской турфирмы (на примере российского турбизнеса). М.: ООО «Книгодел»: МАТГР, 2005. 158 с.
84. История физиотерапевтической службы. http://vosmed.ru/o_tsentre/istoriya (дата обращения 18.10.2020).
85. Кабушкин Н.И. Менеджмент туризма. Учебник. Мн.: Новое знание, 2002. 409 с.
86. Казаков В.Ф. Опыт организации лечебного туризма в санатории средней полосы России. В: Курортные ведомости, 2002, №2. С. 10-12.
87. Квартальнов В.А. Стратегический менеджмент в туризме. М.: Финансы и статистика, 1999. 496 с.
88. Квартальнов В. А. Теория и практика туризма М.: Финансы и статистика, 2003. 320 с.
89. Квартальнов В.А. Туризм М.: Финансы и статистика, 2002, 320 с.
90. Кочиашвили М. Спа-услугам обеспечена популярность в России. <http://www.krasota.ru/krasota/articles/show.html?id=231> (дата обращения 15.04.2020).
91. Кротенко Ю. Проблемы национальной стратегии привлечения инвестиций в Молдову. Chişinău: ASEM, 2010, с. 200-205
92. Кротенко Ю.И. Международный туризм Молдовы и проблемы его развития. Кишинев: ULIM, 2008. 202с.
93. Кротенко Ю.И. Стратегия развития международного туризма в свете процессов глобализации. Диссертация на соискание ученой степени доктора хабилитат экономических наук. 2009. 327 с.
94. Кротова Е.Л. Рекреационно-туристский комплекс региона: стратегические приоритеты развития. Екатеринбург: Институт экономики УрО РАН, 2003. 198 с.
95. Кузнецов С.А. Формирование современной государственной политики Российской Федерации в сфере туризма. <http://www.hse.ru/data/707/>(дата обращения 25.05.2013).
96. Кунц Г., О’Доннел С. Управление: системный и ситуационный анализ управленческих функций. Том 1. Перевод с английского. Общая редакция и предисловие академика Д. М. Гвишиани. М.: Прогресс, 1981. 250 с.
97. Курортная СПА-динамика: мировые тенденции. <http://www.ccc.crimea.ua/>(дата обращения 30.08.2013).
98. Латинско-русский и русско-латинский словарь крылатых слов и выражений. http://dic.academic.ru/dic.nsf/latin_proverbs/688/%C3%89cce (дата обращения 25.09.2020).
99. Лебедев О.Т., Филиппова Т.Ю. Основы маркетинга. СПб.: «Прогресс», 1997.102с.
100. Лечебно-оздоровительный туризм в Америке. <http://inflist.Ru/article-221-page-5.html> (дата обращения 04.07.2013).
101. Лечебные воды. <http://logos.press.md/node/12809> (дата обращения 11.02.2013).
102. Лечебные туры. Лечебные и термальные курорты Европы. http://www.cic-optima.com.ua/rus/health_lechebny.html (дата обращения 15.01.2021).
103. Мальская М.П., Худо В.В., Цибух В.И. Основы туристического бизнеса: Учебное пособие. Киев: Центр учебной литературы, 2004. 272 с.

104. Маньшина Н.В. SPA. О роли врача городских медицинских центров в организации оздоровительного отдыха. <http://sankurtur.ru/press/item/722/> (дата обращения 15.01.2021).
105. Маньшина Н.В. Курортология для всех. За здоровьем на курорт. М.: Вече, 2007. 592 с.
106. Маньшина Н.В. SPA, Wellness, бальнеология: общие аспекты развития направлений. В: Материалы III Международной конференции «SPA & HEALTH», Москва, 26 сентября, 2007. <http://www.luxury-moscow.ru/> (дата обращения 21.01.2021).
107. Медицина без границ: подход к анализу современного рынка медицинского туризма. <http://de.exrus.eu/object-id4f8c39b86ccc1944690001e0> (дата обращения 08.04.2020).
108. Медицинская энциклопедия/ <http://medinfo.ru/search/> (дата обращения 24.12.2020).
109. Международная классификация СПА. <http://spa.lv/lv/mezhdunarodnaya-klassifikatsiya-spa.html> (дата обращения 15.01.2021).
110. Международные стандарты ISO серии 9000 по системам менеджмента качества (СМК). <http://www.contabilsef.md/libview.php?l=ro&id=2914&idc=291> (дата обращения 21.04.2020).
111. Международный туризм принес мировой экономике в 2011 г более \$1 трлн. <http://news.mail.ru/economics/8900330/> (дата обращения 21.12.2020).
112. Международный туризм растет быстрее мировой экономики. http://www.ratanews.ru/news/news_6032013_6.stm (дата обращения 16.04.2020).
113. Мескон М., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента. М.: Дело, 2005, 719 с.
114. Мировым расходам на интернет-рекламу предсказали рост до 98 миллиардов долларов. <http://www.lenta.ru/news/> (дата обращения 15.01.2021).
115. Набедрик В.А. География лечебного туризма в Европе: модели развития и трансформационные процессы: дисс. Канд. Геогр. Наук. М., 2005. 160 с.
116. Наводничий Р.М. Управление развитием сферы лечебно-оздоровительных услуг в России. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата экономических наук, 2011. 26 с.
117. Накладки в области туризма и здоровья. <https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/pdf> (дата обращения 15.01.2021).
118. Названы 5 причин лидерства туризма среди отраслей экономики. <http://www.trn-news.ru/node/2262#sthash.VSXlfgT5.dpuf> (дата обращения 15.01.2021).
119. Национальная политика в области здоровья в Республике Молдова, 2007-2021. http://www.cnms.md/sites/default/files/1002-PoliticaNationala_rom_rus_finall.pdf (дата обращения 15.01.2021).
120. Никифорова Г.С. Психология менеджмента. СПб.: Питер, 2004. 639 с.
121. Николаев М.А. Андреев В.Н. Роль кластеров в стратегии инновационного развития региона. <http://ukros.ru/wp-content/uploads> (дата обращения 03.10.2013).
122. Николаенко Т. В. Николаенко Д. В. Введение в рекреационную географию. Харьков: Международный Славянский Ун-т, 1998. 195 с.
123. Новиков В. С. Менеджмент в туризме М.: Издательство Книгодел, 2006. 166 с.
124. Новиков В.С. Инновации в туризме. М.: Издательский центр «Академия», 2008. 208 с.
125. Онофрей А.З. Основы менеджмента. Chişinău: Universitatea de Stat din Moldova, 2010, 96 с.
126. Организация по Привлечению Инвестиций и Продвижения Экспорта в Молдове. Официальный сайт. <http://www.miero.md/> (дата обращения 15.01.2021).
127. Папирян Г.А. Менеджмент в индустрии гостеприимства (отели и рестораны). М.: Экономика, 2000. 207 с.
128. Пирожник И.И. Основы географии туризма и экскурсионного обслуживания. Минск: Университетское, 1985. 255 с.
129. Позади планеты всей. Молдавские дороги признаны худшими в мире. <http://www.kommersant.md/node/14045> (дата обращения 21.01.2013).

- 130.Полещук Н.И. Основные тенденции развития международного туризма. В: Научный сборник Белорусского государственного университета, 2012, Вып. III. С.176-179.
- 131.Положение о лечебных минеральных водах. Приложение №4 к Постановлению Правительства Республики Молдова от 15.08.2007 №934 «О создании Автоматизированной информационной системы «Государственный регистр бутилированных природной минеральной воды, питьевой воды и безалкогольных напитков». В: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 24.08.2007, № 131-135.
- 132.Портер М. Конкуренция. Киев: Вильямс, 2006. 608 с.
- 133.Постановление Правительства Республики Молдова об утверждении Методологических норм и критериев классификации структур по приему туристов с функциями размещения и питания, № 643 от 27.05.2003. В: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, № 099.
- 134.Путешествие на триллион долларов. <http://vz.ru/economy/2012/5/10/578115.html> (дата обращения 15.01.2021).
- 135.Разумов А.Н., Пономаренко В.А. Здоровье здорового. М.: Медицина, 1996. 416 с.
- 136.Разумов А.Н., Яшина Е.Р., Бережнов Е.С., Петрунь И.Б., Бобровицкий И.П. Лечебный туризм как современное направление курортной медицины в России. В: Вопросы курортологии, физиотерапии и лечебной физической культуры. 1999, №3. С. 23-39.
- 137.Рейтинг 2012 стран мира. <http://7sekretov.ru/world-ranking-2012.html> (дата обращения 24.03.2013).
- 138.Реклама как резерв повышения эффективности деятельности предприятия. http://www.0zd.ru/marketing_reklama_i_torgovlya/ (дата обращения 26.03.2013).
- 139.Ресторанно-гостиничный альянс. <http://www.logos.press.md/node/34386/> (дата обращения 03.05.2013).
- 140.Рифаи Талеб, Генсек UNWTO. Медицинский туризм становится важным направлением. <http://www.treatment-abroad.ru/tourism/mednews/16544> (дата обращения 15.01.2021).
- 141.Робу Е.А. Sanus Per Aqua – будущее в лечебно-оздоровительном туризме. În: Revista Științifică „Studii Economice”, ULIM; an.3, nr.3-4 (decembrie), 2009. P.134-139.
- 142.Робу Е.А. Анализ туристско-рекреационных ресурсов Республики Молдова. În: Revista Științifică „Studii Economice”, ULIM; an.6, nr. 3-4 (decembrie), 2012. P.281-288.
- 143.Робу Е.А. Механизмы регулирования рынка лечебно-оздоровительных услуг в Республике Молдова. În: Revista Științifică „Studii Economice”, ULIM; an.6, nr. 3-4 (decembrie), 2012. P.302-311.
- 144.Робу Е.А. Перспективы развития лечебно-оздоровительного туризма в Республике Молдова. În: Revista Științifică „Studii Economice”, ULIM; an.3, nr.3-4 (decembrie), 2009. P.120-125.
- 145.Робу Е.А. Проблемы организации бальнеологического курорта в Республике Молдова. În: Revista Științifică „Studii Economice”, ULIM; an.I, nr.1-2 (iunie), 2007. P.150-156.
- 146.Романова Н.В. Проблемы качества предоставления социально-культурных услуг. <http://credonew.ru/content/view/1276/68/> (дата обращения 19.03.2019).
- 147.Самые крупные проекты Евросоюза в Молдове. <http://www.infomarket.md/ru/> (дата обращения 15.01.2021).
- 148.Санаторий «Кодру». <http://www.zefirtur.md/sanatorii-kurorty/codru.html> (дата обращения 15.01.2021).
- 149.Санаторий «Стругураш». Официальный сайт. <http://www.struguras.md/> (дата обращения 15.01.2021).
- 150.Санаторий «Букурия-Синд». Официальный сайт. <http://bucuriasind.md/> (дата обращения 23.11.2019).
- 151.Санаторий «Нуфэрул Алб». Официальный сайт. <http://www.nufarul.md/> (дата обращения 16.01.2021).

152. Сафиуллин М.Р., Габидуллин Т.М. Стандартизация системы управления компании. http://www.cfin.ru/management/strategy/plan/management_standart.shtml (дата обращения 15.01.2021).
153. Сегеди А. Европейский подход к созданию критериев SPA. Стандарты и критерии в вэлнес отелях Венгрии. В: Материалы III Международной конференции «SPA & HEALTH», Москва, 26 сентября, 2007. <http://www.luxury-moscow.ru/> (дата обращения 15.01.2021).
154. Семенов Б.Н. О некоторых спорных тенденциях в курортном деле. В: Вопросы курортологии, физиотерапии и лечебной физической культуры. М. 1999, № 3. С. 49-52.
155. Сибурина Т.А., Барскова Г.Н., Лохтина Л.К. Кластерный механизм межсекторального сотрудничества в интересах здоровья населения. В: Электронный научный журнал, №3, 2012 (25). <http://vestnik.mednet.ru/content/view/404/30/lang,ru/> (дата обращения 15.01.2021).
156. Системы менеджмента качества (ISO 9001). Историческая справка. <http://www.ex-c.ru/sertifikacija-system-menedzhmenta-organizacij/smk-iso9001> (дата обращения 15.01.2021).
157. Скобкин С.С. Менеджмент в туризме. М.: Магистр, 2009. 448 с.
158. Славин В.В. Оценка эффективности функционирования сферы туризма. <http://ego.uara.ru/ru-ru/issue/2012/03/05/> (дата обращения 16.04.2013).
159. Созиева З.И. Формирование стратегии кластерного развития туристско-рекреационного комплекса региона (на примере Республики Северная Осетия-Алания): Дис. Канд. Экон. Наук. М., 2009. 158 с.
160. Спа центры в Молдове. <http://moldovagate.com/ru/article/show/272> (дата обращения 15.01.2021).
161. Специфика менеджмента в сфере сервиса и туризма. <http://www.gpp.nashaucheba.ru/docs/index-107496.html>. (дата обращения 15.01.2021).
162. Становление и история развития Спа и оздоровительного туризма на курортах. <http://www.ccc.crimea.ua/content.php?id=37> (дата обращения 15.01.2021).
163. Старостенко Н.Т, Амброс Ф.П. Лечебное действие минеральных вод Молдавии. Кишинев: Штиинца, 1973. 209 с.
164. Статистические материалы Национального бюро статистики Республики Молдова. <http://www.statistica.md/> (дата обращения 15.01.2021).
165. Стратегия устойчивого развития туризма в Республике Молдова на 2003-2015 гг. <http://www.tur.md/rus/section/> (дата обращения 15.01.2021).
166. Сухов Р.И. Особенности развития и современное состояние туризма в Ростовской области: Автореф. Дисс. Канд. Геогр. Наук. Ростов-н/Дону, 2002. 23 с.
167. Тейлор Ф.У. Принципы научного менеджмента. <http://www.improvement.ru/bibliot/> (дата обращения 15.01.2021).
168. Трактат Желтого Императора о внутреннем. Перевод Б. Виноградский. <http://www.taiji-bg.com/articles/qigong/q29.htm> (дата обращения 18.12.2013).
169. Третьякова Т.Н. Основы курортного дела: учебное пособие. М.: Издательский центр «Академия», 2008. 288 с.
170. У бесхозного молдавского туризма появилась надежда. <http://press.Try.md/item.php?id=121375> (дата обращения 15.01.2021).
171. Уникальность Medazur Med Spa. <http://www.medazur.md/> (дата обращения 15.01.2021).
172. Уфимские губернские ведомости (1886). http://vedomosti.journal-ufa.ru/showinf.php?n=7&n_id=383 (дата обращения 15.01.2021).
173. Ушаков Д., Малахова Н. Инновации в туризме и сервисе. М.: ИКЦ MapT, 2008. 238 с.
174. Файоль Анри. 14 принципов менеджмента Файоля. <http://www.salesportal.ru/?p=352> (дата обращения 15.01.2021).

- 175.Федеральный закон «Об основах туристской деятельности в Российской Федерации», № 132-ФЗ, от 24 ноября 1996 г. <http://base.consultant.ru/cons/> (дата обращения 21.01.2013).
- 176.Федякин А.А. Теоретико-методические основы оздоровительного туризма: дисс. Докт. Пед. Наук. Майкоп, 2001. 279 с.
- 177.Швец И. Ю. Критерии оценки эффективности деятельности туристского кластера. <http://www.essuir.sumdu.edu.ua/handle/> (дата обращения 15.01.2021).
178. Энциклопедия Global Wellness Institute. 2017. (https://globalwellnessinstitute.org/wp-content/uploads/2019/01/GWIEconomyReport_WellnessTourismSpendingPremiums2017.pdf) (дата обращения 15.01.2021).
- 179.Энциклопедия менеджмента. Эволюция концепций мотиваций. Эмерсон Гаррингтон. Двенадцать принципов производительности. <http://www.pragmatist.ru/motivaciya-truda/evolyuciya-konceptij-motivacii.html> (дата обращения 15.01.2021).
- 180.Эффективность воздействия рекламных носителей на клиентов туристических компаний. <http://www.elank.ru/> (дата обращения 24.03.2013).
Эффективность и успешность менеджмента туризма. <http://www.vokrug-sveta.com.ua>. (дата обращения 15.01.2021).
- с) на английском языке:**
- 181.Aerul, pe care-l respirăm. <https://www.eea.europa.eu/ro/semnale/semnale-de-mediu-2013/articole/aerul-pe-care-il-respiram>]
- 182.Adamescu C. Ghid metodologic pentru evaluarea rapidă a serviciilor ecosistemice în ariile protejate din românia. București, 2016]
- 183.Clima: zonele climaterice ale Terrei. <http://lectiigeografie.blogspot.com/2017/05/clima-zonele-climatice-ale-terrei.html>. (дата обращения 15.01.2021).
- 184.Barometer World Tourism. September 2020. <https://www.e-unwto.org/doi/epdf/10.18111/wtobarometereng.2020>. (дата обращения 15.01.2021).
- 185.Gribincea C. Oportunități în epoca schimbărilor climatice prin cultivarea plantelor energetice în Euroregiunea „Siret-Prut-Nistru”. Conferința "Dezvoltarea economico-socială durabilă a euroregiunilor și a zonelor transfrontaliere" Vol.37, 2020, Iași, România, Romania, 30 octombrie 2020, p. 217-233
- 186.Gribincea C. Oportunități pentru o economie circulară după criza pandemică. Conferința "Implicațiile economice și sociale ale pandemiei COVID-19:" Chișinău, Moldova, 23 octombrie 2020, p. 110-111
- 187.Gribincea C. Regândirea sistemelor de fabricație și intervenirea asupra modului de consum prin prisma economiei circulare. Economia circulară și COVID-19: oportunități și reflecții. „Implicațiile economice și sociale ale pandemiei COVID-19:analize, prognoze și strategii de atenuare a consecințelor 2020. Chișinău, p. 141-150
- 188.Gribincea C. Tehnologii inovatoare în turism și necesitatea elaborării lor. Conferința "Dezvoltarea relațiilor comerciale din perspectiva integrării economice a Republicii Moldova în circuitul economic internațional", nr. 2, Chișinău, Moldova, 21-22.09.2017, p. 41-50.
- 189.Defining Wellness. National Wellness Institute of Australia. <http://nwia.idwellness.org/defining-wellness/#sthash.dFbfQJVi.dpuf> (дата обращения 15.01.2021).
- 190.European statistics on international trade in goods. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2020
- 191.European Medical Travel Alliance. Official Website. <http://www.eumta.org/> (дата обращения 15.01.2021).
- 192.European Spas Association. Official Website. <http://www.espa-ehv.eu/> (дата обращения 15.01.2021).
- 193.European Travel Commission. Official Website. <http://staging.etc-corporate.org/> (дата обращения 15.01.2021).

194. Hajioff S. Health Tourism: 100 years of living science. In: Imperial College, London, November 2007. <http://www1.imperial.ac.uk/resources/4042628D-B846-4531-BB7D-0F8293266C76> (дата обращения 15.01.2021).
195. Hotărîrea Nr. 934 din 15-08-2007. Cu privire la instituirea Sistemului informațional automatizat „Registrul de stat al apelor minerale naturale, potabile și băuturilor nealcoolice îmbuteliate”. Publicat: 24-08-2007 în Monitorul Oficial al Republicii Moldova. Nr. 131-135 art. 970. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=68532&lang=ro. (дата обращения 15.01.2021).
196. Intelligent Spas. <http://www.mylanderpages.com/intelligentspas/intelligence> (дата обращения 15.01.2021).
197. International SPA Association. Official Website. <http://www.experienceispa.com/> (дата обращения 15.01.2021).
198. Le tourisme médical en Afrique du Nord. <https://www.northafricahealthexpo.com/fr/overview/industry-insights/Le-tourisme-medical-en-afrique-du-nord.html>. (дата обращения 15.01.2021).
199. Medical Tourism Association. <http://www.medicaltourismassociation.com/en/index.html> (дата обращения 15.01.2021).
200. Medical Tourism: Clustering Possibilities. <http://www.ukmin.lt/uploads/documents/> (дата обращения 15.01.2021).
201. Medical Tourism vs. Traditional International Medical Travel: A Tale of Two Models. In: International Medical Travel Journal, 2008. <http://www.imtj.com/articles/2008/medical-tourism-vs-traditional-international-medical-travel-a-tale-of-two-models>. (дата обращения 15.01.2021).
202. Merriam-Webster's Collegiate Dictionary 11th edition. Merriam-Webster; 2003. 1664 p.
203. Moody, M. Medical tourism: employers can save significant healthcare dollars by having employees seek overseas options. In: Rough Notes, 2007, №150 (11). Pp. 114-116.
204. Mueller H., Kaufmann E.L. Wellness tourism: Market analysis of a special health tourism segment. In: Journal of Vacation Marketing. 2001, № 7. p. 5-17.
205. Nahrstedt W. Wellness: A New Perspective for Leisure Centers, Health Tourism, and Spas in Europe on the Global Health Market. In: K. Weiermair & C. Mathies (Eds.), The Tourism and Leisure Industry: Shaping the Future, New York: Haworth Hospitality Press, 2004. Pp. 181-198.
206. New Study Reveals Wellness Tourism. https://www.legis.md/cautare/getResults?Doc_id=68532&lang=ro (дата обращения 15.01.2021).
207. Online Etymology Dictionary; Encyclopedia Britannica 2006 Ultimate Reference Suite DVD, Eintrag „Spa“. In: Oxford English Dictionary Band 16 (1989), Seite 86.
208. Peeters Paul. ‘It Does Not Harm the Environment!’ An Analysis of Industry Discourses on Tourism, Air Travel and the Environment. http://www.air-climat.org/wp-content/uploads/2011/06/gosling_peeters.pdf (дата обращения 15.01.2021).
209. Quality report on National and Regional Accounts. 2020 edition. Luxembourg: European Union, 2020
210. Tipuri climatice. <https://obrazovaka.ru/geografiya/tipy-klimata-s-opisaniem.html>. (дата обращения 15.01.2021).
211. Travel & Tourism Research Association. Official Website. <http://www.ttra.com/> (дата обращения 15.01.2021).
212. UNSD and UNWTO. International Recommendations for Tourism Statistics, 2008 (IRTS 2008). ST/ESA/STAT/SER.M/83/Rev.1. UN Department of Economic and Social Affairs Statistics Division and UNWTO. Madrid, New York, 2008.
213. World Association of Travel Agencies. Official Website. <http://www.wata.net/news.asp> (дата обращения 15.01.2021).
214. World Economic Forum. Official Website. <http://www.weforum.org/> (дата обращения 15.01.2021).

215. World / European Travel Monitor® data for 60 markets – 2018. International Tourism Consulting Group. <http://www.ipkinternational.com/en/home/> (дата обращения 15.01.2021).
216. World Tourism Organization UNWTO. Official Website. <http://www2.unwto.org/ru> (дата обращения 15.01.2021).
217. World Travel & Tourism Council. Official Website. <http://www.wttc.org/> (дата обращения 15.01.2021).
218. Zone forestiere. https://www.researchgate.net/figure/Figura-1-Republica-Moldova-zonele-climaterice_fig1_310550513. (дата обращения 15.01.2021).

CUPRINS

Prefață	3
1 MANAGEMENTUL ASPECTELOR SOCIO-ECONOMICE ȘI GESTIONAREA NATURII RECREATIVE	5
1.1. Managementul turismului ca premisă pentru avansare economică	5
1.2. Gestiunea dezvoltării turismului – o necesitate indispensabilă	12
1.3. Managementul naturii recreative ca obiect de studiu	22
2. CARACTERISTICILE TURISMULUI CA OBIECT DE MANAGEMENT	27
2.1. Turismului ca obiect de management	27
2.2. Specificul managementului în turism	37
2.3. Piața serviciilor turistice medicale și recreative	41
2.4. Protecția naturii în zonele de agrement	53
2.5. Îmbunătățirea protecției naturii în zonele de agrement	55
3. GEOGRAFIA TURISMULUI DE RECREAȚIE	60
3.1. Bazele științifice ale studierii sistemului recreativ teritorial	60
3.1.1. Conceptul de sistem recreativ teritorial și sarcinile de studiu ale acestuia prin geografie recreativă	60
3.1.2. Bazele științifice și metodologice ale studierii sistemului recreativ teritorial	62
3.1.3. Tipologia TRS și specializarea lor	62
3.2. Modelarea cartografică a sistemelor recreative teritoriale	63
4. RESURSE DE RECREARE ȘI EVALUAREA LOR	78
4.1. Clasificarea resurselor naturale	78
4.2. Resurse recreative care formează clima. Caracteristicile medico-climatice ale principalelor arii naturale	90
4.3. Resurse recreative de apă	98
4.3.1. Rezervoarele ca tip special de corpuri de apă pentru recreare și sport	99
4.3.2. Recreare în apă și mediu	100
4.3.3. Îmbunătățirea eficienței utilizării recreative a corpurilor de apă	107
4.4. Pădurea în sistemul resurselor naturale recreative	109
4.4.1. Resurse forestiere	109
4.4.2. Semnificația ecologică a pădurilor	110

4.4.3.	Funcțiile recreative ale pădurilor	117
4.4.4.	Evaluarea economică a pădurilor și destinației de agrement	118
4.5.	Mediul istoric și arhitectural al omului și recrearea.....	120
4.6.	Potențialul recreativ natural și definiția acestuia pe exemplul regiunii Carpați	123
4.7.	Amploarea încărcăturii de agrement	130
5.	ANALIZA FUNCȚIONĂRII PIEȚEI TURISMULUI MEDICAL ȘI DE SĂNĂTATE A REPUBLICII MOLDOVA	136
5.1.	Caracteristici și evaluarea potențialului Republicii Moldova în domeniul turismului de sănătate	136
5.2.	Analiza resurselor turistice și recreative ale Republicii Moldova	149
6.	AMELIORAREA METODELOR DE GESTIONARE ȘI ORGANIZARE A TRATAMENTULUI, TURISMULUI DE SĂNĂTATE ȘI WELLNESS ÎN REPUBLICA MOLDOVA	173
6.1.	Turismului de sănătate și wellness în Republica Moldova	173
6.2.	Recomandări pentru formarea unui mecanism de reglementare și dezvoltare a pieței serviciilor medicale și de sănătate din Republica Moldova	200
	EPILOG	227
	BIBLIOGRAFIE	236

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Робу Елена, Грибинча Корина,
Козак Юрий, Коваленко Олександр

**MANAGEMENTUL TURISMULUI
MEDICAL ŞI RECREATIV
МЕНЕДЖМЕНТ МЕДИЧНОГО ТА
РЕКРЕАЦІЙНОГО ТУРИЗМУ**

MONOGRAFIE
МОНОГРАФІЯ

Друкується в авторській редакції

Підписано до друку 10.02.2021 р. Формат 60x84 1/16.
Друк лазерний. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 15,5. Титраж 300 прим.

ТОВ «Центр учбової літератури»
вул. Лаврська, 20 м. Київ

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 2458 від 30.03.2006 р.